

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ПОГРАНИЧНА ІРИНА ІГОРІВНА

УДК 728.82 (438) (043.3) "18/19"

ДИСЕРТАЦІЯ

**АРХІТЕКТУРА ПАЛАЦІВ ЯКУБА КУБИЦЬКОГО
КІН. XVIII – ПОЧ. XIX ст.**

18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Подається на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури (доктора філософії)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

І.І. Погранична

*Всі критичні зауваження
виглядають з електронним
випуском*

*спец. в. радч
проф. Богданович Г.П.*

Науковий керівник
Диба Юрій Романович -
доктор архітектури, професор

Львів – 2019

АНОТАЦІЯ

Погранична І.І. Архітектура палацових будівель Якуба Кубицького кін.ХVІІІ – поч. ХІХ ст. – рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019.

Дослідження присвячене творчому доробку Якуба Кубицького кін. ХVІІІ – поч. ХІХ ст. на території сучасної України та Польщі, а саме палацово-парковим комплексам у с. Бережце та смт. Вишнівець Тернопільської обл., у с. Ладиги, с. Лашки (Морозівка), с. Деркачі, с. Семереньки, с. Морозівка, с. Ілляшівка, с. Самчики Хмельницької обл., с. Нападівка Вінницької обл. Україна; та на території сучасної Польщі палацово-парковим комплексам у Радзейовіце (Radziejowice), у Бейсце (Bejsce), в Плавовіце (Pławowice), у Млохуві (Młochów), у Бялачуві (Białaczów), у Геленуві (Hełenów) та палацу Бельведер (Belweder) у Варшаві.

У першому розділі «Історіографія та джерельна база дослідження» охарактеризовано джерельну базу роботи, розглянуто та систематизовано вітчизняні та зарубіжні дослідження палацових будівель авторства Якуба Кубицького, проаналізовано картографічні та іконографічні матеріали з даної теми, а також опрацьовано поняття творчого методу архітектора та визначено стан дослідження вітчизняними та зарубіжними науковцями, а також визначено прогалини у вивченні даної теми.

За характером матеріалів джерельну базу можна поділити на чотири групи: наукова література вітчизняних науковців, дослідження зарубіжних науковців; архівні джерела – картографічні та іконографічні матеріали; власні натурні та камеральні дослідження.

Джерельна база дослідження формувалась у двох основних напрямках: дослідження палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького та вивчення творчого методу архітектора, його особливості та етапи становлення.

У підрозділі 1.1. *«Огляд і аналіз вітчизняної наукової літератури про палаці авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.»* опрацьовано історіографію вивчення палацових будівель авторства Якуба Кубицького. Для повного розуміння специфіки формування палацово-паркових комплексів в кін. XVIII – поч. XIX ст. розділено дослідження вітчизняних науковців на чотири групи: а) література з питань суспільного устрою та історичних умов розвитку України у досліджуваний період; б) дослідження історії населених пунктів, пам'яток культури та архітектури; в) теоретичні праці з вивчення палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., їх архітектурні та планувальні особливості, композиційний аналіз; г) реалізовані проектні вирішення та концепції з відновлення та реконструкції палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.

У підрозділі 1.2. *«Аналіз закордонних досліджень палацових об'єктів авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.»* проаналізовані зарубіжні теоретичні праці, що зберігаються в бібліотеках України, Росії та Польщі або перебувають у вільному доступі в інтернет ресурсах.

Для детального вивчення специфіки краю літературу розглянуто в різних аспектах. Першу групу склали джерела з описом історичної та політичного підгрунтя. До другої групи джерел відноситься література з описами архітектури палацово-паркових комплексів. Окремо опрацьовано праці Романа Афтаназі, найбільшого дослідника палацово-паркових ансамблів України. Саме в працях Р. Афтаназі можна знайти опис втрачених палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького на території України. Однак, архівні матеріали, які є надбанням музеїв, бібліотек, архівів України дослідником майже не відображені.

У підрозділі 1.3. *«Картографічні та іконографічні джерела»* проаналізовані численні гравюри, малюнки та фото палацових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького. Значна частина цих матеріалів стала загальнодоступною в інтернет-режимі завдяки діяльності бібліотек та неприбуткових організацій. Крім того, іконографічні матеріали

даних об'єктів, взяті з різних джерел, опублікованих в працях багатьох авторів, розпорошених по різних виданнях.

Цінними є опубліковані іконографічні матеріали XVIII-XIX ст., автори яких – А.Лянге, Н.Орда, Г.Пейєр, Ю.Вільчинський, В.Ріхтер та ін. Наголошено на популяризації палацово-паркового будівництва в польських та російських періодичних виданнях: "Tygodnik ilustrowany", "Klosy", "Wies ilustrowana", "Ziemia", "Столица и усадьба" ("Журнал красивой жизни") та ін.

Окрім історичних зображень у дисертації використовувалися власні натурні та камеральні дослідження, які проводилися протягом 2013-2018 років. Дослідження також спирається на натурні обстеження збережених палацово-паркових комплексів у с. Самчики та в с. Ілляшівка, Хмельницької області, у смт. Вишнівець, Тернопільської обл. що дозволили простежити процеси перепланування території та руйнування пам'яток.

До переліку використаних картографічних джерел відносимо історичні карти, сучасні топографічні карти та супутникові знімки території палацово-паркових комплексів, які перебувають у вільному доступі завдяки інтернет-ресурсам (Google, 2018). Додатковим матеріалом для аналізу досліджуваних палацово-паркових комплексів були карти-схеми зібрані автором з різних джерел, поштові листівки і фотографії (кінця XVIII – середини XIX ст.) із зображенням даних об'єктів.

У підрозділі 1.4. *«Творчий метод архітектора у дослідженнях українських та закордонних науковців»* розглянуто поняття творчого методу архітектора. Дане поняття досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Окремо можна виділити дисертаційне дослідження Юрія Івановича Кармазіна, присвячене *«Формуванню світобачення та науково-методичних основ творчого методу архітектора в професійній підготовці»*, в якому автор вважає, що творчий метод можна розглядати в контексті найважливішого чинника соціального та культурного розвитку архітектора.

У Другому розділі **«Методика дослідження класицистичних палаців кін. XVIII – XIX ст.»** обрано загальнонаукові методи та спеціальні методи

наукового дослідження, а також розроблено методику дослідження, яка необхідна для реалізації поставлених задач у вивченні та встановленні творчого методу Якуба Кубицького в архітектурі палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.

У підрозділі 2.1. *«Вибір загальнонаукових методів та послідовність виконання дослідження»* описано загальнонаукові методи, використані у дослідженні. Першочерговим завданням під час дослідження палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького було опрацювання наукової літератури та визначення рівня дослідження даної теми. Для цього було використано такі загальнонаукові методи дослідження, як порівняння, аналіз та синтез.

У підрозділі 2.2. *«Спеціальні методи наукового дослідження»* обрано спеціальні наукові методів. Наприклад, для визначення стану збереження та вивчення архітектурних особливостей пам'яток було використано метод візуального обстеження пам'ятки. Цей метод дав можливість нанести картограму втрат на фасади палаців, вирішення проблем використання та в подальшому розробку пропозицій щодо реставрації даних об'єктів.

У підрозділі 2.3. *«Методика дослідження творчого методу архітектора»* розроблено комплексну методику дослідження, яка складається з шести етапів: *1 етап – огляд і вивчення джерельної бази дослідження та формування переліку палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького.* На основі аналізу, синтезу, систематизації та узагальнення бібліографічних матеріалів визначено стан дослідженості даної теми; використовуючи методи класифікації порівняння, а також метод візуального обстеження сформовано перелік палацово-паркових комплексів, збудованих за проектами архітектора на території сучасної України та Польщі; *2 етап – визначено способи формування палацово-паркових комплексів.* На основі загальнонаукових методів аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення та системного аналізу бібліографічних, картографічних та іконографічних матеріалів, а також спеціальних архітектурних методів (візуального обстеження та системного аналізу)

встановлено три принципи формування палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького; *3 етап* – виконано архітектурно-планувальний та композиційний аналіз об'єктів. На основі системного архітектурного аналізу встановлені типи споруд на території палацово-паркового комплексу; виокремлені структурні елементи, що формують загальну композицію фасадів палаців; виявлені основні декоративні елементи фасадів та інтер'єрів палаців. На основі архітектурно-планувального та об'ємно-просторового аналізу та графічного зіставлення виконано композиційний аналіз генплану території палацово-паркового комплексу, палацу зокрема, а також фасадів палацу; *4 етап* – виявлені особливості палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького. На основі аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення літературних, картографічних та іконографічних матеріалів, порівняння та візуального обстеження збережених пам'яток на території сучасної України, системного аналізу та графічного зіставлення об'єктів, встановлено авторську систему в архітектурно-планувальних та стилістичних особливостях об'єктів; *5 етап* – вивчено вплив античних трактатів, Палладіанської школи, тогочасних архітектурних канонів та стилю наставника Доменіко Мерліні на становлення та розвиток творчого методу архітектора. На основі аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення літературних, картографічних та іконографічних матеріалів, порівняння та візуального обстеження збережених пам'яток на території сучасної України, системного аналізу та графічного зіставлення, ретроспективного моделювання, архітектурно-композиційного та планувального аналізу об'єктів визначено творчий метод архітектора.

У третьому розділі «Архітектурні особливості палаців авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.» досліджено збережені та втрачені палаци кін. XVIII – поч. XIX ст. Я. Кубицького, виявлено їх архітектурно-планувальні та стилістичні особливості, визначено стан збереженості та характер використання збережених палаців, споруджених за проектами Якуба Кубицького на території сучасної України та Польщі, а також

розроблено пропозиції щодо реставрації та подальшого функціонування пам'яток архітектури в існуючому середовищі (поселенні) задля збереження та подальшої візуалізації планувальної структури та архітектурних елементів, які і формують творчий метод архітектора.

Якуб Кубицький автор дев'яти палацово-паркових комплексів на території України (в сучасних Тернопільській та Хмельницькій областях), а саме: палаци у с. Бережце та смт. Вишнівець Тернопільської обл., палаци у с. Ладиги, с. Лашки (Морозівка), с. Деркачі, с. Семереньки, с. Морозівка, с. Ілляшівка, с. Самчики Хмельницької обл. Нажаль, сьогодні збережено лише три.

У підрозділі 3.1. *«Архітектура збережених архіпалаців, запроєктованих Якубом Кубицьким на території сучасної Польщі»* проаналізовано архітектурні та планувальні особливості палаців, збудованих за проектами Якуба Кубицького на території сучасної Польщі. Вивчено вплив історичних подій на формування даних об'єктів. Адже, падіння державності та ліквідація королівського двору після Третього поділу Речі Посполитої сприяли розквітові провінційних резиденцій, до яких переселялись з осередків політичного життя колишні придворні та державні чиновники. Саме в цей період на території сучасної Польщі за проектами Якуба Кубицького (1758 – 1833) зводяться пейзажні палацово-паркові комплекси.

На території Польщі за проектами Якуба Кубицького були збудовані такі палацові комплекси, як: палаци у Радзевіцах (1802 р.), у Бейсце (1802 р.), в Плавовіцах (1804 р.), в Млохові (1806 р.), палацу Бельведер у Варшаві (1824 р.).

У підрозділі 3.2. *«Архітектура збережених палаців авторства Якуба Кубицького на території сучасної України»* детально розглянуті палацово-паркові комплекси, збудовані за проектами Якуба Кубицького на території сучасної України. Проаналізовано вплив історичних та містобудівних чинників на формування даних об'єктів.

Встановлено, що палацово-паркові комплекси будувались за принципами трансформації (палацово-парковий комплекс у смт. Вишнівець, Тернопільської

обл.), еволюції (палацово-парковий комплекс у с. Самчики, Хмельницької обл.) та єдиного задуму (палацово-парковий комплекс у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.).

Проаналізувавши дані палацово-паркові комплекси, можна сказати, що кожен комплекс включав в себе більше або менше розвинене ядро(палац) з житловими і парадними приміщеннями та допоміжну групу споруд (господарські, службові та складські приміщення). Палацові комплекси відзначався характерними особливостями стилістичних прийомів доби античності, застосуванням декоративних та конструктивних елементів даного періоду, проте й відображають у собі певний відбиток власних амбіцій та бажань заможних власників.

Палаці переважно є двохповерховими, симетричними в плані. Головний фасад палацу завжди акцентований портиком з колонадою, а парковий виступаючим ризалітом. Головною прикрасою палаців завжди була вітальня з купольним склепінням, яке прикрашала вишукана ліпнина. Будівля палацу зазвичай була розташована на підвищеній території, а вихід з вітальні розкривав мальовничий краєвид на водойму, яка завжди доповнювала загальну композицію палацових комплексів.

Основними засобами зовнішнього декорування були ордерні мотиви (пілястри, рельєфні фризи), Карниз, а також сандрики над вікнами і дверима прикрашали орнаменти імператорського Риму – гірлянди, лаврові вінки, а також трофейні мотиви – композиції, що зображують античну зброю та обладунки. Стіни цокольного або першого поверху, а також кути палацу прикрашали рустом

Віконні прорізи стримано декоровані й підкреслені геометрично. Типове вікно – прямокутне, увінчане лаконічним сандриком, позбавлене лиштви. Виступаючі ризаліти акцентовані ароочними вікнами з сандриками та ліпниною. Фронтони і аттики прикрашені напівциркульними вікнами, довкола яких відсутні ліпні обрамлення.

Основним засобом декоративного оздоблення інтер'єрів є ліпні карнизи, розети, фризи, набірні паркету, рельєфні сюжетні композиції. Доповнювали все

це твори мистецтва: живопис, гобелени, порцеляна, родинні портрети, гравюри, стильові меблі, драпірувальні тканини на стінах та вікнах.

У підрозділі 3.3. *«Архітектура втрачених палаців, запроєктованих Яубом Кубицьким на території сучасної України: палаци у с. Бережце, Тернопільської обл., у с. Семиреньки, с. Лашки, с. Деркачі та у с. Ладиги, Хмельницької обл.»* проаналізовані палаци, які не збереглися до наших днів, зроблено гіпотетичну графічну реконструкцію за описами та фото об'єктів. Встановлено, що серед виявлених палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького на території України переважають втрачені. Палаци були зруйновані та розграбовані на поч. ХХ ст. внаслідок політичних повстань та світових воєн.

У четвертому розділі «Творчий досвід Якуба Кубицького в архітектурі палацових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.» проаналізовано вплив античних трактатів, Палладіанської школи, тогочасних архітектурних канонів класицистичної забудови палацових комплексів та стилю наставника Доменіко Мерліні на становлення та розвиток творчого методу архітектора.

У підрозділі 4.1. *«Вплив античних трактатів на архітектуру палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького»* проаналізовані античні трактати Вітрувія, Леон-Баттиста Альберті, Себастьяно Серліо, Джакомо да Вінййола, Андреа Палладіо та Вінченцо Скамоцці – як архітектурна основа, яка безумовно вплинула на утвердження професіоналізму архітекторів доби класицизму і Якуба Кубицького зокрема. Вони містили малюнки і креслення "зразкової архітектури" та стали основою обміну архітектурними вміннями і прийомами, оскільки на той час архітектурних шкіл ще не було.

В античних трактатах вперше введено поняття ордеру, висвітлено інженерно-технічні й художньо-естетичні питання містобудування, узагальнено теоретичний і практичний досвід архітекторів Стародавніх Греції та Риму (Вітрувій "Десять книг про архітектуру"), введено пропорційну систему (Леон-Баттиста Альберті "Про архітектуру"), описані загальні правила будівництва

палацово-паркових комплексів, вибір місця розташування палацу, його розмір та пропорції (Андреа Палладіо "Чотири книги про архітектуру").

У підрозділі 4.2. *«Архітектурний спадок Андера Палладіо – як навчальний матеріал для Якуба Кубицького»* розглянутий творчий спадок Андреа Палладіо і проаналізовано його вплив на творчість Якуба Кубицького.

Відомо, що обширний і різносторонній спадок Андреа Палладіо був навчальним матеріалом для багатьох архітекторів, а в XVII ст. став основою одноіменного архітектурного напрямку – Палладіанство. Андреа Палладіо (1508-1580) – відомий зодчого епохи Відродження, автор численних архітектурних трактатів, в яких детально описано принципи та етапи формування приватних садиб та резиденцій. Його роботи були засновані на симетрії, перспективі і цінностях класичного храму часів Стародавньої Греції та Риму.

Загалом Андреа Палладіо, опрацювавши традиції народної архітектури, а також смаки дворян, створив зразкові типи садиб і разом з тим показав майже необмежену кількість можливих варіацій, став засновником «архітектурної моди» епохи класицизму. Це сприяло поширенню і утвердженню Палладіанської школи, де архітектура античності (Стародавнього Риму, а пізніше Стародавньої Греції) була інтерпритована до вимог епохи, а палладіанські типи сільських садиб та міського палацу використовувались ще два століття.

Якуб Кубицький, як представник класицистичної школи, дотримувався правил будівництва палацово-паркового комплексу, описаних в трактаті Андера Палладіо «Чотири книги про архітектуру».

У підрозділі 4.3. *«Доменіко Мерліні – вчитель і наставник Якуба Кубицького»* проаналізовані основні етапи творчості архітектора та його вплив на архітектурний досвід Якуба Кубицького.

У творчості Я. Кубицького можна прослідкувати відбиток архітектури Доменіко Мерліні, а саме використання архітектурно-планувальних схем (прямокутний у плані палац, симетричний відносно головної осі симетрії,

принцип розташування репрезентативних та житлових кімнат), архітектурно-композиційних схем (виділення головного входу портиком з колонадою, використання бічних виступаючих ризалітів); проте не привніс у свою архітектуру купольні завершення даху, монументальні скульптури атлантів, скульптури античних богів, які розташовувались на фронтонах чи аттикових стінках, а також таку велику кількість скульптурних та ліпних елементів в інтер'єрі палаців (що притаманно більше бароковій архітектурі).

У підрозділі 4.4. *«Вплив тогочасних класицистичних традицій на території України на становлення творчого методу Якуба Кубицького в архітектурі палацових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.»* простежено вплив світових класицистичних стильових тенденцій кін. XVIII ст. Встановлено, що вони мали значний вплив на специфіку формування архітектурно-просторового та композиційно-структурного образу палацово-паркових комплексів. Власники волинських земель кін. XVIII – поч. XIX ст. створювали свої резиденції, основу яких сформували споруди в стилі класицизм. Залучалися до будівництва палаців відомі архітектори зі світовими іменами. Одним з таких архітекторів був Якуб Кубицький – польський архітектор, представник Палладіанської школи та засновник типої «польської садиби» або «польського дворека».

Увага до творчості даного зодчого зумовлена унікальними архітектурними уміннями створювати мальовничі палацові ансамблі в часи будівництва помпезних комплексів. Поєднання художньої інтуїції та класичних канонів садибного будівництва в результаті призводять до утвердження художнього методу архітектора. Встановлено, що хоч Якуб Кубицький і був представником зрілого класицизму з впливом Палладіанської школи, все ж роботи архітектора мають свій творчий почерк і характеризується такими типовими елементами у проектах, як: чітка осьова композиція та симетрія фасадів палаців; прості прямокутні форми в плані палацу, які доповнювались виступаючими ризалітами; головний вхід акцентований портиком з колонадою; використання класичних ордерних елементів, що оздоблювались скульптурами та військової

емблематики в оздобленні фасадів. Внутрішній уклад в палацах був симетричним, двохтрактовим, з розкішною вітальнею та вестибюлем, який містив сходи. Інтер'єри були пишно оздоблені ліпниною та виокремлені кольором (звідси і назви блакитна вітальня, золота чи червона кімната).

Загалом можна сказати, що хоч Якуб Кубицький і був представником зрілого класицизму з впливом Палладіанської школи, все ж роботи архітектора мають свій творчий почерк і характеризується такими типовими елементами у проектах, як: чітка осьова композиція та симетрія фасадів палаців; прості прямокутні форми в плані палацу, які доповнювались виступаючими ризалітами; головний вхід акцентований портиком з колонадою; використання класичних ордерних елементів, що оздоблювались скульптурами та військової емблематики в оздобленні фасадів. Внутрішній уклад в палацах був симетричним, двотрактовим, з розкішною вітальнею (притаманно для вчителя – Доменіко Мерліні) та вестибюлем, який містив сходи. Інтер'єри були пишно оздоблені ліпниною та виокремлені кольором (звідси і назви блакитна вітальня, золота чи червона кімната).

Ключові слова: класицизм, палацово-парковий комплекс, палац, парк, творчий метод, Якуб Кубицький.

ABSTRACT

Pohranychna I.I. The architecture of palace buildings of Jakub Kubicki of the late XVIII-the early XIX century – manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Architecture according to specialty 18.00.01 – “Theory of architecture, restoration of architectural monuments” – Lviv Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv city, 2019.

The research covers the works of Jakub Kubicki of the late XVIII-the early XIX century within the territory of modern-day Ukraine and Poland, namely palace and park complexes in Berezhitse village and Vyshnivets urban-type settlement of Ternopil region, in Ladyhy village, Lashky village (Morozivka), Derkachi village, Semerenky village, Morozivka village, Illiashivka village, Samchyky village of Khmelnytskyi region, Napadivka village of Vinnytsia region Ukraine; and within the territory of modern-day Poland - palace and park complexes in Radziejowice, in Bejsce, in Pławowice, in Młochów, in Białaczów, in Hełenow and Belweder palace in Warsaw.

The first section “Historiography and source base of the research” characterizes source base of the research, reviews and systemizes national and foreign researches of palace buildings authored by Jakub Kubicki, analyzes cartographical and iconographic materials on the subject and also develops the concept of creative method of the architect and defines condition of the researching by national and foreign scholars, also it defines gaps in studying this issue.

According to nature of the materials the source base can be divided into four groups: scholarly literature of national scholars, researches of foreign scholars; archival records – cartographical and iconographic materials; personal field observations and desktop studies.

Source base of the research was developed in two main directions: research of palace and park complexes authored by Jakub Kubicki and the study of creative method of the architect, its peculiar features and stages of formation.

Subsection 1.1. "Review and analysis of national scholarly literature on palaces authored by Jakub Kubicki of the late XVIII-the early XIX century" deals with historiography of the study of palace buildings of Jakub Kubicki. In order to gain complete understanding of specific features of palace and park complexes formation in the late XVIII-the early XIX the researches of national scholars were divided into four groups: a) the literature on issues regarding social regime and historical conditions of the development of Ukraine within the researched period; b) research of the history of populated localities, historical and architectural monuments; c) theoretical works on the study of palace and park complexes of the late XVIII-the early XIX century, their architectural and planning peculiarities, compositional analysis; d) implemented design solutions and concepts on restoration and reconstruction of palace and park complexes of the late XVIII-the early XIX century.

Subsection 1.2. "The analysis of foreign researches of palace objects authored by Jakub Kubicki of the late XVIII-the early XIX century" analyzes foreign theoretical works that are kept in the libraries of Ukraine, Russia and Poland or are freely available on the Internet.

For detailed study of specific features of the region the literature was reviewed in respect of different aspects. The first group is represented by the sources with description of historical and political background. The second group of sources includes literature with descriptions of architecture of palace and park complexes. The works of R. Aftanazy, the biggest researcher of palace and park ensembles of Ukraine, were studied separately. Actually the works of R. Aftanazy are the ones in which we can find the description of lost palace and park complexes of Jakub Kubicki within the territory of Ukraine. However, archive materials that belong to museums, libraries, archive facilities of Ukraine are almost not presented by the researcher.

Subsection 1.3. "The analysis of cartographical and iconographic sources" analyzes numerous engravings, pictures and photographs of palace complexes of the late XVIII-the early XIX century authored by Jakub Kubicki. A significant part of these materials has become generally available through the internet due to the

activities of libraries and non-profit organizations. Besides, iconographic materials of these objects, taken from different sources, are published in the works of many authors, spread in different publications.

Published iconographic materials of the XVIII-XIX centuries authored by A.Lange, N. Orda, H.Peyer, Yu. Vilchynskyi, W. Richter and by other authors are of a great value. Polish and Russian periodicals, namely "Tygodnik ilustrowany", "Klosy", "Wies ilustrowana", "Ziemia", "Capital and estate" ("Magazine of beautiful life") and other place emphasis on the popularization of palace and park construction.

In the thesis, besides historical descriptions, there are also used personal field and desktop studies that were conducted between 2013-2018. The research also rests on on-site investigations of preserved palace and park complexes in Samchyky village and Illiashivka village of Khmelnytskyi region, in Vyshnivets urban settlement of Ternopil region, that allows to trace the processes of territory replanning and destruction of the monuments.

The list of used cartographic sources includes historical maps, modern topographical maps and orbital surveys of the territory of palace and park complexes that are freely available due to internet-resources (Google, 2018). Schematic maps collected by the author from different sources, postal cards and photographs (of the late XVIII-the early XIX century) with images of the objects were additional material for the analysis of palace and park complexes under review.

Subsection 1.4. "The concept of creative method, state of studying and researching by Ukrainian and foreign scholars" deals with the concept of creative method of the architect. This concept was studied by both national and foreign scholars. Particular attention should be given to thesis research of Yurii Ivanovych Karmazin, devoted to "Formation of ideology and scientific-methodological basis of creative method of the architect in professional training", in which the author believes that creative method can be reviewed in the context of the most important factor of social and cultural development of architect.

In the second section "Methods of researching classicistic palaces of the late XVIII-XIX century" there are chosen general scientific methods and special

methods of scientific research, and also there are developed the methods of research necessary for implementation of set tasks in studying and establishing creative method of Jakub Kubicki in architecture of palace and park complexes of the late XVIII-the early XX century.

Subsection 2.1. "Selection of general scientific methods and research execution sequencing" describes general scientific methods used in the research. Principal task during the research of palace and park complexes authored by Jakub Kubicki was the processing of scholarly literature and the determination of investigation level of this subject. In order to do this there were used such general scientific methods of research as comparison, analysis and synthesis.

In subsection 2.2. "Special methods of scientific research" there are chosen special scientific methods. For example, in order to determine the condition of preservation and study of architectural peculiarities of the monuments there was used the method of visual inspection of the monument. This method made it possible to apply the cartogram of loses on facades of the palaces, solution of problems of use and in future the development of offers regarding the restoration of these objects.

In subsection 2.3. "Methods of researching creative method of the architect" there is developed the comprehensive technique of research that consists of six stages: 1 stage – review and study of source base of the research and generation of a list of palace and park complexes authored by Jakub Kubicki. On the basis of analysis, synthesis, systematization and generalization of bibliographical materials there was determined the coverage of this subject; using methods of classification of comparison as well as the method of visual inspection there was generated the list of palace and park complexes built according to project of the architect within the territory of modern-day Ukraine and Poland; 2 stage – there were defined the ways of forming palace and park complexes. On the basis of general scientific methods of analysis, synthesis, systematization, generalization and system analysis of bibliographical, cartographical and iconographic materials, as well as special architectural methods (visual inspection and system analysis) there were established three fundamentals of forming palace and park complexes authored by Jakub

Kubicki; 3 stage – there was performed architectural-planning and compositional analysis of the objects. On the basis of system architectural analysis there were established types of structures within the territory of palace and park complex; there were highlighted structural elements that form general composition of facades of the palaces; there were revealed main decorative elements of palace facades and interiors. On the basis of architectural-planning and spatial-dimensional analysis and graphical comparison there was carried out compositional analysis of plot plan of the territory of palace and park complex, the palace itself, and also of facades of the palace; 4 stage – there were revealed the peculiar features of palace and park complexes of the late XVIII-the early XIX century authored by Jakub Kubicki. On the basis of analysis, synthesis, systematization, generalization of literature, cartographical and iconographic materials, comparison and visual inspection of preserved monuments within the territory of modern-day Ukraine, system analysis and graphical comparison of objects, there was established the system in architectural-planning and stylistic peculiarities of the object; 5 stage – there was studied the influence of antique tractates, Palladian school, architectural canons of that time and style of mentor Dominik Merlini on the establishment and development of creative method of the architect. On the basis of analysis, synthesis, systematization, generalization of literature, cartographical and iconographic materials, comparison and visual inspection of preserved monuments within the territory of modern-day Ukraine, system analysis and graphical comparison, historical simulation, architectural-compositional and planning analysis of the objects there was defined the creative method of the architect.

The third section “Architectural peculiarities of the palaces of the late XVIII-the early XIX century authored by Jakub Kubicki” explores preserved and lost palaces of the late XVIII-the early XIX century authored by Jakub Kubicki, reveals their architectural-planning and stylistic peculiarities, determines preservation state and character of the use of preserved palaces constructed according to projects of Jakub Kubicki within the territory of modern-day Ukraine and Poland and also develops offers regarding restoration and future functioning of the architectural

monuments in current environment (settlement) for preservation and future visualization of planning structure and architectural elements that form creative method of the architect.

Jakub Kubicki is the author of nine palace and park complexes within the territory of Ukraine (in modern-day Ternopil and Khmelnytskyi regions), namely: palaces in Berezhitse village and Vyshnivets urban settlement of Ternopil region, palaces in Ladyhy village, Lashky village (Morozivka), Derkachi village, Semerenky village, Morozivka village, Illiashivka village, Samchyky village of Khmelnytskyi region. Unfortunately, as of today only three of them have been preserved.

Subsection 3.1. "Architecture of preserved archpalaces designed by Jakub Kubicki within the territory of modern-day Poland" analyzes architectural and planning peculiarities of the palaces built according to projects of Jakub Kubicki within the territory of modern-day Poland. It studies the influence of historical events on the formation of these objects. In fact, the collapse of state system and liquidation of the Royal Court after the Third Partition of the Polish-Lithuanian Commonwealth promoted the rise of provincial residences former courtiers and bureaucracy moved to from the center of political life. It was the period during which they constructed landscape palace and park complexes according to projects of Jakub Kubicki on the territory of modern-day Poland.

Within the territory of Poland there were constructed the following palace complexes according to projects of Jakub Kubicki: palaces in Radziejowice (1802), in Bejsce (1802), in Pławowice (1804), in Młochów (1806), Belweder palace in Warsaw (1824).

Subsection 3.2. "Architecture of preserved palaces authored by Jakub Kubicki within the territory of modern-day Ukraine" considers palace and park complexes built according to projects of Jakub Kubicki within the territory of modern-day Ukraine in detail. It analyzes the influence of historical and town-planning factors on the formation of these objects.

It was established that palace and park complexes were built on the principle of transformation (palace and park complex in Vyshnivets urban settlement, of

Ternopil region), evolution (palace and park complex in Samchyky village, of Khmelnytskyi region) and common design (palace and park complex in Illiashivka village, of Khmelnytskyi region).

Having analyzed data of palace and park complexes it can be said that each complex included more or less developed core (palace) with residential and state premises and auxiliary facilities group (utility, staff and store rooms). Palace complexes were notable for particular features of stylistic devices of the Antique era using decorative and structural elements of this period, however, they do reflect certain imprint of the ambitions and wishes of rich owners.

The palaces are mainly two-storey, symmetrical in plan. Front façade is always emphasized by portico with colonnade and the park one – by prominent risalit.

Main decoration of the palaces was always represented by living-room with cloister vault that was decorated with sophisticated moulding. Building of the palace was usually located on elevated territory, and exit from living-room opened a glorious view of water pond that always completed general composition of palace complexes.

Main tools for external decorating were represented by order motifs (alettes, relief frisos). Ledge as well as cornice above windows and doors were decorated with ornaments of Imperial Rome – garlands, bay leaf garlands, and also trophy motifs – compositions that show antique weapon and plate armour. The walls of the ground or first floor as well as palace corners were decorated with rustication.

Window apertures were reservedly decorated and accentuated geometrically. A typical window – of rectangular shape, with laconic dripstone on its top, bare of surround. Prominent risalits were accentuated by round headed windows with dripstones or moulding. Frontons and attics were decorated with Romanesque windows around which there was no stucco molding.

Main tool of decorative styling of interiors are plaster cornices, rosettes, friso, glued-laminated parquet, relief narrative compositions. All these things were

supplemented by art works: paintings, tapestry, chinaware, family portraits, engravings, stylized furniture, drapery fabric on windows and doors.

Subsection 3.3. “Architecture of the lost palaces designed by Jakub Kubicki within the territory of modern-day Ukraine: palaces in Berezhtse village, of Ternopil region, in Semerenky village, Lashky village, Derkachy village and in Ladyhy village, of Khmelnytskyi region” analyzes the palaces that haven’t been preserved till now, gives hypothetic graphical reconstruction according to descriptions and photographs of the objects. It was established that among detected palace and park complexes authored by Jakub Kubicki within the territory of Ukraine the lost ones are prevalent. The palaces were destroyed and plundered in the early XX century due to political rebellions and world wars.

The fourth section “Creative experience of Jakub Kubicki in architecture of palace complexes of the early XVIII-XIX century” analyzes the influence of antique tractates, of Palladian school, architectural canons of classicistic development of palace complexes of that time and the style of Dominik Merlini on the establishment and development of creative method of the architect.

Subsection 4.1. “Antique tractates in the architect’s oeuvre” analyzes antique tractates of Vitruvius, Leon Battista Alberti, Sebastiano Serlio, Giacomo da Vignola, Andrea Palladio and Vincenzo Scamozzi – as architectural basis that surely had an influence on the strengthening of professionalism of the architects of Classicism period and of Jakub Kubicki in particular. They contained pictures and drawings of “model architecture” and became the principle of sharing architectural skills and techniques, since at that time there were no architectural schools.

Antique tractates were the first that gave the concept of order, covered engineering-technical and artistic-aesthetical issues of urban development, summarized theoretical and practical experience of architects of Ancient Greek and Rome (Vitruvius “Ten Books on Architecture”), introduced proportional system (Leon Battista Alberti “On Architecture”), described general rules of constructing palace and park complexes, choosing place for construction of the palace, its sizes and proportions (Andrea Palladio “The Four Books on Architecture”).

Subsection 4.2. “Architectural heritage of Andrea Palladio – as education material for Jakub Kubicki” reviews artistic heritage of Andrea Palladio and analyzes its influence on the works of Jakub Kubicki.

It is known that comprehensive and manysided heritage of Andrea Palladio was education material for many architects, and in the XVII century it became the basis for similarly-named architectural trend – Palladianism. Andrea Palladio (1508-1580) – is a famous architect of the Renaissance era, the author of many architectural tractates that describe the principles and stages of private estates and residences formation in detail. His works were based on symmetry, perspective and objects of value of classical place of worship of Ancient Greece and Rome.

In general, Andrea Palladio, having studied traditions of folk architecture as well as likes of nobility, created model types of estates and at the same time showed almost unlimited amount of possible variations, became a founder of “architectural fashion” of Classicism era. That promoted the spread and establishment of the Palladian school where the architecture of Antique period (of Ancient Rome and, later, of Ancient Greece) was interpreted to the demands of the era, and Palladian types of country estates and city palace were used during two more centuries.

Jakub Kubicki, as a representative of Classicistic school, stuck to the rules of constructing palace and park complex described in tractate of Andrea Palladio “The Four Books on Architecture”.

Subsection 4.3. “Dominik Merlini – teacher and instructor of Jakub Kubicki” analyzes main stages of the architect’s oeuvre and his influence on the works of J. Kubicki.

It was established that despite being a representative of mature classicism with the influence of Palladian school, Jakub Kubicki is the author of works that have the idiom and are characterized by such typical elements in projects as: sharp axial plan and symmetry of palaces’ facades; simple rectangular forms in palace’s plan that were supplemented by prominent risalits; main entrance was accentuated by portico with colonnade; the use of classical order elements that were decorated with sculptures and military emblems in façade decoration. Interior arrangement in the

palaces was symmetrical, two-path, with gorgeous living-room (peculiar to the teacher – Dominik Merlini) and entrance hall that contained stairs. Interiors were profusely decorated with moulding and highlighted with colors (hence the name blue living room, gold or red room).

Subsection 4.4. “Influence of classicistic traditions of that time within the territory of Ukraine on the establishment of creative method of Jakub Kubicki in the architecture of palace and park complexes of the late XVIII-the early XIX century” investigates the influence of classicistic style trends of the late XVIII century. It was established that they had a great influence on specific features of the formation of architectural-spatial and compositional-structural image of palace and park complexes. The owners of Volhynia lands of the late XVIII-the early XIX century created their residences that were based on structures of Classicistic style. Internationally famous architects were involved in construction there. Jakub Kubicki – Polish architect, the representative of Palladian school and founder of typical “Polish country estate” or “Polish mansion” – was one of such architects.

Attention to the works of this architect is caused by unique architectural skills to create picturesque palace ensembles in the days of construction of glitzy complexes. The combination of artistic intuition and classical cannons of estate construction led to the establishment of artistic method of the architect.

It was established that despite being a representative of mature classicism with the influence of Palladian school, Jakub Kubicki is the author of works that have the idiom and are characterized by such typical elements in projects as: sharp axial plan and symmetry of palaces’ facades; simple rectangular forms in palace’s plan that were supplemented by prominent risalits; main entrance was accentuated by portico with colonnade; the use of classical order elements that were decorated with sculptures and military emblems in façade decoration. Interior arrangement in the palaces was symmetrical, two-path, with gorgeous living-room and entrance hall that contained stairs. Interiors were profusely decorated with moulding and highlighted with colors (hence the name blue living room, gold or red room).

Key words: Classicism, palace and park complex, palace, park, creative method, Jakub Kubicki.

ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Погранична І. І., Бойко О. Г., 2015а. Палацово-паркові ансамблі Якуба Кубицького на Волині. Архітектурні особливості, пропозиції до реставрації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура, 816, с. 177 –185.

2. Погранична І.І. 2016b. Палацовий комплекс у с. Самчиках Хмельницької обл. – приклад класицистичної європейської архітектури кін. XVIII – поч. XIX ст. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура, 856, с. 186 –190.

3. Погранична І.І. 2016b. Втрачені палацові комплекси авторства Якуба Кубицького на території України. Архітектурний Вісник КНУБА, 10, с. 236 – 242.

4. Погранична І.І. 2017а. Архітектурні особливості палацових комплексів авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Архітектура, 878, с.124–130.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

5. Pohranyczna I. 2019a. The architecture of palace and park complexes of the late XVIII – the early XIX centuries by Jakub Kubicki with-in Poland. Przestren I FORMA, 37, p. 207 – 216.

Матеріали конференцій і тези доповідей:

6. Погранична І. І., 2015b. Трансформація великих замкових комплексів у палацові ансамблі (Проблеми дослідження, збереження та реставрації палацу у смт. Вишнівець). Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій, 7, с. 215–220.

7. Погранична І. І., 2016а. Зовнішні межі та огороження палацових комплексів у XVIII столітті. External limits and fences in the palace complexes in

the XVIII century. Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій, 8, с. 171–174.

8. **Погранична І.І.** Диба Ю.Р. 2017а. Творчий метод архітектора (на прикладі професійного доробку Якуба Кубицького) В: Наукового товариства імені Шевченка, Тези доповідей молодіжної секції комісії архітектури та містобудування підготовані до участі в XXVIII Науковій сесії Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, Україна, 24 Березень 2017., с. 23–25.

ЗМІСТ

	Стор.
ЗМІСТ	25
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ	27
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	36
1.1. Огляд і аналіз вітчизняної наукової літератури про палаци авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.....	37
1.2. Аналіз закордонних досліджень палаців авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.....	39
1.3. Аналіз картографічних та іконографічних джерел.....	42
1.4. Поняття творчого методу, стан вивчення та дослідження українськими та закордонними науковцями.....	64
Висновки до першого розділу.....	67
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ КЛАСИЦИСТИЧНИХ ПАЛАЦІВ КІН. XVIII – ПОЧ. XIX СТ.....	69
2.1. Вибір загальнонаукових методів та послідовність виконання дослідження.....	70
2.2. Спеціальні методи наукового дослідження.....	74
2.3. Методика дослідження творчого методу архітектора.....	76
Висновки до другого розділу.....	79
РОЗДІЛ 3. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАЛАЦІВ АВТОРСТВА ЯКУБА КУБИЦЬКОГО КІН. XVIII- ПОЧ. XIX СТ.....	81
3.1. Архітектура збережених палаців, запроектованих Якубом Кубицьким на території сучасної Польщі.....	82
3.2. Архітектура збережених палаців авторства Якуба Кубицького на території сучасної України.....	98
3.2.1. Архітектурна трансформація замкового комплексу у палацово-парковий комплекс у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.....	102
3.2.2. Архітектура палацового комплексу у с. Самчики, Хмельницької обл....	108
3.2.3. Архітектура палацового комплексу у с. Ілляшівка, Хмельницької обл....	122

3.3. Архітектура втрачених палаців, запроектованих Якубом Кубицьким на території сучасної України: палаци у с. Бережце, Тернопільської обл., у с. Семиреньки, с. Лашки, с. Деркачі та в с. Ладиги, Хмельницької обл.....	129
Висновки до третього розділу.....	150
РОЗДІЛ 4. ТВОРЧИЙ ДОСВІД ЯКУБА КУБИЦЬКОГО В	
АРХІТЕКТУРІ ПАЛАЦІВ КІН. XVIII – ПОЧ. XIX СТ.....	157
4.1. Античні трактати у творчості архітектора.....	161
4.2. Архітектурний спадок Андера Палладіо – як навчальний матеріал для Якуба Кубицького.....	164
4.3. Доменіко Мерліні – вчитель і наставник Якуба Кубицького.....	169
4.4. Вплив тогочасних класицистичних традицій на становлення та розвиток творчого методу Якуба Кубицького в архітектурі палаців кін. XVIII – поч. XIX ст.....	177
Висновки до четвертого розділу.....	181
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	186
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	190
ДОДАТОК А. Список публікацій здобувача за темою дисертації.....	207
ДОДАТОК Б. Апробація результатів дисертаційної роботи.....	208
ДОДАТОК В. Джерела ілюстрацій.....	209
ДОДАТОК Г. Ілюстрації за розділами.....	221
ДОДАТОК Д. Словник термінів і понять.....	228

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Наприкінці XVIII – початку XIX ст. на території сучасної України поширилось будівництво палацово-паркових комплексів, які за своїми масштабами та пишністю декоративного оздоблення займають особливе місце у культурно-історичній спадщині нашої країни. У цей період переважає створення садибних палаців, які вирізняються гармонійною закінченістю, вишуканою відповідністю класичним зразкам та обов'язковим узгодженням із природним оточенням. Вони включають житлові, службові, господарські та промислові споруди, сади і парки, водні системи, а також малі архітектурні форми, каплиці, які об'єднані логікою планувального побудови і створені відповідно до стильових вимог певної епохи.

Рівноважливим елементом до палацу в резиденції стає парк. Мальовнича територія України досконала за своїми географічними, естетичними характеристиками, не лише дозволяла, але й сприяла створенню неперевершених зразків садово-паркових композицій. Художній вигляд паркового оточення палаців ніколи не повторювався.

Резиденції були потужними господарськими системами і в той же час винятковим культурно-історичним явищем краю. Велику роль у розвитку палацово-паркових ансамблів відіграли шляхетські роди – носії культури, які будували високомистецькі маєтки-резиденції за участі художників, архітекторів та скульпторів найвищого рівня класицистичного мистецтва.

Територія, де були споруджені палацові комплекси, насичена історичними подіями. У XVIII ст. входила до складу Речі Посполитої, але після придушення повстання у 1795 році Російська імперія, Австрійська імперія та Королівство Пруссія здійснили Третій поділ Польщі, після чого Річ Посполита припинила своє існування. До Російської імперії відійшли Литва, Курляндія, Західна Білорусь та Західна Волинь.

Розвиток художнього образу палацово-паркових ансамблів на Волині протягом II-ої пол. XVIII – поч. XIX ст. відбувався під постійним впливом трансльованої через територію Речі Посполитої європейської архітектурної

традиції, власне польської та, протягом XIX ст. – російської. Зі зміною територіальної приналежності будівництво магнатських резиденцій не припинилося, проте набуло інших рис. Споруди стали більш жорстко окресленими, композиції фасадів фронтальними. Проте, в кін. XVIII – поч. XIX ст. почали розвиватися сільські поселення, де зводилися магнатські резиденції, поміщицькі садиби, фільваркові і господарчі будівлі, які не були такими помпезними як палаци у містах. У цей період переважає створення садибних палаців, які вирізняються гармонійною закінченістю, вишуканою відповідністю класичним зразкам та обов'язковим узгодженням із природним оточенням.

Одним із архітекторів який створював мальовничі палацові ансамблі в часи будівництва помпезних комплексів був Якуб Кубицький – польський архітектор, представник класицизму, будівничий палацово-паркових комплексів та громадських споруд. Поєднання художньої інтуїції та класичних канонів садибного будівництва в результаті призводять до утвердження художнього методу архітектора. Вивчення творчості Якуба Кубицького дає можливість розширити кругозір архітектурної думки XIX ст. В його роботах також можна побачити вплив античних трактатів, загальносвітових канонів класицистичної забудови палацових комплексів, а також стиль наставника Доменіко Мерліні та Палладіанської школи загалом.

Часовий ареал, в межах якого розбудовувались класицистичні палацово-паркові комплекси авторства Якуба Кубицького, включає "повний цикл" розвитку таких об'єктів: від трансформації оборонних споруд (замків) у палацові ансамблі, через розвиток та утвердження основних композиційних схем та принципів планування нових комплексів до моменту занепаду і втрати первісного значення в зв'язку зі змінами суспільних умов у кінці XIX ст.

Величні ансамблі, споруджені за проектами Якуба Кубицького являються яскравим прикладом європейської культури на території України. Проте вони з часом руйнуються, проблема реставрації стає вагомою не лише в архітектурі та історії, а й у національній культурі.

Актуальність теми дослідження визначають наступні положення:

1. У загальних працях історико-архітектурного характеру класицистичним палацовим комплексам присвячено короткі розділи, а окремі спеціальні публікації мають здебільшого описовий характер. У сучасній науковій літературі не досліджено архітектурно-планувальні та стилістичні характеристики палаців авторства Я. Кубицького через призму творчого методу архітектора.

2. Палаці авторства Я. Кубицького у Польщі докладно вивчаються та висвітлюються у публікаціях. Вони вважаються унікальною складовою історико-архітектурної спадщини Польщі, а їх стилістичні та естетичні характеристики доповнюють автентичний образ поселень. Такий підхід свідчить про необхідність вивчати та враховувати палацові комплекси у формуванні поселень, а також підвищувати архітектурну цінність даних об'єктів в Україні.

3. За проектами архітектора Я. Кубицького на території України було збудовано вісім палацово-паркових комплексів. Сьогодні збережено лише три, інші п'ять відомі за описами та іконографічними матеріалами. Недбале використання та незадовільний сучасний стан палаців призводить до втрати первісного архітектурного образу комплексу.

4. Колишні палацові резиденції пристосовані під заклади для охорони здоров'я та відпочинку, навчальні, культурно-видовищні заклади або заклади дозвілля, а іноді занедбані і як наслідок - руйнуються. Через нефахові реставраційні роботи та недотримання проектних рекомендацій проблема збереження та реставрації даних об'єктів в Україні вимагає постійної уваги.

5. Палаці авторства Я. Кубицького відповідають загальносвітовим класицистичним канонам. Тому доцільно знайти чинники, які вплинули на становлення та розвиток творчого методу архітектора.

Мета: визначити функціональні, архітектурно-планувальні, об'ємно-просторові та стилістичні характеристики палаців кін. XVIII – поч. XIX ст., запроектованих Якубом Кубицьким та вивчити творчий досвід архітектора.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати вітчизняну та зарубіжну літературу, присвячену палацам, запроектованих Я. Кубицьким та визначити перспективи власного дослідження.
2. Розробити методику дослідження архітектури палаців Я. Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.
3. Проаналізувати етапи розвитку архітектурної творчості Я. Кубицького та хронологічно зіставити їх з історичними процесами.
4. Охарактеризувати стан збереження та характер використання палаців Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.
5. Визначити особливості авторської системи Я. Кубицького у функціональних, архітектурно-планувальних, об'ємно-просторових та стилістичних характеристиках палаців кін. XVIII – поч. XIX ст.
6. Простежити впливи античних трактів та загальносвітових класицистичних канонів на становлення творчого методу архітектора.

Об'єкт дослідження: палаци, запроектовані Я. Кубицьким кін. XVIII – поч. XIX ст.

Предмет дослідження: функціональні, архітектурно-планувальні, об'ємно-просторові та стилістичні характеристики палаців кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Я. Кубицького.

Хронологічні межі дослідження: кінець XVIII – поч. XIX ст.

Методика дисертаційного дослідження ґрунтується на загальнонаукових та спеціальних наукових методах. На їх основі сформована комплексна методика вивчення архітектури палацових будівель Я. Кубицького в кін. XVIII – поч. XIX ст., яка включає аналіз наукової літератури, проведення натурних обстежень та фотофіксації об'єктів, аналіз історичної та сучасної картографії, структурний аналіз забудови комплексів та ін., а також на теоретичному рівні – системного

аналізу, типологічної класифікації, архітектурно-планувального, об'ємно-просторового, стилістичного аналізу, ретроспективного аналізу та графічного зіставлення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

У дисертації вперше:

- виконано графічні реконструкції планів та фасадів втрачених палаців Я. Кубицького;

- визначено функціональні, архітектурно-планувальні, об'ємно-просторові та стилістичні характеристики палаців авторства Я. Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст., які формують творчий метод архітектора.

Доповнено:

- загальну картину становлення та розвитку класицизму як стилю в палацових комплексах кін. XVIII – поч. XIX ст.;

- композиційно-планувальні схеми класицистичних палацових комплексів та палаців зокрема.

Уточнено:

- актуальний стан збереження палаців авторства Якуба Кубицького.

Набули подальшого розвитку:

- методика вивчення класицистичних палацових об'єктів кін. XVIII – поч. XIX ст. через призму авторського досвіду;

- тенденції дослідження класицистичних палаців кін. XVIII – поч. XIX ст.

Теоретичне значення полягає у тому, що результати дослідження доповнюють фактологічну основу історії української архітектури. Визначення стильових особливостей класицистичних палацово-паркових комплексів кінця XVIII – першої половини XIX ст. стане важливою складовою досліджень локальних рис формотворення в архітектурі сільських поселень.

Практичне значення роботи та застосування результатів дослідження визначається його актуальністю та науковою новизною у вирішенні архітектурно-

теоретичних, мистецтвознавчих і загальнонаукових проблем. Отримані результати дослідження, розроблені пропозиції та сформульовані принципи розвитку пам'яток архітектури можуть бути використані при проведенні реставрації та консервації, відтворення та реконструкції втрачених пам'яток, при оцінці історико-культурного значення пам'яток з метою їх захисту і збереження, у вузівській практиці при читанні спецкурсів чи окремих розділів теоретичних курсів, що висвітлюють культуру, архітектуру та мистецтво класицизму в Україні.

Апробація результатів: Положення та висновки дисертації лягли в основу доповідей на 4 науково-практичних конференціях: *а) на міжнародних конференціях:* на VII Міжнародній науковій конференції «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій» (Львів, 2015) із доповіддю на тему: «Трансформація великих замкових комплексів у палацові ансамблі (проблеми дослідження, збереження та реставрації палацу у смт. Вишнівець)» [6]; на VIII Міжнародній науковій конференції «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій» (Львів, 2016) із доповіддю на тему: «Зовнішні межі та огороження палацових комплексів у XVIII столітті» [7]; *б) на вітчизняних конференціях:* на XXVII науковій сесії Наукового товариства ім. Тараса Шевченка (Львів, 22 – 24 березня 2016 р.) із доповіддю на тему: «Палацово-парковий комплекс кін. XVIII – поч. XIX ст. у с. Самчики, Хмельницької обл.»; на XXVIII науковій сесії Наукового товариства ім. Тараса Шевченка (Львів, 24 березня 2017 р.) із доповіддю на тему: «Творчий метод архітектора (на прикладі професійного доробку Якуба Кубицького)» [8].

Особистий внесок автора у спільній з Бойко О. Г. статті «Палацово-паркові ансамблі Якуба Кубицького на Волині. Архітектурні особливості, пропозиції до реставрації» [1] полягає в натурних обстеженнях об'єктів, проведенні стилістичного, композиційного та конструктивного аналізу класицистичних палацово-паркових комплексів на Волині, визначенні архітектурних особливостей палаців авторства Якуба Кубицького; розробленні програми збереження,

консервації та реставрації палацово-паркового ансамблю у с. Самчики Хмельницької обл.

Публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 7 публікаціях, з них – 4 статті у наукових фахових виданнях України [1, 2, 3, 4], 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави [5], згідно міжнародного стандарту e-ISSN 2391-7725 | ISSN 1895-3247 та внесеного до науково метричних баз даних й індексованого у: ARIANTA, VazTech, BAZY BN, CEON, ICI Journals Master List, PBN; 2 статті опубліковані у збірниках наукових праць за результатами міжнародної наукової конференції [6, 7]; 1 тези доповіді [8].

Структура і обсяг роботи: дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них та загальних висновків, списку використаних джерел і додатків з ілюстративним матеріалом. Обсяг дисертації 230 сторінок, з яких: 165 сторінок основного тексту, 17 сторінок списку використаних джерел зі 213 позицій, а також 4 додатків на 23 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

Дисертаційна робота ґрунтується на джерельній базі, яку за характером матеріалів можна поділити на чотири групи: теоретичні праці вітчизняних науковців, теоретичні праці зарубіжних науковців; архівні джерела – картографічні та іконографічні матеріали; власні натурні та камеральні дослідження.

Таблиця 1.1.1

Аналіз джерельної бази дослідження

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ			
↓	↓	↓	↓
<p>ВІТЧИЗНЯНА НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА</p> <p><i>Огляд і аналіз стану дослідження палацово-паркових комплексів авторства Я. Кубицького</i></p> <p>а) література з питань суспільного устрою та історичних умов розвитку України у досліджуваній період (праці М.С.Грушевського, В.Б.Антоновича, С.М.Каретникова та ін.);</p> <p>б) дослідження історії населених пунктів, пам'яток культури та архітектури дослідження О. Барановича, Л.Рафальського, А.Сендульського, О.А.Фотинського, А.Вороніна та ін.);</p> <p>в) теоретичні праці з вивчення палацово-паркових комплексів кін. XVIII - поч. XIX ст., їх архітектурні та планувальні особливості, композиційний аналіз (роботи В. Вечерського, В. Тимофійска, П. Ричкова, О. Михайлишин);</p> <p>г) реалізовані проектні вирішення та концепції з відновлення та реконструкції палацово-паркових комплексів кін. XVIII - поч. XIX ст (концептуальні рішення та</p>	<p>ЗАКОРДОННІ ДОСЛІДЖЕННЯ</p> <p><i>Стан вивчення палацово-паркових комплексів авторства Я. Кубицького</i></p> <p>а) історичні архітектурні трактати (Вітрувія, Альберті, Палладіо, Віньоли, ін);</p> <p>б)джерела з описом історичної та політичного підґрунтя (праці П. Н. Батюшкова, А. Братчикова, С. Руссова та ін.)</p> <p>в) дослідження за даною тематикою, здійснювані польськими історіографами, архітектуро- та краєзнавцями (А.Анджейовський, Я.Козьмян, Я.Д.Охоцький, М.Баліньським, Т.Ліпінським, Ю.І.Крашевським, Р.Новіцьким, А.Пшездецьким, ін.</p> <p>г) праці з джерелознавства та історіографії регіону Волині (Т.Є.Стецький, А.Яблоновський, Ю.Дунін-Карвицьким, Я.Гіжицьким, С.Кардашевичем,</p>	<p>КАРТОГРАФІЧНІ ТА ІКОНОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ</p> <p>- <i>Архівні джерела</i> (Центральний Державний історичний архів України, обласний Державний архів Волинської обл.)</p> <p>- <i>Гравюри та малюнки</i> (А.Лянге, Н.Орда, Г.Пейсер, Ю.Вільчинський, В.Ріхтер, ін.);</p> <p>- <i>Матеріали з виставок музеїв</i> (національний музей у Варшаві)</p> <p>- <i>Матеріали з особистих колекцій</i></p> <p>- <i>викопіювання з сучасних топографічних карт та супутникові знімки території палацово-паркових комплексів, які перебувають у вільному доступі завдяки інтернет-ресурсам</i> (Google, 2018)</p>	<p>ВЛАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ</p> <p>- <i>Натурні обстеження збережених палацово-паркових комплексів на території України</i> (палаці у с. Самчики та с. Ілляшівка Хмельницької обл., палац у смт. Вишнівець Тернопільської обл.;</p> <p>- <i>Камеральні дослідження палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького:</i></p> <p>а) втрачені палацово-паркові комплекси на території України (палаці у с. Бережце, Тернопільської обл., у с. Семиреньки, с. Ладиги, с. Лашки (Морозівка), с. Деркачі Хмельницької обл.);</p> <p>б) збережені палацово-паркові комплекси на території України (палаці у смт. Вишнівець, Тернопільської обл., у с. Самчики та с. Ілляшівка, Хмельницької обл.);</p> <p>в) палацово-паркові комплекси на території Польщі (палаці у Варшаві (Бельведер), Радзійовіце, Плавовіце, Бейсце, Беяшові, Млохові та Хеленові).</p>

<p>реалізовані проекти інституту «Укрпроектреставрація»).</p> <p><i>Вивчення поняття творчого методу, аналіз стану дослідження творчого методу Якуба Кубицького</i> (дослідження Т.Ю. Ніколенко, Є.І. Кириченко, І.А. Бондаренко, ін.)</p>	<p>М.Орловичем, Т.Маньковським, Ф.Марковським, С.Лозою, Я.Гофманом);</p> <p>д) роботи з історії урбаністики та архітектури виконані М.Богуцькою, І.Самсоновичем, В.Тшебінським, М.Карповічем, Т.Зарембською, А.Виробішем, ін.);</p> <p>е) стилістика і типологія палацових ансамблів відображена у працях М.Квятковського, С.Лорентца, А.Роттермунда, В.Татаркевича, ін.);</p> <p>є) література з описами архітектури палаців (Р. Афтаназі, В. Бжезінська, ін.).</p> <p><i>Вивчення поняття творчого методу, аналіз стану дослідження творчого методу архітектора</i> (Е.Л. Фейнберг, Ю.І., Кармазін, М.Г. Бархин, Н.С. Попова, ін.)</p>		
--	--	--	--

Для дослідження джерельної бази використовуватимуться теоретичні методи, зокрема – систематизація, аналіз, порівняння, узагальнення та аналітичний метод.

Теоретичні праці аналізуємо, з метою виявлення палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., авторства Якуба Кубицького (рис. 1.1.1., рис. 1.1.2.), вивчення стану дослідження архітектурно-планувальних, стилістичних та функціональних особливостей даних палацово-паркових комплексів, а також основних наукових підходів з вивчення творчого методу архітектора. Ґрунтуючись на отриманих результатах, узагальнюємо наявну інформацію з метою розуміння ступеню дослідженості палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., авторства Якуба Кубицького.

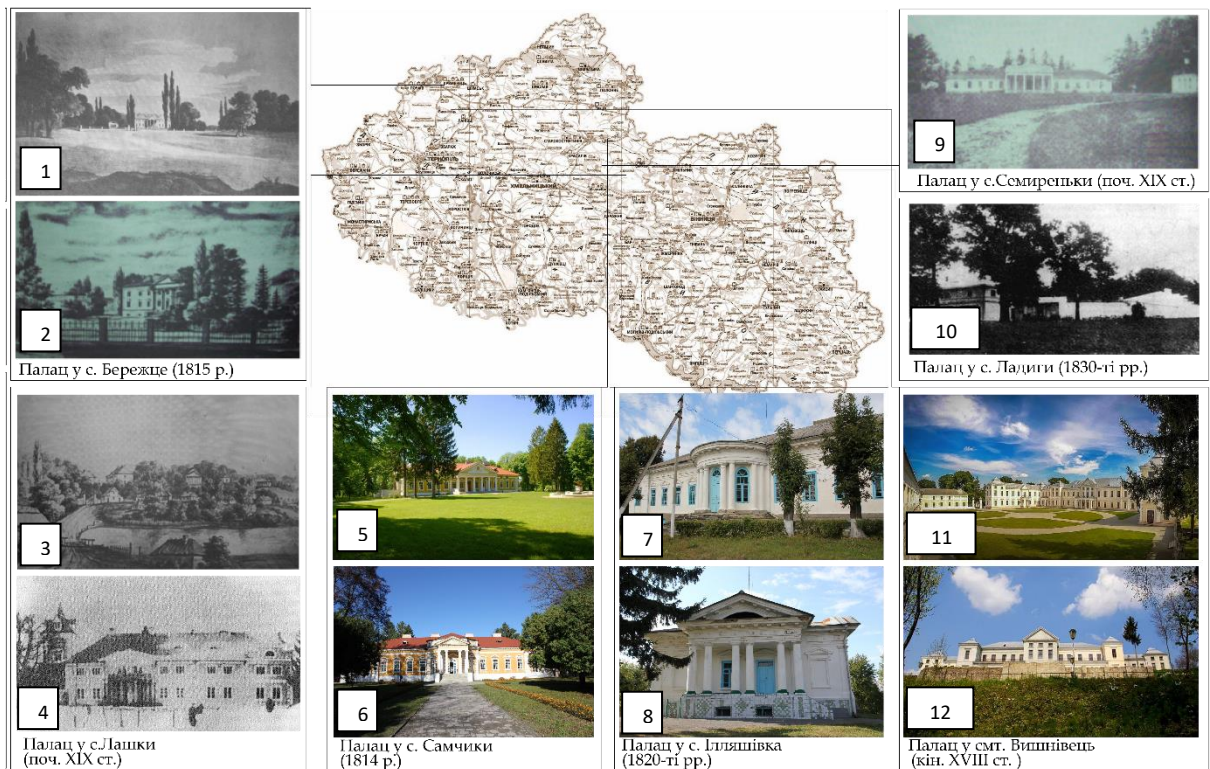

Рис. 1.1.1. Карта-схема з нанесенням палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького на території сучасної України

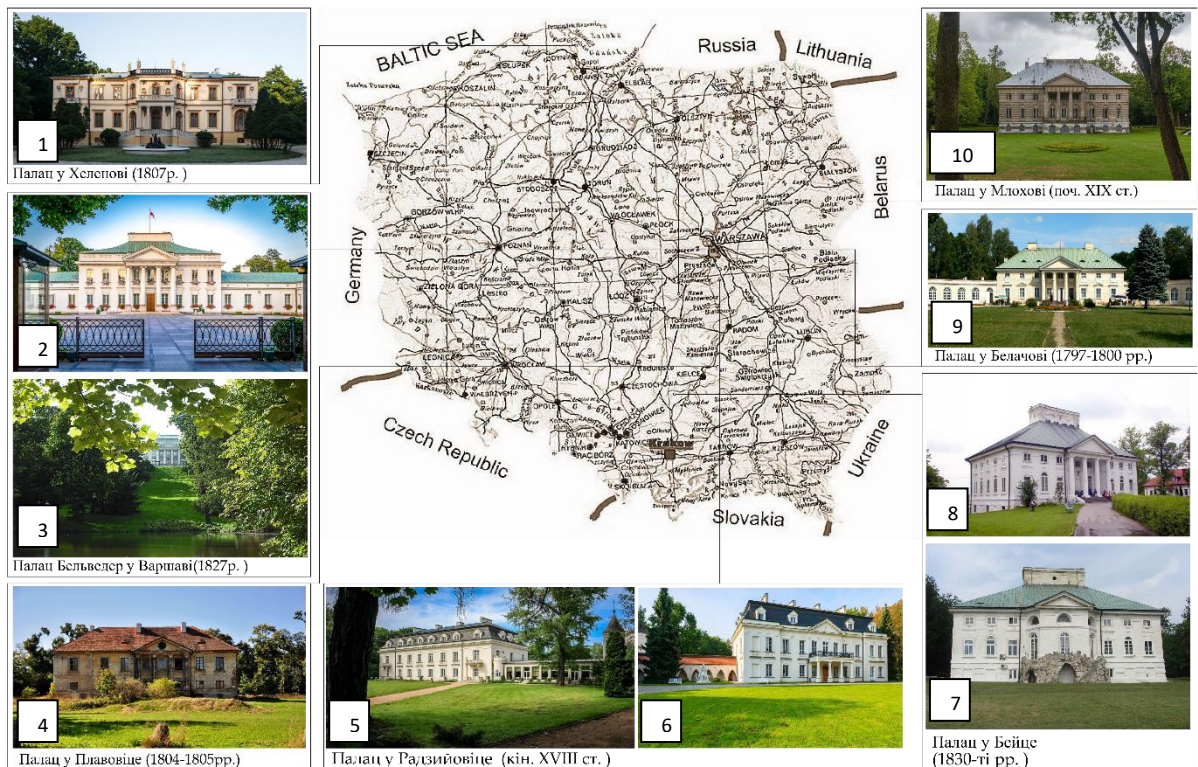

Рис. 1.1.2. Карта-схема з нанесенням палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького на території сучасної Польщі

Така послідовність вивчення джерельної бази дослідження дає можливість відповісти на перше поставлене завдання – систематизувати та проаналізувати вітчизняну та зарубіжну літературу, а також архівні, іконографічні та картографічні матеріали з даної теми, чому пересвячений перший розділ дисертації.

1.1. Огляд і аналіз вітчизняної наукової літератури про палацово-паркові комплекси авторства Якуба Кубицького.

Для повного розуміння специфіки формування палацово-паркових комплексів на Волині в кін. XVIII – поч. XIX ст. розділимо дослідження вітчизняних науковців на чотири групи: а) література з питань суспільного устрою та історичних умов розвитку України у досліджуваний період, б) дослідження історії населених пунктів, пам'яток культури та архітектури, в) теоретичні праці з вивчення палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., їх архітектурні та планувальні особливості, композиційний аналіз; г) реалізовані проектні вирішення та концепції з відновлення та реконструкції палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.

До першої групи віднесемо літературу з питань суспільного устрою та історичних умов розвитку України у досліджуваний період. Особливе значення мають праці XIX ст., що розкривають специфіку суспільного устрою та історичних умов розвитку української спільноти, а саме, роботи М.С.Грушевського «Історія України-Руси» та В.Б.Антоновича «Моя сповідь. Вибрані історичні та публіцистичні твори». Також уваги заслуговують дослідження П.Н.Батюшкова, А.Братчикова, С.М.Каретникова, та ін.

Другу групу в галузі дослідження історії населених пунктів, пам'яток культури та архітектури України помітні імена істориків-краєзнавців О. Барановича «Нариси магнатського господарства на півдні Волині у XVIII ст.», Л.Рафальського «Административные порядки на Волыни в период польского режима, с 1816 по 1828 год», А.Сендульського «З спостережень сільського священика», О.А.Фотинського «Очерки из истории быта монастырских крестьян на Волыни в XVII– XVIII вв.» та ін. Суттєвим є значення праць С.Руссова та

А.Вороніна, які висвітлюють соціально-політичне підгрунтя просторового структурування міських поселень Волині, фрагментарно торкаючись палацового будівництва.

До третьої групи належать теоретичні праці з вивчення палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., їх архітектурні та планувальні особливості, композиційний аналіз.

Особливості палацово-паркових ансамблів на території України розкриває кандидатська дисертація Ю. Ю. Нельговського "Принципы восстановления и современного использования дворцово-парковых ансамблей Украинской ССР" (1990 р.), однак, завдання, поставлені в роботі, вирішувались у площині реконструкції та подальшого використання архітектурних ансамблів.

Аналіз палацово-паркової архітектури України досліджували сучасні дослідники, серед яких Ю.С.Асєєв, А.І.Баранович, О.М.Годованюк, О.В. Лесик, І.О.Логвин, В.А.Маркіна, Ю.Ю.Нельговський, Є.П.Олійник, І.Д. Родичкін, О.І.Родичкіна, Т.О.Трегубова, В.Є.Ясієвич, І.О. Косаревський, Г.Н. Логвин та ін. Містобудівельних та об'ємно-планувальних аспектів у резиденціональному будівництві України торкаються ряд дисертаційних робіт, зокрема В.А.Заболотного, М.І.Кресального, В.В.Козюліна, Ю.Ю.Нельговського та ін.

Дослідження розвитку суто паркових композицій здійснені у роботах українських науковців А.Д.Жирнова, І.О.Косаревського, А.Л.Липи, І.Д.Родичкіна та ін., За винятком одиничних прикладів, волинське садово-паркове мистецтво тут практично не представлене.

Перелік палацово-паркових комплексів на території Волині можна знайти у праці В. Вечерського «Довідник державного реєстру національного культурного надбання»

Детальні описи архітектури палацово-паркових комплексів доби класицизму можна знайти у працях В. Тимофієнка «Українська садибна архітектура II-ої пол. XVIII – першої третини XIX ст.» та П. Ричкова «Палацове будівництво на Волині XVIII – поч. XIX ст.». Ааналізуючи палацово-паркові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст., В.І. Тимофієнко зазначав, що сформувався

"надзвичайний феномен садибної культури, яка включала до себе водночас культури різних прошарків пануючих верств (аристократії, середнього дворянства, шляхти, козацької старшини), кріпацької інтелігенції, а також елементів народної культури".

Окремо слід виділити дисертаційне дослідження О. Л. Михайлишин, присвячене архітектурі палацово-паркових ансамблів Волині 2-ї пол. XVIII-XIX століть. Дисертацію присвячено виявленню та дослідженню основних передумов, напрямків та закономірностей розвитку палацово-паркового будівництва на Волині у другій половині XVIII-XIX ст. Простежено процес формування палацово-паркових ансамблів Волині як просторово впорядкованої цілісності, що утворилась в результаті дії комплексу чинників суспільно-економічного та естетико-культурного плану.

Четверту групу джерел складають реалізовані проектні вирішення та концепції з відновлення та реконструкції палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.

Особливо цінними, стали концептуальні рішення та реалізовані проекти інституту «Укрпроектреставрація» задля відтворення історичних ландшафтів маєтку. Зокрема, відновлюються чудові паркові картини, газони, квітники, вирубуються надмірна кількість хвойних дерев, які закривали мальовничі перспективи парку.

Однак, палацово-паркові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст. на території сучасної України, зокрема палацові комплекси авторства Якуба Кубицького, досліджувались в контексті розвитку української культури, а не через призму творчого методу архітектора.

1.2. Аналіз закордонних досліджень палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького.

Другу групу джерел складають зарубіжні теоретичні праці, що зберігаються в бібліотеках України, Росії та Польщі або перебувають у вільному доступі в інтернет ресурсах.

Для детального вивчення специфіки краю літературу розглянемо в різних

аспектах. Першу групу складатимуть джерела з описом історичної та політичного підгрунтя. А саме наукові праці таких науковців як, П. Н. Батюшкова «Волинь. Исторические судьбы Юго-Западного края», А. Братчикова «Материалы для исследования Волынской губернии в статистическом, этнографическом, сельскохозяйственном и других отношениях ». Суттєвим є значення праць С. Руссова «Отрывок из путешествия по Европе» та А. Вороніна «История Российской Государственности», які висвітлюють соціально-політичне підгрунтя просторового структурування міських поселень Волині, фрагментарно торкаючись палацового будівництва.

До другої групи джерел відноситься література з описами архітектури палацово-паркових комплексів. Цінним джерелом є «Чотири книги про архітектуру» Андреа Палладіо. Адже, саме він є засновником так званої Палладіанської школи, до якої відноситься і Якуб Кубіцький. Архітектор детально описує правила будівництва палацово-паркового комплексу, а саме вибір місця розташування та основні канони розпланування території та палацу зокрема.

Вагомими є дослідження за даною тематикою, здійснювані польськими історіографами, архітектуро- та краєзнавцями. Багатий фактологічний матеріал міститься у мемуарній літературі та опублікованих подорожніх нотатках (XIX ст.), серед авторів яких А.Анджейовський, Брьоель-Плятер, Я.Козьмян, Я. Охоцький, Л. Майдецький та ін. Спеціальні дослідження проводилися М.Баліньським, Т.Ліпінським, Ю.І.Крашевським, Р.Новіцьким, А.Пшездецьким та ін. Особливо важливими є праці з джерелознавства та історіографії регіону Волині, виконані Т.Є.Стецьким та А.Яблоновським, де одним з аспектів є дослідження передумов виникнення і розвитку палацово-паркового будівництва. Заслуговують на увагу численні праці, опубліковані на поч. XX ст. і в міжвоєнний період: Ю.Дунін-Карвицьким, Я.Гіжицьким, С.Кардашевичем, М.Орловичем, Т.Маньковським, Ф.Марковським, С.Лозою, Я.Гофманом, з огляду на наявну в них фактографію. У післявоєнний період відзначаються роботи з історії урбаністики та архітектури, виконані М.Богущою, І.Самсоновичем, В.Тшебінським, Є.Ковальчиком, М.Карповічем, Т.Зарембською, А.Виробішем,

З.Кулейовською-Топольською, В.Красовським, А.Мілобендським, З.Мешковським, ін. Стилїстика і типологія палацових ансамблів, творчість окремих зодчих відображена у працях М.Квятковського, С.Лорентца, А.Роттермунда, В.Татаркевича, ін. Однак, практично не представлені дослідження польських вчених на предмет архітектурно-просторових особливостей малих садиб Волині.

В працях польського професора Тадеуша Ярошевського також можна знайти описи архітектури та приналежність проєктів архітекторам. Він зазначає, що «ймовірно будівничим архітектурного ансамблю в Самчиках є виразник варшавської школи архітекторів, один із найвидатніших польських зодчих – Якуб Кубицький (1758-1833), автор Замкового майдану у Варшаві (1781), перебудови Королівського замку (1816-1818), автор Бельведерського палацу (1818-1822), що є резиденцією президента Польщі».

Дослідження розвитку суто паркових композицій здійснені у роботах російських науковців – О.С.Євангулової, В.А.Горохова, А.П.Вергунова, О.В.Докучаєвої, ін., польських- Г.Чолека, Е.Янковського, ін.

Окремо слід розглянути праці Романа Афтаназі, найбільшого дослідника палацово-паркових ансамблів України. Він присвятив свої дослідження палацовим комплексам на території Волині кін. XVIII – поч. XIX ст. В своїй 10-ти томній праці "Історія резиденцій на кордонах Речі Посполитої" в п'ятому томі, присвяченому Волині, описав замки, палаци і двори в 153 місцевостях і показав архітектурну цінність класицистичних ансамблів кін. XVIII – поч. XIX ст. Саме в працях Р. Афтаназі можна знайти опис втрачених палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького на території України. Однак, архівні матеріали, як є надбанням музеїв, бібліотек, архівів України дослідником майже не відображені.

У численних працях польської дослідниці Віолетти Бжезінської описано класицистичні палаци і парки на Волині, споруджені в кін. XVIII – поч. XIX ст. Авторка розглядає їх як цікавий приклад архітектурного проєктування в регіоні, які займають чільне місце в архітектурній спадщині України в цілому. Основними засновниками палацової архітектури на Волині були родини Ходкевичів,

Любомирських, Радзивілів, Чечелів, Стецьких, Чарторійських, Чацьких та ін. Заслуга створення цих палаців належить європейським архітекторам, будівельникам та садівничим того часу, а саме Леопольду Шлегелю, Доменіку Мерліні, Якубу Кубицькому, Діонісію Мікклеру. Віолетта Бжезінська зазначає, що класицистичні палаци здебільшого є великими комплексами будівель, які відповідають духу заможних магнатів цього регіону.

Польська письменниця Софія Коссак-Шуцька в своїй книзі "Пожога" описує знищення палацово-паркових комплексів у с. Лашки та с. Семереньках Хмельницької обл.

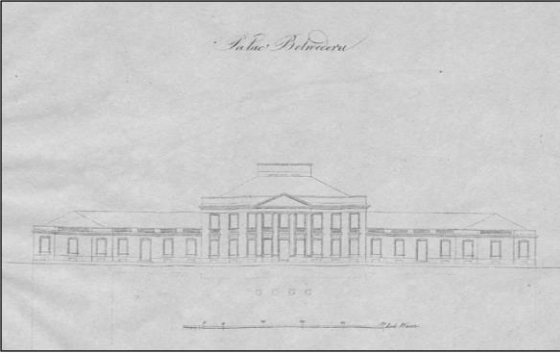
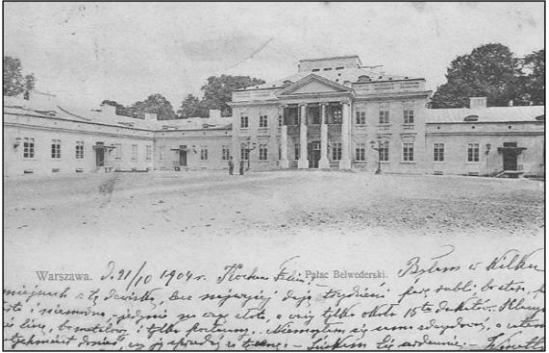

1.3. Аналіз картографічних та іконографічних джерел.

Окрему групу дослідження становлять іконографічні та картографічні матеріали. У підрозділі проаналізовані дані матеріали з метою вивчення зміни структури генплану території палацово-паркових комплексів, а також загального вигляду палаців кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького. Відомо, що за проектами архітектора було збудовано 15 палаців на території сучасної України та Польщі. Нажаль на території України втрачено 5 об'єктів. Нищення під час світових воєн, радянські пlynдрування і спричинена цим занедбаність і байдужість зіграли свою злу роль.

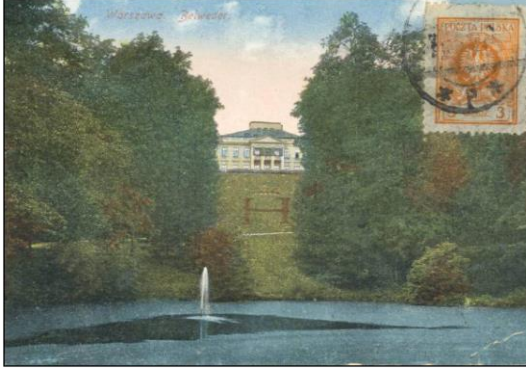

Базою використаних іконографічних матеріалів є численні гравюри, малюнки та фото палацових комплексів. Значна частина цих матеріалів стала загальнодоступною в інтернет-режимі завдяки діяльності бібліотек та неприбуткових організацій. Крім того, іконографічні матеріали даних об'єктів, взяті з різних джерел, опублікованих в працях багатьох авторів, розпорошених по різних виданнях.

Пізнавальне значення мають опубліковані іконографічні матеріали XVIII-XIX ст., автори яких – А.Лянге, Н.Орда, Г.Пейер, Ю.Вільчинський, В.Ріхтер та ін. Наголошено на популяризації палацово-паркового будівництва в польських та російських періодичних виданнях: "Tygodnik ilustrowany", "Kłosy", "Wies ilustrowana", "Ziemia", "Столица и усадьба" ("Журнал красивой жизни") та ін.

Іконографічні матеріали. Палац Бельведер у Варшаві, Польща

<p>1.</p>	 <p>Вид на Бельведер, Варшава, гравюра 1827 -1829 рр.</p>	<p>2.</p>	 <p>Палац Бельведер, Варшава, 30 листопада 1830 р.</p>
<p>3.</p>	 <p>Головний фасад палацу Бельведер, намальований Леонардом Шмідтнером Варшава, 1823 р.</p>	<p>4.</p>	 <p>Палац Бельведер, Варшава, 1900-1904 рр.</p>
<p>5.</p>	 <p>Палац Бельведер, Варшава, 1895 – 1900 рр.</p>	<p>6.</p>	 <p>Палац Бельведер, Варшава. 1900-1905рр.</p>

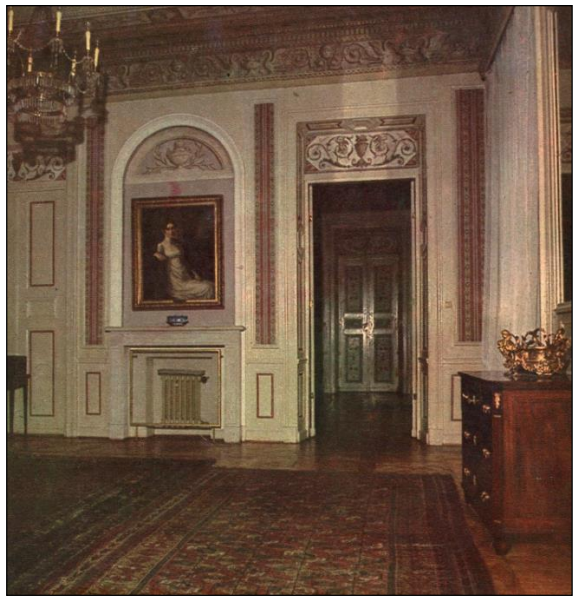
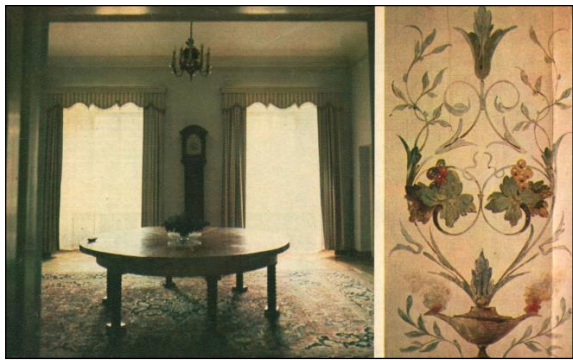

Іконографічні матеріали. Палац Бельведер у Варшаві, Польща

7.	 <p>Палац Бельведер, Варшава. 1915р.</p>	8.	 <p>Палац Бельведер, Варшава, 1920 р.</p>
9.	 <p>Палац Бельведер, вигляд зі сторони Лазенок, Варшава, 1918-1925 рр.</p>	10.	 <p>Палац Бельведер, вигляд зі сторони парку, Варшава, 1920-1925 рр.</p>
11.	 <p>Палац Бельведер вигляд зі сторони Лазенок, Варшава, 1920-1930 рр.</p>	12.	 <p>Палац Бельведер, Варшава, 1920-1935 рр.</p>

Іконографічні матеріали. Палац Бельведер у Варшаві, Польща

13.	 <p data-bbox="320 689 770 770">Палац Бельведер, вигляд зверху, Варшава, 1930-1939 рр.</p>	14.	 <p data-bbox="962 689 1447 725">Палац Бельведер, Варшава, 1938 р.</p>
15.	 <p data-bbox="344 1193 743 1263">Вигляд на Бельведер, Варшава, 1950-1955 рр.</p>	16.	 <p data-bbox="946 1193 1463 1263">Вигляд на Бельведер, Варшава, 1950- 1955 рр.</p>
17.	 <p data-bbox="352 1648 735 1727">Палац Бельведер, Варшава, 1960-1961 рр.</p>	18.	 <p data-bbox="962 1861 1447 1897">Палац Бельведер, Варшава, 1968 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Радзійовіце, Польща

<p>1.</p>	 <p>Палац у Радзійовіце, 1939 р.</p>	<p>2.</p>	 <p>Палац у Радзійовіце, 1955-1960 рр.</p>
<p>3.</p>	 <p>Палац у Радзійовіце, перший поверх - вид на анфіладу кімнат. Фото з тижневика "Столиця № 28" (1075) від 14 липня 1968 р.</p>	<p>4.</p>	 <p>Палац у Радзійовіце. Фото з тижневика "Столиця" № 43 (1351)</p>
<p>5.</p>	 <p>Палац у Радзійовіце. Північно-Східний фасад. 2011 р.</p>	<p>6.</p>	 <p>Палац у Радзійовіце. Південний фасад. 2017 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Радзійовіце, Польща

7.	 <p>Палацово-парковий комплекс у Радзійовіце. 2017 р.</p>	8.	 <p>Палацово-парковий комплекс у Радзійовіце. Вид зверху, 2017 р.</p>
9.	 <p>Інтер'єр палацу у Радзійовіце, 2017 р.</p>	10.	 <p>Інтер'єр палацу у Радзійовіце, 2017 р.</p>
11.	 <p>Інтер'єр палацу у Радзійовіце, 2017 р.</p>	12.	 <p>Інтер'єр палацу у Радзійовіце, 2017 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Бялачуві, Польща

<p>1.</p>	 <p>Палац у Бялачуві. Парковий фасад. Поч. XX ст.</p>	<p>2.</p>	 <p>Палац у Бялачуві. Парковий фасад. Поч. XX ст.</p>
<p>3.</p>	 <p>Палац у Бялачуві. Головний фасад. Поч. XX ст.</p>	<p>4.</p>	 <p>Палац у Бялачуві. Інтер'єр. Поч. XX ст.</p>
<p>5.</p>	 <p>Палац у Бялачуві. 1939-1940 рр.</p>	<p>6.</p>	 <p>Палац Малахновських у Бялачуві. 1964 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Бялачуві, Польща

7.		8.	
	<p>Палац Малахновських у Бялачуві. 1973-1975 рр.</p>		<p>Палац Малахновських у Бялачуві. 1974-1976 рр.</p>
9.		10.	
	<p>Палац Малахновських у Бялачуві. 2005 р.</p>		<p>Палац Малахновських у Бялачуві. 2015 р.</p>
11.		12.	
	<p>Палац Малахновських у Бялачуві, 2015 р.</p>		<p>Палац Малахновських у Бялачуві. 2015 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Плавовіце, Польща

1.	 <p data-bbox="347 683 730 719">Палац у Плавовіце, 1928 р.</p>	2.	 <p data-bbox="1007 1019 1390 1055">Палац у Плавовіце. 1928 р.</p>
3.	 <p data-bbox="288 1865 807 1901">Інтер'єр палацу у Плавовіце, 1928 р.</p>	4.	 <p data-bbox="943 1865 1461 1901">Інтер'єр палацу у Плавовіце, 1928 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Плавовіце, Польща

5.	 <p>Палац у Плавовіце, 2008 р.</p>	6.	 <p>Палац у Плавовіце, 2008 р.</p>
7.	 <p>Палац у Плавовіце, головний фасад, 2008 р.</p>	8.	 <p>Палац у Плавовіце, скульптура лева, 2008 р.</p>
9.	 <p>Палац у Плавовіце, інтер'єр вітальні, 2008 р.</p>	10.	 <p>Палац у Плавовіце, інтер'єр вітальні, 2008 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Бейсце, Польща

<p>1.</p> <p>Палац у Бейсце, 1905 р.</p>	<p>2.</p> <p>Палац у Бейсце, 1920-1925 рр.</p>
<p>3.</p> <p>Палац у Бейсце, вигляд з парку. 1920-1925 рр.</p>	<p>4.</p> <p>Палац у Бейсце, інтер'єр вітальні. 1920-1925 рр.</p>
<p>5.</p> <p>Палац у Бейсце, головний фасад, 2013 р.</p>	<p>6.</p> <p>Палац у Бейсце, парковий фасад, 2013 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у Млохуві, Польща

1.	 <p data-bbox="293 676 778 748">Палац у Млохуві. Головний фасад, 1945 р.</p>	2.	 <p data-bbox="954 676 1439 748">Палац у Млохуві. Головний фасад, 1965 р.</p>
3.	 <p data-bbox="252 1200 820 1234">Палац у Млохуві. Вигляд зверху, 2015 р.</p>	4.	 <p data-bbox="954 1111 1439 1182">Палац у Млохуві. Головний фасад, 2017 р.</p>

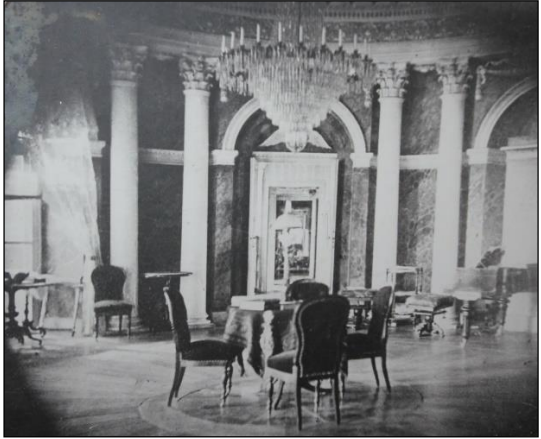

Іконографічні матеріали. Палац у Геленові, Польща

1.	 <p data-bbox="293 1852 778 1924">Палац у Геленові. Головний фасад, 1855 р.</p>	2.	 <p data-bbox="954 1852 1439 1924">Палац у Геленові. Парковий фасад, 1855 р.</p>
----	--	----	--

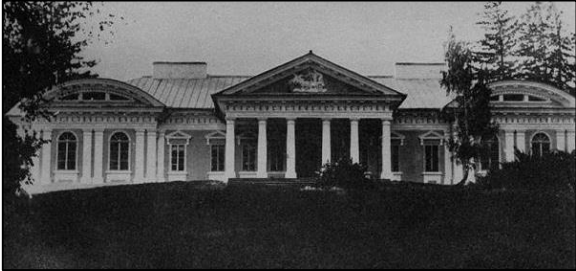

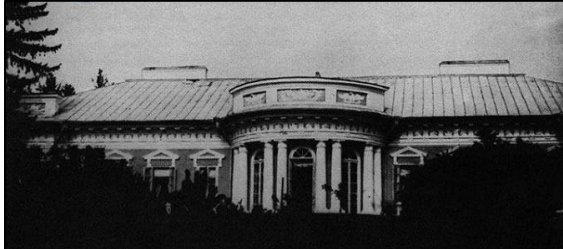

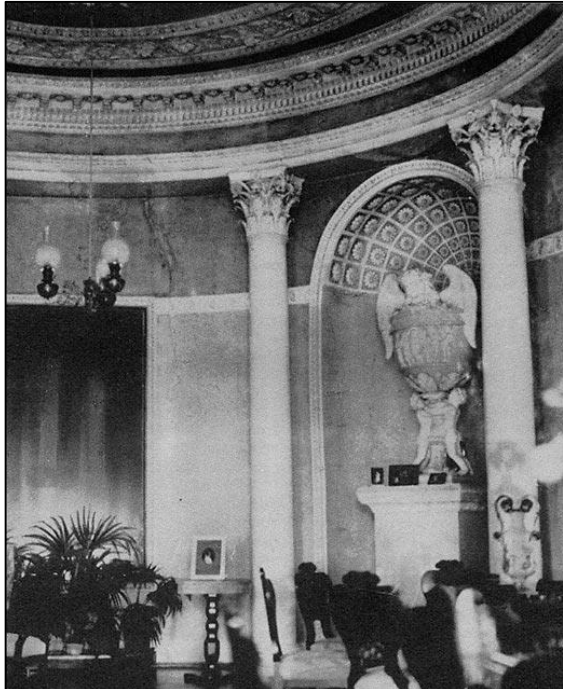
Іконографічні матеріали. Палац у Геленові, Польща

3.		4.	
5.		6.	
7.		8.	

Іконографічні матеріали. Палац у с. Самчики, Хмельницької обл., Україна

<p>1.</p>	 <p>Палац у с. Самчики. Головний фасад. 70-ті роки XIX ст.</p>	<p>2.</p> <p>Палац у с. Самчики. Парковий фасад. 70-ті роки XIX ст.</p>
<p>3.</p>	 <p>Палац у с. Самчики. Кругла зала. 70-ті роки XIX ст.</p>	<p>4.</p> <p>Палац у с. Самчики. Червона зала. 70-ті роки XIX ст.</p>
<p>5.</p>	 <p>Палац у с. Самчики. Графські ворота з офіцинами. 70-ті роки XIX ст.</p>	<p>6.</p> <p>Палац у с. Самчики. Графські ворота з офіцинами. 70-ті роки XIX ст.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл., Україна

1.	 <p>Палац у с. Ілляшівка. Головний фасад. 1914 р.</p>	2.	 <p>Палац у с. Ілляшівка. Головний фасад. 1914 р.</p>
3.	 <p>Палац у с. Ілляшівка. Головний фасад. 1914 р.</p>	4.	 <p>Палац у с. Ілляшівка. Парковий фасад. 1914 р.</p>
5.	 <p>Палац у с. Ілляшівка. Парковий фасад. 1914 р.</p>	6.	 <p>Палац у с. Ілляшівка. Інтер'єр вітальні. 1914 р.</p>

Таблиця 1.3.10.

Іконографічні матеріали. Палац у с. Семиреньки,
Хмельницької обл., Україна

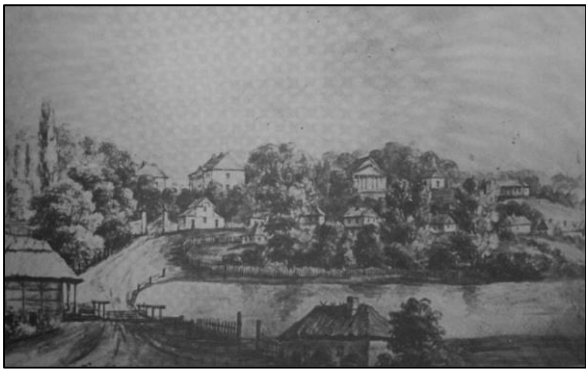

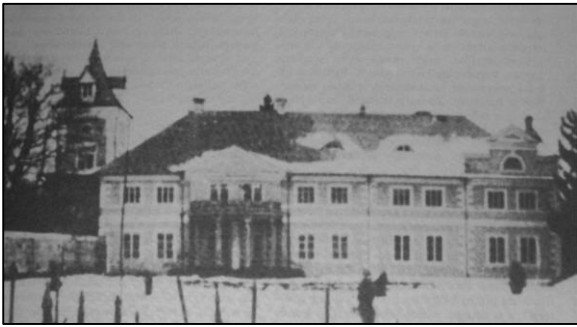

1.	 <p data-bbox="252 674 820 741">Палац у с. Семиреньки. Головний фасад. 1914 р</p>	2.	 <p data-bbox="919 674 1471 741">Палац у с. Семиреньки. Графські ворота. 1914 р.</p>
----	--	----	--

Таблиця 1.3.11.

Іконографічні матеріали. Палац у с. Ладиги,
Хмельницької обл., Україна

1.	 <p data-bbox="252 1330 820 1397">Палац у с. Ладиги. Вигляд на головний фасад. 1914 р.</p>	2.	 <p data-bbox="919 1391 1471 1458">Палац у с. Ладиги. Вигляд зі сторони головного під'їзду до палацу. 1914 р.</p>
3.	 <p data-bbox="252 1845 820 1912">Палац у с. Ладиги. Вигляд зі сторони парку. 1914 р.</p>	4.	 <p data-bbox="919 1845 1471 1912">Палац у с. Ладиги. Вигляд зі сторони парку. 1914 р.</p>

Іконографічні матеріали. Палац у с. Лашки,
Хмельницької обл., Україна

<p>1.</p>	 <p>Палац у с. Лашки. Малюнок Наполеона Орди</p>	<p>2.</p>	 <p>Палац у с. Лашки. Палац і офіцина. Малюнок М. Березовського</p>
<p>3.</p>	 <p>Палац у с. Лашки. Парковий фасад, 1914 р.</p>	<p>4.</p>	 <p>Палац у с. Лашки. Палац і господарські споруди, 1914 р.</p>
<p>5.</p>	 <p>Палац у с. Лашки. Кінний манеж, 1914 р.</p>	<p>6.</p>	 <p>Палац у с. Лашки. Каплиця, 1914 р.</p>

Таблиця 1.3.13.

Іконографічні матеріали. Палац у с. Деркачі, Хмельницької обл., Україна

1.	 <p data-bbox="288 622 791 696">Палац у с. Деркачі. Головний фасад, 1914р.</p>	2.	 <p data-bbox="943 622 1445 696">Палац у с. Деркачі. Фрагмент парку, 1914 р.</p>
----	---	----	--

Таблиця 1.3.14.

Іконографічні матеріали. Палац у с. Бережце, Тернопільської обл., Україна

1.	 <p data-bbox="284 1294 785 1368">Палац у с. Бережце. Головний фасад палацу. Малюнок Наполеона Орди</p>	2.	 <p data-bbox="943 1294 1474 1368">Палац у с. Бережце. Вигляд зі сторони парку</p>
----	---	----	---

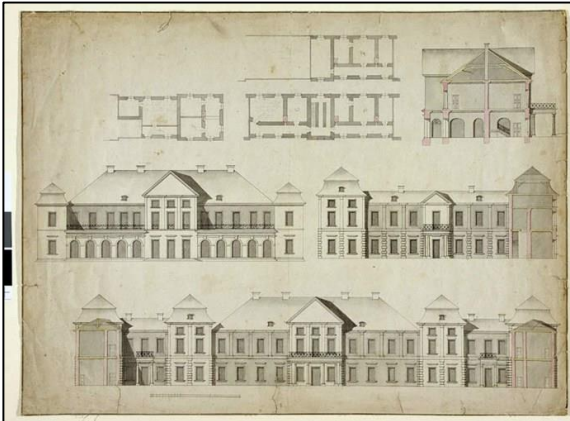
Таблиця 1.3.15.

Іконографічні матеріали. Палац у Вишнівці, Тернопільської обл., Україна

1.	 <p data-bbox="293 1933 778 2007">Палац у смт. Вишнівець. Малюнок Наполеона Орди</p>	2.	 <p data-bbox="979 1921 1437 1962">Палац у смт. Вишнівець, XIX ст.</p>
----	---	----	--

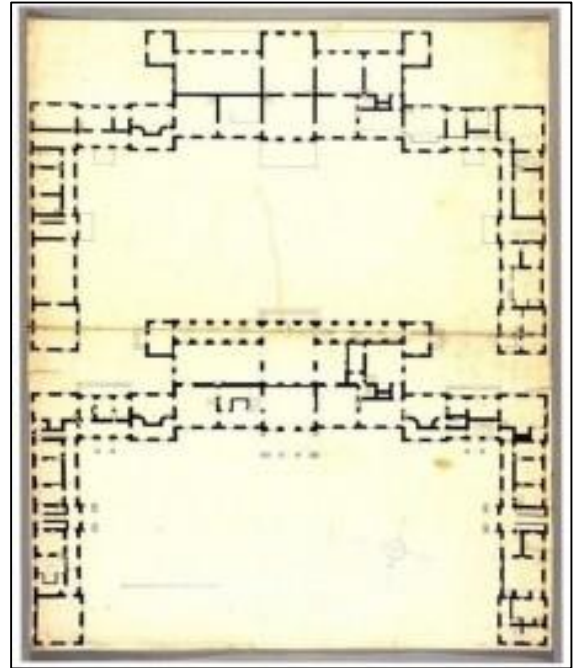
Іконографічні матеріали. Палац у Вишнівці, Тернопільської обл., Україна

3.

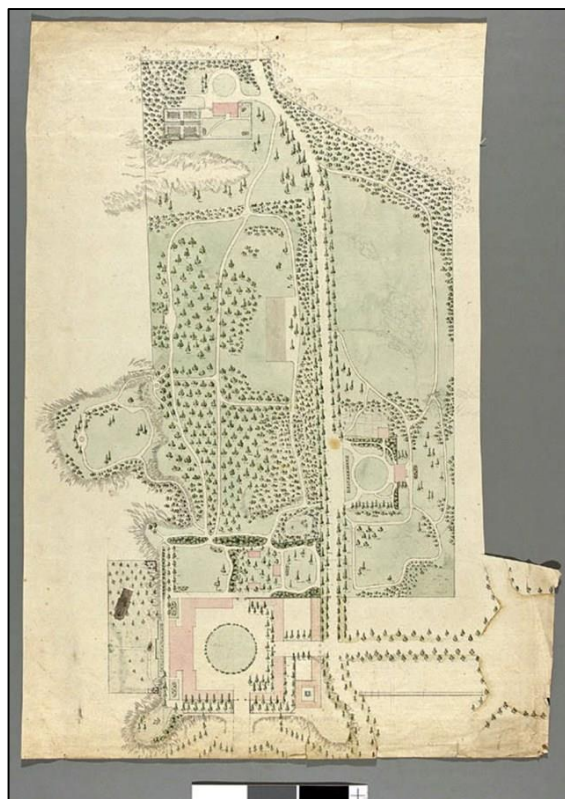
Фасади палацу в смт. Вишнівець, зображення з Національного музею у Варшаві

4.

Креслення планів палацу в смт. Вишнівець, зображення з Національного музею у Варшаві

5.

Планування території 1800 року Яна Грізнесера. Зображення з Національного музею у Варшаві

6.

Палац у Вишнівці. Головний вхід до палацу акцентований портиком. Фото міжвоєнного часу

7.

Палац у Вишнівці. Головний фасад.
Фото міжвоєнного часу

8.

Палац у Вишнівці.
Фото міжвоєнного часу

9.

Палац у Вишнівці.
Фото міжвоєнного часу

10.

Палац у Вишнівці. Головний фасад, 1930
р.

11.

Палац у Вишнівці. Замкова стіна після
Другої світової війни

12.

Палац у Вишнівці. Вітальня. Фото
міжвоєнного часу

13.

Палац у Вишнівці. Дзеркальна зала.
Фото міжвоєнного часу

14.

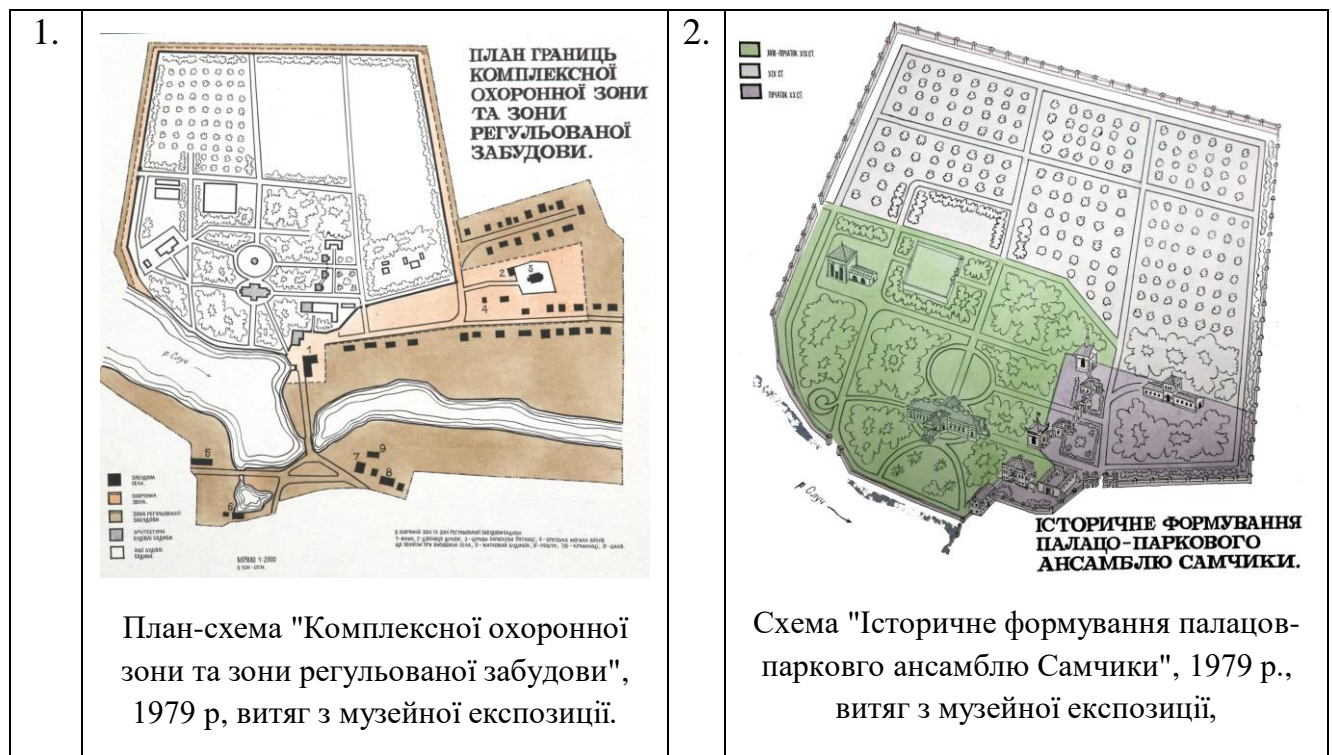
Палац у Вишнівці. Портретна зала.
Фото міжвоєнного часу

Крім історичних картографічних джерел у дослідженні було використано вкопіювання з сучасних топографічних карт та супутникові знімки території палацово-паркових комплексів, які перебувають у вільному доступі завдяки інтернет-ресурсам (Google, 2018).

Додатковим матеріалом для аналізу досліджуваних міст були карти-схеми зібрані автором з різних джерел, поштові листівки і фотографії (кінця XVIII – середини XIX ст.) із зображенням палацово-паркових комплексів.

Таблиця 1.3.16

Карти-схеми палацово-парковго комплексу
у с. Самчики, Хмельницької обл.

Дане дослідження було б неможливим без опрацювання фондів, що містяться у Центральному Державному історичному архіві України (м. Київ, Львів), обласних Державних архівах Волинської, Житомирської, Рівненської областей, Острозькому та Дубнівському історико-культурних заповідниках, фондах Волинського, Житомирського, Рівненського, Хмельницького краєзнавчих музеїв, Центральній науковій бібліотеці НАН України (м. Київ), науковій бібліотеці АН України (м. Львів), науковій бібліотеці Львівського державного університету ім.

І.Франка. З числа зарубіжних використані матеріали збірок бібліотеки та музею Чарторійських у м.Кракові (Польща), кабінету гравюр Національного музею, відділу графічних збірок та рукописів наукової бібліотеки Ягеллонського університету, Державного архіву Краківського воєводства і м. Кракова (відділ на Вавелі) та іконографічні матеріали Кабінету гравюр бібліотеки Варшавського університету та ін.

Окрім історичних зображень, до іконографічних джерел відносимо власні натурні та камеральні дослідження, які проводились на протязі 2013-2018 років. Дослідження також спирається на натурні обстеження збережених палацово-паркових комплексів у с. Самчики та в с. Ілляшівка, Хмельницької області, у смт. Вишнівець, Тернопільської обл. що дозволили простежити процеси перепланування території та руйнування пам'яток.

Опрацьована сукупність різних видів джерел дала змогу висвітлити сучасний стан вітчизняної та зарубіжної теорії і практики зі збереження та реставрації палацово-паркових комплексів, допомогла дослідити архітектурно-планувальні та функціональні особливості палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького та вивчити творчий метод архітектора.

На основі опрацювання великої кількості історичних, іконографічних, картографічних матеріалів та натурних обстеженнях проаналізовані принципи та етапи формування магнатських резиденцій, визначено їх архітектурно-планувальні та функціональні особливості. Якуб Кубицький – яскравий представник європейської класицистичної архітектури. Його споруди крім загальних класицистичних рис мали ряд особливостей.

Визначено, що в основі стилю Якуба Кубицького лежить: чітка осьова композиція та симетрія фасадів палаців; прості прямокутні форми в плані палацу, які доповнювались виступаючими ризалітами; використання класичних ордерних елементів, що оздоблювались скульптурами та військової емблематики в оздобленні фасадів. Внутрішній уклад в палацах був симетричним, двохтрактовим, з розкішною вітальною та вестибюлем, який

містив сходи. Інтер'єри були пишно оздоблені ліпниною та виокремлені кольором (звідси і назви блакитна вітальня, золота чи червона кімната).

1.4. Творчий метод Якуба Кубицького. Стан вивчення та дослідження українськими та закордонними науковцями.

Проблема методу в архітектурі, як предмету дослідження, завжди з'являється в результаті розвитку мистецького життя, нових естетичних потреб. Кожен новий етап художнього розвитку виявляє недостатність попереднього не тому, що він став нерациональним, а тому, що він більше не відповідає новим уявленням про соціальні відносини, характер людської діяльності. Тому теоретична розробка питання тісно пов'язана з певними часовими "зрізами" в еволюції архітектури, розгляд яких дозволяє побудувати цілісну ретроспективну картину розвитку уявлень про метод. Так, наприклад, проблема методу виникла в епоху Ренесансу, коли новий професіоналізм вже не міг спиратися на середньовічні прототипи і цехові правила (проблема відображена в трактатах Альберті, Палладіо, Віньоли, в ренесансних коментарях до Вітрувія і т.д.). Проблема методу була поставлена і з початком масової підготовки фахівців в європейських академіях (їй приділяв увагу, наприклад, Віолле-ле-Дюк);

Творчий метод і закономірності мистецтва за Е.Л. Фейнбергом це подолання звичних прийомів і традицій у створенні та відкритті нових. Він вважав, що митець може не створити нічого нового, якщо постійно буде дотримуватись звичних прийомів у своїй творчості. Як сказав Кант: «Геній це талант, який сам створює правила».

Проблема творчого методу архітектора була актуалізована в школах нового типу – Баухаузе (перш за все – в роботах В. Гропиуса) і ВХУТЕМАСі ("психоаналітичний" метод Н.А. Ладовського, роботи В.Ф. Крінські, М.А. Туркуса та ін.). Великий вплив на розробку проблематики методу в архітектурі свого часу зробив новий напрямок, який виник в рамках класичного наукового раціоналізму, – методологія і логіка науки (К.Р. Поппер, І. Лакатос, Т. Кун, П. Фейєрабенд та ін.

Поняття творчого методу дуже широке і багатогранне. Це не лише набір певних геометричних пропорцій, композиційних прийомів та планувальних особливостей, а й поєднання архітектурно-планувальних особливостей з

природно-кліматичними, історичними, економічними чинниками.

Рис. 1.4.1. Поняття творчого методу

Синтетична природа методу змушує нас більш детально розглянути основні компоненти-методи, що входять до складу творчого методу архітектора. Підставою для виділення творчого методу архітектора можна назвати результат творчої діяльності, яка є художньо виразною та унікальною. Безумовно і їх кількість, що представляють нам необхідний зв'язок між творами автора та дають можливість прослідкувати динаміку його історичного розвитку. Прослідкувати творчий метод архітектора можна за різними основами, якими керувався автор, а саме: філософсько-світоглядні основи; художні основи; психологічні основи; науково-теоретичні основи; інженерно-технічні основи; науково-методичні основи; теоретико-методологічні основи; принципи проектного моделювання.

Дане поняття досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Окремо можна виділити дисертаційне дослідження Юрія Івановича Кармазіна, присвячене «Формуванню світобачення та науково-методичних основ творчого методу архітектора в професійній підготовці», в якому автор вважає, що творчий метод можна розглядати в контексті найважливішого чинника соціального та культурного розвитку архітектора. Наводить концептуальні ідеї формування творчого методу майбутнього архітектора-професіонала.

Методологічні концепції, розроблені в середині ХХ ст., як правило, не прагнули вирішувати проблему виявлення власне архітектурного методу, замінивши її завданнями впровадження в архітектурно-проектну методологію методів науки та інженерії (роботи Р.Б. Фуллера, І. Фрідмана, Кр. Александера , Дж. К. Джонса, Г. Бродбента, Б. Арчера, П. Хілла, Ж. Зейтуна, С. Порада і ін.). Виявлення специфіки архітектурного методу, в т.ч. його традиційних форм, залишалося невирішеним питанням. Питання активно обговорювалося і з протилежного боку – з позицій архітектурної поетики, евристики, інтуїтивізму (тексти і висловлювання Л. Кана, статті та книги Р. Вентурі, Кр. Норберга-Шульца, Кр. Дея, пізні роботи Кр. Александера та ін.) . Новий виток інтересу до теми творчого методу архітектора за кордоном був пов'язаний з розробкою проблем, поставлених перед професійним самосвідомістю рухом архітектурного постмодернізму (Ч. Дженкс, Р. Кріє, Р. Бофилл, Ф. Будон, А. Антоніадес і ін.). Нові підходи до проблеми методу нерідко пов'язують з кризою класичної раціональності і пошуком альтернативних моделей раціоналізму (як, наприклад, в синергетики – І. Пригожий та І. Стенгерс). У дослідженнях і розробках Б.Г. Бархин, А.Е. коротковском, Д.Л. Мелодінській, В.Л. Хаїт, І.Г. Лежава, В.Л. Глазичев, М.А. Коник, Є. А. Розенблюм, А.Г. Раппапорт, Г.Ю. Сомов, Г.З. Каганов здійснюються спроби синтезу багатьох сторін архітектурної творчості в цілісне уявлення про його метод. Цьому завданню служать повномасштабні і глибокі історичні дослідження за ключовими етапами еволюції творчої діяльності (дослідження Б.Р. Віппера, А.В. Іконникова, СО. Хан-Магомедова, В.Л. Хаїта, Т.Ф. Саваренська, В.Л. Глазичева, СП. Заваріхін, В.А. Нікітіна та ін.). Окремі результати отримані в рамках предметних архітектурних досліджень (П. Максимов, І.С. Миколаїв, В.І. Тасалов, А.В. Рябушина, А.Н. Шукурова, І.М. Смоляр, А.А. Тиц, В.Т. Тихонов, Ю.П. Дзига, Г.П. Степанов, Г.Б. Забелианский, Н.А. Саприкіна, Л.І. Кирилова, А.В. Бабуров, В.І. Локтєв, А. А. Високовський, Т.Ю. Ніколенко, і ін.). Багато глибоких сучасних досліджень дозволяють реконструювати метод в його минулих формах, виділити методи історичної архітектури – даному питанню присвячені роботи В.П. Зубова, Б.П. Михайлова,

СМ. Земцова і В.Л. Глазичева, Є.І. Кириченко, І.А. Бондаренко, Т.А. Славіної, Н.А. Євсін, Е. Панофські, Б. Дзева та ін. Історичні дослідження сьогодні справедливо розглядаються як "жива" і дієва частина актуальної теорії архітектурної творчості. Реалізації уявлень про метод в архітектурну освіту присвячені праці ряду архітекторів-практиків і теоретиків. Багато в цій області зробили М.Г. Бархин, Б.Г. Бархин, А.Е. Коротковском та ін. В наукових працях Попової Н.С., Долгової А.І. розглянуті основні етапи становлення та архітектурні особливості творчого методу архітекторів.

Отже, кожен архітектор під час своєї творчої діяльності створює свій творчий підхід щодо вирішення поставлених архітектурних задач. Але разом з тим існують загальні історичні моделі творчого методу певної епохи. У даній роботі проаналізовано архітектурні твори Якуба Кубицького та виділено загальні історичні правила епохи та архітектурні особливості автора.

Висновки до першого розділу

1) Систематизовано вітчизняну та зарубіжну літературу у двох основних напрямках: дослідження палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького та вивчення творчого методу архітектора, його особливості та етапи становлення. Визначено, що палацово-паркові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст. на території сучасної України, зокрема палацові комплекси авторства Якуба Кубицького, досліджувались в контексті розвитку української культури, а не через призму творчого методу архітектора.

2) Проаналізовано картографічні та іконографічні матеріали з даної теми. Базою використаних іконографічних матеріалів є численні гравюри, малюнки та фото палацових комплексів. Значна частина цих матеріалів стала загальнодоступною в інтернет-режимі завдяки діяльності бібліотек та неприбуткових організацій. Крім того, іконографічні матеріали даних об'єктів, взяті з різних джерел, опублікованих в працях багатьох авторів, розпорошених по різних виданнях.

3) Сформульовано список палацово-паркових комплексів, автором яких є польський архітектор Якуб Кубицький (1758 – 1833). Визначено, що Якуб

Кубицький автор восьми палацово-паркових комплексів на території сучасної України (в сучасних Тернопільській та Хмельницькій областях), а саме: палаци у с. Бережце та смт. Вишнівець Тернопільської обл., палаци у с. Ладиги, с. Лашки (Морозівка), с. Деркачі, с. Семереньки, с. Морозівка, с. Ілляшівка, с. Самчики Хмельницької обл. Нажаль, сьогодні збережено лише три. За проектами архітектора палацово-паркові комплекси були збудовані не лише на території сучасної України, а також на території сучасної Польщі, а саме: палаци у Радзейовіце (1802 р.), у Бейсце (1802 р.), в Плавовіце (1804 р.), в Бялачуві (1797-1800 рр.), у Млохуві (1806 р.), у Геленові (поч. ХІХ ст.), палацу Бельведер у Варшаві (1824 р.).

4) Проаналізовано сукупність наукових праць на предмет вивчення творчого методу архітектора. Встановлено, що творчий метод формують а) сукупність принципів ідейно-художнього пізнання та образного відтворення світу; б) творчий підхід до вирішення поставлених архітектурних задач; в) результати творчої діяльності, яка є виразною і унікальною; г) закономірна повторюваність архітектурних прийомів, що стають архітектурними правилами архітектора; д) набір певних геометричних пропорцій, композиційних прийомів та планувальних особливостей; е) створення об'єкта архітектури з урахуванням впливу соціального та культурного розвитку архітектора; є) подолання звичних прийомів і традицій; ж) створення власних правил.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У другому розділі обрано методи та методики необхідні для реалізації поставлених задач у дослідженні творчого методу Якуба Кубицького в архітектурі палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., а також проведено вибірку об'єктів дослідження.

Рис. 2.1.1. Наукові методи, що використані у дослідженні

Сучасна система наукових методів різноманітна. Усі методи, в залежності від того у вузькій чи більш широкій науковій сфері їх можна застосувати, поділяються на три основні групи: загальнофілософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження. Але незважаючи на належність до тієї чи іншої групи, у процесі дослідження методи взаємодіють доповнюючи один одного, спрямовуючись на отримання нових знань.

Комплексна методика для вивчення творчого методу Якуба Кубицького, ґрунтується на двох типах наукових методів – загальнонаукові методи та спеціальні наукові методи. У процесі вивчення із загальнонаукових методів було використано такі методи як: аналіз, синтез, порівняння, систематизація, класифікація, узагальнення, а із спеціальних – методи візуального обстеження, системного аналізу, графоаналітичного зіставлення, ретроспективного моделювання, архітектурно-планувального та об'ємно-просторового аналізу, порівняльно-історичного синтезу.

Сукупне використання перелічених методів дасть можливість відповісти на поставлені у дисертації завдання.

2.1. Вибір загальнонаукових методів та послідовність виконання дослідження.

Першочерговим завданням під час дослідження палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького було опрацювання наукової літератури та визначення рівня дослідження даної теми. Для цього було використано такі загальнонаукові методи дослідження, як *порівняння, аналіз та синтез*.

Наступним кроком був вибір об'єктів дослідження, обґрунтовано перелік палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького, обраних для детального аналізу. Вибір об'єктів дослідження відбуватиметься в два етапи: 1) виявлення палацово-паркових комплексів, збудованих за проектами Якуба Кубицького на території Польщі; 2) пошук, підтвердження та аналіз палацово-паркових комплексів, авторства Яку Кубицького. Таким чином на території Польщі виявлено сім палацово-паркових комплексів (палац Бельведер у Варшаві, палаци у Плавовичах, Радзійовичах, Бейсце, Белачові, Млохові та Плоцьку), а на

території України вісім (палаці у с. Бережце та смт. Вишнівець Тернопільської обл., палаці у с.Лашки, Ладиги, Семереньки, Ілляшівка, Самчики Хмельницької обл.). Нажаль не всі об'єкти збережені до сьогоднішнього дня.

Після вибірки об'єктів дослідження було проаналізовано стан збереження та характер використання даних об'єктів. Під час натурних досліджень використовувався метод *візуального обстеження та фотофіксації*, а для камеральних досліджень – *аналітичний метод* (аналіз, синтез), *метод систематизації, узагальнення, порівняння, метод графоаналітичного зіставлення, системно-структурного вивчення цілісності об'єкта та метод ретроспективного моделювання*. Натурні та камеральні дослідження виконувались паралельно, доповнюючи один одне.

Віднайдену інформацію по досліджуваних палацово-паркових комплексах систематизовано для спрощення подальшого аналізу джерел, що стосуються цих об'єктів. В межах історико-архівних досліджень увага приділялась результатам науково-дослідних робіт, картографічним матеріалам, фото-планам та іконографічним матеріалам.

В ході натурального дослідження, *метод візуального обстеження* було використано для збору максимальної кількості інформації про існуючу забудову досліджуваних комплексів: її поверховість, стан, чинники руйнування, візуальні якості, спосіб використання території та особливості рельєфу. Результати візуального обстеження фіксувались за допомогою замальовок, схем та методу фотофіксації для подальшого їх використання в ході камеральних та аналітичних досліджень і максимально висвітлюють творчий метод архітектора.

При проведенні фотофіксації найбільше уваги було приділено характеру забудови території палацово-паркового комплексу, місцю розташування палацу на даній території, наявності інших споруд, фіксації, характерних автору проектів, архітектурних деталей, виявленню втрат та стану окремих деталей, фіксації характерних руйнувань та проблем, які стосуються збереження палацово-паркового комплексу загалом. Матеріали фотофіксації умовно поділяємо на наступні категорії – палац, інші об'єкти на території палацо-паркового комплексу,

деталі будівель. Такий підхід дасть змогу продовжувати дослідження комплексу та його елементів у камеральних умовах.

Для визначення творчого методу архітектора було проведено композиційний аналіз збережених палацово-паркових комплексів. При цьому використовуємо такі загальнонаукові методи як *порівняння, аналіз та синтез*. Аналіз – це метод пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини. Синтез, навпаки, є наслідком з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Аналіз та синтез взаємопов'язані, вони являють собою єдність протилежностей. Залежно від рівня пізнання об'єкта та глибини проникнення в його сутність застосовуємо аналіз і синтез різного роду.

Прямий, або емпіричний, аналіз і синтез було використано на стадії поверхового ознайомлення з об'єктом. При цьому здійснювалось виділення окремих частин об'єкта, проводились найпростіші вимірювання, фіксація безпосередніх даних, що лежать на поверхні. Цей вид аналізу і синтезу дав можливість пізнати об'єкт ззовні, однак для вивчення причинно-наслідкових зв'язків він недостатній.

Зворотний, або елементарно-теоретичний, аналіз і синтез широко використовувались для вивчення сутності досліджуваного об'єкта. Тут операції аналізу і синтезу базувались на деяких теоретичних міркуваннях, тобто припущеннях і причинно-наслідкових зв'язках різноманітних явищ.

Для виділення системи пропорціонування, архітектурно-планувальних особливостей, композиційних прийомів було використано *метод абстрагування*. Зміст цього методу поляв в уявному відході від несуттєвих властивостей, зв'язків, відношень предметів і в одночасному виділенні, фіксуванні однієї чи кількох найважливіших рис, які є характерними для Якуба Кубицького. Абстрагування дає змогу замінити складне простим, але таким простим, яке відбиває основне в цьому складному.

Не менш важливими методами дослідження є *індукція та дедукція*. Дедукція та індукція – взаємо протилежні методи пізнання. На основі індуктивного методу було досліджено архітектурні деталі, а також сформовано

композиційні схеми палаців, а за допомогою декуктивних методів виділено архітектурно-планувальні особливості.

При аналізі іконографічних матеріалів та фотофіксації, доцільним є також використання *аналітичного методу* з метою визначення характеру історичної, повоєнної та сучасної забудови палацово-паркових комплексів, виявлення їх відмінностей у поверховості, матеріалах будівництва, архітектурних особливостей забудови, яка вже втрачена. Результати такого аналітичного аналізу та графоаналітичного зіставлення картографії території обраних кварталів стане вихідним матеріалом для ретроспективного моделювання досліджуваних палацово-паркових комплексів з метою виявлення втрачених елементів забудови комплексів, конструктивних та декоративних елементів.

Модель конструюється на основі попереднього вивчення об'єкта і виділення його істотних характеристик, теоретичного аналізу основних параметрів та зіставлення отриманих результатів з характеристиками реального об'єкта. Якщо результати теоретичного аналізу основних параметрів не співпадають з характеристиками реального об'єкта, то відбувається корегування моделі.

Використовування моделювання викликано тим, що існують такі якості об'єкта дослідження, які не можна досягнути шляхом безпосереднього вивчення. Тому дослідники долучаються до штучного відтворення подібних явищ, у такій формі, яка зручна для спостереження та вивчення. В сучасних умовах метод моделювання набуває нових можливостей, адже завдяки спеціальним комп'ютерним програмам з'являється можливість моделювати найрізноманітніші соціальні, психологічні та педагогічні процеси.

Часткова подібність моделі з ідеалом, відносна простота моделі робить загальний вигляд об'єкту більш зрозумілим. Тому створення спрощених моделей об'єкту чи явища є дієвим засобом перевірки істинності теоретичних уявлень дослідження.

Перелічені вище наукові методи використовувались для вивчення архітектури палацово-паркових комплексів, а для вивчення творчого методу архітектора у дисертації використовувались такі наукові методи, як:

- *біографічний і психологічний* методи дозволили проаналізувати процес становлення та формування творчої особистості Якуба Кубицького в контексті соціально-культурних подій в кін. XVIII – поч. XIX ст. ;

- *системно-структурний* (використовувався при виявленні в методі Я. Кубицького внутрішніх закономірностей і зв'язків);

- *порівняльний* (використовувався під час вивчення: а) ілюстративних, б) текстових, в) графічних матеріалів та забезпечив збір, синтез і ідентифікацію даних);

- *порівняльний аналіз і метод систематизації* за ключовими ознаками дозволили здійснити складання єдиного списку структурних архітектурних елементів та елементів декору, здійснити їх класифікацію;

- *порівняльно-історичний* (забезпечив аналіз, порівняння та виявлення подібності і відмінностей в класицистичних методах і архітектурних прийомах Якуба Кубицького).

Сукупність та послідовність цих методів дає можливість відповісти на п'яте та шосте поставлене завдання дисертації – визначити особливості об'ємно-просторового та архітектурно-планувального вирішення палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького на території сучасної України та Польщі та вивчити стан збереження і характер їх використання.

2.2. Спеціальні методи наукового дослідження

Вирішуючи конкретні завдання, кожна наука використовує спеціальні методи дослідження, які ґрунтуються на загальнонаукових. Для виконання поставлених завдань було використано чимало спеціальних наукових методів. Наприклад, після сформованого переліку палаців авторства Якуба Кубицького було проведено натурні обстеження з використання методу візуального обстеження пам'ятки. Цей метод дав можливість вивчити архітектурні особливості пам'яток та нанести картормаму втрат на фасади палаців, що дозволило простежити зміни в архітектурно-планувальному та композиційному вирішенні палаців.

Після сформованого списку та детального натурального обстеження палацово-паркових комплексів, збудованих Якубом Кубицьким на основі системного

аналізу та графічного зістевлення визначено функціональні, архітектурно-планувальні, об'ємно-просторові та стилістичні характеристики палаців кін. XVIII – поч. XIX ст., які формують творчий метод архітектора.

За допомогою системного аналізу визначено принципи формування палацово-паркових комплексів, а саме: 1) трансформація існуючих замкових укріплень в палацові комплекси; 2) формування еволюційних палацово-паркових комплексів; 3) створення палацово-паркових комплексів за єдиним задумом.

Вивчення особливостей палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., авторства Якуба Кубицького проводилось за двома критеріями – архітектурно-планувальний та архітектурно-композиційний аналіз. Для першого використовувалась комплексна методика аналізу архітектурних елементів палацових комплексів, яка полягає: а) в аналізі праць, у яких вивчалися палацово-паркові комплекси авторства Якуба Кубицького на території сучасної України та Польщі; б) в опрацюванні опублікованих обмірних планів щодо усунення можливих деформацій та похибок за допомогою текстових вказівок, планувальних сіток та мірних лінійок; в) у визначенні планувальних схем, складових частин палацового комплексу, їх співвідношень та членувань, зокрема – у визначенні будівельних мір, що застосовувалися у розплануванні; г) у визначенні принципів та дій використання членувань та мір.

Для архітектурно-композиційного аналізу генплану території палацово-паркового комплексу, а також палацу зокрема використовувалась методика аналізу об'ємно-просторових особливостей, яка полягає: а) в аналізі праць, у яких досліджувалися методи побудови класицистичної архітектурної форми; б) у визначенні взаємозалежностей поміж методами розпланування палаців та методами побудови об'ємно-просторової композиції; в) в аналізі іконографічних матеріалів (книжкова мініатюра, історичні плани та панорами); г) у виявленні нових іконографічних джерел та їх аналізі на предмет атрибуції зображених об'єктів та їх об'ємно-просторових реконструкцій.

Отже, у роботі використовувалися як загальнонаукові методи дослідження: емпіричні (спостереження, обстеження, опис) та теоретичні (аналіз, синтез,

абстрагування, узагальнення та ряд інших), так і спеціальні професійні архітектурні методи (метод візуального обстеження пам'ятки, системного аналізу, графічного зіставлення, архітектурно-планувального та об'ємно-просторового аналізу, а також ретроспективного моделювання).

Розроблено методика дослідження, яка базувалася на послідовному використанні наукових методів для вирішення поставлених завдань дослідження.

2.3. Методика дослідження творчого методу архітектора

На основі вище зазначених загальнонаукових та спеціальних наукових методів розроблено методика дослідження творчого методу архітектора, що складається з п'яти етапів:

Етап 1. Огляд і вивчення джерельної бази дослідження та формування переліку палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького. На основі аналізу, синтезу, систематизації та узагальнення бібліографічних матеріалів визначено стан дослідженості даної теми; використовуючи методи класифікації порівняння, а також метод візуального обстеження сформовано перелік палацово-паркових комплексів, збудованих за проектами архітектора на території сучасної України та Польщі

Етап 2. Визначено способи формування палацово-паркових комплексів. На основі загальнонаукових методів аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення та системного аналізу бібліографічних, картографічних та іконографічних матеріалів, а також спеціальних архітектурних методів (візуального обстеження та системного аналізу) встановлено три принципи формування палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького

Етап 3. Виконано архітектурно-планувальний та композиційний аналіз об'єктів. На основі системного архітектурного аналізу встановлені типи споруд на території палацово-паркового комплексу; виокремлені структурні елементи, що формують загальну композицію фасадів палаців; виявлені основні декоративні елементи фасадів та інтер'єрів палаців. На основі архітектурно-планувального та об'ємно-просторового аналізу та графічного зіставлення виконано композиційний

аналіз генплану території палацово-паркового комплексу, палацу зокрема, а також фасадів палацу.

Етап 4. Виявлені особливості палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького. На основі аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення літературних, картографічних та іконографічних матеріалів, порівняння та візуального обстеження збережених пам'яток на території сучасної України, системного аналізу та графічного зіставлення об'єктів, встановлено авторську систему в архітектурно-планувальних та стилістичних особливостях об'єктів

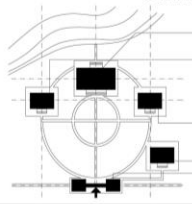
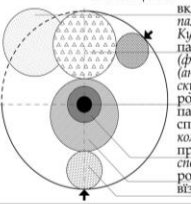
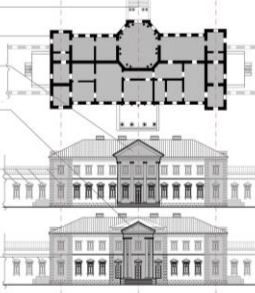

Етап 5. Вивчено вплив античних трактатів, Палладіанської школи, тогочасних класицистичних архітектурних канонів на становлення та розвиток творчого методу архітектора. На основі аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення літературних, картографічних та іконографічних матеріалів, порівняння та візуального обстеження збережених пам'яток на території сучасної України, системного аналізу та графічного зіставлення, ретроспективного моделювання, архітектурно-композиційного та планувального аналізу об'єктів визначено творчий метод архітектора.

Таблиця 2.1.1.

Методика дисертаційного дослідження

ЕТАП	МЕТОДИ	ДОСЛІДЖЕННЯ, ЯКІ ПРОВІДИЛИСЬ																																																																																																																																															
ЕТАП 1	Загальнонаукові методи 1. Аналіз 2. Синтез 3. Систематизація 4. Узагальнення 5. Класифікація 6. Порівняння	Вивчення джерел та формування переліку палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького на території сучасної України та Польщі <i>(опрацювання джерельної бази: бібліографічні, картографічні, іконографічні матеріали)</i>																																																																																																																																															
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>№ п/п</th> <th>Назва</th> <th>Країна</th> <th>Період будівництва</th> <th colspan="3">Складові палацово-паркового комплексу</th> <th>Сучасне функціональне використання</th> <th>Стан збереження</th> </tr> <tr> <th></th> <th></th> <th></th> <th></th> <th>Палац</th> <th>Ландшафт</th> <th>Інші будівлі</th> <th></th> <th></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Палац Бельведер у Варшаві</td> <td>Польща</td> <td>1818-1824 рр.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини, флігелі, господарські споруди</td> <td>Резиденція президента</td> <td>Добрий</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Палац у с. Плавовичі</td> <td>Польща</td> <td>1804-1805 рр.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини</td> <td>Притулок для дітей</td> <td>Задовільний</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Палац у Радзівовичах</td> <td>Польща</td> <td>кін. XVIII ст.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини, флігелі, господарські споруди</td> <td>Готель, зали для виставок, музей</td> <td>Добрий</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Палац у Беяцце</td> <td>Польща</td> <td>1802 р.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>Офіцина, каплиця</td> <td>Не використовується</td> <td>Задовільний</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>Палац у Беячові</td> <td>Польща</td> <td>1797-1800 рр.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини</td> <td>Притулок для осіб похилого віку</td> <td>Добрий</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Палац у Хеленові</td> <td>Польща</td> <td>1807 р.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини</td> <td>Будинок для відпочинку</td> <td>Добрий</td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>Палац у Млохові</td> <td>Польща</td> <td>поч. XIX ст.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини</td> <td>Біологічний інститут</td> <td>Добрий</td> </tr> <tr> <td>8</td> <td>Палац у с. Бережце, Тернопільської обл.</td> <td>Україна</td> <td>1815 р.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>Офіцина, каплиця</td> <td>Не використовується</td> <td>Не збережено</td> </tr> <tr> <td>9</td> <td>Палац у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.</td> <td>Україна</td> <td>кін. XVIII ст.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>Курдатор, флігелі, господарські споруди</td> <td>Музей</td> <td>Задовільний</td> </tr> <tr> <td>10</td> <td>Палац у с. Ладиги, Хмельницької обл.</td> <td>Україна</td> <td>1830-ті рр.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини, флігелі, господарські споруди</td> <td>Не використовується</td> <td>Не збережено</td> </tr> <tr> <td>11</td> <td>Палац у с. Самчики, Хмельницької обл.</td> <td>Україна</td> <td>кін. XVIII ст.</td> <td>1-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини, флігелі, господарські споруди</td> <td>Музей</td> <td>Задовільний</td> </tr> <tr> <td>12</td> <td>Палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.</td> <td>Україна</td> <td>кін. XVIII ст.</td> <td>1-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>2 Офісини</td> <td>ЗОШ І-ІІ ступенів</td> <td>Задовільний</td> </tr> <tr> <td>13</td> <td>Палац у с. Семиренки, Хмельницької обл.</td> <td>Україна</td> <td>поч. XIX ст.</td> <td>1-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>Офіцина, каплиця</td> <td>Не використовується</td> <td>Не збережено</td> </tr> <tr> <td>14</td> <td>Палац у с. Лашки, Хмельницької обл.</td> <td>Україна</td> <td>кін. XVIII ст.</td> <td>2-поверховий, прямокутний</td> <td>великий парк, став</td> <td>Офіцина, каплиця</td> <td>Не використовується</td> <td>Не збережено</td> </tr> </tbody> </table>	№ п/п	Назва	Країна	Період будівництва	Складові палацово-паркового комплексу			Сучасне функціональне використання	Стан збереження					Палац	Ландшафт	Інші будівлі			1	Палац Бельведер у Варшаві	Польща	1818-1824 рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Резиденція президента	Добрий	2	Палац у с. Плавовичі	Польща	1804-1805 рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Притулок для дітей	Задовільний	3	Палац у Радзівовичах	Польща	кін. XVIII ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Готель, зали для виставок, музей	Добрий	4	Палац у Беяцце	Польща	1802 р.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Задовільний	5	Палац у Беячові	Польща	1797-1800 рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Притулок для осіб похилого віку	Добрий	6	Палац у Хеленові	Польща	1807 р.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Будинок для відпочинку	Добрий	7	Палац у Млохові	Польща	поч. XIX ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Біологічний інститут	Добрий	8	Палац у с. Бережце, Тернопільської обл.	Україна	1815 р.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Не збережено	9	Палац у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.	Україна	кін. XVIII ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Курдатор, флігелі, господарські споруди	Музей	Задовільний	10	Палац у с. Ладиги, Хмельницької обл.	Україна	1830-ті рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Не використовується	Не збережено	11	Палац у с. Самчики, Хмельницької обл.	Україна	кін. XVIII ст.	1-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Музей	Задовільний	12	Палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.	Україна	кін. XVIII ст.	1-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	ЗОШ І-ІІ ступенів	Задовільний	13	Палац у с. Семиренки, Хмельницької обл.	Україна	поч. XIX ст.	1-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Не збережено	14	Палац у с. Лашки, Хмельницької обл.	Україна	кін. XVIII ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується
№ п/п	Назва	Країна	Період будівництва	Складові палацово-паркового комплексу			Сучасне функціональне використання	Стан збереження																																																																																																																																									
				Палац	Ландшафт	Інші будівлі																																																																																																																																											
1	Палац Бельведер у Варшаві	Польща	1818-1824 рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Резиденція президента	Добрий																																																																																																																																									
2	Палац у с. Плавовичі	Польща	1804-1805 рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Притулок для дітей	Задовільний																																																																																																																																									
3	Палац у Радзівовичах	Польща	кін. XVIII ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Готель, зали для виставок, музей	Добрий																																																																																																																																									
4	Палац у Беяцце	Польща	1802 р.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Задовільний																																																																																																																																									
5	Палац у Беячові	Польща	1797-1800 рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Притулок для осіб похилого віку	Добрий																																																																																																																																									
6	Палац у Хеленові	Польща	1807 р.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Будинок для відпочинку	Добрий																																																																																																																																									
7	Палац у Млохові	Польща	поч. XIX ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	Біологічний інститут	Добрий																																																																																																																																									
8	Палац у с. Бережце, Тернопільської обл.	Україна	1815 р.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Не збережено																																																																																																																																									
9	Палац у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.	Україна	кін. XVIII ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Курдатор, флігелі, господарські споруди	Музей	Задовільний																																																																																																																																									
10	Палац у с. Ладиги, Хмельницької обл.	Україна	1830-ті рр.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Не використовується	Не збережено																																																																																																																																									
11	Палац у с. Самчики, Хмельницької обл.	Україна	кін. XVIII ст.	1-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини, флігелі, господарські споруди	Музей	Задовільний																																																																																																																																									
12	Палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.	Україна	кін. XVIII ст.	1-поверховий, прямокутний	великий парк, став	2 Офісини	ЗОШ І-ІІ ступенів	Задовільний																																																																																																																																									
13	Палац у с. Семиренки, Хмельницької обл.	Україна	поч. XIX ст.	1-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Не збережено																																																																																																																																									
14	Палац у с. Лашки, Хмельницької обл.	Україна	кін. XVIII ст.	2-поверховий, прямокутний	великий парк, став	Офіцина, каплиця	Не використовується	Не збережено																																																																																																																																									
ЕТАП 2	Загальнонаукові методи 1. Аналіз 2. Синтез 3. Узагальнення 4. Класифікація 5. Порівняння Спеціальні архітектурні методи 1. Візуального обстеження 2. Системного аналізу	Принципи формування палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького на території сучасної України та Польщі:																																																																																																																																															
		<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="width: 30%;"> <p>1. Трансформація існуючих замкових укріплень у палацово-паркові комплекси</p> </div> <div style="width: 30%;"> <p>2. Формування еволюційний палацово-паркових комплексів</p> </div> <div style="width: 30%;"> <p>3. Створення палацово-паркових комплексів за єдиним задумом</p> </div> </div>																																																																																																																																															

Методика дисертаційного дослідження

<p>ЕТАП 3</p>	<p>Загальнонаукові методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз 2. Синтез 3. Систематизація 4. Узгалення 5. Класифікація 6. Порівняння <p>Спеціальні архітектурні методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Візуального обстеження 2. Системний аналіз 3. Ретроспективного моделювання 4. Графічного зіставлення 5. Архітектурно-планувального аналізу 6. Об'ємно-просторового аналізу 	<p>Архітектурно-композиційний аналіз:</p> <p>Типи споруд на території палацово-паркового комплексу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Палац (переважно прямокутний у плані, одно- або двоборховий); 2. Житлові споруди (житлові споруди могли розташовуватись в окремих спорудах, а могли розміщуватись по-поверхово у будівлі палацу); 3. Господарські споруди (розташовувались у легкій доступності, недалеко від палацу); 4. Службові споруди; 5. В'язна група споруд; 6. Малі архітектурні форми (каплиці, альтанки тощо) <p>Архітектурно-композиційний аналіз фасадів</p> <ul style="list-style-type: none"> - Симетрія (1) або асиметрія (2) відносно головної композиційної осі - Поверховість - Стіни палацу (матеріал, елементи декору (карниз міжповерховий, виступаючий), руст, тинькування, облицювання тощо); - Головні архітектурні елементи, що формують композицію фасаду - Розташування репрезентативних та житлових кімнат - Типи вікон (прямокутні двобільні, прямокутні трьохбільні, прямокутні двобільні із сандриком, прямокутні трьохбільні із сандриком, арочні двобільні, арочні трьохбільні тощо); - Типи дверей (прямокутні двобільні, прямокутні трьохбільні, прямокутні двобільні із сандриком, прямокутні трьохбільні із сандриком, арочні двобільні, арочні трьохбільні тощо); - Форма даху (двосхилий, чотирихилий, кутяльне завершення даху тощо). 	<p>Архітектурно-планувальний аналіз</p> <p>Архітектурно-планувальний аналіз території палацово-паркового комплексу</p> <p>включення водним - як обов'язково елементу палацово-паркового комплексу авторства Якуба Кубицького</p> <p>парк (чітке розмежування території (французький тип парку); мальовничі алеї (англійський тип парку); наявність додільми; скульптури; оранжереї, фонтану, альтанку розташування головної споруди палацово-паркового комплексу - палацу відносно інших споруд на території (головні та другорядні композиційні осі землі); припалацова зона (формується припалацовими спорудами, алеями та зеленими насадженнями) розташування парадного простору в'язна група споруд (брама та огороження)</p> <p>Архітектурно-планувальний аналіз палацу</p> <ul style="list-style-type: none"> - Форма плану палацу - Симетрія (1) або асиметрія (2) відносно головної композиційної осі; - Поверховість - Головні архітектурні елементи, що формують композицію плану палацу - Споруди, що формують припалацову зону 													
<p>ЕТАП 4</p>	<p>Загальнонаукові методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз 2. Синтез 3. Систематизація 4. Узгалення 5. Класифікація 6. Порівняння <p>Спеціальні архітектурні методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Візуального обстеження 2. Системного аналізу 3. Ретроспективного моделювання 4. Графічного зіставлення 5. Архітектурно-планувального аналізу 6. Об'ємно-просторового аналізу 	<p>Результати</p> <p>Характерні риси палаців кін. XVIII - поч. XIX ст., авторства Якуба Кубицького (дослідження авторської системи в архітектурно-планувальних та стилістичних особливостях об'єктів, встановлення творчого методу архітектора)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У плануванні будівель переважають симетрично-осьові композиції (схема вперше застосована А. Палладіо). 2. Основний будівельний матеріал - випалена цегла. Стіни опуктувалися і фарбували в світлі тони. 3. Основний елемент головного фасаду - портик, переважно завершується фронтом, який опирається на колони з тосканськими або іонічними капітелями. 4. Головний елемент паркового фасаду - виступаючий напівциркулярний ризаліт, який доповнює портик з окремо розташованими або подвоєним колонами з переважно тосканськими або іонічними капітелями. 5. Віконні прозори стримано декоровані й підкреслені геометрично. Типове вікно - прямокутне, унітарне, лаконічне, сандриком, позбавлене лиштви. Виступаючі ризаліти акцентовані арочними вікнами з сандриками та ліпниною. Фронтони і аттики прикрашені напівциркулярними вікнами, довкола яких відсутні ліпні обрамлення. 6. Основні засоби зовнішнього декорування - ордерні мотиви (пілястри, рельєфні фризи), сандрики над вікнами і дверима (пілястри, лаврові вінки, трофейні мотиви з античною зброєю та обладунками, а також карнизи, руст). <p>Ознаки творчого методу</p> <ul style="list-style-type: none"> Суккупність принципів ідеально-художнього мислення та образного відтворення світу Творчий підхід до вирішення поставлених арх. завдань Результат творчої діяльності, яка є виразною і унікальною Закономірна повторюваність арх. прийомів, що становлять архітектурними правилами архітектора Набір певних геометричних пропорцій, композиційних прийомів та планувальних особливостей Співвіднесення об'єкта архітектури з урахуванням впливу соціального та культурного розвитку архітектора 														
<p>ЕТАП 5</p>	<p>Загальнонаукові методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз 2. Синтез 3. Систематизація 4. Узгалення 5. Порівняння <p>Спеціальні архітектурні методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Візуального обстеження 2. Системного аналізу 3. Ретроспективного моделювання 4. Графічного зіставлення 5. Архітектурно-планувального аналізу 6. Об'ємно-просторового аналізу 	<p>Становлення та розвиток творчого методу архітектора</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="534 1467 694 1512">Античні трактати</th> <th data-bbox="694 1467 917 1512">Палладіанська школа</th> <th data-bbox="917 1467 1173 1512">Класицистичні канонони</th> <th data-bbox="1173 1467 1332 1512">Доменіко Меріні</th> <th data-bbox="1332 1467 1500 1512">Військове звання</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="534 1512 694 1825"> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ордерна система 2. Пропорції золотого перетину 3. Симетрія фасадів та планів палацу </td> <td data-bbox="694 1512 917 1825"> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класичні форми храмової архітектури перенесені в світську архітектуру 2. Використання високого подіуму, портику та фронтона 3. Використання античних портиків та всіх фасадів палацу 4. Великий ордер </td> <td data-bbox="917 1512 1173 1825"> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеали античної класики 2. Величність простота, відсутність зайвих деталей 3. Використання ордерної системи 4. Вікна та двері переважно прямокутної форми із скромним декоративним оздобленням 5. Використання молочних, біло-жовтих, небесно-блакитних, зелених із золотим акцентом кольорів </td> <td data-bbox="1173 1512 1332 1825"> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дотримання класицистичних канонів при проектуванні палаців 2. Головна прикраса палацу - округла вітальня з кутяльним завершенням стелі </td> <td data-bbox="1332 1512 1500 1825"> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використання військовий емолематики в декоративних елементах </td> </tr> </tbody> </table>					Античні трактати	Палладіанська школа	Класицистичні канонони	Доменіко Меріні	Військове звання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ордерна система 2. Пропорції золотого перетину 3. Симетрія фасадів та планів палацу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класичні форми храмової архітектури перенесені в світську архітектуру 2. Використання високого подіуму, портику та фронтона 3. Використання античних портиків та всіх фасадів палацу 4. Великий ордер 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеали античної класики 2. Величність простота, відсутність зайвих деталей 3. Використання ордерної системи 4. Вікна та двері переважно прямокутної форми із скромним декоративним оздобленням 5. Використання молочних, біло-жовтих, небесно-блакитних, зелених із золотим акцентом кольорів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дотримання класицистичних канонів при проектуванні палаців 2. Головна прикраса палацу - округла вітальня з кутяльним завершенням стелі 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання військовий емолематики в декоративних елементах
Античні трактати	Палладіанська школа	Класицистичні канонони	Доменіко Меріні	Військове звання												
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ордерна система 2. Пропорції золотого перетину 3. Симетрія фасадів та планів палацу 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Класичні форми храмової архітектури перенесені в світську архітектуру 2. Використання високого подіуму, портику та фронтона 3. Використання античних портиків та всіх фасадів палацу 4. Великий ордер 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ідеали античної класики 2. Величність простота, відсутність зайвих деталей 3. Використання ордерної системи 4. Вікна та двері переважно прямокутної форми із скромним декоративним оздобленням 5. Використання молочних, біло-жовтих, небесно-блакитних, зелених із золотим акцентом кольорів 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дотримання класицистичних канонів при проектуванні палаців 2. Головна прикраса палацу - округла вітальня з кутяльним завершенням стелі 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Використання військовий емолематики в декоративних елементах 												

Отже, розроблена комплексна методика, яка ґрунтувалась на загальнонаукових та спеціальних наукових методах дослідження дозволила систематизувати та проаналізувати вітчизняну і зарубіжну літературу, а також

архівні матеріали з даної теми, дослідити стан вивчення проблематики, хронологічно зіставити історико-архітектурні процеси та становлення і розвиток архітектурної творчості митця, розробити методологічні принципи та підходи для дослідження творчого методу архітектора, охарактеризувати стан збереження та характер використання резиденцій, збудованих за проектами Якуба Кубицького, визначити особливості об'ємно-просторового та архітектурно-планувального вирішення палацово-паркових комплексів авторства архітектора, виявити творчий метод архітектора на основі авторської системи в архітектурно-планувальних, стилістичних та функціональних особливостях палацових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст. та розробити пропозиції щодо збереження, реставрації, музеєфікації та пристосування колишніх магнатських резиденцій у сільській місцевості та сформулювати шляхи розвитку і функціонування пам'ятки архітектури в існуючому середовищі (поселенні) задля збереження та подільшої візуалізації планувальної структури та архітектурних елементів, які і фурмують творчий метод архітектора.

Висновки до другого розділу

Сукупне використання загальнонаукових та спеціальних наукових методів дослідження дасть можливість відповісти на поставлені у дисертації завдання.

Для реалізації поставлених завдань у дисертації було розролено наукову методику дослідження творчого методу архітектора. Вона складається з п'яти етапів. На першому етапі сформульовано емпіричні та теоретичні передумови дослідження: визначено актуальний стан та рівень вивчення об'єкта дослідження. За допомогою загально-наукових та спеціальних методів проведено роботу з архівними матеріалами та натурні дослідження. На наступному етапі виконувалось їх графоаналітичне зіставлення та структурний аналіз для вивчення принципів формування об'єктів: палацово-паркові комплекси, збудовані як одне ціле чи трансформація палацово-паркового комплексу з укріпленого замку. Перші, характеризувалися більш виразною стилістичною єдністю та, як правило, композиційною довершеністю. На третьому етапі дослідження застосовувано спеціальні наукові методи. А саме методи архітектурно-планувального, композиційного аналізу, що дали можливість встановити особливості палацово-

паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького. На четвертому етапі на основі аналізу, синтезу, систематизації, узагальнення літературних, картографічних та іконографічних матеріалів, порівняння та візуального обстеження збережених пам'яток на території сучасної України, системного аналізу та графічного зіставлення об'єктів, авторства Якуба Кубицького встановлено творчий метод архітектора. На п'ятому етапі розроблено пропозиції щодо збереження, музеєфікації та пристосування палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., авторства Я. Кубицького задля збереження та подільшої візуалізації творчого методу архітектора.

РОЗДІЛ 3. АРХІТЕКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПАЛАЦОВИХ КОМПЛЕКСІВ АВТОРСТВА ЯКУБА КУБИЦЬКОГО

У розділі проаналізовано архітектурні особливості палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького. Проведено оцінку стану збереженості даних об'єктів, проаналізовано сучасні функціональні процеси, що відбуваються в містах і селах, де розміщені дані пам'ятки та виявлено основні тенденції їхньої трансформації і розвитку. Узагальнено основні підходи до реставрації палацово-паркових комплексів.

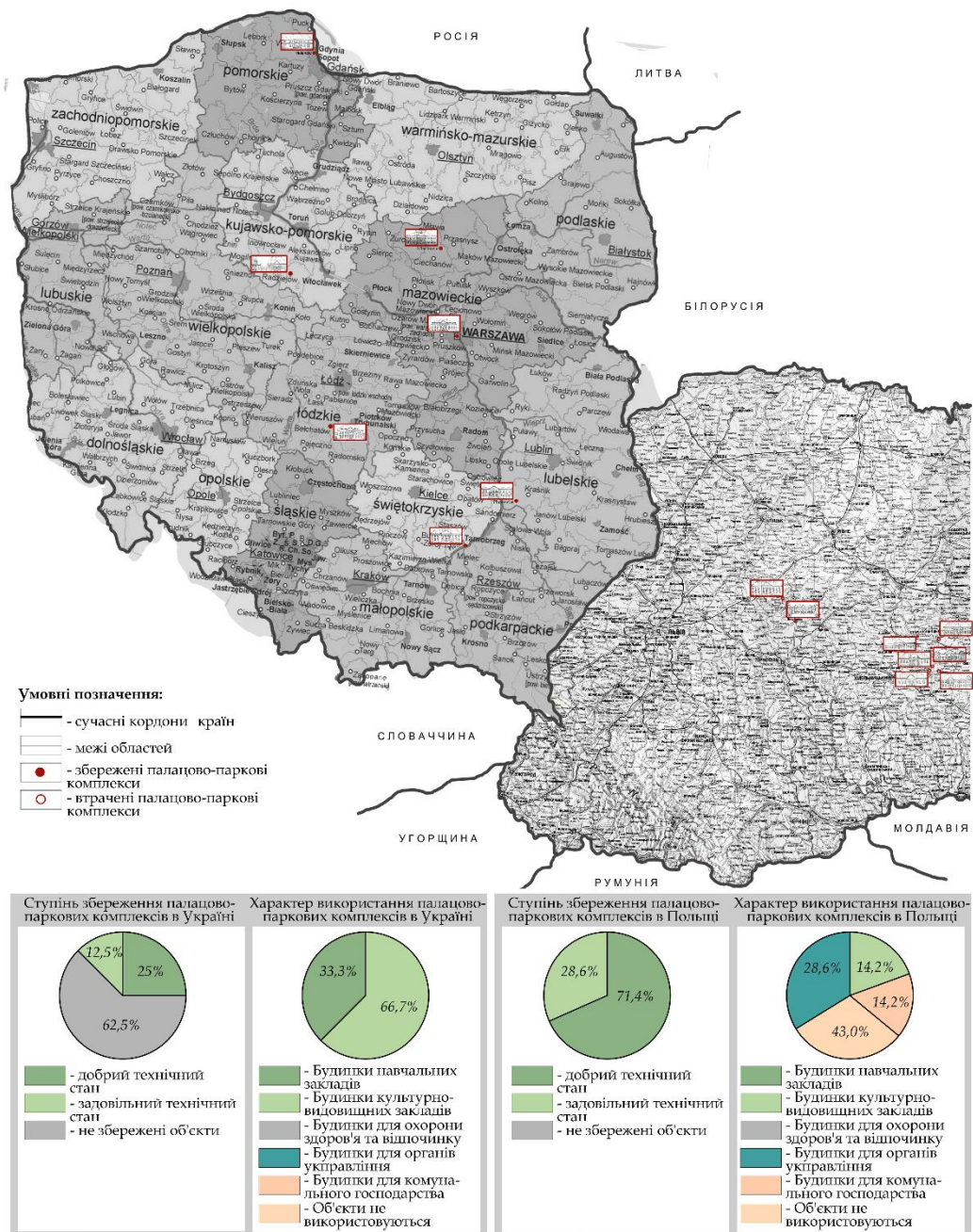

Рис. 3.1. Карта-схема з нанесенням палаців авторства Якуба Кубицького

3.1. Архітектура збережених палаців, запроектованих Якубом Кубицьким на території сучасної Польщі.

У підрозділі проаналізовано архітектурні та планувальні особливості палацово-паркових комплексів, збудованих за проектами Якуба Кубицького на території сучасно Польщі. Вивчено вплив історичних подій на формування даних об'єктів. Адже, падіння державності та ліквідація королівського двору після Третього поділу Речі Посполитої сприяли розквітові провінційних резиденцій, до яких переселялись з осередків політичного життя колишні придворні та державні чиновники. Саме в цей період на території сучасної Польщі за проектами Якуба Кубицького (1758 – 1833) зводяться пейзажні палацово-паркові комплекси. А саме: палаци у Радзейовіце (Radziejowice) (1802 р.), у Бейсце (Bejsce) (1802 р.), в Плавовіце (Pławowice) (1804 р.), в Млохуві (Młochów) (1806 р.), у Бялачуві (Białaczów) (1797 – 1800рр.), у Геленуві (Hełenów) (поч. XIX ст.), палац Бельведер у Варшаві (1824 р.)

Розглянемо детальніше кожен палац запроектований Я. Кубицьким на території сучасної Польщі. Особливої уваги заслуговує **палац Бельведер** у Варшаві. Будівля розташована в центрі міста Варшави. На місці сучасного палацу раніше стояло декілька будівель. Перший палац був побудований 1662 р. Криштофом Пацем для своєї дружини. Проте у 1818 р. палац було зруйновано. Золотий період в історії палацу припадає на II пол. XVIII ст. Новий власник, останній король Польщі, Станіслав Август Понятовський, який влаштував тут фаянсову фабрику, в 1824 р. побудовав новий класицистичний палац. Автором проекту був Якуб Кубицький. (Stepinska, 1977)

До початку Першої світової війни палац Белведер залишався у власності російських царів. Після того, як росіяни покинули Варшаву, у 1914-1918 рр. палац служив місцем німецького генерал-губернатора Ганса фон Беселера. Після повернення незалежності Польщі Белведер став власністю відродженої польської держави і відтоді використовується як представницька будівля Польського уряду.

З 2010 р. і до сьогодні, палац належить Адміністрації Президента і використовується як резиденція президента Польщі та його родини, а також для зустрічі кабміну і проведення різних урочистих подій.

У 1998-2001рр. було проведено комплексний капітальний ремонт палацу. Було укріплено пошкоджені стіни та фундаменти палацу, відреставровано фасад, замінені вікна та двері. Реставраційні роботи охоплювали всі архітектурні елементи палацу, а також будівель на території палацово-паркового комплексу.

Палац двоповерховий, прямокутний в плані, з галереями (одноповерховими), які сполучають його з офінінами. Головний вхід до палацу акцентований портиком з чотирма іонічного ордеру колонами (використано великий ордер). Порттик завершений трикутним фронтоном, без ліпнини. Композицію фасаду прикрашають прямокутні вікна із скромним обрамленням. Завершується композиція фасаду аттиковою стінкою, яка влаштована по периметру палацу.

Планувальну схему палацу утворює двотрактова анфілада. Інтер'єри палацу прикрашають кімнати, виконані в класицистичному стилі, назви яких відповідають їх кольоровому або стилевому наповненню.

Мармуровий зал виконано в біло-голубих кольорах, з імітацією мармуру. Головною прикрасою холу є довоєнна статуя з мармуру Станіслава Островського, авторства Юзефа Пілсудського.

Дзеркальна кімната розташована у південно-східному куті палацу, прикрашена величезними дзеркалами, а також арабськими фресками з інтегрованими знаками зодіаку і мармуровим каміном.

Ловіч Холл або спальня герцогині Ловіч омебльована сучасними меблями, виконаними в стилі Ампір, оскільки оригінальні меблі нажаль не збереглися.

Помпейська кімната відома як найбільш представницька зала в Бельведері. У ніші на стіні висять гобелени із зображенням Помпей. Раніше кімната називалася Блакитною через розвішану тканину в арабесках. Автором картин в цій кімнаті є Антон Стзельцецький, варшавського художник та колекціонер кін. XIX ст.

На території палацово-паркового комплексу знаходиться каплиця. Була побудована в 1990 році за ініціативою президента Леха Валенси, в тому місці, де вона молилася принцеси Джоан Ловічско Grudzinska. Інтер'єр був спроектований Єжи Каліною.

Палацово-парковий комплекс Бельведер у Варшаві (1824 р.)

Схема головного фасаду

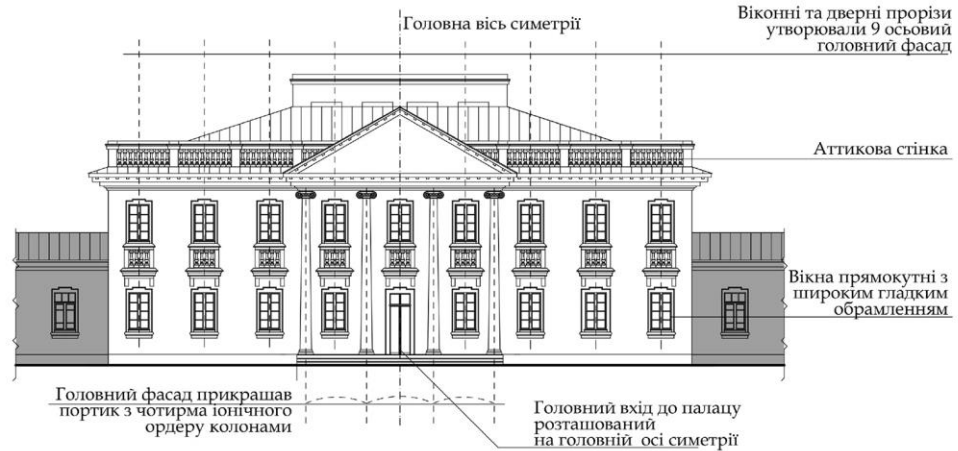

Схема паркового фасаду

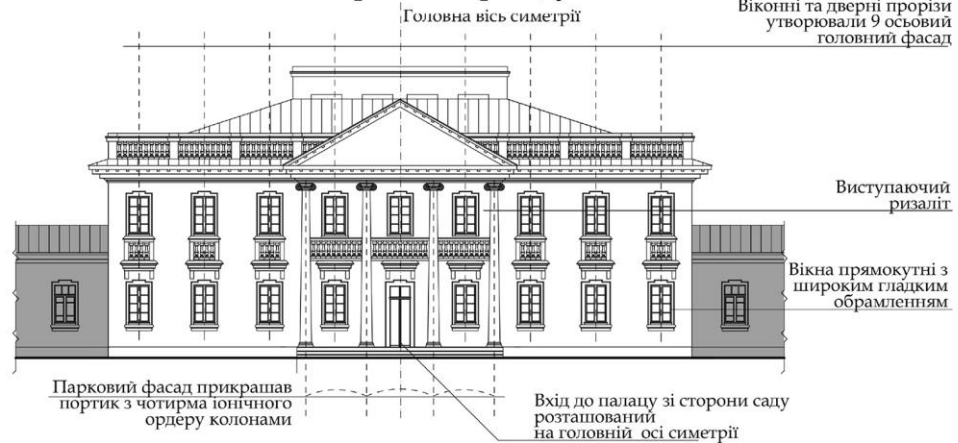

Схема плану

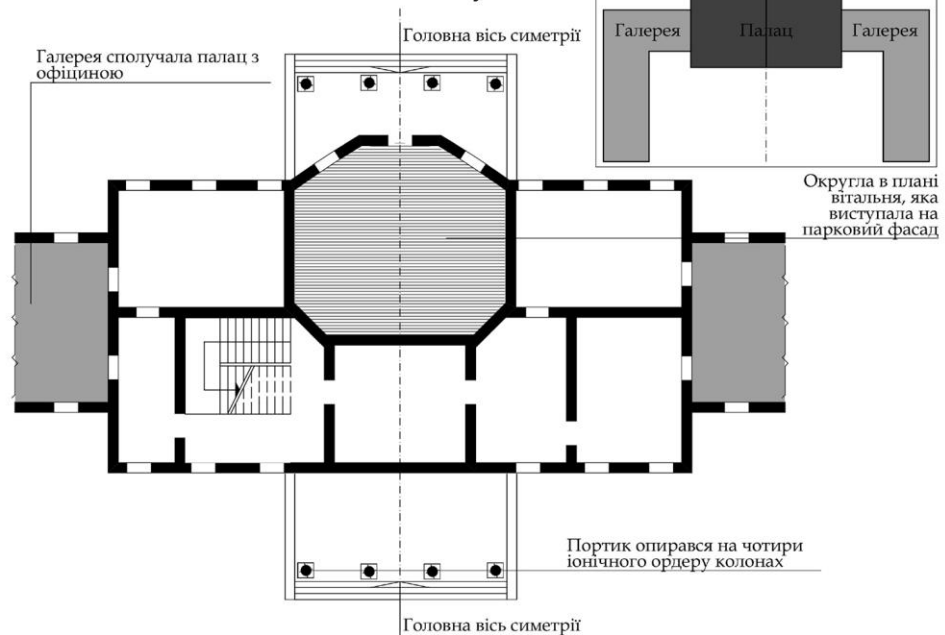

Рис. 3.1.1. Схема палацу Бельведер у Варшаві, Польща

Палацово-парковий комплекс у Плавовіце (1804-1805 рр.)

Схема головного фасаду

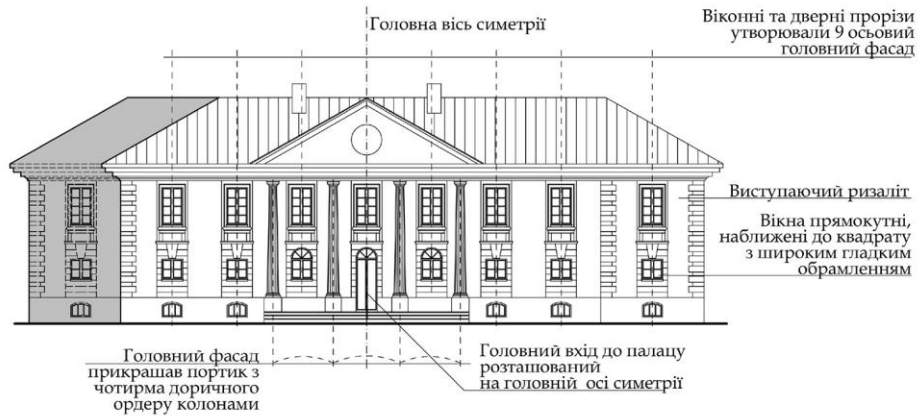

Схема паркового фасаду

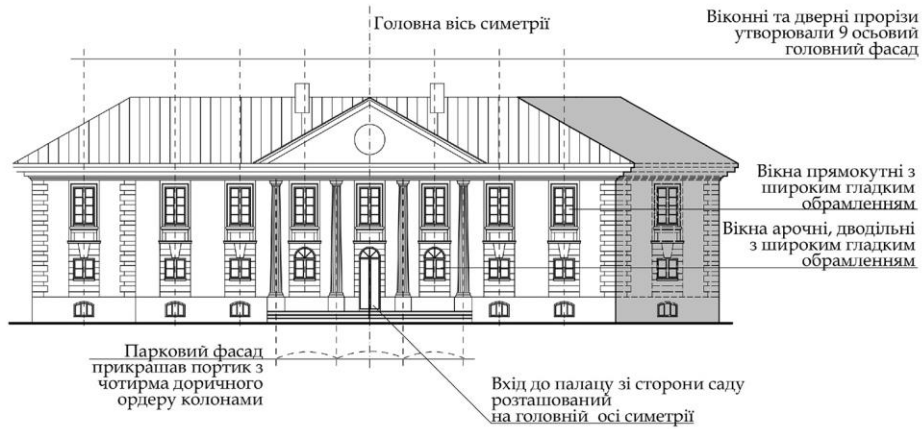

Схема плану

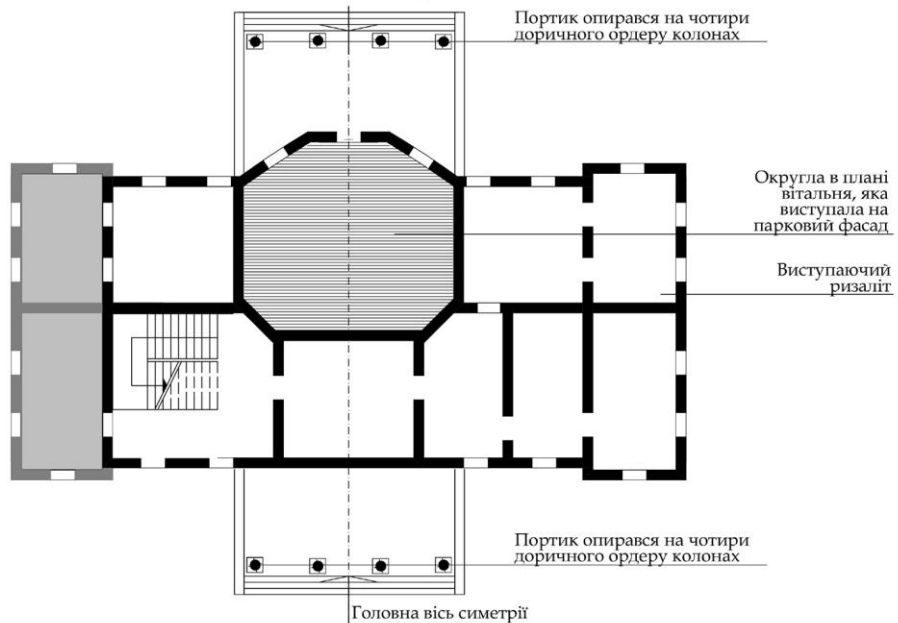

Рис. 3.1.2. Схема палацу у с. Плавовіце, Польща

Наступним розглянемо **палац у с. Плавовіце**. Палац побудований в 1804-1805 рр. для Людовика Феліціана Морстіна, за проектом Якуба Кубицького. Це найцінніший і найпрекрасніший приклад неокласичної садибної архітектури в сільській місцевості на сьогоднішній день по всій країні. (Stepinska, 1977)

Палац цегляний, двоповерховий з підвальним поверхом, прямокутний у плані, з виступаючими бічними ризалітами. Головний вхід був акцентований портиком, який опирався на чотири колони доричного ордеру. Палац покритий чотирьохсхним дахом. Вікна на першому поверсі невеликі та квадратні, в порівнянні з високими і прямокутними вікнами на другому поверсі. Причиною цього було те, що, на першому поверсі розташовувалися житлові кімнати слуг та інші господарські кімнати.

Палац розташований у великому парку із ставом. Вхід до палацу був через ворота зі статуями двох левів (скульптури в даний час в Кракові біля входу в ратушу, на воротах встановлені їх копії).

З кінця XIX ст. планувалось розширення палацу та відбудова з правої стони аналогічного ризаліту, проте роботи не були виконані у зв'язку з фінансовими проблемами. Палац був у власності сім'ї Морстіна до 1945. Під час Другої світової війни у 1945 році палац з парком зазнали руйнувань. З кін. XX ст. маєток використовувався як притулок для багатодітних сімей. З 90-х років XX століття в палаці проходить реставраційні роботи з метою повернення до початкового стану. (Stepinska, 1977)

Палац і парк в с. Радзийовіце запроектовані в класичному стилі з навколишнім парком. Розташований об'єкт в селі Радзийовіце, в південно-західній частині Мазовецького воєводства, у Жирардівському повіті на річці Пізія-Горголін. Палацово-парковий комплекс розташований у південно-західній частині Радзийовіце. Його межа визначається: вулицею Сієнкевича з заходу, а також Шлонечна з півночі, зі сходу – дорогою національного значення – Варшава-Катовіце.

Палацово-парковий комплекс у Радзійовіце (кін. XVIII ст.)

Схема головного фасаду

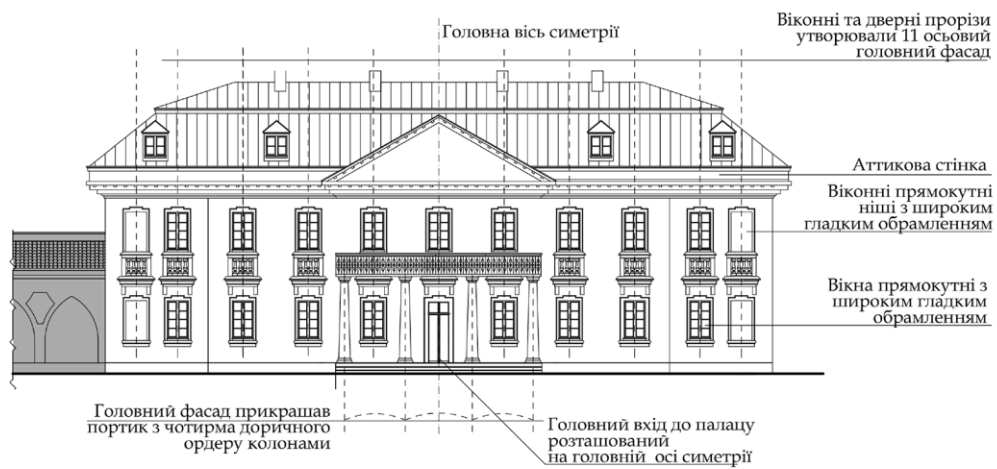

Схема паркового фасаду

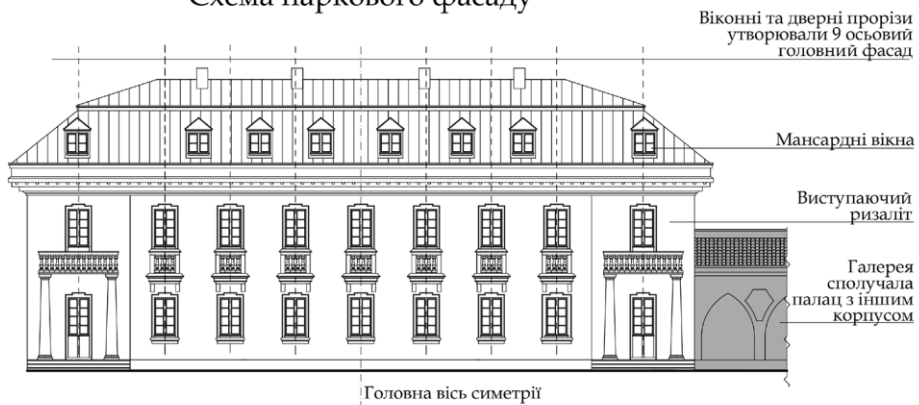

Схема плану

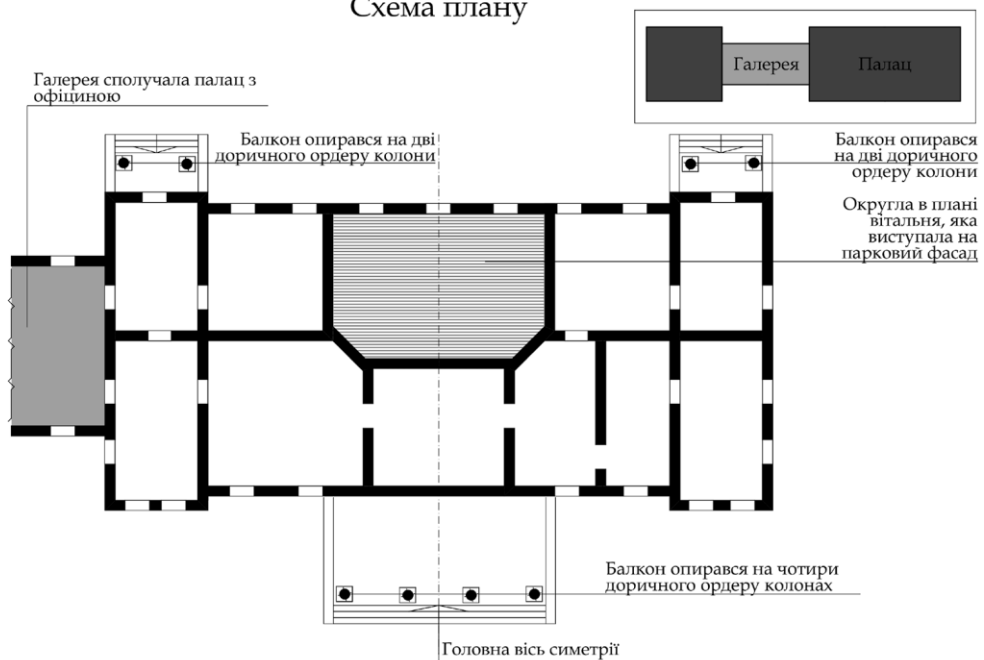

Рис. 3.1.3. Схема палацу у с. Радзійовіце, Польща

Головною і найбільш представницькою будівлею в палацово-парковому комплексі є палац, з'єднаний із Замок критим арковим переходом. Об'єкт розташований недалеко від Великого Ставу, поряд з головними вхідними воротами. Палац цегляний двоповерховий, прямокутний у плані з мансардою, прихованою під мансардним дахом.

На місці сучасного палацу ще в XV ст. була резиденція Радзійовських; у 1678-1684 після ретельної перебудови Міхалем Радзевським набула барокових форм. Найбільшої пишноти резиденція мала при королі Сигізмунді III і Янові III Собеського. Сучасних форм палац набув після реконструкції Якубом Кубицьким в кін XVIII – поч. XIX ст. Архітектор мав завдання акцентувати головний вхід. На головному фасаді з центральним входом був встановлений центральна прохід, а над ним був розміщений герб Красинських. На другому поверсі була збудована тераса, яка опиралася на чотири колони тосканського ордеру. Вікна були оточені плоскими смугами, а підвіконня підтримувалися на консолях. Архітектор зберіг анфіладне розташування кімнат. Південна стіна була прикрашена бароковим чорним мармуровим порталом. Інтер'єри прикрашали гротескові арабески, завдяки чому ми отримуємо ілюзію тривимірності. На стінах розташовані фрески Вавельського замку та Театру на воді в Лазенках. На жаль, вони були написані в 1932 році, і після війни вони були втрачені. (Stepinska, 1977)

Розширення палацово-паркового комплексу тривали і в XIX – XXст. : було створено штучний ландшафтний парк у англійському стилі і невеликий неоготичний замок. Він вважається найцікавішим архітектурним об'єктом парково-палацового комплексу через його архітектурні деталі. Архітектурну форму замку, яку ми можемо бачити сьогодні також надав Якуб Кубицький у XIX столітті. В результаті роботи, виконаної архітектором, невеликий об'єкт, складений з трьох нерегулярних ділянок різної висоти з трапецієподібною баштою, закінчений пірамідально. Зовнішні стіни, прикрашені скульптурними та архітектурними деталей, які були знайдені під руїнами під час реконструкції в 1802 р. Серед них варто згадати геральдичні щити та меморіальні дошки. Як і палац, замок дуже добре утримується, проте будівля не відкрита для відвідувачів.

Між замком та південно-східним куточком палацу була збережена оборонна стіна. Архітектори розробили критий прохід уздовж північної стіни (аркадний зв'язок), а з південної сторони – оранжерею.

Крім палацу в складі палацово-паркового ансамблю є великий парк і каплиця. Збереглися колишні водні елементи – канали Великого та Малого Ставу.

Зруйнований під час Другої світової війни, палацово-парковий комплекс повністю відновлений Міністерством культури і мистецтв. З 1965 року він був будинком творчості для творців культури. Сьогодні будівлі палацово-паркового комплексу, після ремонту в 2002 році, знаходиться в дуже хорошому стані. Попередній жовтий колір фасадів був замінений двома відтінками білого кольору, що дозволило розкрити всю красу класицистичних форм. Це особливо помітно вночі, коли він підсвічується.

В даний час у палаці знаходиться музей і зали для тимчасових виставок, є постійна виставка творів Йозефа Хелмонського, а також на території резиденції розміщені апартаменти, рецепція та ресторан готелю, який функціонує в будівлі палацу, готельні номери. Будівлі колишньої ферми і кузні пристосовано під конференц-зали.

Далі проаналізуємо **палац у Бейсце**, який був збудований у 1802 році (дата видніється на парковому фасаді палацу) Марценом Бадені, останнім міністром юстиції Королівства Польського. Невелика резиденція була запроектована архітектором Якубом Кубицьким. Цей провінційний палац збудовано в стилі польської садиби, що сформувалась в часи короля Станіслава Августа. (Stepinska, 1977)

Палац розташований на схилі з гарним видом на південь. Використовуючи існуючий ухил рельєфу, архітектор запроектував романтичний грот під ризалітом. Його склепінні підвали, завдяки різниці в земних рівнях, з боку саду створюють враження додаткового, третього поверху. Палац двоповерховий, прямокутний в плані, головний вхід був акцентований чотирьох колонним портиком, а парковий – ризалітом.

З обох боків від портика Якуб Кубицький розробив три осі вікон, підкреслюючи середній, використавши аркові віконні ніші. Висота приміщень

другого поверху нижча, ніж на першому поверсі; на фасаді це чітко видно завдяки нижчих вікон. Такий фасадний розв'язок відображає характер використання приміщень на другому поверсі – житлові типи приміщень, відрізняючи його від першого поверху, де архітектор розмістив представницькі кімнати. Над дахом розташовується масивний зблокований димар або фактично блок з декількох труб, до яких приєднані бічні стіни, що характерно для архітектури Кубицького. Майже ідентичний зблокований димар з'явиться через двадцять років в іншому його творі – Варшавському Бельведері.

З саду центральний ризаліт має тристоронню форму, оскільки вона включає в себе фрагмент кругової вітальні, розміщений автором на головній композиційній осі. Найбільш представницький інтер'єр був розроблений для вітальні. Стіни розділені напівкруглими нішами, що чергуються з панелями, які містять картини в оштукатурених каркасах. Вітальня добре освітлена завдяки напівкруглими вікнами, які досягають підлоги. Вікна створюють вигляд тамбура, який підтримує антаблемент і карниз.

Палац оточений залишками ландшафтного парку з другої половини XIX століття, спроектований Августином Денізо.

Марцен Бадені зібрав у палаці цінну бібліотеку, оскільки серйозно цікавився історією. Його колекція містила багато латинських та польських документів.

Друга Світова війна пощадила палац, але майно в більшості було знищено або розграбовано. Збереглась частина оригінального інтер'єру палацу, прикрашеного статуями та картинами. На окрему увагу заслуговує округла в плані вітальня з багатим художнім оздобленням та ліпниною.

Консервація інтер'єрів була проведена в 1964-1965 рр. Будівля використовувалась як Державне управління соціального забезпечення населення.

Палацово-парковий комплекс у Бейсцах (1802 р.)

Схема головного фасаду

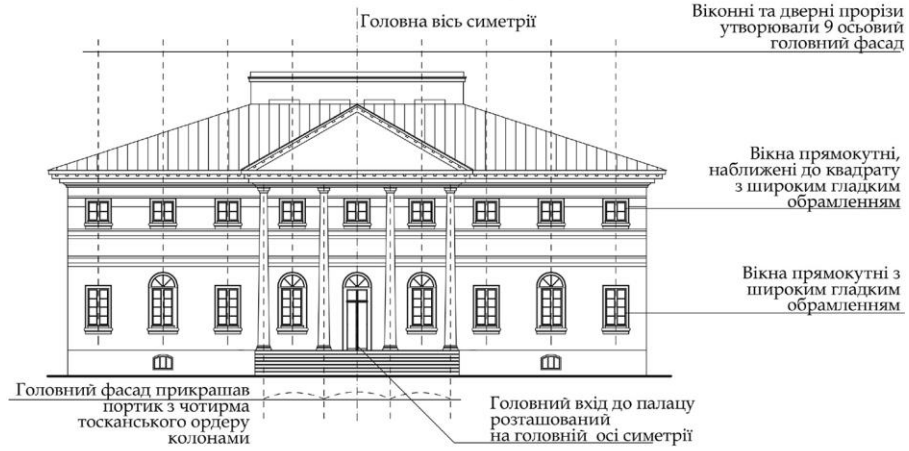

Схема паркового фасаду

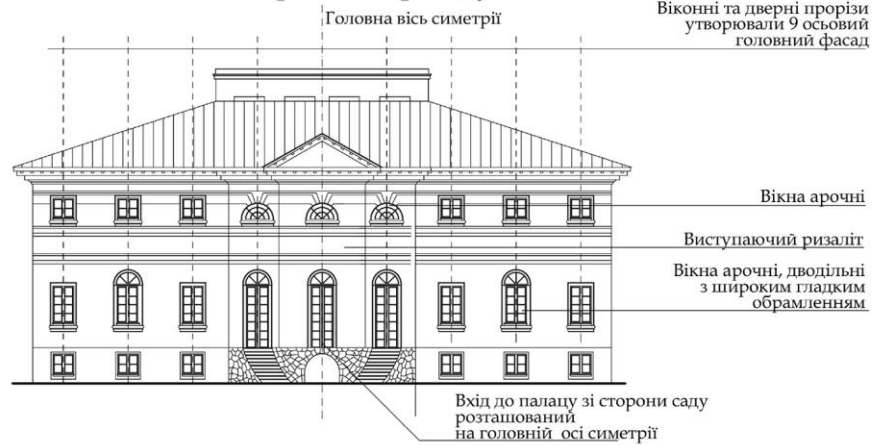

Схема плану

Рис. 3.1.4. Схема палацу у Бейсцах, Польща

Палацово-парковий комплекс у Белячові (1797-1800 рр.)

Схема головного фасаду

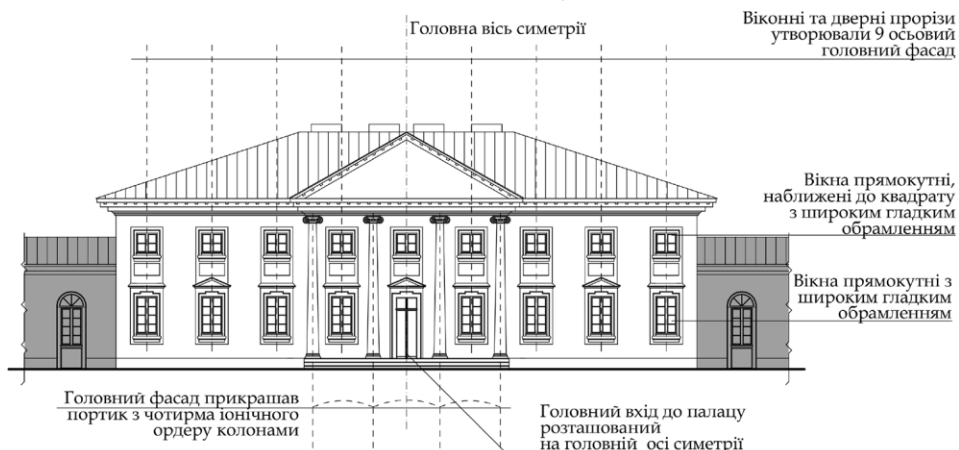

Схема паркового фасаду

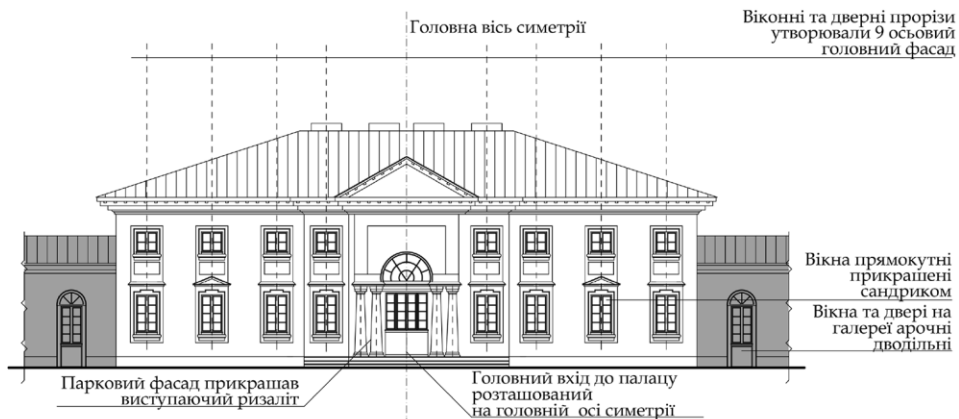

Схема плану

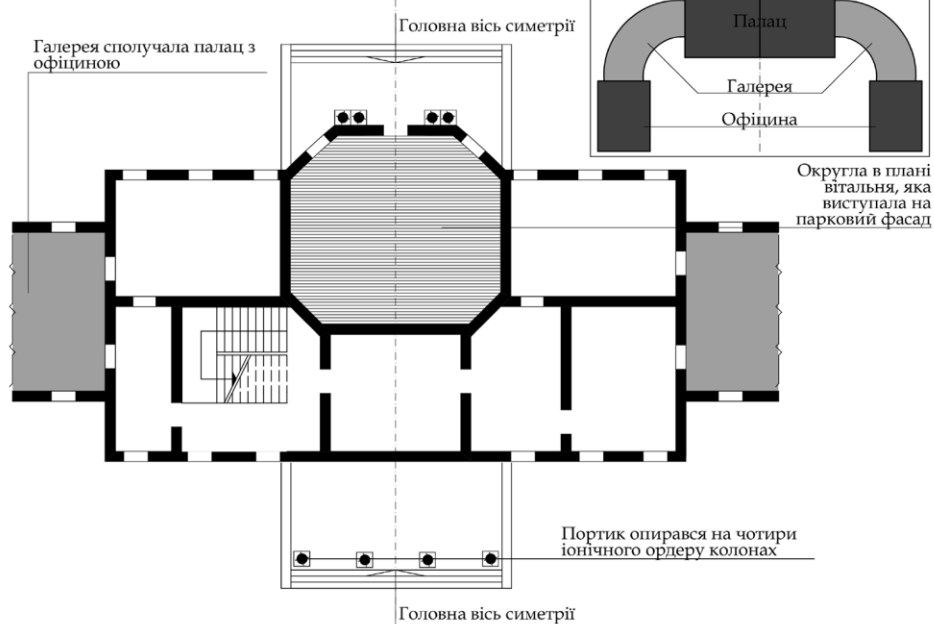

Рис. 3.1.5. Схема палацу у Белячові, Польща

Наступним розглянемо **палац у Белачуві** – один з прикладів польської садибної резиденції. Класицистичний палацово-парковий комплекс у Беячові у 1797-1800 рр. збудував Станіслав-Антоній Малаховський за проектом Я. Кубицького. Наступним власником був Людвік Малаховський, син Антонія. Він не мав синів, а лише три дочки. Таким чином спадок дістався синові однієї із них – Людвіку Грабію Брол-Платеру. Від тоді і до 1944 року, палац був приватною власністю. (Stepinska, 1977)

Палацово-парковий ансамбль складається з головної будівлі палацу та двох напівциркульних галерей, сполучених з нею, офіцини, парку, оранжереї (зараз в руїні), малих архітектурних форм (кам'яні лавки і скульптури). Парк знаходився за палацом, в ньому у 1825-1830 рр. за проектом Франциска Ланчего була зведена неоготична галерея.

Східна галерея з'єднується з офіциною. За проектом галереї повинні були сполучатись з офіцинами з обох сторін, проте збудована була лише одна офіцина, а західна галерея було розширена в ХІХ ст. шляхом добудови до неї кількох приміщень зі сторони парку. При в'їзді в маєток з південної сторони було два павільйони. Із західної сторони павільйон втачений.

Палац двохповерховий, прямокутний у плані, прикрашений чотирьох колонним портиком з головного фасаду та трикутним ризалітом – з паркового. До головного корпусу з обох сторін прилягали галереї,

Інтер'єри палацу заслуговують на особливу увагу. Всередині палац був оздоблений класицистичними скульптурами та ліпниною з рослинним та геометричним орнаментом. В інтер'єрі найкраще збережені вітальня, їдальня та етрусський кабінет.

Палац не був змінений в часи Другої Світової війни, однак знаходився в занедбаному стані. У 1945 році він був націоналізований, спочатку використовувався як склад для зерна, згодом як початкова школа. Частина палацових меблів і паркові скульптури були експортовані до Варшави. В 1952-1954 рр. були проведені реставраційні роботи палацу під керівництвом Богдана Марконі. З 1960 р. в приміщенні палацу знаходилось Державне управління

соціального забезпечення населення. В 1966-1974 рр. було здійснено капітальний ремонт резиденції. Були укріплені стіни, замінені несучі конструкції та покриття даху, законсервовані скульптурні декорації та розписи стін, замінено дерев'яні коробки вікон та дверей. Після того як у 2012 р. Державне управління соціального забезпечення населення було перенесено до іншої будівлі, палац не використовується та руйнується.

Одним із класицистичних палаців, запроектованих Якубом Кубицьким на території сучасної Польщі є **палац у Геленові**. На поч. ХІХ ст. (у 1807 р.) Томаш Острозький – голова сенату Князівства Варшавського та Королівства Польського, збудував у Хеленові палац за проектом Якуба Кубицького. Це був невеликий одноповерховий класицистичний будинок з двома офіцинами з обох сторін. Палацовий комплекс розташований у мальовничій місцевості, оточений природними ставами та великим парком. (Stepinska, 1977)

У 1855 р. маєток отримала Марія Сапехів та Станіслав Потоцці, які захотіли перетворити провінційну садибу в пишну резиденцію. Автором перебудови у 1853-1860 рр. був Генріх Марконі, а будівельними роботами керував архітектор Владислав Хіршель. Новий палац витримано в дусі неоренесансу. Будівля постала двоповерхова, прямокутна в плані з виступаючими ризалітами. Портик головного фасаду було перебудовано на ризаліт, увінчаний балюстрадою з фігурними різбленнями. (Stepinska, 1977)

Палац був ще раз перебудований на поч. ХХ ст., тоді оранжерею було перепрофільовано в бібліотеку.

Сьогодні палац має такий вигляд: цегляний та оштукатурений, двоповерховий з мансардним та підвальним поверхами. Шатровий дах покритий листовим металом. Головний фасад композиційно членують дев'ять композиційних осей, з додатковими бічними осями на виступаючих ризалітах. Композицію фасаду підтримує своєрідний п'єдестал – рустований цокольний поверх з вікнами, що розташовані на композиційних осях.

Палацово-парковий комплекс у Хеленові (1807 р.)

Схема головного фасаду

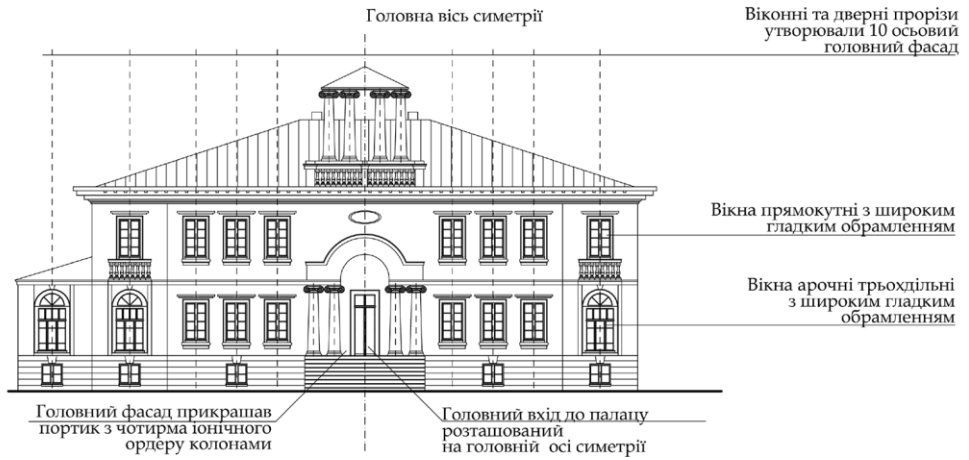

Схема паркового фасаду

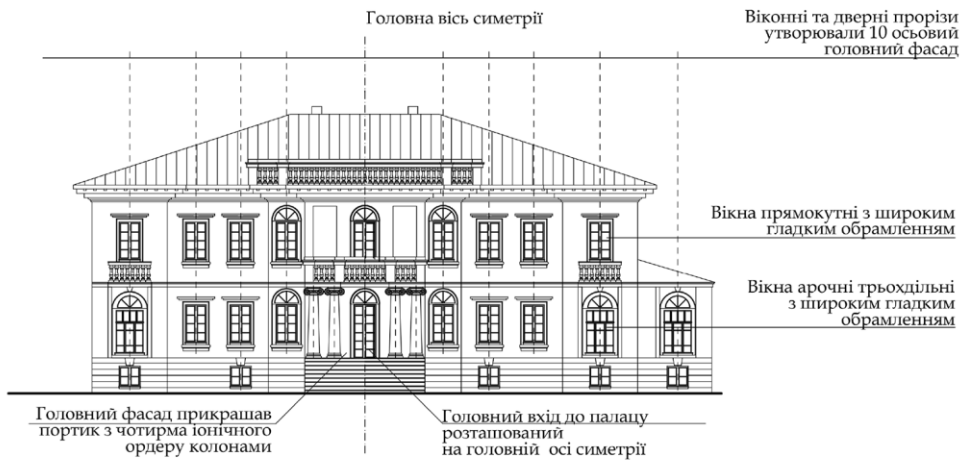

Схема плану

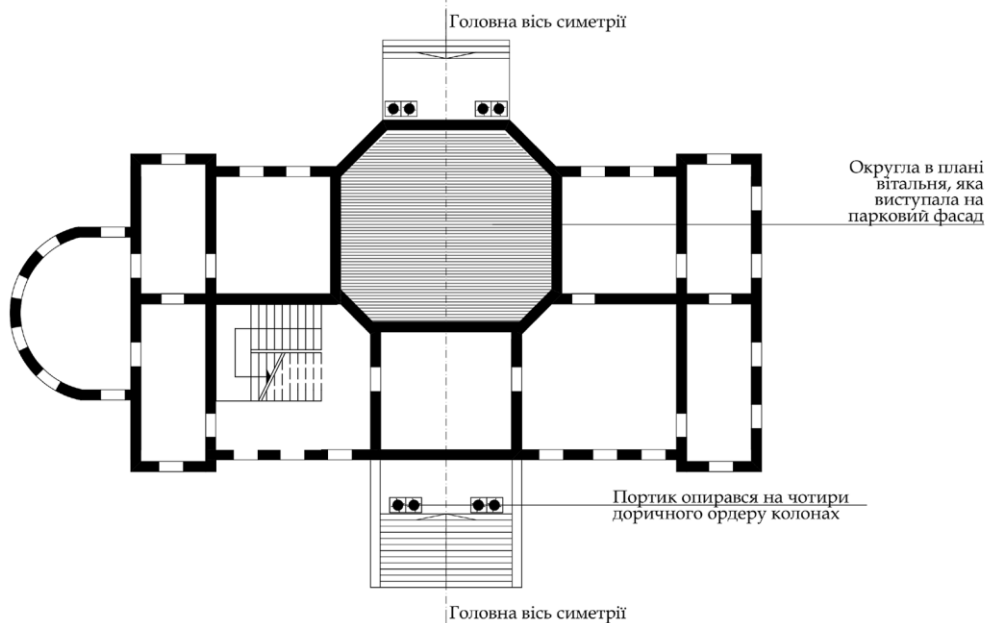

Рис. 3.1.6. Схема палацу у Геленові, Польща

Головний вхід акцентований напівциркульним арочним порталом, який опирається на спарені тосканського ордеру колони. Перед центральним входом розташована велика тераса зі сходами і пандусми по дві сторони. На другому поверсі були розташовані балкони, які були прикрашені баясинами з пісковика. По обидва боки від балконних дверей на другому поверсі були розміщені статуї в круглих нішах. Парковий фасад прикрашає тригранний ризаліт, на який опирається балкон і балюстрада. Ризаліт прикрашають великі арочні вікна.

Початковий парк перепланував Г. Марконі у 1859-1860 рр. Були встановлені паркові скульптури. Знищені сліди регулярного парку з унікальним водним каналом.

Останній власник Якуб Потоцький передав маєток під потреби сенаторів в 1934 р. В часи Другої Світової війни маєток майже не пошкодився. Ремонтувався в 1948, 1965, 1974 рр.; У 1947 р. палацово-парковий комплекс було націоналізовано і пристосовано під будинок для відпочинку. З 1969 – 1994 рр. – військовий пансіонат. Зараз палац знаходиться в доброму стані, пристосований під Представницький центр Міністерства оборони.

Наступним палацем авторства Я. Кубицького є **палац у Млохуві**. Зведено на поч. ХІХ ст. для П. Віхлінського – директора урядової комісії доходів Королівства Польського. Я. Кубицький запроектував також два бічні павільйони з оранжереєю, які були збудовані одночасно з палацом. Після Віхлінських власниками садиби були Радзивілові, а потім Курнатовські. Палац згорів у 1915 р. в часи Першої Світової війни, частково відбудований у 1933 році, але повністю знищений в часи Другої Світової війни, проте знову відбудований в 1948-1953 рр. (Stepinska, 1977)

Класицистичний одноповерховий будинок, прямокутний в плані з характерними для Я. Кубицького простими архітектурними формами. Головний та парковий фасади прикрашали колонні портики. Особливістю архітектурної концепції палацового комплексу у Млохові є обладнання під'їзду з паркової сторони, а не як з головного, як у більшості палаців, збудованих в той час.

Прикрасою резиденції є гарний пейзажний парк, закладений в часи будівництва палацу, а згодом перепланований Валеріаном Кроненбергом у 1887 р.

На даний момент палацово-парковий комплекс належить ботанічному інституту з вирощування унікальних рослин.

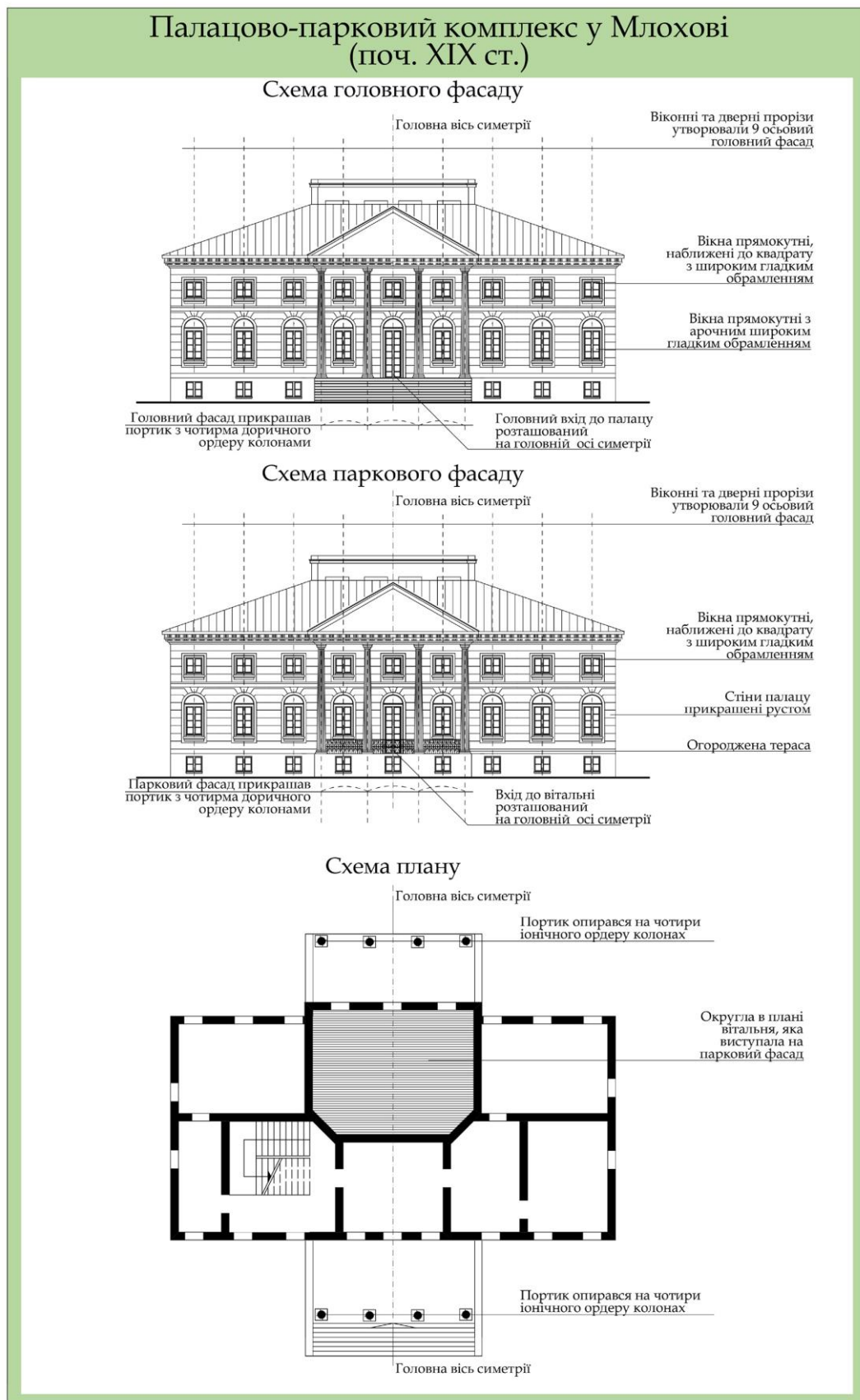

Рис. 3.1.7. Схема палацу у Млохові, Польща

3.2. Архітектура збережених палаців авторства Якуба Кубицького на території сучасної України

В підрозділі детально розглянуті палацово-паркові комплекси, збудовані за проектами Якуба Кубицького на території сучасної України. Проаналізовано вплив історичних та містобудівних чинників на формування даних об'єктів.

Відомо, що впровадження класицизму в Україні здійснювалось через три великі центри: Петербург, Варшаву, Відень. Вплив Петербурга позначився на архітектурі Києва, Лівобережжя, Слобожанщини, спорудженні грандіозних громадських будівель і палаців. Варшавський вплив простежується у палацовій архітектурі Волині та Поділля, а віденський – на західноукраїнських землях. В цілому класицизм в архітектурі сучасної України визначався значною різноманітністю варіантів та широким колом застосування античних елементів у тогочасній інтерпретації та пристосуванні в архітектурі. Стиль класицизм прийшов не як «запозичення» провідного напрямку, а як історична закономірність зв'язків України з Європою.

На землі історичної Волині нові течії в архітектурі палацово-паркового будівництва, безумовно в більшості, приходили з Польщі, куди вони потрапляли з Франції, Німеччини, Італії, Англії, або ж безпосередньо з цих країн через зв'язки української шляхти з культурними центрами Європи, знаними архітекторами, скульпторами та художниками.

Територія, де були споруджені палацові комплекси, насичена історичними подіями. У XVIII ст. входила до складу Речі Посполитою, але після придушення повстання у 1795 році Російська імперія, Австрійська імперія та Королівство Пруссія здійснили третій поділ, після чого Річ Посполита припинила своє існування. До Російської імперії відійшли Литва, Курляндія, Західна Білорусь та Західна Волинь. Зі зміною територіальної приналежності змінилися і архітектурні об'єми споруд. Розвиток художнього образу палацово-паркових ансамблів на Волині протягом II-ої пол. XVIII – поч. XIX ст. відбувався під постійним впливом трансльованої через територію Речі Посполитої європейської архітектурної традиції, власне польської та, протягом XIX ст. – російської. Якщо для

сприйняття внутрішнього змісту просторово-планувальних та композиційних вирішень був необхідний певний освітній та культурний рівень, то архітектурна форма могла бути застосована як така. Будівництво магнатських резиденцій не припинилося, проте набуло інших рис, що були зумовлені змінами стильової спрямованості в архітектурі. Споруд стали більш жорстко окресленими, композиції фасадів фронтальними, що й було притаманно класицистичному стилю. Проте, в кін. XVIII – поч. XIX ст. почали розвиватися сільські поселення, де зводилися магнатські резиденції, поміщицькі садиби, фільваркові і господарчі будівлі, які не були такими помпезними як палаци у містах. У цей період переважає створення садибних палаців, які вирізняються гармонійною закінченістю, вишуканою відповідністю класичним зразкам та обов'язковим узгодженням із природним оточенням.

В кін. XVIII – поч. XIX ст. почали розвиватися сільські поселення, де зводилися магнатські резиденції, поміщицькі садиби, фільваркові і господарчі будівлі, які не були такими помпезними як палаци у містах. У цей період переважає створення садибних палаців, які вирізняються гармонійною закінченістю, вишуканою відповідністю класичним зразкам та обов'язковим узгодженням із природним оточенням.

За проектами Якуба Кубицького (1758 – 1833) були збудовані палацові комплекси не лише на території Польщі, але й на території України, а саме в сучасних Тернопільській та Хмельницькій областях: палаци у с. Бережце та смт. Вишнівець Тернопільської обл., палаци у с. Ладиги, с. Лашки (Морозівка), с. Деркачі, с. Семереньки, с. Морозівка, с. Ілляшівка, с. Самчики Хмельницької обл. Загалом відомо дев'ять палацових комплексів, авторства Якуба Кубицького, але на жаль, сьогодні збережено лише три.

Перелічені вище палацово-паркові комплекси можна розділити за принципами їх формування:

- створення палацово-паркового комплексу шляхом трансформації замкового комплексу (Рис. 3.2.1.) (палацово-парковий компелкс у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.);

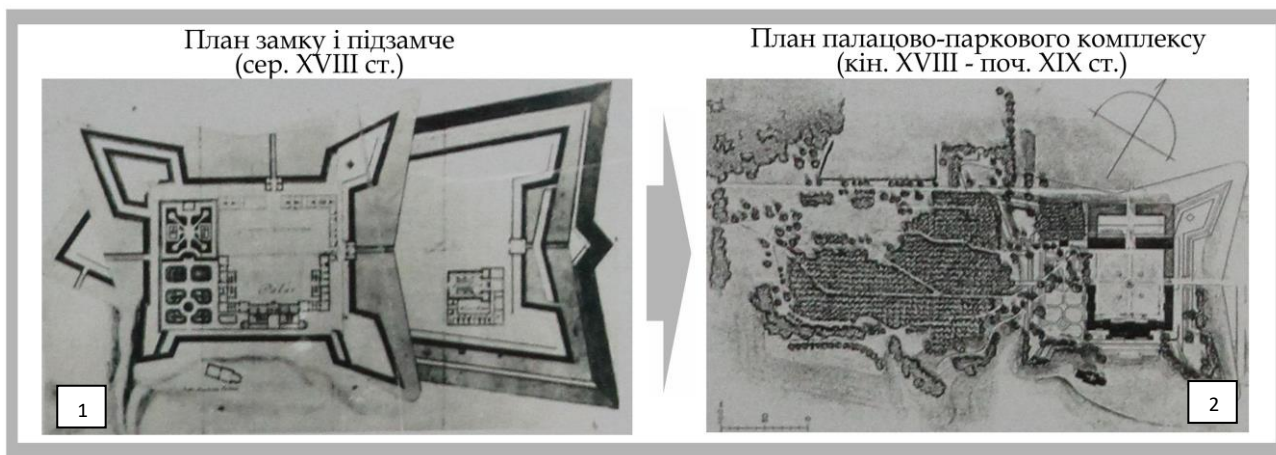

Рис. 3.2.1. Трансформація замкового комплексу у палацово-парковий комплекс у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.

- еволюційні палацово-паркові комплекси. (Рис. 3.2.2.) Об'єкт має історичні етапи формування та розвитку території комплексу (палацово-парковий комплекс у с. Самчики, Хмельницької обл.);

Рис. 3.2.2. Етапи формування палацово-паркового комплексу у с. Самчики, Хмельницької обл.

- палацово-паркові комплекси, які створювалися як одне ціле, характеризувалися більш виразною стилістичною єдністю та, як правило, композиційною довершеністю (палацово-парковий комплекс у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.).

В атмосфері палацово-паркових комплексів органічно перепліталися щоденні господарські турботи і насолода неповторною красою сільських краєвидів, родинні стосунки і багатолюдні свята, інтелектуальні вечори і художня творчість.

Тут збиралися рідкісні наукові колекції, картинні галереї, бібліотеки передових видань того часу.

Комплекс виконуваних садибою функцій зумовив виникнення відповідних будівель і споруд, їх умовно можна розділити на такі групи: а) палацові будівлі (палац, офіщини, галереї, які їх сполучали та ін.); б) службові та господарські споруди (конюшні, дровітні, комори, млини, водонапірні башти та ін.); в) комплекс споруд із в'їзною брамою (в'їзна брама, прибрамні корпуси); г) паркові споруди (альтанки, оранжереї); д) культові споруди (церкви, каплиці).

Крім класицистичного ансамблю будівель на території палацово-паркового комплексу часто з'являлись споруди, збудовані за зразками екзотичного Сходу (наприклад, китайський павільйон у палацово-парковому комплексі у с. Самчики, Хмельницької обл.). Дані об'єкти виникали не через бажання архітектора піднести культуру Сходу, а скоріше за все для того, щоб відійти від нормативності класицизму.

Рівноважливим елементом до палацу в резиденції стає парк. Мальовнича територія України досконала за своїми географічними, естетичними характеристиками, не лише дозволяла, але й сприяла створенню неперевершених зразків садово-паркових композицій. Художній вигляд паркового оточення палаців ніколи не повторювався.

Крім пейзажних (французьких) парків на території часто розплановувались чіткі за композицією, симетричні англійські парки. Головним елементом таких парків був партер (квітковий сад), сад для прогулянок, фруктовий сад, а з ХІХ ст. і звіринець (ділянка парку для розведення диких тварин або полювання).

Саме автором таких поліфункціональних палацово-паркових комплексів є Якуб Кубицький – польський архітектор, представник класицизму, будівничий палацово-паркових комплексів та громадських споруд. Увага до творчості даного зодчого зумовлена унікальними архітектурними вміннями створювати мальовничі палацові ансамблі в часи будівництва помпезних комплексів. Поєднання художньої інтуїції та класичних канонів садибного будівництва в результаті призводять до утвердження художнього методу архітектора. Вивчення творчості

Якуба Кубицького дає можливість розширити кругозір архітектурної думки ХІХ ст. В його роботах також можна побачити вплив загальносвітових канонів класицистичної забудови палацових комплексів, а також стиль наставника Доменіко Мерліні та Палладіанської школи загалом. Короткий час Якуб Кубицький співпрацював з архітектором Шимоном Богумілом Цугом. У 1783 р. як посланець польського короля Станіслава Августа відбув на навчання в Італію разом зі своїм братом. Повернувся в Польщу у 1786 р., де працював архітектором. На знак визнання у 1791 р. отримав дворянське звання. Після розділу Польщі обійняв посаду головного виконавчого офіцера з будівництва.

Розглянемо детальніше кожен палацово-парковий комплекс кін. ХVІІІ – поч. ХІХ ст., авторства Якуба Кубицького на території сучасної України.

3.2.1. Архітектурна трансформація замкового комплексу у палацово-парковий комплекс у смт. Вишнівці, Тернопільської обл.

Високий освітній та культурний рівень Волинської магнатерії, подорожі сприяли перенесенню західноєвропейських ідей на рідні землі. Економічне благополуччя власника дозволяли йому закладати та оснащувати свою садибу за найдосконалішими зразками. Вирішальними чинниками цього були: пануючий стиль та смак власника. Найчастіше за джерело зразків для створення власних резиденцій були обрані архітектурні взірці Італії та Франції.

Фундатори приймали кожен проект починаючи від загальної концепції і закінчуючи найменшою архітектурною деталлю. Будуючи свої нові резиденції на зразок іноземних, вони залучали закордонних архітекторів та майстрів. Як прояв культурницького руху, магнатське, шляхетське і дворянське меценатство сприяло розвитку мистецтва, накопиченню цінних архівних матеріалів, різноманітних колекцій, значних бібліотечних збірок, що формувало певне культурне середовище на Волині протягом ХVІІІ-ХІХ ст. Високий рівень архітектурно-просторових рішень, закладених в палацово-паркових ансамблях, забезпечувався завдяки залученню до проектування та будівництва зодчих, які працювали для найвищої суспільної еліти на чолі з королем. Вони були переважно італійського

та французького походження, знали досконало зразки класичної архітектури, володіли класичними прийомами побудови споруд різних типів.

В історії Вишнівецького ансамблю потрібно відмітити архітекторів: Якуба Кубицького, Павла Гіжицького, Яна Грізмеєра, паркобудівничих: Бургійона та Діоніса Міклера. (Aftanazy, 1994)

З огляду на зміни історичної ситуації, і відповідно функціонального призначення резиденцій раннього періоду, формування Вишнівецького ансамблю відбувається шляхами трансформації існуючого крупного замкового комплексу у палацовий ансамбль. Процес трансформації Вишнівецький палацового комплексу відбувався на основі одного з трьох принципів: закритості, відкритості, напіввідкритості, відповіно посилюючи просторові контакти новоспоруджуваних палацових корпусів із зовнішнім середовищем. За умов відсутності необхідної території рекреаційна зона часто формувалась як автономне ландшафтне утворення (Михайлишин, 2000)

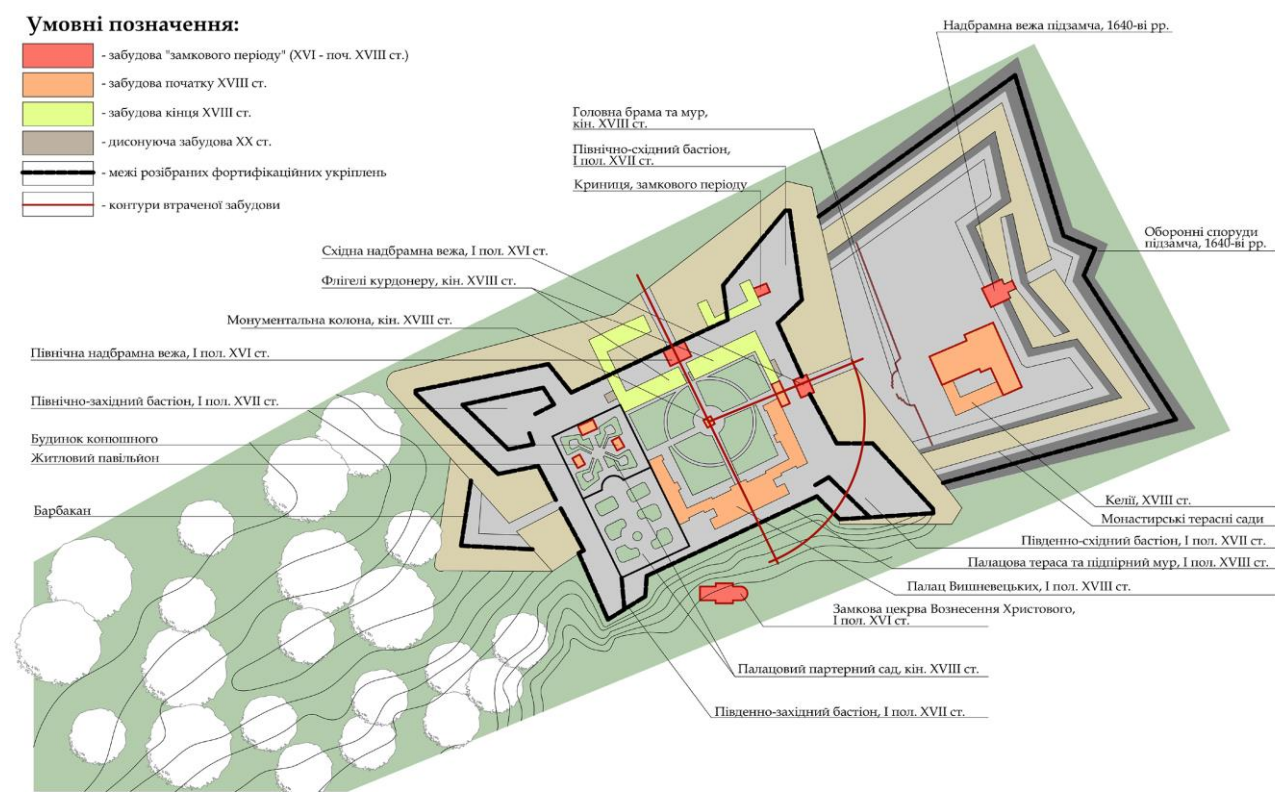

Рис. 3.2.3. Схема генплану території палацово-паркового комплексу у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.

Перша згадка про це поселення відноситься до 1395 року, коли князь Вітовт дав Дмитру Корибуту Вишневець, де той заклав замок на правому березі р. Горині (зараз це село Старий Вишневець) (Цинкаловський, 1983). Відоме поселення тим, що саме тут розташовувалося родинне гніздо магнатів Вишневецьких. Саме звідси походить легендарний засновник Запорізької Січі Дмитро Байда-Вишневецький, нащадок волинських князів Гедиміновичів і засновник Запорізької Січі. (Aftanazy, 1994)

У 1494 р. князь Михайло Вишневецький з нагальної потреби зміцнити фортецю, яку часто нищили і руйнували татари, зводить новий замок на лівому березі річки Горинь, вибравши місце на стрімкій горі, де з півдня та із заходу він був неприступний. (Aftanazy, 1994)

У 1640 р. князь Вишневецький Ярема модернізував замок, використавши нову бастионну систему оборони. На схід від замку було збудовано підзамче з монастирем Кармелітів і костелом, що входили в єдину оборонну систему Вишневецького замку. (Aftanazy, 1994)

У 1672 р. під час польсько-турецької війни стотисячна армія Паші Ібрагіма зруйнувала замок.

У 1705 р. останній з князів Вишневецьких Михайло Сервацій відновив фортифікаційну систему замку, а у 1720 р. перебудував розорений родовий замок у пишній палац по типу французьких позаміських резиденцій. Чудова картинна галерея, інтер'єри оздоблені в стилі пізнього рококо робили палац в Вишнівцях найгарнішим на Волині. У створенні ансамблю брали участь французькі архітектори, українські та польські майстри. (Aftanazy, 1994)

У цей період біля палацу закладено парк, який є пам'яткою ландшафтної архітектури XVIII ст. Парк мав площу 217 га. Складався з двох частин: італійського саду (автор Бургійон Ф.) та англійського парку (автор Міклер Д.). Алеї парку прикрашали альтанка, кам'яні лавки, декоративні вази та скульптури. На сьогодні збереглися липові насадження кінця XVIII ст. та каштанова алея п. XIX ст.

Про палац Вишневецьких часів Михайла Сарватія дає уявлення рукописний документ 1748 року. Відповідно до цього інвентаря до середини XVIII ст. головні будівельні роботи були в палаці були завершені за виключенням окремих приміщень лівого крила палацу. До цього часу також були закінчені оздоблювальні роботи. Характер інтер'єрів був не лише відображенням тодішньої моди, а й смаків князя, його бажання в багатстві досягнути, а можливо навіть перевершити, відомі на той час резиденції .

У 1744 р. після смерті Михайла Сервація маєток переходить до Мнішека Я. Чотири покоління Мнішеків прожили у Вишнівці й продовжували традицію Михайла Сервація: розбудовували палацовий комплекс і набагато збільшили його колекцію. Серед палацових колекцій найбільш значними були бібліотека, архів, галерея живопису, меблі, зброя та посуд. На базі колекцій Вишневецького замку створено перший громадський музей України (сьогодні Національний музей України). Але в кін. XIX ст. багато картин, частина славетної бібліотеки та інші цінні речі були вивезені з палацу до Росії.

Наступної перебудови комплекс зазнав в кінці XVIII ст. Під час першої світової війни споруда була зруйнована, та в 20-х рр. XX ст. знову відбудована за участю відомого архітектора модернізму В. Городецького.

Значних втрат палац зазнав під час Другої світової війни. У 1944 р. сталася велика пожежа, внаслідок якої згоріли дерев'яні перекриття та багато родових колекцій. Відбудова палацу почалась в XX ст. вже за радянської влади; це з одного боку врятувало палац від повного руйнування, але з іншого призвело до руйнування старої планувальної схеми, надавши внутрішній частині цілком нового вигляду. (Шиян, 2011)

Зараз будівля використовується як музей та входить до національного заповідника «Замки Тернопілля».

Комплекс складається з самого палацу, двох флігелів, двох брам та парку. Класицистичний палац складається з кількох об'ємів, об'єднаних XVIII ст. в симетричну П-подібну композицію з ризалітами, яка утворює курдонер з партерним парком.. Двоповерховий, у ризалітах – триповерховий. Фасади, що

виходять у курдонер, виділені в композиції безфронтонними портиками тосканського ордеру, а центральна частина з парадним входом увінчана трикутним фронтоном з пишним ліпленням у тимпані. Стіни першого ярусу оздоблені рустом.

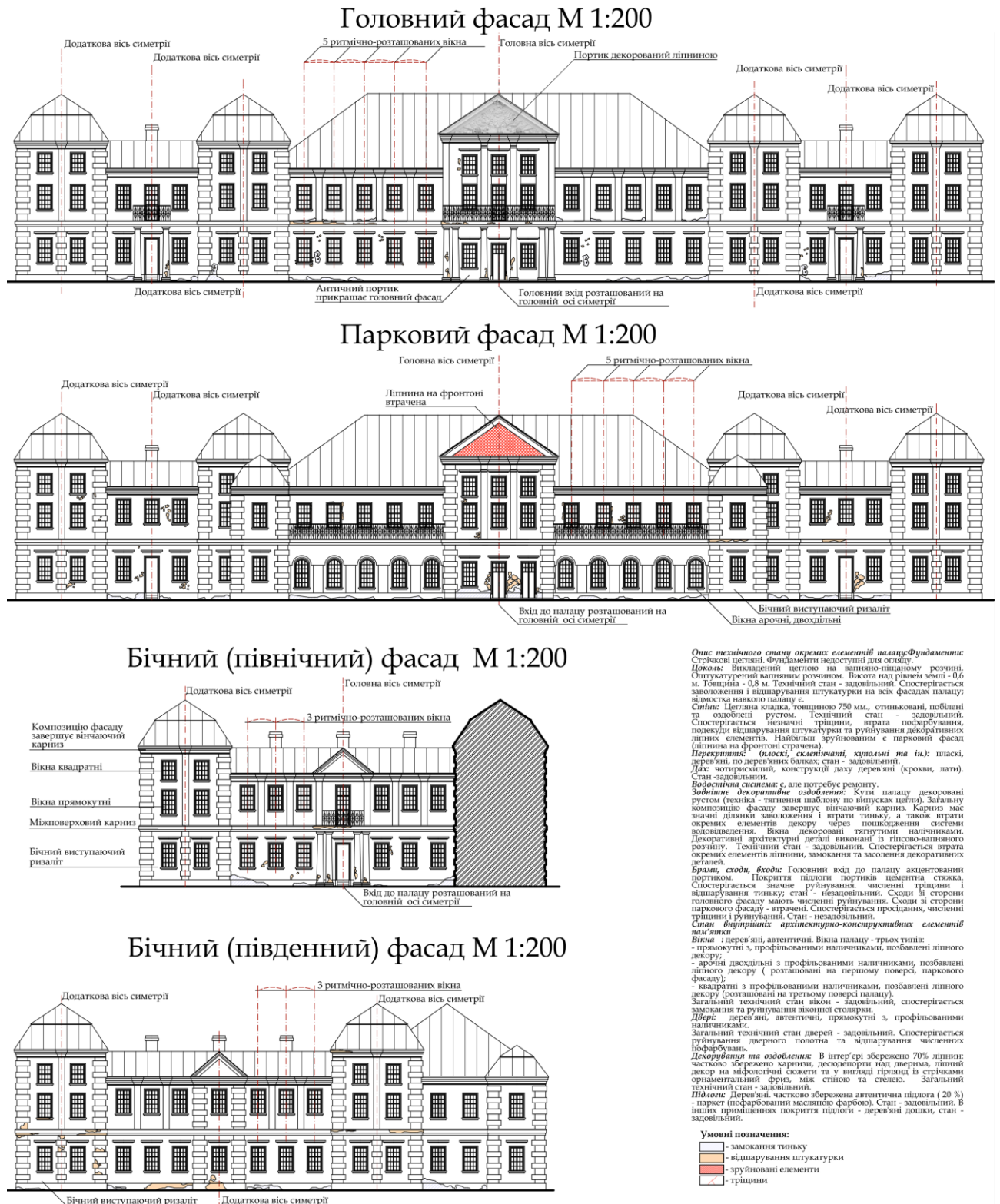

Рис. 3.2.4. Схема фасадів палацу у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.

На відміну від відносно простих, без особливого декору фасадів, їхні інтер'єри були орієнтовані на значну репрезентацію, носили парадний характер. До нас дійшло надто мало іконографічних свідчень, ще менше – автентичних пам'яток. Тому письмові джерела дають найбільш повне уявлення про надзвичайно багате оздоблення зал у магнатських резиденціях.

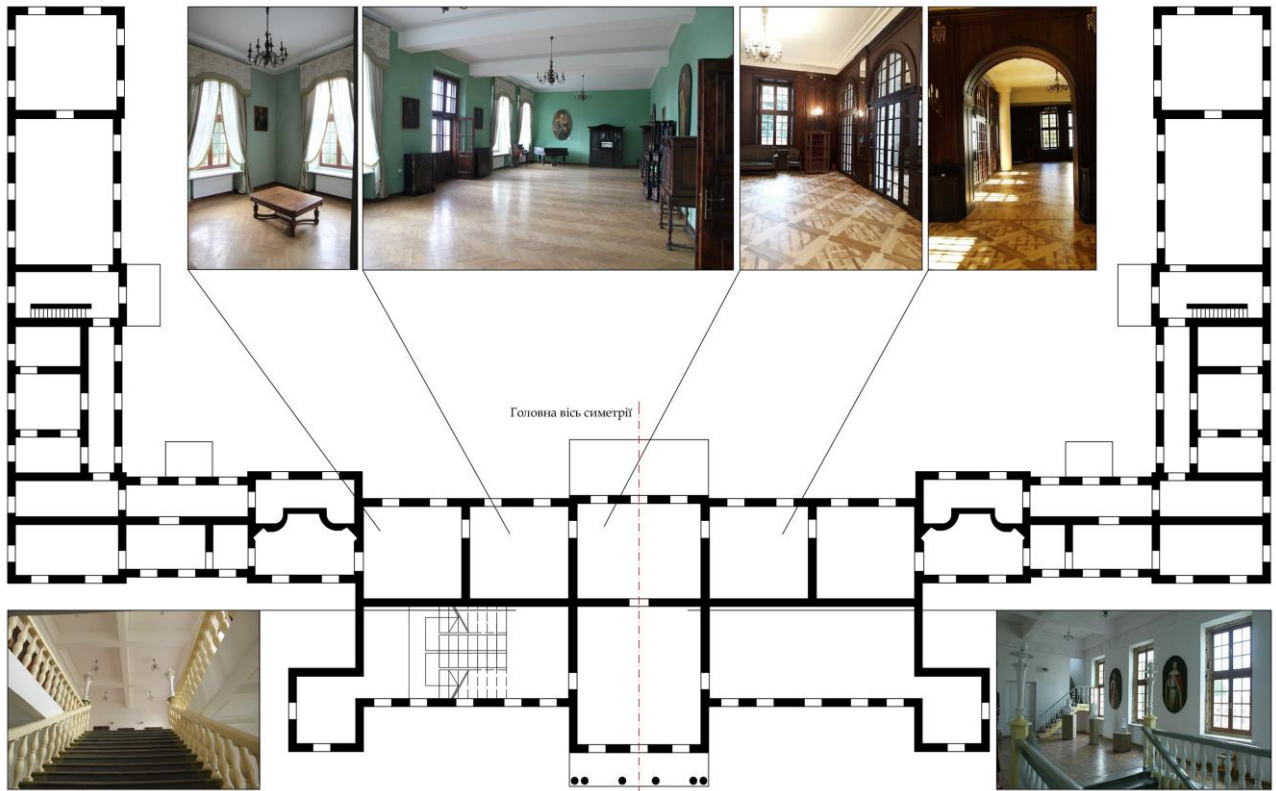

Рис. 3.2.5. Схема плану палацу у смт. Вишнівець, Тернопільської обл.

Основним структурним елементом внутрішнього простору палацу були: головний вхід, парадний вестибюль з пишними сходами і головний парадний інтер'єр вітальні. Взаємне розташування приміщень відзначалось різноманітністю, але основні принципи розпланування були незмінними. До їх числа можуть бути віднесені: використання приміщень верхнього поверху для спалень власників та нижнього для службових потреб, розташування входу, вестибюлю, головної зали на головні композиційній осі палацу. Зали у партері, поєднані арковими переходами, утворювали дзеркальну галерею з великою колекцією предметів мистецтва. Колекція Вишнівецького замку входила до найкращих колекцій у приватних резиденціях Речі Посполитої XVIII ст.

Центральний вхід в замок проходить через величну античну браму. Боковий вхід пролягає через інші ворота з північної сторони. До воріт прилягають два великі флігелі, які замикають палацовий комплекс

Якщо обійти замкову територію навкруги, можна побачити залишки оборонних мурів і не так вже й погано збережені наріжні бастіони. Саме за цими стінами й заклав у XVIII столітті видатний парковий архітектор Діонісій Міклер (МакКлер) ландшафтний парк (територією в 8 га). Від південно-західного кута палацу і до кордєргарди його шмат був поділений на правильні квадрати (це був французький, регулярний – або, як його називали в Вишнівці, "італійський" парк). Парк колись був наповнений скульптурами, тут стояли дві ідентичні альтанки – зараз не збережені. Вже станом на 1939 рік парк був позбавлений статуй. Вздовж південного фасаду палацу (того, що виходить на Горинь) тягнувся великий і чудовий квітник.

3.2.2. Архітектура палацово-паркового комплексу у с. Самчики, Хмельницької обл.

У підрозділі детально описано архітектурні та планувальні особливості палацово-паркового комплексу у с. Самчики, Хмельницької обл. Даний об'єкт дає можливість зрозуміти якого рівня досягла мистецька культура краю в кін. XVIII – XIX ст.

Палацово-парковий комплекс «Самчики» – музей-садиба у селі Самчики на схід від Старокостянтинова (нині Старокостянтинівський район Хмельницької області). Об'єкт є одним з найкраще збережених класицистичних палаців на території України, належить до кращих пам'яток класицистичного стилю в нашій країні. (Вечерський, 2002)

Садиба пережила декілька періодів свого розвитку: I період :початок XVIII ст. – закладання перших будівель і невеликого парку; II період: XVIII – початок XIX ст. – будівництво класицистичного архітектурного ансамблю (архітектор Якуб Кубицький) й розпланування пейзажного парку, садів III період :XIX ст. – долучення терену та

закладання регулярного парку, побудова мурованої огорожі муру. IV період: XX ст. – побудовано в'їзду браму (Пажимський, 2012)

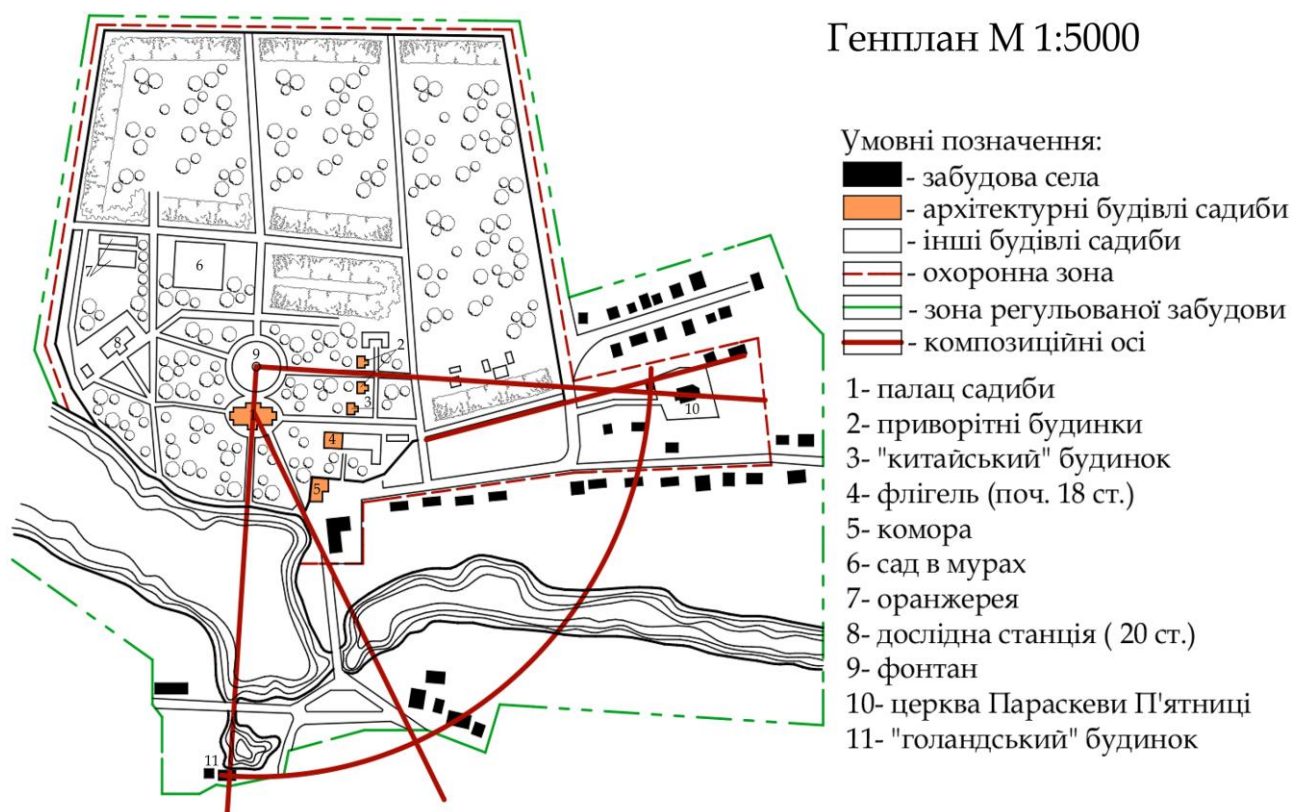

Рис.3.2.6. Схема генплану палацово-паркового комплексу у с. Самчики, Хмельницької обл.

Головним акцентом палацово-паркового комплексу є палац XVIII ст., який знаходиться на осі чіткої композиційної схеми. Початком цієї схеми є фонтан, що розміщений перед палацом. Основними будівлями у цій композиції виступають церква, винокурня (зараз використовується як музей) та палац. Всі ці будівлі були своєрідним акцентом перспективи сільського ладшафту.

Палац одноповерховий, в стилі пізнього класицизму, побудований за проектом польського архітектора Якуба Кубицького. Будівля прямокутна в плані, довжиною – 44 метри, шириною – 16,5 метрів, висотою – 14 метрів.

Головний фасад палацу з 15-ма вікнами прикрашений величним порталом на шести іонічного ордеру колонах, поставлених близько до краю галереї і на шести пристінних напівколонах. Великий портал надає урочистість головному фасаду та акцентує головний вхід. Колони тримають антаблемент з великим приплюснутим фронтоном, оздоблений карнизом із розеток і кронштейнів. В

тимпані фронтону збереглася ліпнина двох жіночих фігур (богині краси й кохання Венери та богині родючості Церери) поряд з колом, в якому розміщений герб власників. Герб знищено за часів СРСР та відновлено у 2009 році. До поч. ХХ ст. до палацу вели пандуси, які раніше проектувались для в'їзду екіпажу. (Пажимський, 2012) На даний час не збереглися.

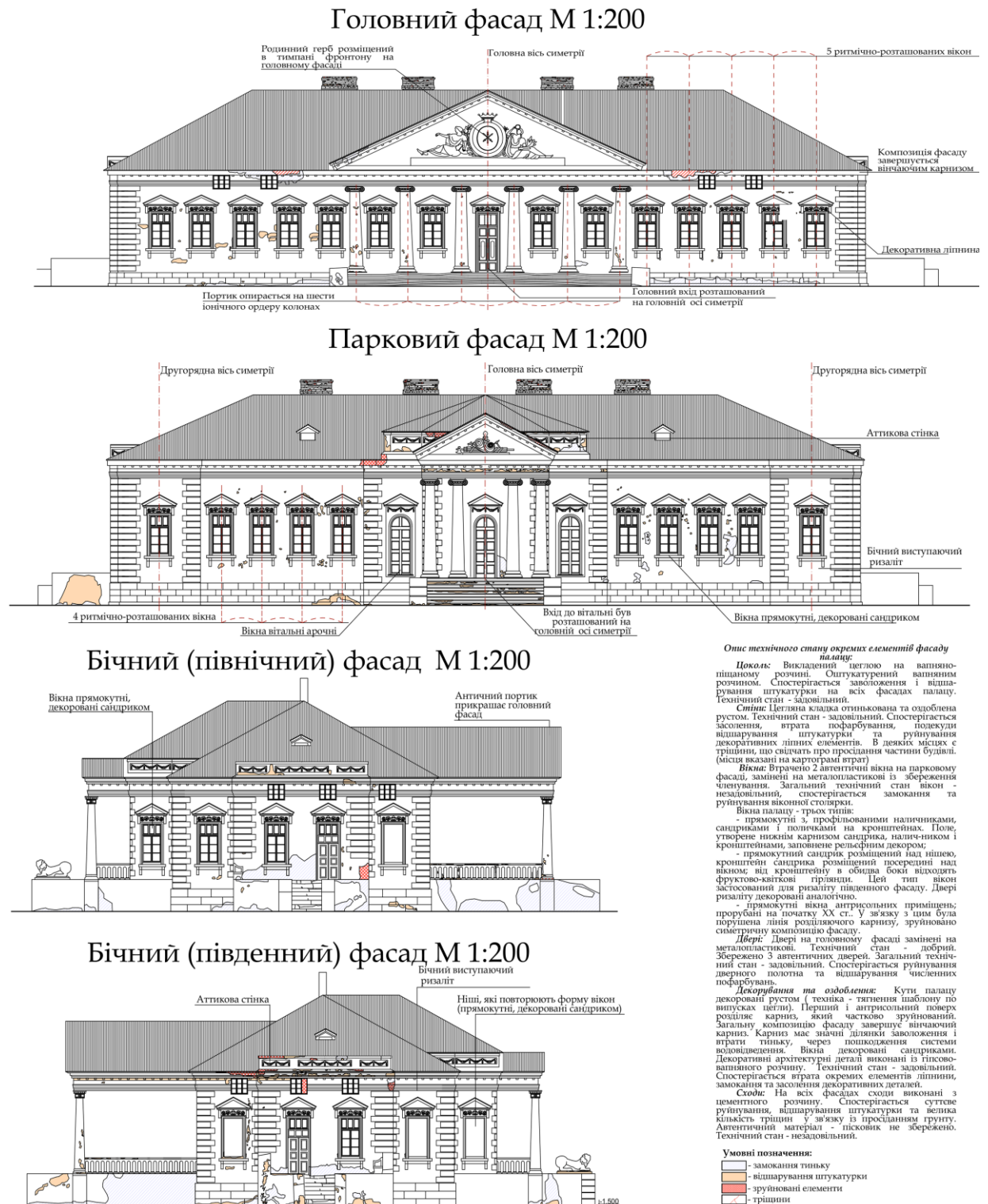

Рис. 3.2.7. Схема фасадів палацу у с. Самчики, Хмельницької обл.

Стеля portalу розділена на п'ять прямокутних заглиблень з великими ліпними розетами, з яких зараз звисають ліхтарі.

Бічні фасади мають виступаючі по центру ризаліти з великими пасмами рустів; увінчані стінками аттиків декорованих квітково-фруктовими гірляндами квітів і фруктів. Крім того тут влаштовані широкі тераси із східцями та балюстрадами. На обох торцевих фасадах перед ризалітами влаштовані високі відкриті ганки, цегляні, отиньковані, огорожені парапетами. Сходи також оточені парапетами (ступінчатими).

На південну сторону розташований парковий фасад, який є також симетричним відносно головної осі симетрії.

Домінантою паркового фасаду є середній трибічний ризаліт з розкріпованими кутами, замкнутий карнизом на кронштейнах. Ризаліт виступає терасою обрамленою балюстрадою та портиком з двома парами іонічних колон, з трикутним фронтоном, подібним до парадного. На стелі портика - велика рельєфна розетка. Вхідні ошклені двері і два аркові "порте-фенетре" (двері-вікна), дозволяють широкому огляду з палацу картин парку; забезпечують зв'язок інтер'єру палацу та природного оточення парку. По всіх фасадах проходить багатопрофільований розділяючий карниз (відділяє приміщення першого поверху від антрисольних приміщень).

Палац анфіладного планування. До наших днів частково вціліли палацові інтер'єри, що вражали колись своєю розкішшю гостей цієї садиби. Зали палацу були оформлені зі смаком й оригінальністю: стеля прикрашена ліпниною, стіни – розписами. У наші дні відвідувачам демонструють Блакитну, Велику (Червону), Римську зали й Опочивальню, а також Японський кабінет – приклад орієнтального напрямку в європейському мистецтві. Стіни кабінету розписано під японський стиль, з використанням характерних образів: самураїв, драконів, гілок сакури.

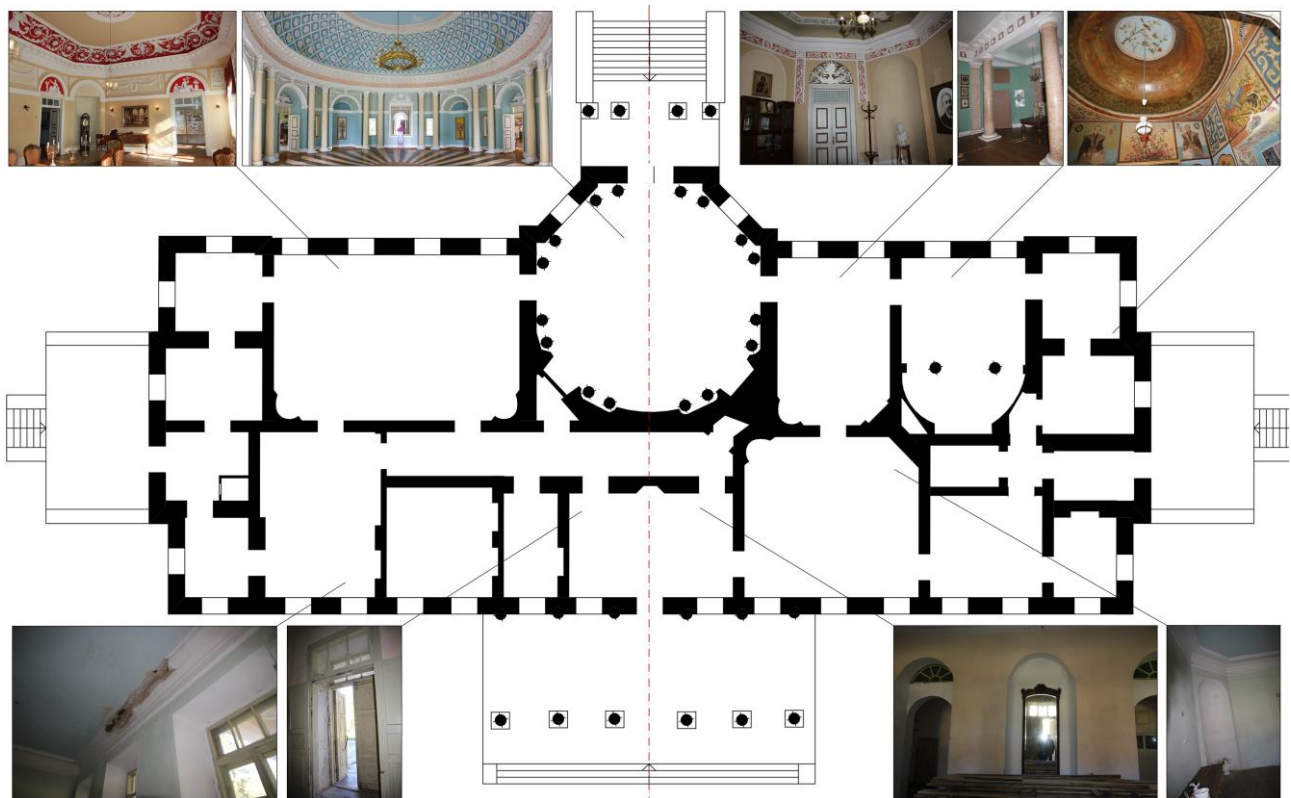

Рис. 3.2.8. Схема плану палацу у с. Самчики, Хмельницької обл.

Кімнати, які розташовані зі сторони головного фасаду – мешкальні, а зали паркового фасаду – репрезентаційні (парадні). Парадні зали – обов’язкова приналежність інтер’єрів маєткових палаців кін. XVIII – поч. XIX ст., де кожна зала анфілади має своє призначення, об’єм, колір тощо. Виникає враження театру: одна декорація змінюється іншою, кожен раз новою, несподіваною. Колір відіграє велику роль в створенні образного настрою залів. Вони так і називають: Велика (червона), Кругла (голуба), Римська тощо.

В інтер’єрі палацу майже повністю збережене первісне розташування кімнат, серед яких п’ять залів, що утворюють анфіладу з боку паркового фасаду, мають багате художнє оздоблення. Серед них центральне місце займає Кругла (Голуба) вітальня, з напівсферичним, блакитного кольору, оздобленим ліпниною склепінням, яке опирається на вісім пар колон коринфського ордеру. Куполовидну чашу стелі покривають ромбовидні кесони, поля яких заповнюють квіти-роzetки різної величини і форми. Куполовидна чаша зібрана вгорі меншим колом з мілким рослинним оздобленням, разом з майстерно виконаним карнизом, переходить в гладкий блакитний плафон із поодинокими хмарками. В блакитному

кольорі виконано і все тло купола, лише ліпнина й розетки – білі. Блакитно-зелені стіни вітальні розділені сімома напівциркульними нішами, з білими накладними профільованими арками та карнизом, який їх об'єднує. В десюдепортах над дверима – ліпні зображення орлів, що зриваються до польоту. Підлога дерев'яна, пофорбована олійною фарбою різних кольорів, що утворює центричну композицію. Урочисте класицистичне звучання зали завершувала висока кришталева люстра.

З правого боку від вітальні розташована прямокутна, так звана Велика (Червона) зала, яка використовувалась як їдальня. В двох зрізаних кутах кімнати, в нішах, з напівкруглими склепіннями, стояла пічка і мармуровий камін. Десюдепорти над дверима та прямокутні проміжки між ними, прикрашені ліпним декором на міфологічні сюжети у вигляді гірлянд зі стрічками. Важлими декоративним елементом кімнати є широкий орнаментальний фриз, що розташований між стелею і стінами кімнати. Підлога вкладена паркетом у вигляді великих квадратів із зрізаними кутами. В залі знаходились міжвіконні великі дзеркала, картини, порцеляна в шафах, стояли колонки з біломармуровими скульптурами Діани і Флори, римських англійський підлоговий годинник фірми Уардт кінця XVIII ст.; центр зали займав розсувний стіл - "сороконіжка" і легкі стільці до нього.

Наліво від Круглої (Голубої) вітальні – Зелена зала (салон), стіни якої очевидно були оббиті зеленою тканиною (зараз не збережено). Кімната дещо скромніше декорована – профільований карниз з орнаментальним фризом на стелі та стінах, розетами на стелі та колонами, декоровані штучним мармуром.

Сусідня з правого боку кімната називається Римською. Дві колони тосканського ордеру (дерев'яні, облицьовані штучним мармуром, червоно-жовті з блакитними прожилками) і пілястри (того ж кольору) розділяли залу на дві частини, з яких більша, оздоблена широким фризом з метоїв і тригліфів. Метопи прикрашені рельєфами із зображенням різних видів озброєння римського періоду – шоломів, кольчуг, щитів, а в кутах фризу – орлів з розпростертими крилами. Інша частина кімнати дещо скромніше декорована. В обох, заокруглених кутах

задньої стіни, було розташовано два, потаємних, трикутної форми приміщення, з яких одне, з лівого боку, перебудовано на коридор, що веде до бічних кімнат.

З передньої частини Римської зали можна пройти в кутову кімнату, яка через тематичні розписи на стінах названа Японською. Кімната перекрита куполовидним склепінням. В давні часи з цієї кімнати можна було вийти на ганок, а потім в парк. У 1954 р. гано було розібрано, а двері замінено вікном.

Повністю збережений стінопис Японської кімнати представляє собою, популярну на той час, орієнталістичну течію у мистецтві, і є єдиною, такого типу, пам'яткою в Україні, що збереглася до нашого часу. Живописні композиції, оточені рамами, закомпоновані в двох горизонтальних рядах над панеллю з декоративним візерунком. У другому ярусі повторюються квіти хризантем, у третьому – сюжетні сцени на японську тематику та, різного характеру, зображення драконів у поєднанні з рослинно-квітковим орнаментом. У ніші, навпроти вікна, за розповідями місцевих старожилів, стояла скульптура Будди. (Пажимський, 2012)

В кімнаті зберігся автентичний паркет виконаний німецькими майстрами (подібний був у "будинку з химерами" архітектора В. Городецького в Києві).

Місце для палацу вибрано не випадково – це найвища точка маєтку побіля річки Случ. Таке розташування забезпечує широкий огляд будівлі із річки й греблі.

На території палацово-паркового комплексу крім палацу розташовані такі будівлі і споруди: «Китайський» павільйон, офіцина (старий палац), брама і прибрамні корпуси, паркові будівлі (залишки оранжереї, альтанки та ін.), Церква Святої Параскеви П'ятниці, дзвінниця, млин. Розглянемо детальніше дані об'єкти.

«Китайський» будинок (павільйон) XVIII – XIX ст. цегляний, тинькований, квадратний в плані, двоповерховий на високому цоколі. Головний вхід до будинку знаходиться на східному фасаді; на високий відкритий ганок ведуть розташовані симетрично відносно входу сходи, з зовнішнього боку завершені перилами з балясинами. Портал, оформлений в класицистичному стилі, являє собою дві півкруглі доричні колони, над якими перекинута півциркульну

перемичку з профільованим архівольтом. Грані будинку декоровані рустом. Вікна стрільчасті, на рівні другого поверху прорубані на поч. ХХ ст. (у зв'язку з цим пошкоджено вінчаючий карниз). Карниз багато профільований. Вікно північного фасаду – високе, стрільчасте, з профільованим архівольтом, тяги у вигляді пілястр. На даний час закладене. Підвіконн частина стіни декорована 4 масивними квадратами, розміри яких зменшуються до низу. Дах – чотириохсхилий, пагодоподібний, з характерними для китайської архітектури піднятими краями покрівлі. Кожний з 4 кутів даху декорований цегляними, прямокутними в перетині башточками із стилізованими в китайському ж дусі дашками. Дах покритий бляхою. На шпилі даху – флюгер у вигляді прапорця, в якому прорізаний напис «1814».

Будинок цікавий і як приклад улаштування в давнину льодовень. У центрі глибокого льоху споруди вмуровано квадратну камеру, що перекрита підлогою цоколю. Крізь отвір у підлозі до льоху засипали лід, який заготовляли поруч, на річці Случ. У стінах льодової камери розташовані ніші з полицями, де і зберігалися продукти.

Офіцина (старий палац) кам'яний, тинькований, прямокутний в плані, одноповерховий. На південному і північному фасадах частково збереглося первинне архітектурне оформлення у вигляді двох пілястр і між ними – двох колон (колони на південному фасаді були розібрані на поч. 1980-х рр.). Вікна – прямокутні, пізнього періоду. Карниз профільований, над карнизом з боку південного фасаду – прямокутний аттик. Дах чотирискатний, під шифером. На західному фасаді зберігся контрфорс.

В радянський період до східного фасаду зроблено Г-подібну в плані, цегляну, тиньковану, одноповерхову під скатним дахом добудову.

Брама та прибрамні корпуси. При в'їзді до маєтку архітектор проектує чудовий видовжений ансамбль будівель із різного об'єму і призначень, що разом з тим є своєрідною "архітектурною увертюрою", що приводить до сприйняття головної будівлі комплексу – палацу. Не дивлячись на те, що в'їздова брама з кордегардією – простежується бажання архітектора створити його урочистим,

парадним. Пізніше, на початку ХХ ст. із закладенням тут регулярних ділянок парку, ще більш підсилилась парадність в'їзду до основної частини ансамблю маєтку.

Брама цегляна, тинькована, в основі два пілони, що служили опорами для воріт. Обабіч пілонів розташовані дві стінки, в яких зроблені прямокутні отвори для хвірток. Стіни водночас служили постаментом для скульптурних зображень левів (тепер знаходяться біля палацу).

Пілони – хрестоподібні в плані, декоративні рустованими пілястрами, фризом з тригліфів; мають виступаючі профільовані карнизи. Чотирискатні дашки увінчані вазами класичних форм.

Прибрамні будівлі являють собою дві однотипні, розташовані симетрично відносно брами, споруди – цегляні, тиньковані, прямокутні в плані, одноповерхові, на простому цоколі. Дах чотирискатний, під бляхою. На східному фасаді, над входом - двоколонний доричний портик. Дверний отвір і грані будинків декоровані рустами, вікна прямокутні.

Південний корпус з'єднаний з китайським павільйоном заокругленою в плані, закритою одноповерховою галереєю (початково також служила входом до підвалів китайського павільйону). Її парадний фасад декорований рядом рустованих лопаток. Дверний отвір також декорований рустом.

Парк та алеї (кін. XVIII ст. - поч. XIX ст.). Садибний парк вирішено незвичайно, як в розбивці алеї і доріг, так і в розміщенні архітектурних об'єктів і насаджень. В практиці парко-будівничого мистецтва немає аналогічного прикладу, в якому б так своєрідно узгоджувались ці елементи. Уміння урізноманітнити враження, створити в парку куточки різного емоційного сприйняття, відрізняють парк садиби Самчики від багатьох парків України кін. XVIII ст. Він налічує понад 150 порід і видів дерев та кущів, серед яких і породи, занесені до Червоної книги України.

Для розпланування парку у 1801 році було запрошено відомого на землях України (тоді в складі Російської імперії) садівника Діоніса Мікклера (1762–1853), засновника, серед іншого, ботанічного саду в місті Кременець, найстарішого

серед ботанічних садів України. Д. Мікклер вдало запроектував паркові алеї та стежки, закомпонував групи насаджень, створив штучний рельєф з яром та гіркою-альтанкою. (Пажимські, 2012)

У 1902–1904 роках Михайло Шестаков приєднав до парку ще 3 гектари території, на яких було закладено нові ділянки парку в регулярному (або ж класицистичному) стилі.

Парк зберігав свій вигляд аж до 1950-х років, коли внаслідок «господарювання» Хмельницької державної сільськогосподарської дослідної станції він став втрачати первинний вигляд. У 1956 році вирубано значну частину віковичних дерев, натомість було насаджено надмірну кількість ялин, що не відповідало місцевому ландшафтові.

Тепер парк займає територію 18,8 гектарів. В ньому мистецьки поєднані регулярна й пейзажна частина з фруктовим садом, збереглася скромна, але дуже рідкісна в Україні споруда, так званий "Сад в мурах", який призначався для вирощування теплолюбних та екзотичних рослин. (Михайлиши, 2000)

Розташований на низькому березі штучного водоймища парк гармонійно вписався в оточуюче природне середовище.

До середини 50-х років ХХ ст. парк і садибні будівлі знаходилися в майже незайманому вигляді. Але, на превеликий жаль, сучасний стан ансамблю викликає занепокоєння. Це – заборонена господарська діяльність землекористувача; будівництво в 70-х роках житлових і адміністративних будинків; нефахові посадки дерев, що звульгаризували первісну планувальну систему, а шпалери ялин в безпосередній близькості до плану шкідливо впливають на стан його мурів, постійно збільшуючи їх вологість; нові насадження в парку зроблено без належного наукового обґрунтування, що зашкодило художньому образу ансамблю. Майже повністю знищена первинна паркова дорожня мережа; без елементарних технічних вимог прокладено труби комунікацій тощо.

Церква Святої Параскеви П'ятниці (1771-1772 рр.) кам'яна, тинькована, зального типу, з трапецієвидною апсидою, прямокутним в плані приміщенням на півдні і бабинцем на заході. Двоскатний дах з високою стрілою підйому утворює

на заході фігурний фронтон, аналогічний фронтону бабинця. Завершення у вигляді невеликої цибулеподібної маківки на восьмерику.

Дзвіниця (1771-1772 рр.) кам'яна, тинькована, квадратна в плані, три-ярусна, 2-й ярус на кожній грані має по 2 високі, прямокутні, під півциркульними арками віконні отвори. Друй ярус – під шатровим дахом, критий бляхою. 3-й ярус завершений цибулеподібним куполом.

Водяний млин, поч. XIX - XX ст. розташований на штучно пониженій ділянці берега зі значним перепадом висот. Г-подібний в плані, цегляний, складається з двох різновисоких об'ємів. Південний об'єм (витягнутий по осі південь-північ) – двоповерховий (зі сходу) під двоскатним дахом під бляхою.

Частково збереглися первинні вікна (прямокутні з лучковими перемичками), під виступом карнизу пропущений пояс із декоративних кронштейнів. Щипець торцевого фасаду має 2 горішніх вікна (прямокутні, під лучковою перемичкою) об'єднаних спільною полицкою. Ступінчасті карнизи скатів щипця декоровані рядом зубчиків. Північний об'єм, витягнутий по осі захід-схід – трьохповерховий, під двоскатним дахом покритим шифером. Автентичні вікна – прямокутні з лучковими перемичками, з полицками на кронштейнах – частково закладені, частково перероблені. Вікна 2-го поверху західного фасаду декоровані 4-ма півкруглими колонками (отвори частково закладені). Щипці торцевих фасадів мають круглі горішні вікна; ступінчасті карнизи скатів щипців декоровані зубчиками. На західному фасаді, обабіч горішнього вікна викладений з цегли напис – 1904 год.

Добудова XX ст. Протягом років свого існування садиба зазнавала неодноразових перебудов та розширень. Проте, якщо в дореволюційні часи перебудови та перепланування в садибі здійснювались із урахуванням потреб власників, то з другої половини XX ст. всі без винятку будівлі споруджувались без урахувань стилевих ознак та сформованого розпланування парку, а інколи і з руйнуванням історичних споруд, що було пов'язано із зміною функціонального призначення. Так трапилось із існуючими оранжереями та "Садом в мурах". Оранжереї було зруйновано, на їх місці споруджено теплиці, гаражі та дослідну

станцію. Так званий "Сад в мурах" взагалі було перетворено на склад будівельних матеріалів.

Частину кам'яного муру садиби було зруйновано: північна частина Східної стіни, частина Північної стіни та південна частина Західної стіни. Мури потребують значних реставраційних та відновлювальних робіт.

У 1954 році ганки, що знаходились у бічних ризалітах південного паркового фасаду, до яких вели двері з кутових кімнат було розібрано, двері замінено вікнами. Печі та каміни у палаці було розібрано, пошкоджено набірний паркет Круглої зали, спотворено ліпний декор на склепінчатому перекритті. Скульптури левів від візної брами було перенесено і поставлено на парапетах південного портику.

Також в ХХ ст. на території садиби було збудовано дитячий садок, дослідну станцію, котельню, житлові будинки та корпуси лікарні, архітектура яких не тільки не відповідала історичному оточенню, але взагалі була без будь-яких ознак стилю. Ця забудова віднесена до дисонуючої забудови.

Таблиця 3.2.1.

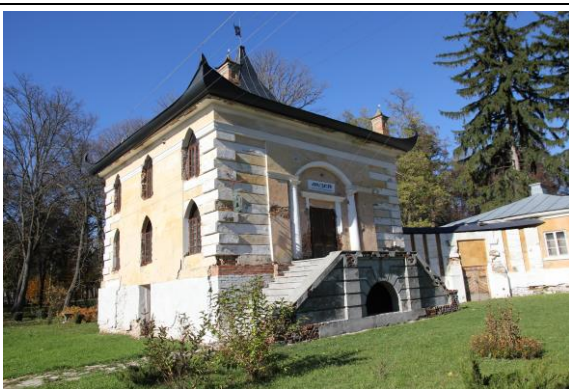

Будівлі та споруди на території палацово-паркового комплексу у с.

Самчики, Хмельницької обл.

1.		2.	
	Палац (головний фасад) кін. XVIII – поч. XIX ст., фото автора 2013 р.		Палац (парковий фасад) кін. XVIII – поч. XIX ст., фото автора 2013 р.

Будівлі та споруди на території палацово-паркового комплексу у с.

Самчики, Хмельницької обл.

3.		4.	
<p>Палац (вигляд на головний фасад) кін. XVIII – поч. XIX ст., фото автора 2013 р.</p>		<p>Палац (бічний фасад) кін. XVIII – поч. XIX ст., фото автора 2013 р.</p>	
5.		6.	
<p>«Китайський» будинок (павільйон) XVIII – XIX ст., фото автора 2013 р.</p>		<p>Офіцина (старий палац), поч. XVIII ст., фото автора 2013 р.</p>	
7.		8.	
<p>Брама, кін. XVIII, фото автора 2013 р.</p>		<p>Прибрамний корпус, кін. XVIII, фото автора 2013 р.</p>	

Будівлі та споруди на території палацово-паркового комплексу у с.

Самчики, Хмельницької обл.

9.	 <p>Церква Святої Параскеви П'ятниці, 1771-1772 рр.</p>	10.	 <p>Дзвіниця, 1771-1772 рр.</p>
11.	 <p>Водяний млин, поч. XIX - XX ст.</p>	12.	 <p>Водяний млин, поч. XIX - XX ст.</p>
13.	 <p>Добудова XX ст., дослідна станція</p>	14.	 <p>Огородження та територія комплексу</p>

Незважаючи на значні втрати, палацово-парковий комплекс має високу архітектурно-мистецьку та культурну цінність. Однією з характерних мистецьких рис класицистичного маєткового будівництва, що виразно відбилося в маєтку Самчики, це – комплексність і стилістична цілісність всієї забудови в цілому. З

головною будівлею – палацем – гармонійно поєднуються офіщини, господарські будівлі та паркове оточення.

У 2012-2014 рр. у заповіднику впроваджувались реставраційні роботи згідно з проектом інституту «Укрпроектреставрація» задля відтворення історичних ландшафтів маєтку. Зокрема, відновлювались паркові картини, газони, квітники, вирубувались чагарники та надмірна кількість хвойних дерев, які закривали мальовничі перспективи парку.

3.2.3. Архітектура палацового комплексу у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.

У підрозділі описано архітектурні вирішення палацово-комплексу у с. Ілляшівка, Хмельницької обл. На основі натурних обстежень вивчено стан збереженості об'єкта.

Село Ілляшівка (польською *Eliaszowka*) відома з 1449 р. і колись входила до Уланівського староства. Пізніше село стало родовим гніздом поміщиків Вороничів і Дорожинських. Томаш Дорожинський, який хазяйнував тут в II половині XVIII ст., записав в 1800 р. свої гроші і села в спадщину своїй другій дружині, княжні Гелені Четвертинській. І ще своїм братам. І племінникам. В результаті після смерті пана Томаша вся рідня пересварилася, бо не могла поділити спадщину по справедливості. Тому вирішили все продати – а гроші поділити. І дуже швидко Ілляшівка потрапила до Северина Букара (1773-1853), автора відомого в Польщі щоденника, виданого Красовським. (Цинкаловський, 1983)

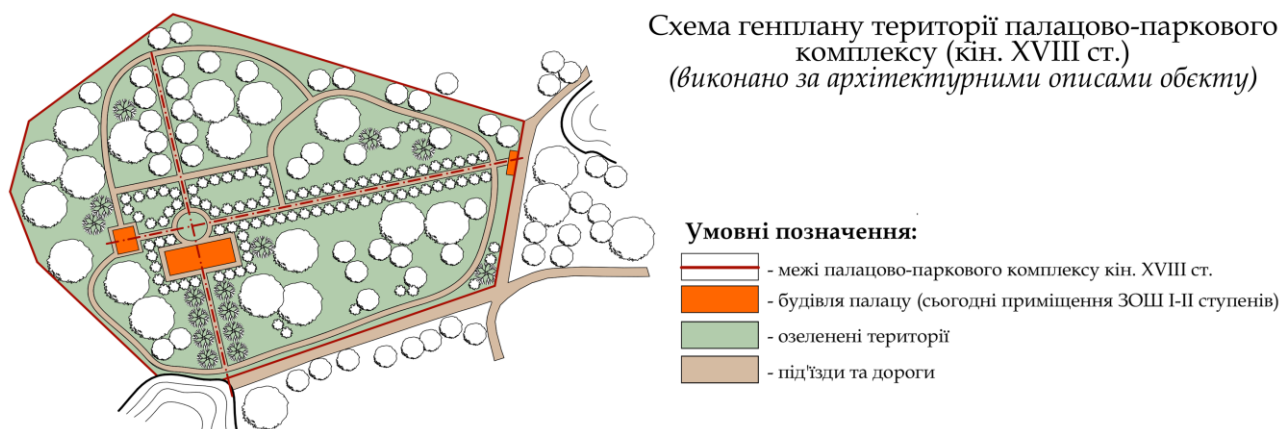

Рис. 3.2.9. Схема генплану території палацово-паркового комплексу станом на XIX ст., у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.

Рис. 3.2.10. Схема генплану території палацово-паркового комплексу станом на 2017 р., у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.

Пrawdopodobно, саме Северин почав будувати в новому володінні палац-резиденцію. Пізніше він записав Ілляшівку своїй дочці Клотильді, дружині Владислава Бернатовича. Вже в Бернатовичів близько 1830 р. Ілляшівку купує Ігнацій Дорожинський. Ось нарешті і прозвучало прізвище родини, що мешкала тут і розбудовувалася до XX ст. (Aftanazy, 1994)

Як відомо із літературних джерел в Ілляшівці початково існував невеликий двір на місці якого пізніше постає чудовий класицистичний палац. Немає жодних відомостей про його будівництво, не подає їх і син фундатора, Северин Букар. В своїх мемуарах він описує його як "палац обширний" і найелавніший після резиденції воєводи Стамповського в Лабуні – "в околицях на кілька миль навкруг". Зіставлення садиби Букарів Ілляшівки із лабунським палацом, одним із найкрасивіших на землях південно-східної Волині, наводить на думку, що могла бути, очевидно, садиба дійсно незвичайна. Дещо до її характеристики додає Ян Дуклан Охоцький пишучи, що палац свій відкрили Букари в 1780 році і що був він "на високому рівні умебльований і коштовно утримуваний". (Aftanazy, 1994)

Польський дослідник С. Лоза припускає, що Ілляшовецький класицистичний палац з ледь помітними італійськими нотками було зведено за

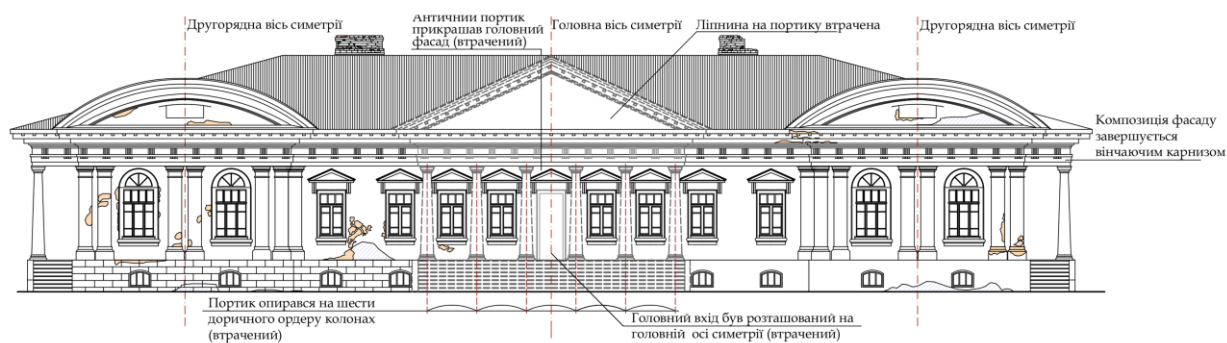
проектом відомого архітектора Домініко Мерліні. Проте, на час побудови споруди, а це орієнтовно 1820-ті, Д. Мерліні вже помер, тому найбільш вірогідним автором проекту в Ілляшівці був Якуб Кубицький – учень Домені Мерліні, який мав декілька спільних проектів. Оскільки в час Першої світової та громадянської воєн знищена значна частина садибних архівів, цю загадку важко розгадати. Вартість будівництва, навіть для людини такої заможної як Северин Букар, була такою високою, що змусила його закласти Ілляшівку за борги. Багато чого вказує на те, що архітектурний ансамбль вибудований не докінця згідно авторського задуму.

Палац одноповерховий, прямокутний в плані, довжиною 70м, шириною – 25 м. Палац мурований з цегли, з високим цоколем і підвалами. Головною прикрасою парадного (північного) фасаду був портал на шести тосканського ордеру колонах, рівновіддалених одна від одної, а парковий (південний) фасад акцентований ризалітом – напівротондою. Колони тримали антаблемент із фризом, декоровані тригліфами і метопами, в яких розміщувались зображення "трофеїв": античних – шолому, кольчуги, зброї, щита, знамен. Портал увінчував широкий трикутний фронтон, оточений розетками і кронштейнами, в тимпані якого містився барильєф Аполона. По боках парадного фасаду виступають ризаліти на два вікна, розчленовані трьома парами пілястрів. Вікна округлені в горішній частині, гармонійно перекликаються з округлими фронтонами, в яких такі ж округлені вікна, які освітлюють горище. Вікна на головному фасаді тридільні, оздоблені трикутними сандриками на кронштейнах

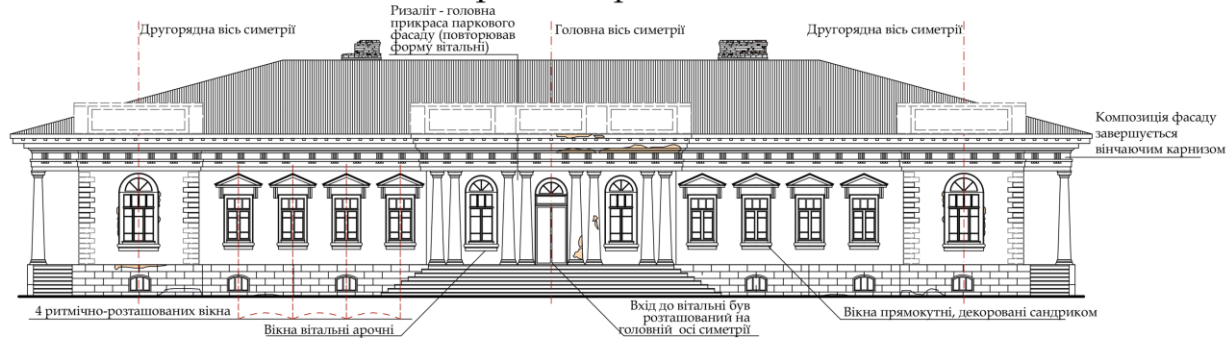
Головним акцентом паркового фасаду є центральний ризаліт –напівротонда, оточена чотирма парами витончених колон тосканського ордеру, що стоять на терасі. Поміж колон, знаходяться високі трос дверей (порте-фенетре) округлені в горішній частині та два арочні вікна. Антаблемент декорує карниз, ідентичний порталу, котрий зрештою, розташований по периметру палацу, з кронштейнів і розет, як і фриз – ліпнина з метолів і тригліфів. Ризаліт – напівротонду увінчує півкругла аттикова стінка з трьома неглибокими нішами. В середній, більшій, знаходилась ліпнина двох масок на тлі гротескової композиції, а в двох менших,

бічних – римські орли (сьогодні не збережено). Атик закінчується вузьким проофільованим карнизом.

Головний фасад М 1:200

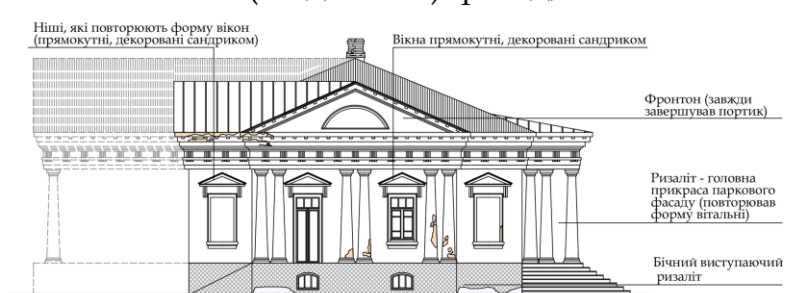
Парковий фасад М 1:200

Бічний (північний) фасад, М 1:200

Бічний (південний) фасад, М 1:200

Опис технічного стану окремих елементів палацу: Фундаменти Стрічкові цегляні. Фундаменти недоступні для огляду.
Цоколь. Викладений цеглою на вапняно-піщаному розчині. Структурний вапняний розчин. Висота над рівнем землі - 0,8 м. Товщина - 0,8 м. Технічний стан - задовільний. Спостерігається заволакування і відшарування штукатурки на всіх фасадах палацу; відсутність навіскою палацу с.
Стіни. Цегляна кладка, товщиною 750 мм, отиньковані, побілені та оздоблені рустом. Технічний стан - задовільний. Спостерігається незначні тріщини, втрата пофарбування, подекуди відшарування штукатурки та руйнування декоративних ліпних елементів. Найбільш зруйнованим є парковий фасад.
Перекрыття (плоскі, скієнічані, купольні та ін): пласкі, дерев'яні, по дерев'яній балкає; стан - задовільний.
Дах: чотирисхилий, конструкції даху дерев'яні (крокви, лати). Стан - відомішлий.
Водостічна система с. але потребує ремонту.
Зовнішнє декоративне оздоблення: Кутти палацу декоровані рустом (техніка - загнана шаблону по випусках цегли). Загальну композицію фасаду завершує вінчаючий карниз. Карниз має значні ділянки заволакування і втрати тиньку, а також втрати окремих елементів декору через пошкодження системи водовідведення. Вікна декоровані сандриками. Декоративні архітектурні деталі виконані з гіпсово-вапняного розчину. Технічний стан - задовільний. Спостерігається втрата окремих елементів ліпнини, замаювання та заволакування декоративних деталей.
Брили, сходи, бачки: Портик і головний вхід до палацу зруйнований. Вхід до палацу зараз влаштований з бічного фасаду. Покриття підлоги портика цементна стяжка. Спостерігається значне руйнування, численні тріщини і відшарування тиньку; стан - незадовільний. Сходи зі сторони головного фасаду втрачені. Сходи зі сторони паркового фасаду - автентичні, виконані з цегляного розчину. Спостерігається руйнування окремих елементів ліпнини, замаювання та заволакування декоративних деталей.
Стан внутрішніх архітектурно-конструктивних елементів палацу:
Вікна: дерев'яні, автентичні. Вікна палацу - трьох типів:
- прямокутні з профільованими налічниками, сандриками і полічками на кронштейнах;
- арочні двохліпні з профільованими налічниками, позбавлені ліпного декору (розташовані у віталіні);
- арочні трихліпні з профільованими налічниками, позбавлені ліпного декору (розташовані на виступаючому ризаліті).
Загальний технічний стан вікон - незадовільний, спостерігається замаювання та руйнування віконної створки.
Двері: дерев'яні, автентичні. Двері палацу - двох типів:
- прямокутні з профільованими налічниками, сандриками і полічками на кронштейнах - головний фасад (втрачені, замінені вікном) бічний фасад (технічний стан - задовільний);
- арочні двохліпні з профільованими налічниками, позбавлені ліпного декору (розташовані у віталіні);
Загальний технічний стан дверей - задовільний. Спостерігається руйнування дверного полотна та відшарування численних пофарбувань.
Декоративна та оздоблення: В інтер'єрі збережено 70% ліпнини: частково збережено карнизи, декоратори над дверима, ліпний декор на міжповерховій сходовій та у вигляді гірлянд із стрижками орнаментальний фронт між стіною та стелею. Спостерігається замаювання стін, руйнування розеток та ліпного декору на стелі (через влаштування нових перегородок). Загальний технічний стан - незадовільний.
Підлога: Дерев'яні, частково збережена автентична підлога (20 %) - паркет (пофарбований масляною фарбою). Стан - незадовільний. В інших приміщеннях покриття підлоги - дерев'яні дошки, стан - задовільний.

Умовні позначення:
- замаювання тиньку
- відшарування штукатурки
- зруйновані елементи
- тріщини

Рис. 3.2.10. Схема фасадів палацу у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.

Бічні фасади мають портики. Східний – прикрашений трьома парами колон тосканського ордеру, на які опирається фронтон з півкруглим вікном, а західний має чотири поодинокі колони, на які також опирається фронтон (заповнення

фронтона втрачене). В цоколі західного бічного фасаду влаштований вхід до глибоких склепінчастих підвалів.

Палац накритий чотирьохсхилим дахом; первісно мав гонтове покриття (замінене на металеві листи). Над дахом підносяться два видовжені комини.

Головним акцентом класицистичних палацових комплексів був декор. Про його розкіш все ще нагадує фриз з маскаронами і геральдичкими мотивами на теми зброї, що розташований під карнізом, прикрашеним ліпленими квітами, дві бічні колонади. Та з архівних фото видно, що багато ліпних елементів втрачено, немає вже барельєфу Аполона на портику головного входу, немає навіть колонади, яка прикрашала палац з цієї сторони. Дах під час ремонтних робіт було змінено. На парковому виступаючому ризаліті втрачено аттикову стінку з ліпленням. Відомо, що колись палац був кремового кольору, а колони і ліпний декор були білосніжними.

На схід від палацу стояла офіцина (крило будинку, флігель) класицистичного стилю з п'ятьма вікнами та портиком на чотирьох колонах. Офіцина мала велику вітальню та ще десять різних кімнат: канцелярію, челядню, гардеробну, ключарню, молочарню, кухню. Пізніше до офіцини було прибудовано із південно-західної сторони крило для господарських приміщень й оранжереї.

Ганок палацу піднятий достатньо високо, тому в цоколі був облаштований вхід до глибоких підвалів. З північної сторони палацу проходить широкий коридор. На його східній частині знаходяться два приміщення, які слугували коморою та винним погребом. Два приміщення із західної сторони призначалися для кухні та дровітні, в південно-західній частині підвальне приміщення слугувало під куткушорницьку майстерню, а в південно-східному – під комору для овочів та проживання прислуги. В середній південній частині розмістились різні комірні приміщення. Відомо, що колись палац був кремового кольору, а колони і ліпний

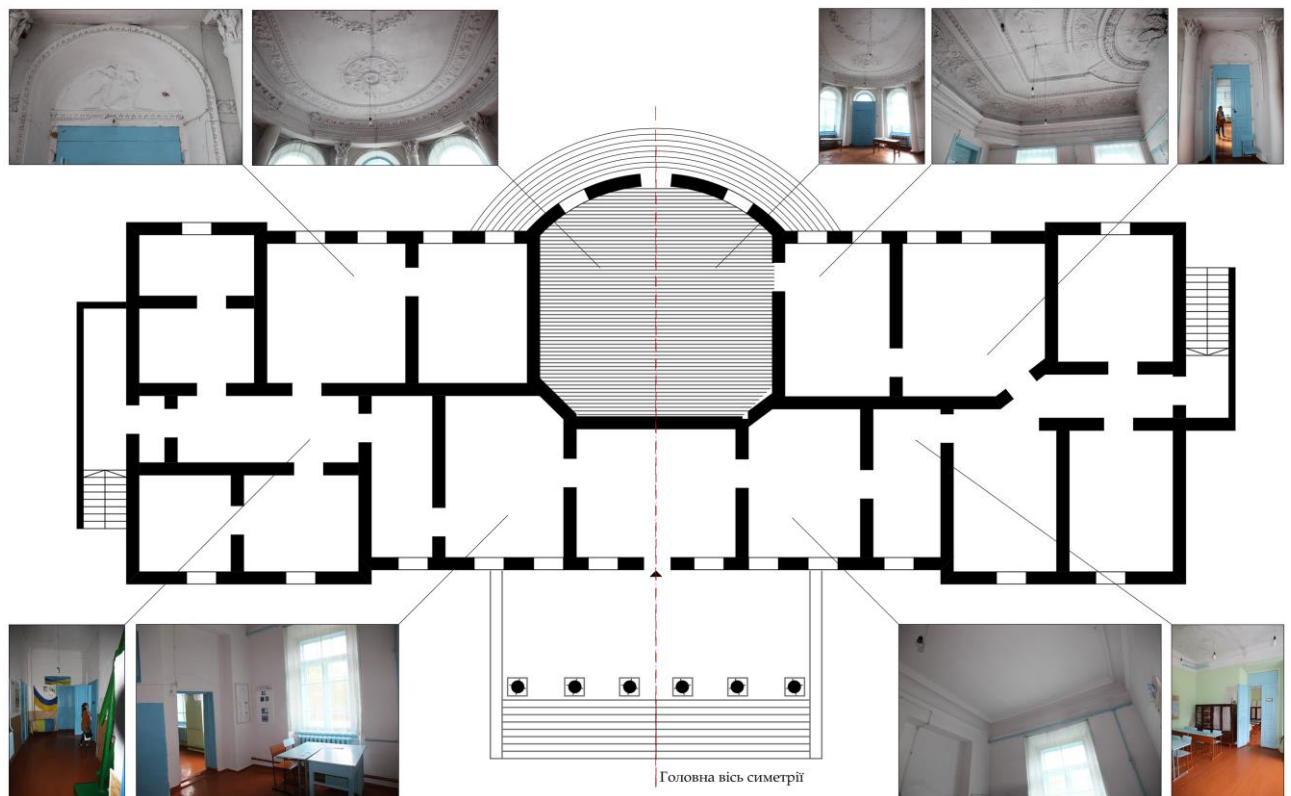

Рис. 3.2.11. Схема плану палацу у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.

Інтер'єри палацу також були багато прикрашені ліпниною. Розміщення залів палацу двостороннє: північні – для мешкання і південні – парадні. Найцікавішими були кімнати з боку паркового фасаду: кожна з своїм характером і стилем. Двері тут були високі, з декором з позолоченої бронзи.

Головною прикрасою палацу була Мозаїкова (Кругла) зала з білими колонами, ліпниною, яка була накрита куполом. Поруч знаходиться Велика зала з чотирма вікнами, яка слугувала їдальнею. Всю стіну зали прикрашала фреска з зображенням палацу в Лазенках, театру на Виспі і ще одного невідомого будинку. На одній з бічних стін було зображено святиню Сивілі в Пулавах, а на іншій — молодого пустельника на фоні руїн.

Покої мали прості паркети, високі двохстворчаті двері з твердих порід дерева були пофарбовані в білий колір. Кожна парадна зала мала індивідуальне декорування та високі стелі.

Південно-західна кутова зала спершу використовувалась як курільня, а пізніше була переобладнана в бібліотеку-кабінет, де було зібрано близько тисячі

томів книг переважно на історичну тематику і частково на релігійну. Тут зберігався родинний архів.

Кімната, яка називалась «Білий салон», мала стіни і прикраси білого кольору та м'які меблі червоного кольору. В одній з кімнат містився камін з жовтого штучного мармуру, який був прикрашений сатирами та колонами іонічного ордеру.

Палацово-парквою комплекс доповнював англійський пейзажний парк, який був закладений Діонізом Макклером. Він спадає по схилу до ставів. В наш час парк виглядає занедбаним, забутим. Частина його вирубано під садибу (хата й город) місцевого голови колгоспу. Багато самосіву, бур'янів. Великої шкоди завдав парку буревій, який пронісся тут в 1994 році. Двохсотлітні липи, клени-явори, тополі були вирвані з корінням, багато поламано.

За 150 м від палацу знаходився невеликий класицистичний флігель з двома парами колон. Зі східного боку містилася висока в'їзна брама(не збереглася, проте подекуди ще помітні залишки старих мурованих огорож). А перед самим палацом була розбита клумба. Позаду розташувався сад на 6 га, навколо якого була стежка для прогулянок. З південної сторони палацу парк мав великий квітник з декоративними кущами. Серед дерев найчастіше зустрічаються місцеві породи: липи, каштани, в'язи, акації, берези.

Палац дивом пережив 1918 рік, але був цілковито пограбований. В 1920 році, під час походу на Київ, солдати Війська Польського розвели просто на підлозі мозаїчної зали вогонь. На диво, пожежі не сталося.

На поч. ХХ ст. будівля палацу використовувалась як палац культури. Без належного догляду будівля почала руйнуватись, протікав дах. В той час було зруйновано портик. Сьогодні про його існування нагадують лише залишки фундаменту.

Отже, палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл. є унікальним прикладом палацово-паркового будівництва кін. XVIII – поч. XIX ст. загалом і зразком творчого методу Якуба Кубицького зокрема.

Сьогодні в палаці розміщується сільська школа. Палац зазнає багато шкоди під час нефахових ремонтів (влаштування перегородок зі збиттям ліпнини XVIII ст., використання неприпустимих матеріалів під час ремонтних робіт). Задля збереження таких об'єктів необхідні комплексні програми реставрації та постійний контроль їх виконання.

3.3. Втрачені пам'ятки. Палацово-парковий ансамбль у с. Бережце, с. Семиреньки, с. Лашки, с. Деркачі та в с. Ладиги.

Палацово-паркові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст., зокрема і об'єкти авторства Якуба Кубицького, привертали до себе увагу не лише істориків, науковців, дослідників, краєзнавців, а й осіб, зацікавлених історичним минулим нашої країни. У XIX – XX ст. українськими та польськими науковцями накопичена велика кількість спеціальних робіт історіографічного та архітектурознавчого напрямів у галузі вивчення процесу формування палацово-паркових комплексів. Велика кількість об'єктів, що збереглися, отримали статус пам'яток архітектури та заповідних зон. Однак, значна частина палацово-паркових комплексів, середнього та дрібного дворянства у невеликих містечках, селах, фільварках, так звані "двореки" або сільські палаци через історичні події чи нефаховий догляд змінили свій вигляд або й зовсім перестали існувати. Саме втрачені ансамблі переважають серед виявлених під час дослідження.

Нажаль, не збереглося й чимало палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького на території сучасної України (Палацовий ансамбль у с. Бережце, Тернопільської обл. (1815 р.), палацовий комплекс у с. Семиреньки, Хмельницької обл. (поч. XIX ст.), магнатська резиденція у с. Ладиги, Хмельницької обл. (1830 рр.), палацово-парковий комплекс у с. Лашки, Хмельницької обл. (поч. XIX ст.), палацовий комплекс у с. Деркачі, Хмельницької обл. (1790-ті рр.)). Історію створення, місце розташування архітектурні особливості та причини руйнування розглянемо далі.

Палацово-парковий ансамбль у с. Бережце, Кременецького району Тернопільської області. Об'єкт розташований на березі р. Іква, серед мальовничих краєвидів Волині. (Цинкаловський, 1984)

Поселення відоме з 1545 року і за свою історію встигло побувати власністю шляхтичів Бережецьких, князів Збараських, вельможних родин Лосятинських, Гойських, Тарновських. У XVIII ст. воно отримало магдебурзьке право. Утім, не встигнувши розвинути у справжнє місто, Великі Бережці почали занепадати. До сер. XIX ст. місцевість називалася Підбережці, родове гніздо князів Подберезьких. (Вечерський, 2000)

В 1815 р., покинувши військову службу, в Бережцях оселився полковник Мартин Тарновський і заклав в селі свою резиденцію (проект приписують варшавському архітектору Якубу Кубицькому). Жодної фотографії палацу не збереглося. Про вигляд будівлі та території палацово-паркового комплексу свідчать лише старі літографії і малюнки.

Відомо, що палац був прямокутний в плані, двоповерховий. Головний вхід акцентував портик, який завершувався трикутним фронтоном. Планувальну схему утворювала анфілада, яка була орієнтована на парадний центральний зал (вітальню). Репрезентативні та житлові приміщення господарів розташовувались на першому поверсі, кімнати для гостей – на другому. У вітальня була склепінчата стела, прикрашена чудовим ліпленням (характерно для архітектури Я. Кубицького). В будівлі розташовувалось чимало цінних старовинних меблів. Про хоббі господаря – полювання – нагадували різноманітні мисливські речі. В маєтку була родинна портретна галерея, бібліотека, зберігались старовинні лицарські обладунки, карти. Навколо палацу був чималий парк.

В 1915 р. палац, який опинився на лінії фронту, був повністю зруйнований. (Aftanazy, 1994) Після війни було знищено й парк – в міжвоєнний час лишалося від нього лише кілька дерев та цікава кінна статуя, яку видно на малюнку Пейсера. До наших часів збереглася лише палацова каплиця.

Палацово-парковий комплекс в с. Бережце, Тернопільської обл.
(1815 р.)

Схема головного фасаду

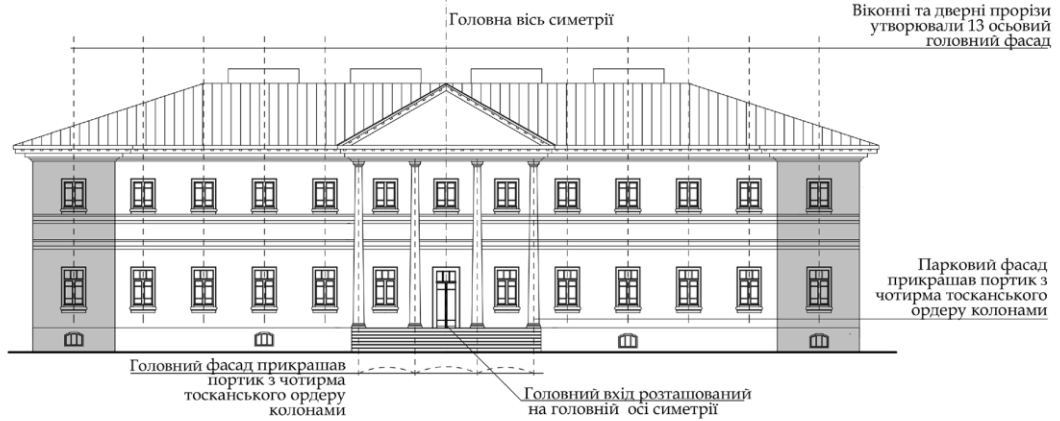

Схема паркового фасаду

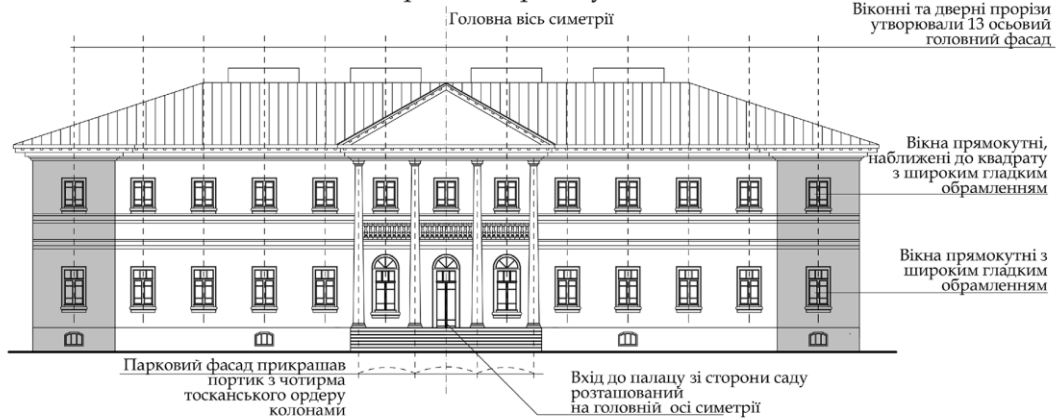

Схема плану

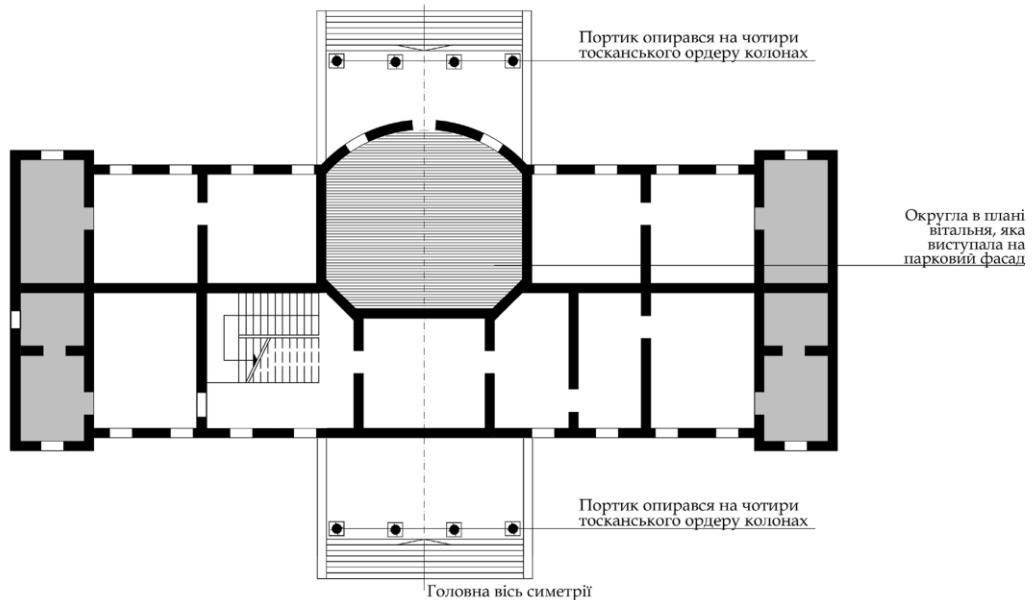

Рис. 3.3.1. Графічна реконструкція палацу у с. Бережце, Тернопільської обл.

Палацовий комплекс у с. Семиреньки.

Припускають, що на поч. XVI ст. с. Семиреньки входило до складу обширних володінь, які належали кн. Острозьким. У XVIII ст. поміщиком Семиреньок був Павло-Роман Чернецький. Наступним власником став Петро Чечель – останній гайсинський староста.

На Волині Петро Чечель здобув репутацію людини вишуканої, але при цьому працюючої. Окрім Семиреньок мав у власності багато інших сіл, а саме Самчики, Свинне, Берегилі, Вербиродиче, Іршики та ін. Проживав переважно у садибі в с. Самчики, розташованій над р. Случ, оточеній гарним листяним лісом. Подібним чином він оздобив і садибу у с. Семиреньки. Спадок він розділив між двома синами, народженими від Теклі Потоцької. Для старшого сина Ксавера, одруженого з Феліцією Хоєцькою, він залишив Семиреньки, в той час як молодший Ян отримав Самчики. (Aftanazy, 1994)

Останнім власником Семиреньок був нащадок Чечелів Ян Пшеслінський, закатований під час Першої світової війни.

Спочатку у Семиреньках існував старопольський двір у вигляді підкови, в якому перед битвою під Дубенкою зупинився кн. Йозеф Понятовський. Зі слів Кочовського двір був спалений. (Aftanazy, 1994)

Садиба Чечеля була збудована на поч. XIX ст. в стилі зрілого класицизму збереглася до 1917 р. У плані палац мав форму витягнутого прямокутника. 15 осьовий головний фасад був акцентована портиком з 6-ти колонами з великим трикутним фронтоном, який утворював критий під'їзд. По кутах палацу, за допомогою пілястрів були виділені також додаткові композиційні осі, які були оздоблені пристінними колонами, які обрамлювали напівциркульні вікна. Інший портик, який також опирався на 6 колон, прикрашав парковий фасад. Фасад завершувався аттиковою стінкою з термальним вікном. На крайніх осях паркового фасаду виступали портики з неоготичними акцентами. Всі вікна мали прямокутну форму і широке гладке обрамлення. Фасад замикав профільований карниз. Палац накривав високий гладкий чотирискатний дах.

Палацово-парковий комплекс в с. Семиреньки, Хмельницької обл.
(поч. XIX ст.)

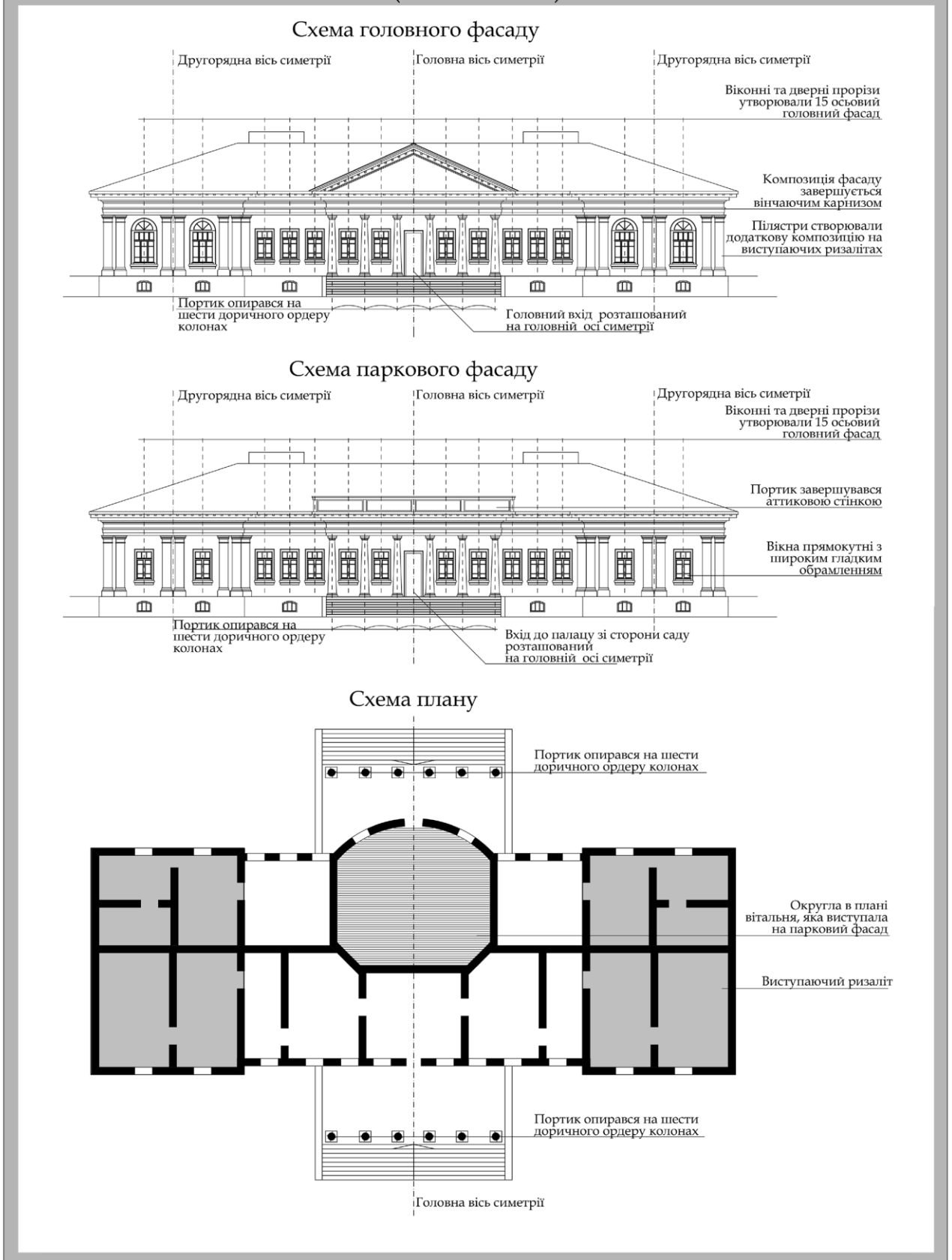

Рис. 3.3.2. Графічна реконструкція палацу у с. Семиреньки, Хмельницької обл.

На підставі іконографічного матеріалу можна стверджувати, що стіни кімнат були пофарбовані, підлоги з дубового паркету, покриті килимами, стелі були прикрашені ліпними розетками, оздоблені люстрами різних розмірів з бронзи або кришталеві, двері були темні лаковані. Палац був прикрашений вишуканими меблями з різних епох. Відповідно до Урбанського в кімнатах переважали меблі в стилі Людовіка XIV або в стилі ампір, а в їдальні – різблені Гданські. Одна з кімнат була облаштована як зброярня, в якій зберігалась колекція польської і турецької зброї. Приміщення було наповнене гусарськими обладунками з кін XVI ст. Стіни кімнат були прикрашені портретами родини та видатних людей. Кімнати були прикрашені гобеленами XVI ст., один з яких відображав битву зі швейцарцями під Нансі в 1477 р.

Великий двір перед палацом був оточений старими деревами; перед палацом розташовувався партер з газонами. По правій стороні знаходилась мурована каплиця, а навпроти була в'їзна брама у формі високої стіни з трьома отворами, ширший був призначений для кінних екіпажів, а два вузких і нижчих для пішого проходу. Брану замикали зубці з чотирма неоготичними вежами. Велику частину комплексу займав парк, розташований з тильної сторони будинку.

Палацовий комплекс був розграбований та знищений під час більшовицької революції. Із старовинного комплексу збереглася лише церква. Проте вона знаходиться в аварійному стані. За розповідями місцевих жителів будівля церкви в радянські часи використовувалась як магазин, а потім як склад. (Aftanazy, 1994)

Магнатська резиденція у с. Ладиги

Село розташоване в четверть милі від р. Случ на межі Староконстянтинівського і Звягельського повітів. (Цинкаловський, 1984) Внаслідок адміністративного поділу 1910 р. входили в склад маєтків кн. Острозьких. Від Острозьких маєток перейшов до Залавських, а через Теофілу Заславську, яка 1683 року вийшла заміж за Йозифа Кароля Любомирського перейшла в його родину. Наступним поміщиком Ладиг був кн. Станіслав Любомирський. Після нього маєток перейшов до його брата кн. Теодора Любомирського, який передав його сину кн. Касперу (помер 1780 р.). Після

смерті маєток дістався його дочці Юзефі, яка продала маєток Олександрю Вінницькому. (Aftanazy, 1994)

Олександр Вінницький почав будівництво палацу у стилі класицизму, який він не добудував. О. Вінницький зміг спорудити палац і праву офіцину. В інтер'єрі закінчив вітальню. Закінчив будівництво палацу в 1830-ті рр. Йозеф Каласанті Шашкевич. Проект палацу належить відомому польському архітектору - Якубу Кубицькому. (Aftanazy, 1994)

Ансамбль складався з двох офіцин, головного корпусу палацу, які були з'єднані в єдине ціле галереєю. Невідомо як був запроектований головний фасад палацу; його вигляд був змінений під час добудови Йозефом Шашкевичем.

Палац, який проіснував до 1917 р., був прямокутний у плані, мурований, двоповерховий, накритий чотирихилим дахом. Головний вхід палацу виглядав відносно скромно, без портику чи ризаліту, зазначений лише напівциркульними ошкльеними дверима і двома вікнами, які освітлювали присінок. Крім дверей і вікон на центральній напівкруглій частині всі інші вікна були прямокутними, на другому поверсі наближені до квадрату. Фасади палацу були розділені двома карнизами: один міжповерховий і другий протягнений під парапетами вікон другого поверху. Парковий фасад не змінювався. В його центрі був розміщений портик на чотирьох тосканського ордеру колонах, які підпирали балкони з балюстрадами. На головній осі партеру знаходились ошклені двері з двома прямокутними вікнами по боках. А на другому поверсі двері і також два вікна з обох сторін; всі прямокутного типу. Фасад був отинькований, прикрашений лише карнизами і скромною ліпниною навколо вікон.

Всередині палац, скоріш за все, мав чітку двохтрактову композиційну схему. Частина кімнат, що прилягали до головного фасаду, були скромними, натомість в іншій частині палацу кімнати були репрезентативними і багато оздоблені. Творцями інтер'єрів були місцеві маляри.

Головним акцентом палацу була "Жовта" (золота) вітальня. В кутах зали розташовувались по дві колони іонічного ордеру на які опирався широкий кільцевий карниз, на який опиралась куполоподібна стеля, вкрита ліпниною у

вигляді квіткових гірлянд. Сплющена центральна частина куполу прикрашалась розетою. Стіни зали були вкриті ясно золотим мармуром, а колони були зведені з темно-золотого мармуру, тоді як камін, карниз і капітелі колон були виконані з білого мармуру. Залу прикрашала велика кришталева люстра. Вітальня обігрівалась пічкою з білих кахель.

По правій стороні від "Жовтої" зали розташовувалась "Зелена" зала. По периметру прикрашалась фризом з тригліфами і метопами. Стеля декорувалась розетою і бронзовою люстрою в стилі ампір. Остання кутова кімната була також прикрашена розетою і фризом. Омебльована оскленими шафами. Використовувалась як бібліотека.

По лівій стороні від вітальні розташовувалась зала "Небесна". Вона теж носила таку назву через кольористику інтер'єру. Кімнату прикрашали чотири колони, розташовані в один ряд, виконані з білого мармуру. Вони розміщувались ближче до вікон і розділяли кімнату у співвідношенні 1:4. Стіни вінчав фриз так само пишно декорований як і в "Жовтій" залі. Стелю прикрашала розета і велика кришталева люстра. Остання кімната з лівого боку використовувалась як житлова.

Сходова клітка була розміщена на право від сіней. На другому поверсі над сіньми знаходилась ще одна вітальня, яка використовувалась повсякденно і для прийому близьких друзів. Велика кімната, що знаходилась над "Жовтою" залою не мала визначених функцій. Крім того на другому поверсі розташовувались 9 кімнат зі звичайними паркетними підлогами і кахельними пічками.

Садиба не була розкішно омебльована. До найцінніших речей можна віднести лише крісла і два округлих столика з бронзовими ніжками, два малі і два великі комоди з мармуровими плитками.

Палацово-парковий комплекс в с. Ладиги, Хмельницької обл.
(1830-ті рр.)

Схема головного фасаду

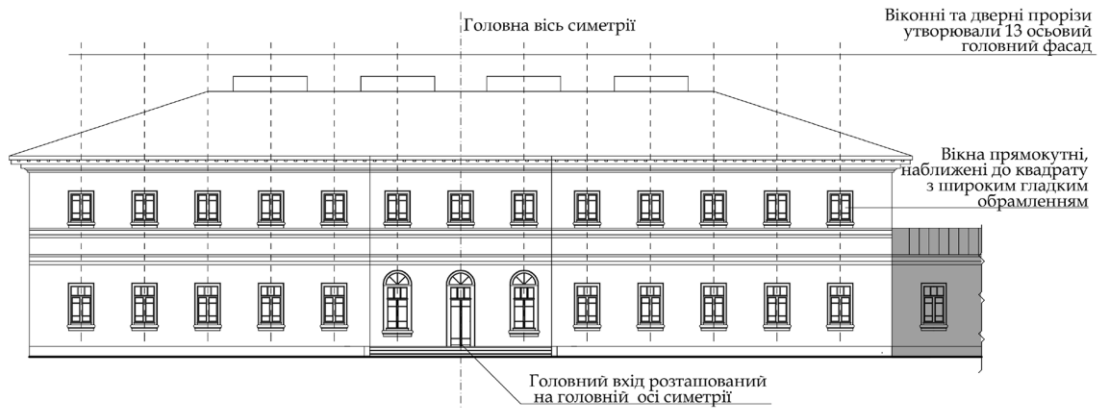

Схема паркового фасаду

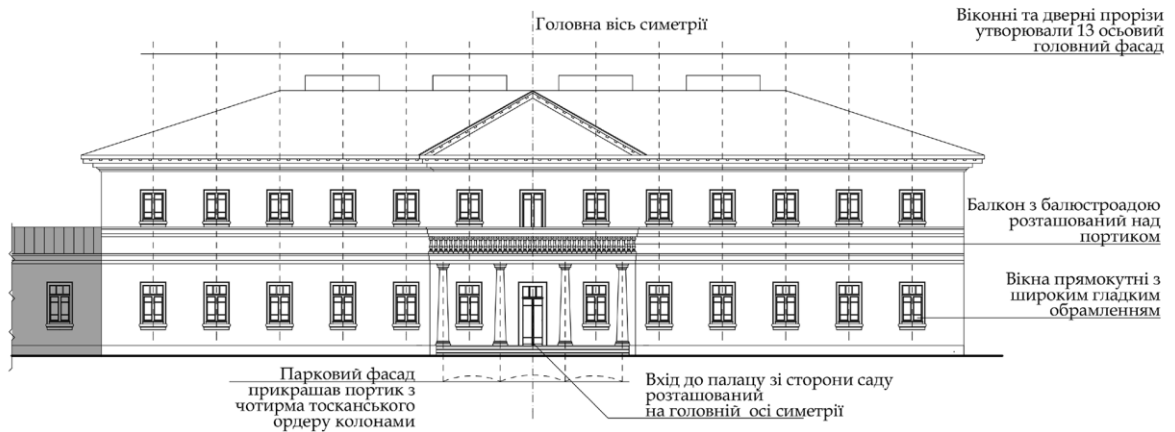

Схема плану

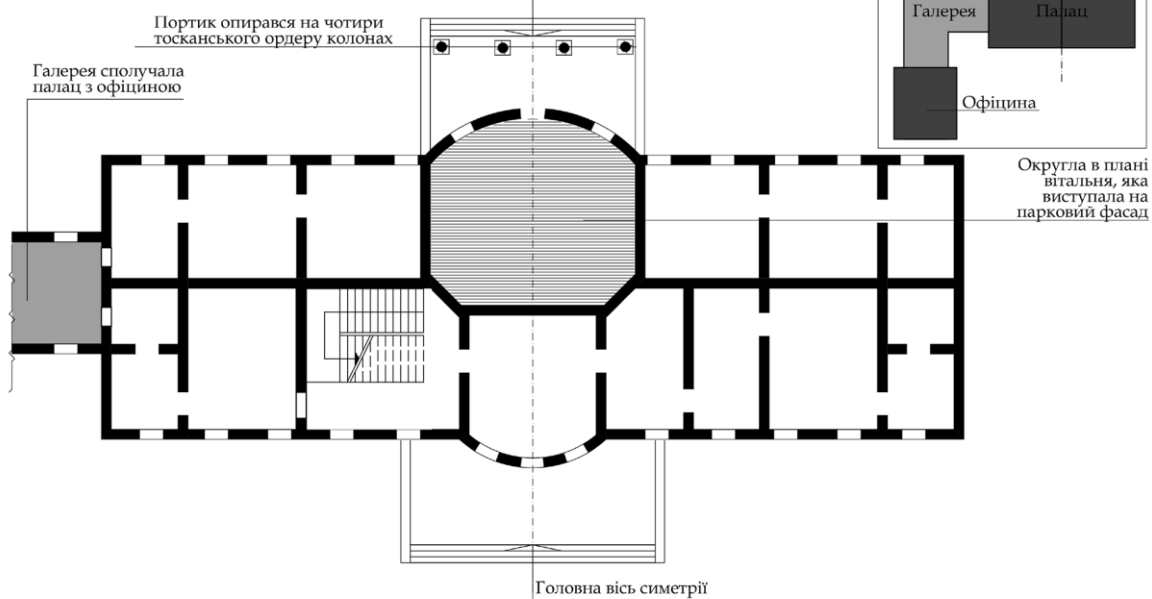

Рис. 3.3.3. Графічна реконструкція палацу у с. Ладиги, Хмельницької обл.

По обидва боки палацу знаходились дві ідентичні офіцини; муровані, одноповерхові, 7-осеві. У плані мають вигляд широкого прямокутника. Накриті гладким чотирихилим дахом. На фасаді обидві будівлі мали вхід з портиком на двох дорійського ордеру колонах. Ліва офіцина була сполучена з палацом напівциркульною галереєю зі стінами почленованими пристінними колонами, які слугували обрамленням вікон. Права офіцина стояла окремо. За нею розташовувалась комора і дровітня, які були сховані за стінкою. Ця стінка сполучала правий кут офіцини з мурованою двоповерховою голубятнею, збудованою у вигляді круглої двоповерхової башти, покритої сплющеним куполом. (Aftanazy, 1994)

Між палацом і офіцинами розташовувався розлогий партер. Від палацу вздовж лівого фасаду правої офіцини попри голубятник була широка липова алея, яка простягалась до фільварку. На площу перед палацом вела широка алея висаджена надвіслянськими тополями. На її початку біля мурованих воріт знаходився прибрамний корпус з колонним портиком, який гармоніював з палацово-парковим ансамблем. Парк навколо палацу займав площу близько 25 га. Розплануванням парку займався відомий садовий архітектор Д. Мікклер. Парк тягнувся по обох сторонах центральної алеї палацу з офіцинами і поступово спадав до р. Вербородинки, яка протікала за палацом. Навколо парку були широкі прогулянкові алеї. Резиденцію оточував рів і ряд тополь.

В часи Першої Світової війни із садиби було вивезено всі цінні речі до Житомира і Києва, решта було розграбовано на місці. До сьогоднішнього дня палац не зберігся.

Палацово-парковий комплекс у с. Лашки.

Село на початку своєї історії належало князеві Сангушко, але опісля "Кольбушевської транзакції" 1753 року перейшло до Антонія Любомирського, а від нього до Яна Антонія Чарнецького гербу Прус III, брацлавського каштеляна (Цинкаловський, 1984).

В 1832 році власники Лашок – два брати Чарнецькі, Ян і Антоній, сини Францішка Владислава і Анелії Коженювської. В 1849 р. Артур Чарнецький, син Яна

і Серпуховської, взамін за село на Поліссі, відступив Лашки родині Глембоцьких гербу Доліва. Першим власником Лашок з родини Глембоцьких стає Ян Канти II (1822-1892), внук Міхала і Маріанни Чайковської, овруцького військового (67), маршалка. Окрім Лашок, Глембоцький тримав ще Плещівку, Калинівку, Хохолівку побіля Житомира, Бабино і Киселі на Старокостянтинівщині, Іванківці і Натолін в Літинському повіті. (Aftanazy, 1994)

Ян Канти II Глембоцький із шлюбу в 1860 році з Наталією Мазаракі мав двох синів: Богдана, жонатого з Марією Мазаракі і Яна Канти III, а також три дочки. (Aftanazy, 1994)

В Лашках господарював початково Богдан Глембоцький (1870-1918). В результаті проведених між братами спадкових справ, Лашки, Плещівка, Калинівка, Хохолівка надбав Ян Канти III, тоді як Богдан дістав Кантівку, Іванківці, Натолін, а пізніше набув ще від Дорожинських Русанівку, Власівку, Теліжинці. Ян Канти III Глембоцький був останнім власником Лашок.

До Глембоцьких, з другої половини XVIII ст., в Лашках стояв старий, цікавий, головно багатими інтер'єрами і їх оздобленням, палац каштеляна Яна Антонія Чарнецького, що мешкав, зрештою, здебільшого в Любешові аніж в Лашках. (Aftanazy, 1994) Палац не зберігся цілісно з часів побудови, тому що підлягав різноманітним перебудовам на початку XIX ст. котрі в значній мірі змінили його давній, первісний, дуже цільний характер, особливо відбилося це, перш за все, на інтер'єрах. Палац був невеликий, одноповерховий, прямокутний в плані, критий високим дахом з аттиком.

На початку XIX ст. він слугував, виключно, як помешкання адміністраторів. Зовні, все ж, палац зберігав свій давній вигляд. Найбільш характерним елементом будівлі була колонада, що тяглася вздовж парадної сторони, утворюючи галерею.

Під кінець XVIII ст., а може десь на початку XIX ст. Чарнецькі вибудували на віддалі кільканадцяти метрів від старого, під прямим кутом, новий палац. Старий призначили на офіцину. В противагу до інших, вибудуваних в той самий час класицистичних будинків, палац не закінчили згідно проекту невідомого архітекта. За родинними переказами припускають, що це був італієць,

спроваджений на Старокостян-тинівшину через знаного випускника Варшавського корпусу кадетів Севрина Букара, котрий мав вибудувати палаци в Ілляшівці і Адамполі. Італійці виконали також ліпнину залів і покоїв. Новий палац в плані прямокутний, значно видовжений, мурований із цегли, двоповерховий, накритий високим чотирьохсхилим дахом. Парадний фасад з 10 вікон акцентували два трьохвіконні симетрично розмішені ризаліти з трикутними щитами – фронтонами в горішній частині.

В кінці XIX ст. Гломбоцькі доповнили середню частину палацу, поміж ризалітами, глибоким арковим під'їздом, що підтримував просторий балкон, оточений кам'яною балюстрадою. Тоді ж, при бічному фасаді, вибудовано чотирьохповерхову, чотирьохсторонню вежу з високим наметовим дахом, а лівий бічний фасад оформили в горішній частині трикутним фронтоном.

Парковий фасад розділили вертикальними пасами – пілястрами на п'ять однакових двохвіконних відтинків. Над крайнім правим звели стінку аттика, а над другим зліва – трикутний фронтон з портиком на чотирьох, поставлений в півколо, колонах іонічного ордеру. Можливо, що такий самий портик мав стати і з правої сторони, але це не дійшло до здійснення.

Фасад прикрашали вікна і їх обрамлення: на першому поверсі дводільні, високі, на другому – трьохдільні, квадратні. Композицію фасаду доповнювали міжповерховий та вінчаючий профільований карнизи.

Спочатку планувальну схему палацу утворювала двотрактова анфілада. Проте, Глембоцькі значно перебудували інтер'єри першого поверху палацу, який був вищий від другого. Це, перш за все, стосувалося головного передпокою (холу), де було ліквідовано міжповерхове перекриття, від чого передпокій сягнув висоти двох поверхів. Стіни виклали прямокутними, в обрамленні рам, дубовими панелями. Навпроти входу розмістили дубові широкі сходи, котрі вели на другий поверх з галереєю, що оточувала передпокій на рівні другого поверху. Плафон стелі оздоблював різьблений з дуба ягелонський орел, вписаний в коло, на амарантовім (малиновому) тлі. Від нього променями розходились кесони, також із дуба. Зліва, від сходів, розміщувався камін на якому стояли бронзові канделябри

(68) і оздоблений різьбленим з дуба гербом Доліва. Передпокій меблювався столом і кріслами з високими спинками в гданському стилі. (Aftanazy, 1994)

Жодні переробки не торкнулись правої сторони парадної анфілади (69) палацу, натомість ґрунтовні зміни стались в лівім крилі. Три великі, зв'язані анфіладою, мешкальні покої зменшують до половини (призначаючи для господарських цілей) за рахунок широкого коридору, вздовж стіни фасаду, котрий зв'язував передпокій з оранжереєю. З коридора потрапляли до великої зали – їдальні, стіни якої, як і передпокій, покривали дубові панелі, а стелю – квадратні, теж дубові, кесони. Зала в часи урочистостей могла вмістити понад 200 осіб. Із стелі звисали дві великі кришталеві люстри, а вздовж стін – подібні бра. Підлога, темно-брунатного кольору, – викладена дубовим паркетом. Середину довшої стіни зали займав камін в шатах із дуба, над котрим висіли полиці із дуже цінними родинними срібними речами. Навпроти, при стіні, поміж вікнами, стояв буфет.

З дуба, окрім панелей, кесонів були виготовлені стіл, крісла з високими різьбленими спинками, оббиті шкірою, обрамлення дверей і вікон. Камін й буфет прикрашали широкі срібні канделябри. На стінах висіли портрети родини Глембоцьких пензля частого гостя Лашок визначного польського художника Лсона Вичулковського. Два портрети представляли Яна і Наталію Глембоцьких в повний ріст, а п'ять інших (погруддя в овалах) – портрети їх дітей.

З передпокою направо, потрапляли до видовженої зали бальної – Білої, просторої, розмірами подібною до їдальні, що займали всю широчінь палацу. Освітлювали її два вікна парадного фасаду палацу і одне вікно і двері під склом (порте-фенетре), що вели на портик паркового фасаду. Стіни зали з білого штучного мармуру (звідкіль і назва – Біла), а в них, на довшій стороні півкруглі, обрамлені профільованими рамами – ніші, в яких містилися прямокутні, із заокругленими кутами, грубки. На грубах – вази із спадаючими галузками квітів, а перед ними – великі стрункі грецькі амфори з білого гіпсу, покриті багатим плоским різьбленням. Горішню частину зали оббігав широкий фриз з тригліфами й метопами заповненими мотивом грифонів, а також профільований виступаючий

карниз спертий на кронштейни. Стелю покривала ліпнина з кесонів, в середині яких зображення квітів (троянд). Залу освітлювали дві люстри з бронзи, і гранованих кришталіків (походженням з гранильні м.Чуднова). На підлозі – паркетна композиція з квадратів різних порід дерева. При парковій стіні, на певній відстані від неї, стояли дві білі колони з штучного мармуру, розділяючи простір зали на дві нерівні частини. Перед 1914 роком побудували дві роздільчі стінки через що, в обох кутах, утворилося дві маленькі кімнати, котрі вельми зіпсували пропорції і гармонію зали. В одній із цих кімнаток розмістили залізні кручені сходи, що вели на другий поверх безпосередньо до зали Жовт а в другій – ліфт (підйомник). Новітні меблі XIX ст. зали Білої не вель гармонували з її класицистичним інтер'єром. Зала мала четверо дверей перші, по лівій стороні, вели до передпокою, другі - до зали Блакитної, що лежала за передпокоєм; по правій стороні - перші двері вели до більярдної, абож Портретної, другі – до зали Коралової (правої кутової паркового фасаду).

Залу Блакитну (звану так із-за кольору стін) оздоблював широкий білий фриз на ампірні (класицистичні) мотиви. Стелю покривали кесони із штучного мармуру. Паркет підлоги з мореного дуба доповнювався іншими світлими породами дерева. На стінах, для вечірнього освітлення висіли бронзові з позолотою бра, а також картина "Панкрати і граф Генрік" художника Людвіка Стасяка, розміром 160 x 120 см. Дубові меблі мали елементи готичного стилю, але не великої вартості. Виділити можна лише стіл інкрустований бронзою фірми Булле. (Aftanazy, 1994)

Найкрасивішою в палаці була зала Коралова. Стіни із штучного мармуру коралового кольору, а стеля покрита ліпниною в стилі італійського ренесансу (70). Дубовий паркет підлоги складався з квадратів із вкрапленням більш світлого дерева. Візерунок паркету – чотирьохлисті симетричні розетки з більш вузькими пелюстками. При стіні, суміжній із залом Більярдною, стояв камінь із сіро-білого мармуру, оздоблений різної величини коралами. Над камінем - велике овальне зеркало в позолоченій ампірній рамі, увінчане короною, а перед ним – круглий столик на одній ніжці, із стільницею, інкрустованою перламутром, і букетом

квітів, виконаний технікою інтарсії. Камін прикрашав бронзовий з позолотою годинник накритий скляним ковпаком. В цій залі висіла картина польського художника Яна Матейки "Хрещення Варненьчика" (71). Меблі виготовлені з темного дерева, криті світлим адамашком блідорожевого квіткового візерунку, а найцікавішими вважали дві шафи фірми Булле з чорного дерева інкрустованого бронзою і слоновою кісткою.

Зала Білярдна (6x8 м) мала стіни: знизу оббиті гладеньким (полірованим) магонісвим (червоним) деревом, а вгорі – мальована в темно-зелений колір. З білої стелі звисала велика позолочена люстра на свічках. Бра, подібні до люстри, декорували стіни, на яких висіли старі родинні портрети, що репрезентували Глембоцьких, Чайковських, Пру-шинських. Із-за цього, її ще називали - Портретною. Середню частину займав більярд, а вздовж стіни - крісла, оббиті зеленою шкірою. В добудованій Глембоцьким вежі, зразу ж за Більярдною, був кабінет "Каприз" Стіни оклесні темними шпалерами; умеблювання – м'які крісла й столики для гри в карти. З кімнати четвертого поверху можна було оглянути чудові, мальовничі краєвиди околиць Лашок, тінистий парк з архітектурними будівлями. Другий поверх палацу зберігав майже без 'змін первісне планування, особливо це стосувалося паркового фасаду, де розмішувалася анфілада із п'яти великих покоїв. Такі ж покої парадного фасаду перебудовувалися двічі з метою їх зменшення й пристосування для господарських цілей; але майже весь поверх призначався для мешкання. Умеблювання було значно скромніше, виділялися лише дві зали. Це мала їдальня для інтимних прийомів і щоденного спілкування і книгозбірня з громіздкими, що сягали стелі, шафами під склом з великим килимом на підлозі та масивним столом і фотелями оббитими темнобронзовою шкірою. Книгозбірня налічувала кілька тисяч томів книг, звезених до Лашок з різних давніх садиб родини Глембоцьких. Серед них багато старих і нових книг, часописів.

На початку ХХ ст. Ян Глембоцький запросив до Лашок знаного бібліотекаря Пйотух-Кубліцького, який працював постійно в бібліотеці князя Романа Сангушко в Гумнісках. Пйотух-Кубліцький працюючи рік в садибі, упорядковує

книгозбірню, укладає відділи і опрацьовує каталог, котрий разом з книгами в часи лихоліття першої світової і громадянської воєн було знищено. Можливо більшу цінність, аніж книгозбірня, становили родинні архіви Глембоцьких. Серед паперів документи, що стосувалися діяльності Міхала Чайковського, з роду Глембоцьких, відомого "Садика-паші", Едмунда Ружицького, самих Глембоцьких. Найцікавіші архівні документи – справи "судів коденських" з часів Коліївщини, де повстанців жорстоко карали при воєводі київському Юзефові Стемпковському, власникові Лабуні. Ян III Глембоцький на початку XIX ст. з'єднав старий палац галереєю з офіциною, а офіцину з новим палацом і в цих галереях влаштував оранжерею. Утворився єдиний архітектурний ансамбль із трьох різних будівель, що оточував партер-травник.

Ансамбль будівель і парк садиби Лашки малював польський художник Наполеон Орда (72). На цьому малюнку видніється одна із найцікавіших будівель садиби – Манеж, що входив в єдиний стильовий класицистичний ансамбль садиби. Манеж прикрашав монументальний портал на десяти колонах, гармонійно поставлених по п'ять з кожної сторони входу. Колони підтримували балочний антаблемент з фризом і трикутний великий фронтон. В його полі, початково неоздобленому, Ян Глембоцький II вирішив розмістити горорізьбу коня арабської породи в натуральну величину, висічену з пісковика. Горорізьбу, за ескізом полського художника Юліуша Коссака (73), виготовили майстри скульптурної майстерні Києва.

При широкій в'їздній алеї на дітинець, вздовж кривизни пагорба, СЦ яло ще декілька інших класицистичних будівель. Це будинок адміністрації маєтку з чотирьохколонним портиком, обіч манежу – стайня (конюшня) для верхових і виїздних коней (частково перебудована), а також возовня.

Палацово-парковий комплекс в с. Лашки, Хмельницької обл.
(поч. XIX ст.)

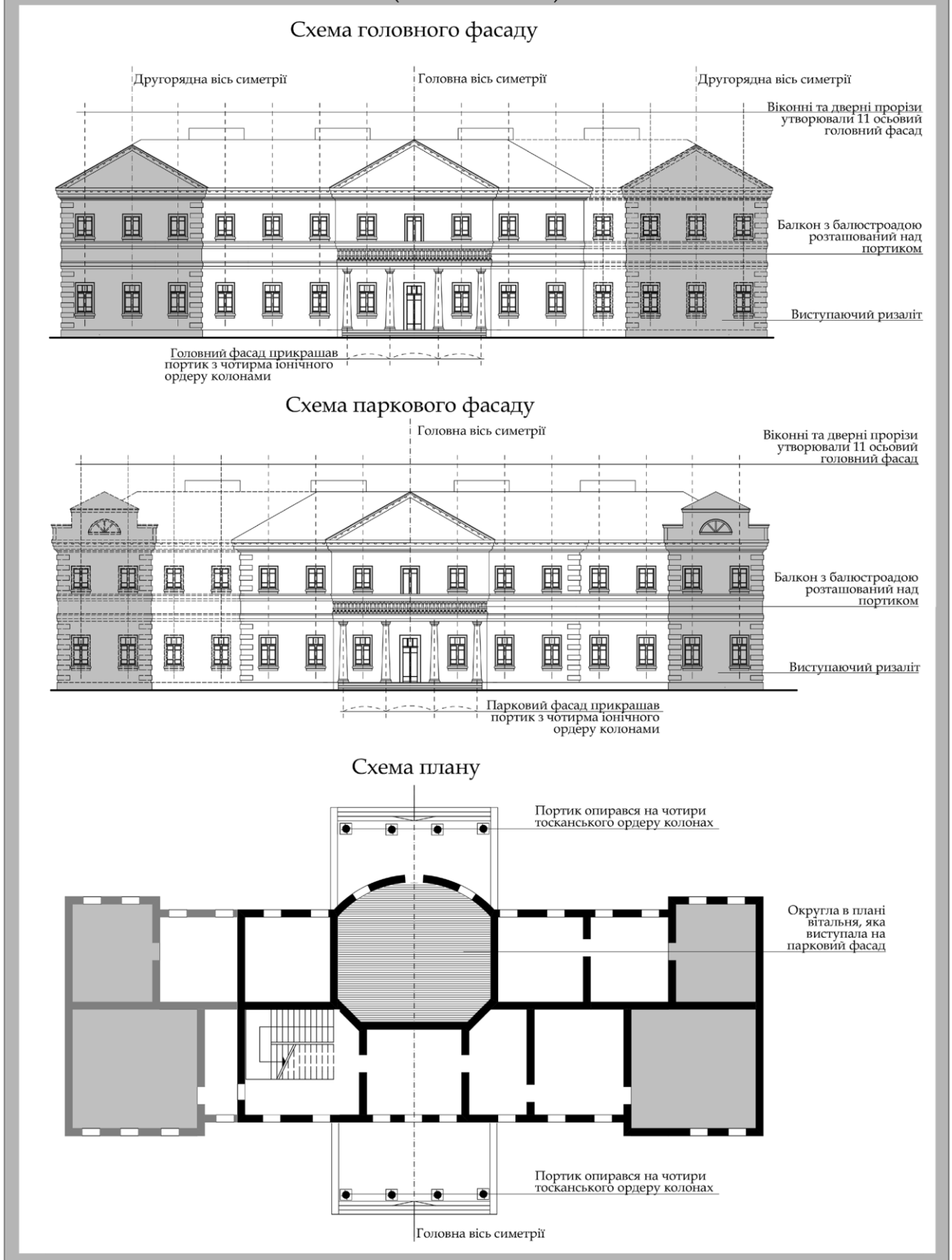

Рис. 3.3.4. Графічна реконструкція палацу у с. Лашки, Хмельницької обл.

В глибині парку, як видно на малюнку Наполеона Орди, підносились садибна каплиця висотою біля 14 м., побудована з двох частин – вузької передньої і більш широкої тильної. Вхід до каплиці прикрашав півкруглий портик з шести тосканських колон, з антаблементом, покритим профільованим карнизом. Передня частина каплиці мала стіжковий дах. Коли вийшла заборона на утримання приватних (садибних) каплиць і відправи в них католицької служби Божої, Глембоцькі передню частину відтяли від тильної і пристосували під оранжерею, а в тильній -таємно провадили служби.

До садиби, що розкинулася на пагорбу, в'їжджали через муровану браму, викладену з двох чотиригранних стовпів з кам'яними кулями в горішній частині і двох бічних мурів з хвіртками для піших. З права від брами стояв трьохвіконний, двоповерховий в середній частині будинок наглядча (привратника), накритий ламаним дахом. Від брами до палацу вела, перетинаючи парк, широка алея. Парк спершу був невеликий: лише оточував палац. Закладений новий, відомим пейзажним архітектором Діонісієм Макклером в 1801-1805 роках, парк значно розширився і обіймав весь пагорб. За задумом Д.Макклера перед палацом, на дітинцеві, проростало декілька красивих самотніх ялин, котрі, як і тополі італійські (пірамідальні) зумисне були лишені, як вертикальні акценти на тлі кулястих брил ростучих поодинокі й групами листяних порід дерев. Цей планувальний прийом Д.Макклер використав в садибах Ладиги й Самчики, а також в багатьох садибах Волині й Поділля, але ніде паркові картини (пейзажі) не повторювалися.

Великий відкритий газон простягався вздовж схилу за каплицею і палацом до яру. Покривали його травники (газони) з квітниками. Над яром під кінець ХІХ ст. вибудували муровану альтанку, сперту на високі муровані стовпи, що сягали дна яру, в горішній частині зв'язані арками. Біля альтанки через яр перекинули місток. Від каплиці в долину, до річечки, збігала алея, обсаджена квітючими кущами й штамбовими трояндами, через що звали її – "трояндовою". Через місток потрапляли до горбистої місцевості, званої "гора Чарнецького". Там на пагорбі знаходилася могила котрогось з членів родини колишніх власників садиби, якого

поховали тут родичі. Чарнецький був, напевне, одним із синів каштеляна, якому припали Лашки. Очевидно, він був жорсткою з важким характером людиною, навіть для власної родини. По його смерті влада костельна відмовила поховання його належно тогочасних католицьких законів. Мусів спочити в самотній могилі й без хреста. Ян Глембоцький на казав перенести останки до іншої могили, на якій поклав гранітну плиту і поставив великий кам'яний хрест. Змінювалися власники Лашок, а легенда про нього проіснувала до останніх днів садиби.

З лівої сторони річечка розливалася в ставки. Звідтіль, через греблю, можна було дійти до новішої частини парку, закладеному при останньому власникові Лашок, котрий використав межуючий із старим парком березовий лісок. Остаточно парк став займати терен понад 100 га і складався з красивих лип, кленів, дубів, каштанів з численними алеями, стежками, що бігли по хвилястій пагорбковій місцевості з далекими перспективами.

Лашки не уникли знищення, як і багато садіб краю в дні більшовицького перевороту і російсько-української війни.

Палацово-парковий комплекс у с. Деркачі.

Село Деркачі над р. Іквою лежить на кордоні цих етнографічних областей. З 1753 р. село належало князю Станіславу Любомирському і його дружині Ельжбеті з Чарторийських. В кінці XVIII ст. Деркачі і Самчики купив граф, учасник Барської конфедерації Лукаш Віктор Якса-Ротаріуш (Lukasz Wiktor Jaxa-Rotharyusz, помер в 1793 р.) гербу Гриф, нащадок лотарингського лицаря де Ротара, котрий бився за хрестоносців і у XV ст. потрапив до поляків в полон. Там і осів. Полоненим він перебував у польського лицаря Якси, з яким затоваришував і навіть одружився на його доньці. Але це все справи давні – і Деркачів майже не стосуються. (Aftanazy, 1994)

Напевно, саме Лукаш Віктор на початку 1790-х років збудував у селі невеликий двір і оточив його прегарним парком. Палац відомий лише з одного фото та скупих родинних переказів. (Aftanazy, 1994)

Палацово-парковий комплекс в с.Деркачі, Хмельницької обл. (поч. XIX ст.)

Схема головного фасаду

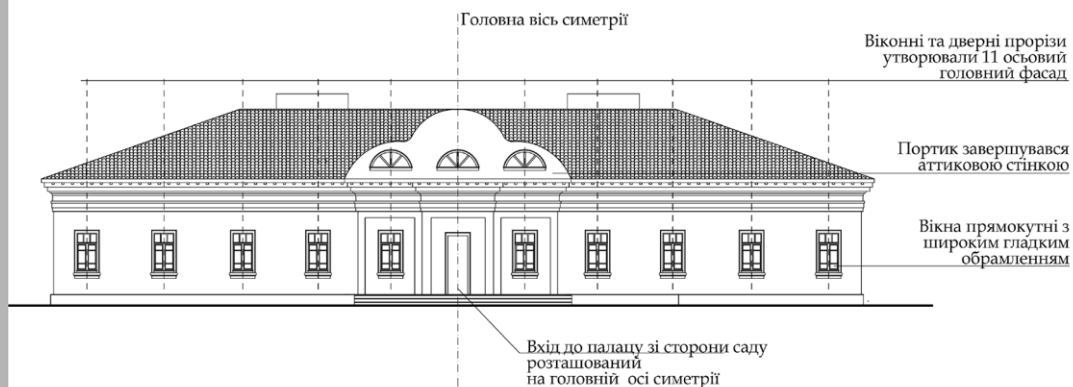

Схема паркового фасаду

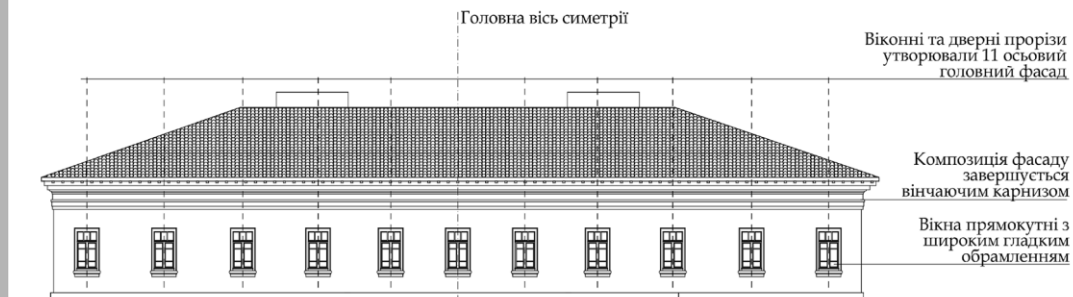

Схема плану

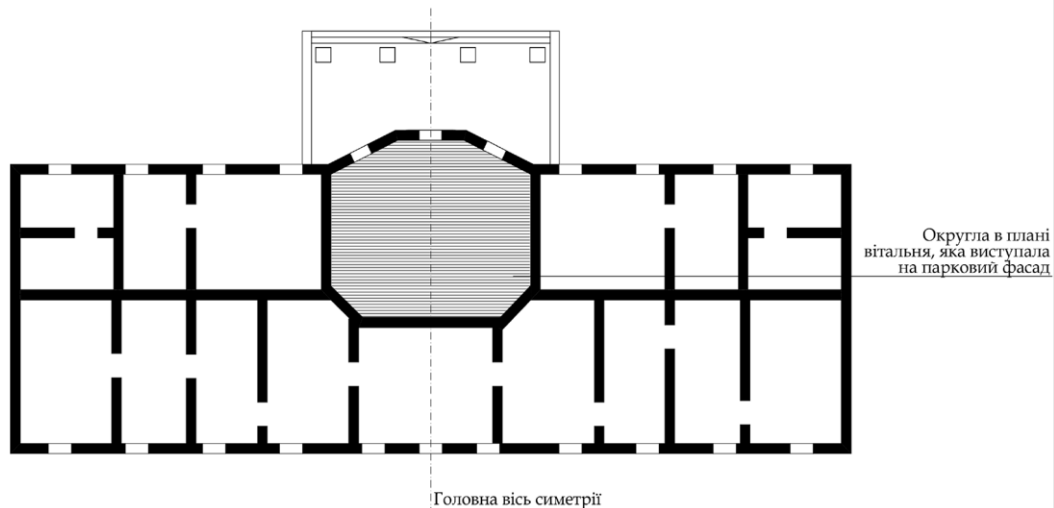

Рис. 3.3.5. Графічна реконструкція палацу у с. Деркачі, Хмельницької обл.

Палац був одноповерховий, прямокутний в плані, з двотрактовим плануванням. На одному з фасадів виступав ризаліт у вигляді ошкленої веранди. Ризаліт цей був увінчаний фронтоном з напівциркульним завершенням, в якому були розміщені три арочні вікна. Головний вхід до палацу був розміщений в лівій бічній стороні будівлі. Будинок був перекритий високим, рівним черепичним дахом.

В будівлі містився великий вхідний зал та дев'ять кімнат. У холі на стіні висіли олійні портрети в сарматському стилі предків власника – у повний зріст, в старопольських шатах. Веранда слугувала їдальнею і одночасно зимовим садом, тут було безліч екзотичних рослин, серед яких й велетенські агави. Біля їдальні знаходився салон. Крім портретів в Деркачах зберігалися інші сімейні цінності, кілька творів мистецтва та антикварні меблі.

Зліва від палацу піднімалися стіни нового палацу. Почав його будувати Йоан Ротаріуш (1835–1917), останній власник садиби, та так і не закінчив. Стояло лише ліве крило, яке пізніше перетворили на оранжерею.

Палац XVIII ст. з усіх сторін був оточений парком та стояв на півострові – наколо плескалися води Ікви та ставу. В парку було безліч алей, стежок, що бігли до води, містків, перекинутих через канали, скульптур, підстрижених зелених огорож, штучних гrotів, ваз на постаментах. Ставом плавав чималий човен з грифон на носі. Веслярів, місцевих хлопців, одягали в морську форму.

Що сталося з двором після Першої світової – невідомо.

Отже, встановлено, що серед виявлених палацово-паркових комплексів авторства Я. Кубицького на території України переважають втрачені, а саме: палаци у с. Бережце, с. Семиреньки, с. Лашки, с. Деркачі та в с. Ладиги. Палаци були зруйновані та розграбовані на поч. XX ст. внаслідок політичних повстань та світових воєн.

Висновки до третього розділу:

Палацово-паркові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст. мають високу архітектурну цінність і як твори садово-паркового мистецтва, і як взірці класичної архітектури відповідного періоду, і як історичні ландшафти, пов'язані з відомими подіями краю або з життям відомих діячів минулого. Ці об'єкти посідають вагомe місце в архітектурній спадщині сучасної України не лише за чисельністю та масштабами будівництва, а й за стилістично-композиційними рішеннями, реалізованими в них.

Реалізація великогабаритних палацово-паркових ансамблів вимагала величезних вільних територій, яких у містах не було, що й призводило до будівництва величних резиденцій у сільських поселеннях в кінці XVIII – поч. XIX ст. Наявність великої вільної території дозволяла споруджувати вільні за плануванням палацові комплекси, прив'язати їх до природного рельєфу з використанням водоймищ та лісів.

Резиденції були потужними господарськими системами і в той же час винятковим культурно-історичним явищем краю. Як правило, палаци проектувалися відкритого планування з обов'язковим високомистецьким парковим оточенням, що підкреслювало красу класицистичної архітектури. Розміри резиденції та багатство декору залежало від статусу її власника.

Комплекс виконуваних садибою функцій зумовив виникнення відповідних будівель і споруд, позначившись на їх об'ємно-планувальному та архітектурному вирішенні, а також на загальній композиції ансамблю. Така поліфункціональність резиденцій зумовила широку номенклатуру будівель та споруд, які умовно можна розділити на такі групи: а) палацові будівлі (палац, офіщини, галереї, які їх сполучали та ін.); б) службові та господарські споруди (конюшні, дровітні, комори, млини, водонапірні башти та ін.); в) комплекс споруд із в'їзною брамою (в'їзна брама, прибрамні корпуси); г) паркові споруди (альтанки, оранжереї); д) культові споруди (церкви, каплиці).

Часовий ареал будівництва палацово-паркових комплексів дуже цікавий з точки зору закономірності формування об'ємно-просторових композицій.

Виділено основні способи формування комплексів, а саме: а) трансформація замкових укріплень у палацово-паркові комплекси; б) формування ансамблів "еволюційним" шляхом; в) закладення і зведення ансамблів за єдиним задумом і в історично короткий проміжок часу. Трансформація функціонально застарілих замкових комплексів мала за мету органічне їх включення в загальний просторово-часовий контекст оточення. В даному випадку архітектор складав проект реставрації замкового укріплення, тому можемо бачити споруди різного стильового вирішення; а в двох інших типах формування палацово-паркового комплексу створювався новий об'єкт, тому споруди в ньому об'єднані логікою планувальної структури і стильовим вирішенням будівель (не враховуючи дисонуючої забудови ХХ та ХХІ ст.).

Великий внесок у будівництво палацово-паркових комплексів кін. ХVІІІ – поч. ХІХ ст. зробив польський архітектор Якуб Кубицький. Проектуючи палацово-паркові комплекси для великих землевласників, які були чудово пристосовані як для ведення сільськогосподарських робіт так і для звичного аристократичного проживання, він створював високий рівень комфорту, можливість насолоджуватись природою, а разом з тим вести світський спосіб життя з пишними прийомами. Кожен комплекс включав в себе більше або менше розвинене ядро(палац) з житловими і парадними приміщеннями та допоміжну групу споруд (господарські, службові та складські приміщення)

За проектами польського архітектора Якуба Кубицького (1758 – 1833) були збудовані палацові комплекси не лише на території Польщі, але й на території України, а саме в сучасних Тернопільській та Хмельницькій областях. Загалом відомо вісім палацових комплексів, авторства Якуба Кубицького, але на жаль, сьогодні збережено лише три. Проаналізувавши стан збереження і характер використання палацово-паркових комплексів кін. ХVІІІ – поч. ХІХ ст, авторства Якуба Кубицького можна сказати, що всі вони пристосовані під громадські споруди. Деякі використовуються як будинки культурно-видовищних закладів (палац у с. Самчики, Хмельницької обл., палац у смт. Вишнівець, Тернопільської

обл.), деякі – як будинки навчальних закладів (палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.), а іноді закинуті і стоять неужитками через що, очевидно, руйнуються.

Територія, де були споруджені палацові комплекси, насичена історичними подіями. У XVIII ст. входила до складу Речі Посполитою, але після придушення повстання у 1795 році Російська імперія, Австрійська імперія та Королівство Пруссія здійснили третій поділ, після чого Річ Посполита припинила своє існування. До Російської імперії відійшли Литва, Курляндія, Західна Білорусь та Західна Волинь. Розвиток художнього образу палацово-паркових ансамблів на Волині протягом II-ої пол. XVIII – поч. XIX ст. відбувався під постійним впливом трансльованої через територію Речі Посполитої європейської архітектурної традиції, власне польської та, протягом XIX ст. – російської. Зі зміною територіальної приналежності змінилися і архітектурні об'єми споруд. Після приєднання до Росії будівництво магнатських резиденцій на Правобережжі не припинилося, проте у першій половині XIX ст. набуло інших рис, що були зумовлені мутаціями стильової спрямованості архітектури. Об'єми споруд стали більш жорстко окресленими, композиції фасадів фронтальними, що й було притаманно стилю ампір. Це виявилось у багатьох садибах Поділля та Волині.

Аналіз функціональної організації палацово-паркових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст., авторства Якуба Кубицького дав можливість констатувати відносно стабільну поліфункціональність палацово-паркових комплексів. У зв'язку з цим виділяються функції: парадна, житлова, службова, господарська, рекреаційна і допоміжна (комунікаційна). Слід відмітити своєрідне функціональне вирішення територій міських садиб, де функціональний розвиток відбувався не вздовж осі «вхід – палац – рекреація», а в перпендикулярному до неї напрямку. Господарські та службові зони виходили на передній план, у разі відсутності парадної функції, що простежується в більшості міських палацово-садибних комплексів.

Таблиця 3. 1.

Основні архітектурні елементи, що формують композицію
плану та фасаду палацу авторства Я. Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст.

Критерії для порівняння Назва об'єкту	Форма плану палацу	Поверховість палацу	Симетрія/асиметрія фасаду (плану)	Бічні виступаючі ризаліти	Виступаючий ризаліт на парковому фасаді	Галереї	Портик на головному фасаді	Портик на парковому фасаді	Фронтон на головному фасаді	Фронтон на парковому фасаді	Аттикова стінка
Палац Бельведер (Belweder), Варшава, Польща	Прямокутний з галереями	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Відсутні	Відсутній	Наявні	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній	Наявний
Палац у с. Плавовіце (Pławowice), Польща	Прямокутний у плані	Двоповерховий	асиметричний відносно головної осі	Наявні	Відсутній	Наявні	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній	Відсутній
Палац у Радзійовіце (Radziejowice), Польща	Прямокутний з галереями	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Відсутній	Відсутні	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний
Палац у Бейсце (Bejsce), Польща	Прямокутний у плані	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Відсутні	Наявний	Відсутні	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній	Відсутній
Палац у Біялчуві (Białaczów), Польща	Прямокутний з галереями	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Відсутні	Наявний	Наявні	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний	Відсутній
Палац у Геленуві (Helenów), Польща	Прямокутний у плані	Двоповерховий	асиметричний відносно головної осі	Наявні	Наявний	Відсутні	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній	Наявний
Палац у Млохуві (Mlochów), Польща	Прямокутний у плані	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Відсутні	Наявний	Відсутні	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний	Відсутній
Палац у с. Бережце, Тернопільської обл., Україна	Прямокутний у плані	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Наявний	Відсутні	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній	Відсутній
Палац у смт. Вишнівець, Тернопільської обл., Україна	Прямокутний з галереями	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Наявний	Відсутні	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний	Відсутній
Палац у с. Ладиги, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний з галереями	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Відсутні	Відсутній	Наявні	Відсутній	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній
Палац у с. Самчики, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	Одноповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Наявний	Відсутні	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний
Палац у с. Ілляшівка, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	Одноповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Наявний	Відсутні	Наявний	Відсутній	Наявний	Відсутній	Відсутній
Палац у с. Семирецьки, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	Одноповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Відсутній	Відсутні	Наявний	Наявний	Наявний	Наявний	Відсутній
Палац у с. Лашки, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	Двоповерховий	симетричний відносно головної осі	Наявні	Відсутній	Відсутні	Наявний	Наявний	Наявний	Відсутній	Наявний
Палац у с. Деркачі, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	Одноповерховий	симетричний відносно головної осі	Відсутні	Наявний	Відсутні	Відсутній	Відсутній	Відсутній	Відсутній	Наявний

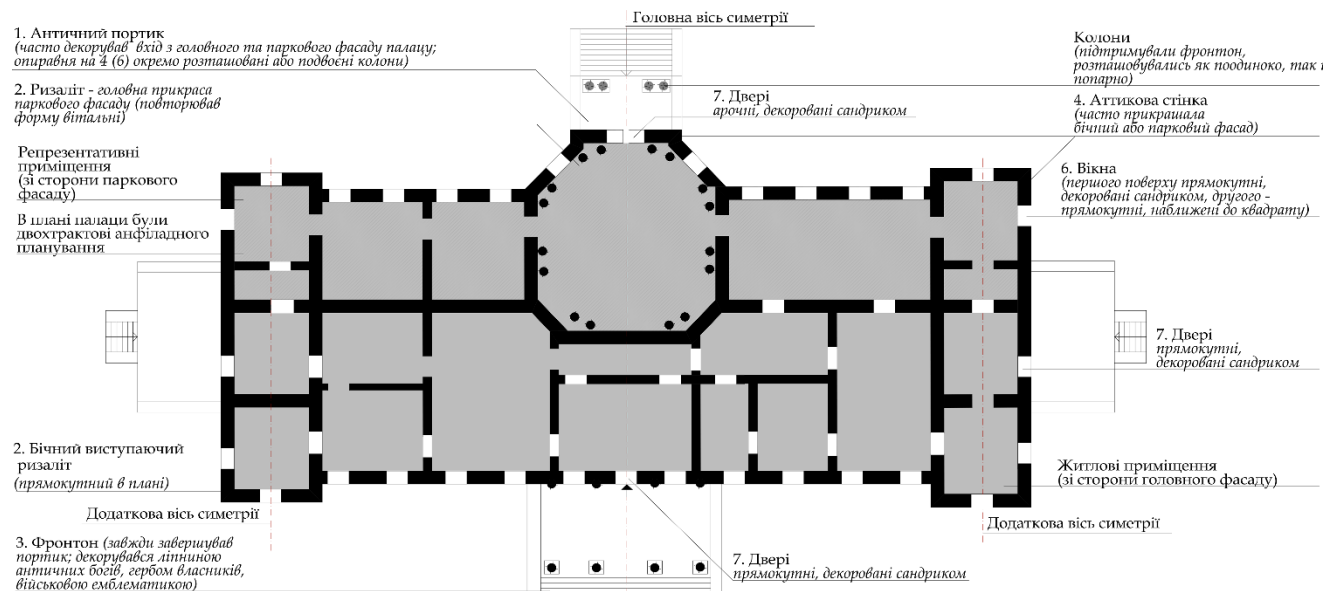
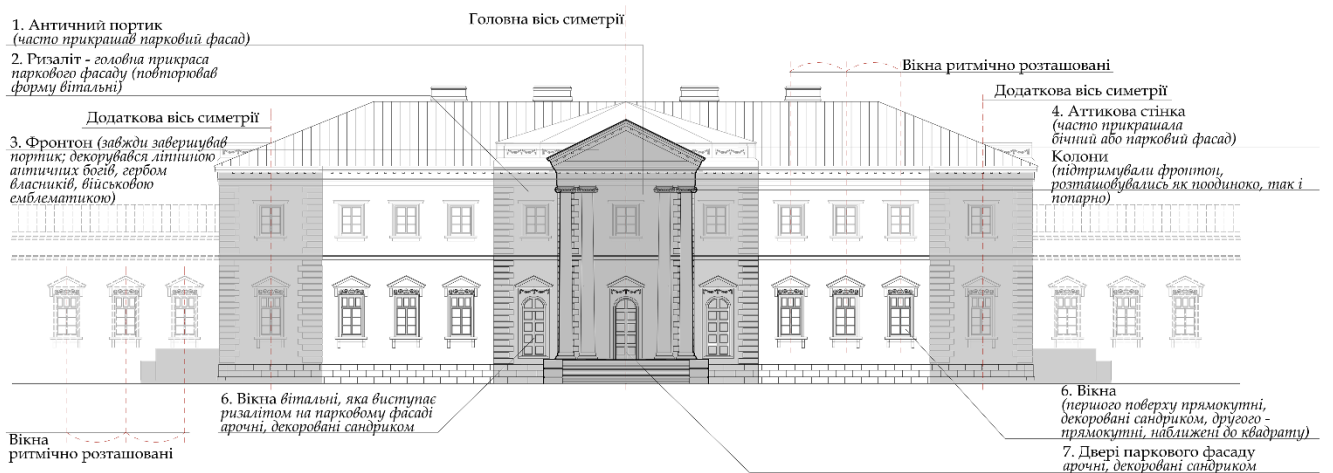
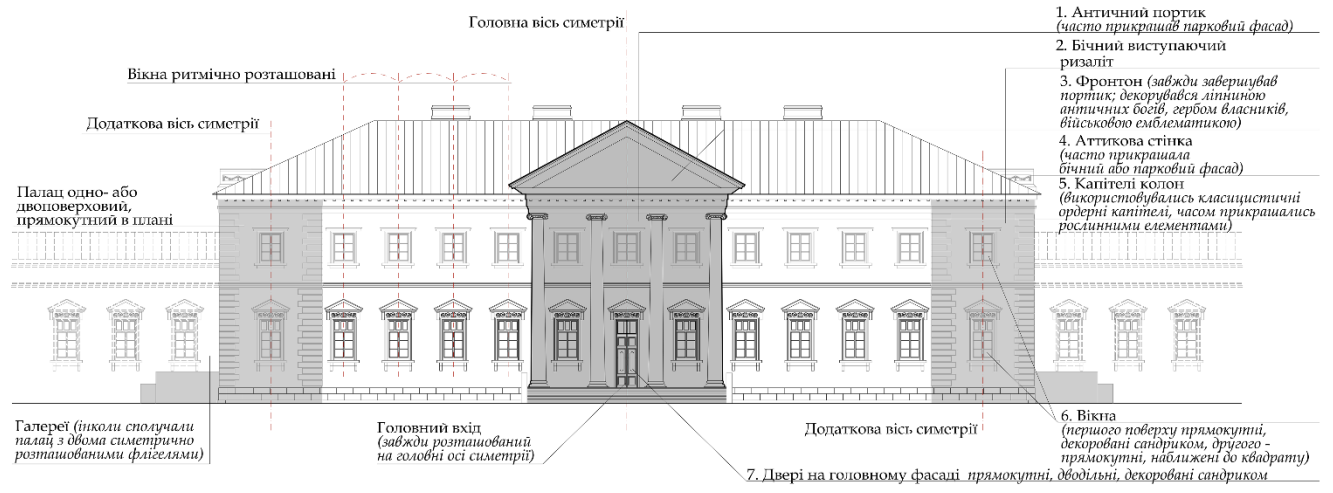

Рис. 3.2. Схема палацу кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького

Палацово-паркові комплекси, споруджені за проектами Якуба Кубицького відповідають загальнокласицистичним канонам, але ідентифікувати їх можна за такими характерними рисами, як: 1) водні системи обов'язково були включені в структуру комплексу. Об'єкти споруджувались на березі річки або ставу; 2) палац завжди знаходився на підвищеній місцевості, а вихід з вітальні розкривав мальовничий краєвид на водойму, яка завжди доповнювала загальну композицію палацових комплексів. Таке розташування палацу унеможливило його підтоплення та замокання під час дощів. Якщо рельєф території комплексу був рівнинний, то створювали штучні насипи в місці розташування палацу; 3) палацово-парковий комплекс зазвичай включав не лише репрезентативні приміщення, але й ряд господарських, складських корпусів, комплекс візної брами з прибрамними корпусами і огорожу, паркові будівлі, культові споруди. На структуру резиденцій повпливала полярна різниця між приватною і держаною власністю. Як і дрібні шляхтичі, представники магнатських родів будували відокремлені палацові комплекси, в яких надавали перевагу не лише відпочинку, але й господарсько-побутовим процесам; 4) Переважали симетрично-осьові композиції фасадів та планів палаців. Така схема вперше була застосована А. Палладіо у його Віллі ротонді під Венецією. 5) Палаці переважно є одно- або двохповерховими, прямокутними в плані. 6) Основний будівельний матеріал – випалена цегла. Стіни оштукатурювали і фарбували в світлі тони. 7) Стіни палаців переважно гладкі, позбалені багатой ліпнини чи складної багатопланого облицювання. Горизонтальні тягнуті карнизи розділяли чисту площину стіни на поверхи або ж завершували загальну композицію фасадів. На такому фоні головний декоративний елемент – античний портик – виглядав найбільш презентабельно. 8) Основний елемент головного фасаду – античний портик, у якому конструктивну частину становлять потужні колони з переважно тосканськими або іонічними капітелями, позбавлені надлишкових канелюр, а прекрасні своєю скульптурною масивністю. Зазвичай увінчаний фронтоном з ліпниною родинного гербу, античних богів чи військовими елементами. Портик віддалений від стіни палацу і створює місце для проходу і плавного підйому

сходами чи пандусом до головного входу в палац; 9) Головний елемент паркового фасаду – виступаючий напівциркульний (або тристоронній) ризаліт, який повторює форму круглої вітальні; ризаліт прикрашав портик з одиничним або подвоєним колонами тосканського або іонічного ордеру. 10) Дах прикрашав масивний зблокований димар. 11) Основні засоби зовнішнього декорування – ордерні мотиви (пілястри, рельєфні фризи), карниз, а також сандрики над вікнами і дверима прикрашали орнаменти імператорського Риму – гірлянди, лаврові вінки, а також трофейні мотиви – композиції, що зображують античну зброю та обладунки. Стіни цокольного або першого поверху, а також кути палацу прикрашали рустом. 12) Віконні прорізи стримано декоровані й підкреслені геометрично. Типове вікно – прямокутне, увінчане лаконічним сандриком або трикутним фронтончиком, позбавлене лиштви. Виступаючі ризаліти акцентовані арочними вікнами з сандриками та ліпниною. Фронтони і аттики прикрашені напівциркульними вікнами, довкола яких відсутні ліпні обрамлення. 13) Магнатські резиденції були чудово запроектовані ззовні і багато оздоблені всередині. Внутрішній уклад в палацах був симетричним, двохтрактовим, з розкішною вітальнею та вестибюлем, який містив сходи і салон; 14) Головною прикрасою палаців завжди була вітальня з купольним склепінням, яке прикрашала вишукана ліпнина. В цілому наука володіє недостатньою інформацією про внутрішній вигляд палаців. Тільки писані джерела говорять про їх незвичайні багатства, особливо в магнатських резиденціях основною була внутрішня наповненість магнатських палаців, направлена на широку репрезентацію і увічнення давності і світлості роду. Для того в палацах-резиденціях знаходились галереї портретів предків, польських королів і найвизначніших представників магнатського роду, сенаторів і міністрів.

РОЗДІЛ 4. ТВОРЧИЙ ДОСВІД ЯКУБА КУБИЦЬКОГО В АРХІТЕКТУРІ ПАЛАЦОВИХ КОМПЛЕКСІВ КІН. XVIII – ПОЧ. XIX СТ.

У розділі вивчено вплив класичної античної архітектури, Палладіанської школи, загальносвітових канонів класицистичної забудови палаців та творчість Доменіко Мерліні на розвиток творчого досвіду Якуба Кубицького та становлення творчого методу архітектора.

Поняття метод принесено в естетику в 20-ті рр. XX століття з філософії і науки. У широкому сенсі метод означає спосіб практичних і теоретичних дій, спрямованих на отримання певних результатів, а також сукупність принципів, що регулюють пізнавальну діяльність, У вузькому сенсі метод – спосіб досягнення будь-якої мети, спосіб виготовлення чи спосіб діяльності.

У художньому методі знаходять своє відображення основні питання творчості, висунуті часом, перш за все питання про характер художнього узагальнення, засобах вираження, способах відтворення явищ життя. Метод – художня організація дійсності, тип художнього мислення, виражений в конкретно-історичній формі.

Поняття творчого методу дуже широке і багатогранне. Це не лише набір певних геометричних пропорцій, композиційних прийомів та планувальних особливостей, а й поєднання архітектурно-планувальних особливостей з природно-кліматичними, історичними, економічними чинниками.

Творчий метод архітектора – це своєрідний синтез творчих методів художника, інженера, організатора виробничих професій. При цьому художній і науковий методи не виходять один з одного, а взаємовідображаються у процесі архітектурної творчості.

Творчий метод чи стиль кожного архітектора певного періоду формує стиль епохи. В творчості зодчих відображаються важливі питання та проблеми теорії і практики архітектурного життя того часу. До числа архітекторів, чия творчість привертає увагу високим рівнем майстерності, відноситься і Якуб Кубицький – польський архітектор, представник класицизму, будівничий палацово- паркових комплексів та громадських споруд. Народився у Варшаві 1758 року. Закінчив

єзуїтський коледж. Вважається учнем польського архітектора Доменіко Мерліні. Короткий час співпрацював з архітектором Шимоном Богумілом Цугом (1733-1807).

З 1781 р. він працював в комісії для двору короля Станіслава II Августа Понятовського. У 1783 р. як стипендіат польського короля Станіслава Августа відбув на навчання в Італію разом зі своїм братом. Повернувся в Польщу у 1786 р., де працював архітектором. На знак визнання у 1791 р. отримав дворянське звання, а з 1806 року він керував будівництвом проектів для уряду. Після розділу Польщі обійняв посаду головного виконавчого офіцера з будівництва.

Був автором кількох проектів для церкви в Уяздова та павільйонів у королівському парку Лазенки. Він став переможцем першого в Польщі архітектурного конкурсу за проект церкви Божественного Провидіння. Автор проекту палацу Бельведер та Східної православної церкви Святої Трійці в Подвалле. Він працював над проектами для реконструкції Королівського замку та містобудування на майданчиках Замкової площі та району Праги. Також побудував ряд церков (напр., Надарзін, Радзеєвіце, Мокободі, Боровиця та ін.) та зміг популяризувати стиль «польського палацу», «польського двору» («двореку»), «польського маєтку». Це палац одно- або двоповерховий, з портиком, прикрашеним колонадою або галереями з колонадою, з круглою залою. (наприклад, палаци у Беячові, Бейсце, Млохові, Самчиках, Ілляшівці).

Як архітектор Варшави в 1807 році став посередником між чистим класицизмом і ампіром вісімнадцятого століття. Хоч Якуб Кубицький і був представником зрілого класицизму з впливом Палладіанської школи, все ж роботи архітектора мають свій творчий почерк і характеризується такими типовими елементами у проектах, як: чітка осьова композиція та симетрія фасадів палаців; прості прямокутні форми в плані палацу, які доповнювались виступаючими ризалітами; головний вхід акцентований портиком з колонадою; використання класичних ордерних елементів, що оздоблювались скульптурами та військової емблематики в оздобленні фасадів. Внутрішній уклад в палацах був симетричним, двоохрактовим, з розкішною вітальнею та вестибюлем, який містив

сходи. Інтер'єри були пишно оздоблені ліпниною та виокремлені кольором (звідси і назви блакитна вітальня, золота чи червона кімната).

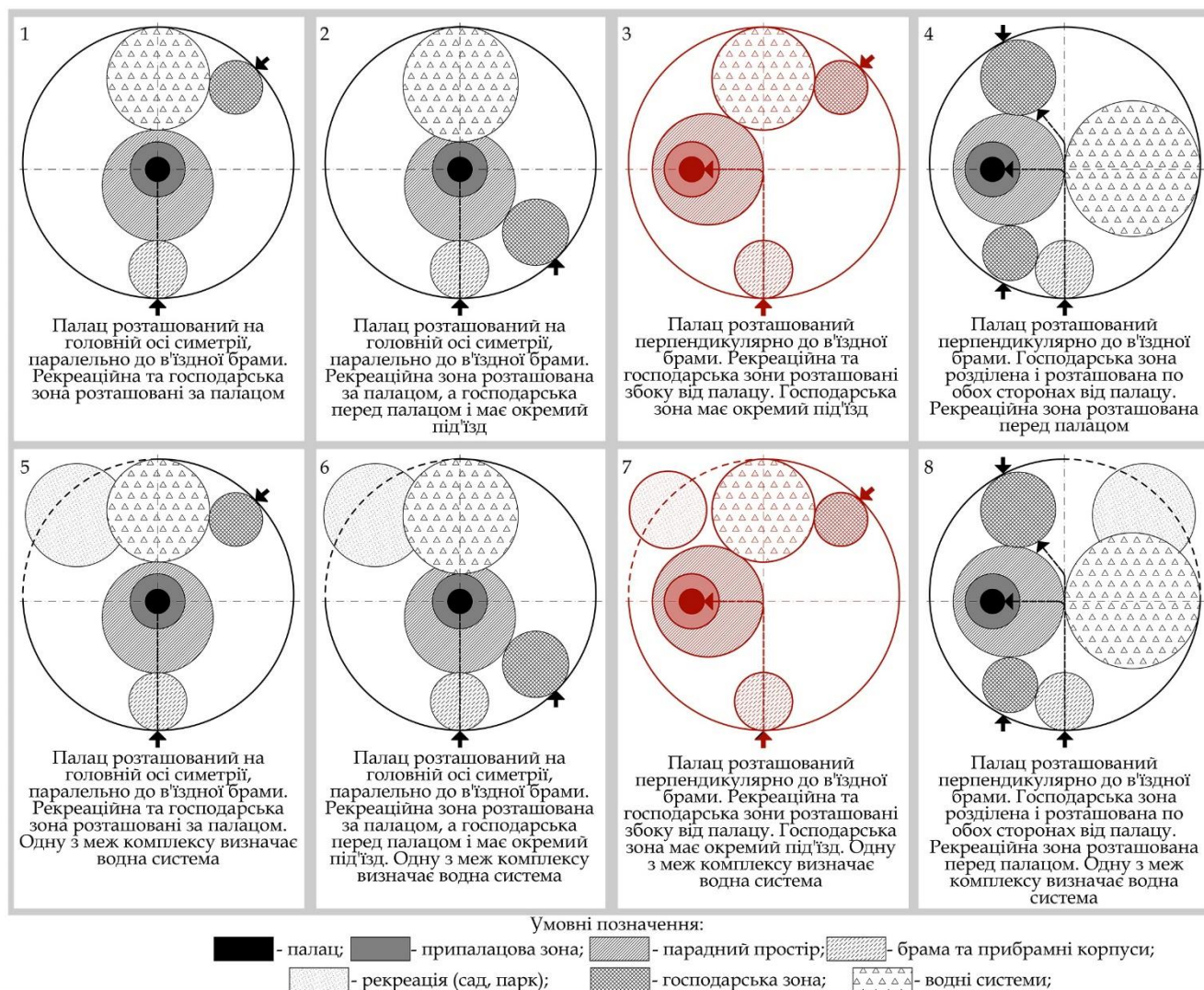

Рис. 4.1. Схема функціонального зонування класицистичного

палацово-паркового комплексу з виділенням схем, притаманних Я. Кубицькому

(на основі композиційних схем О.Л. Михайлишин)

Його творчість охоплює період зрілого класицизму. Стилеве вирішення палацово-паркової архітектури у різних країнах (територія сучасних України та Польщі) дуже цікаве та показове. Архітектор уміло проектує мальовничі палацові ансамблі в часи будівництва помпезних комплексів. Поєднання художньої інтуїції та класичних канонів садибного будівництва в результаті призводять до утвердження художнього методу архітектора.

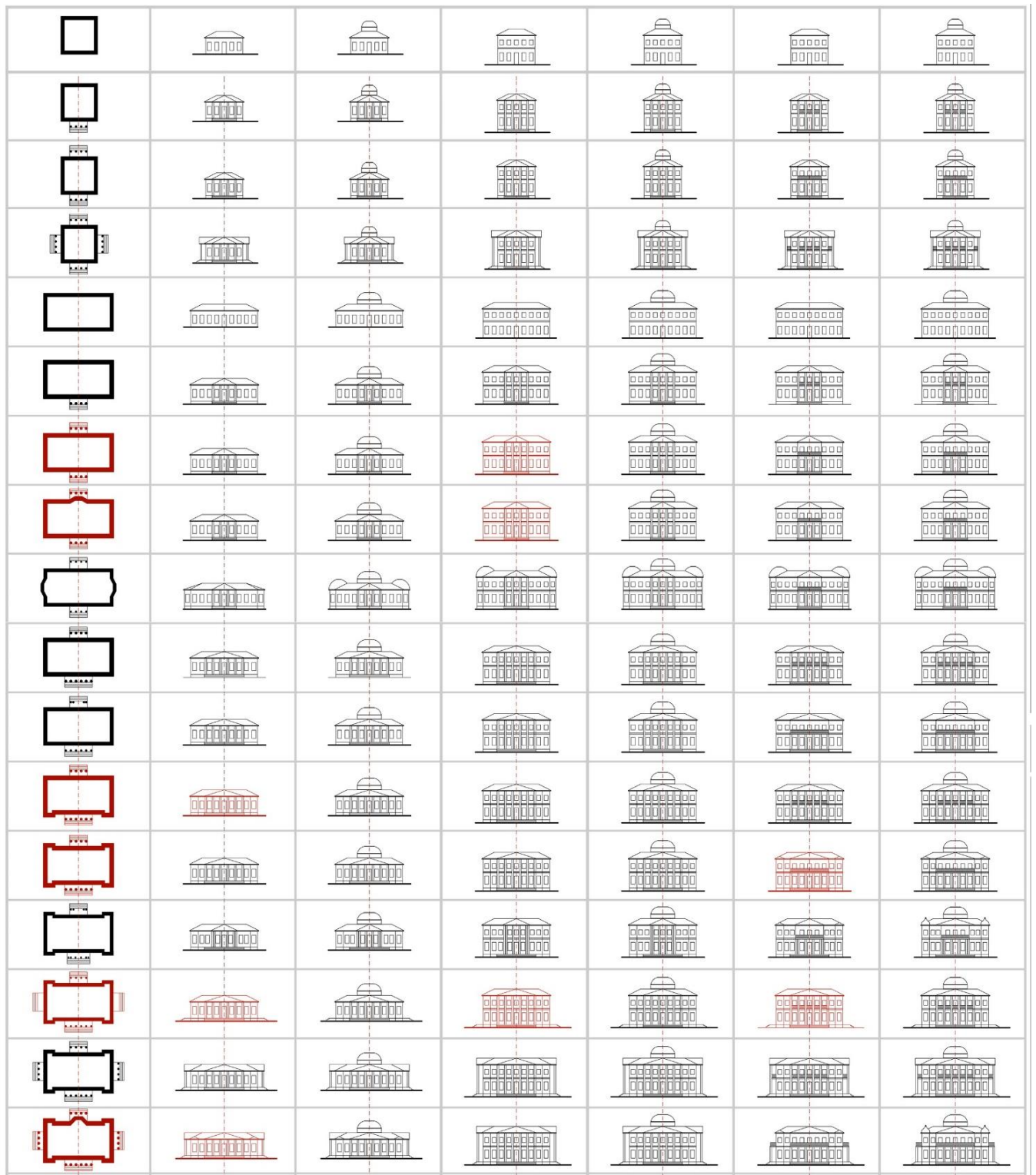

Рис. 4.2. Схема простої форми плану та фасадів класицистичного палацу з виділенням схем, притаманних Якубу Кубицькому

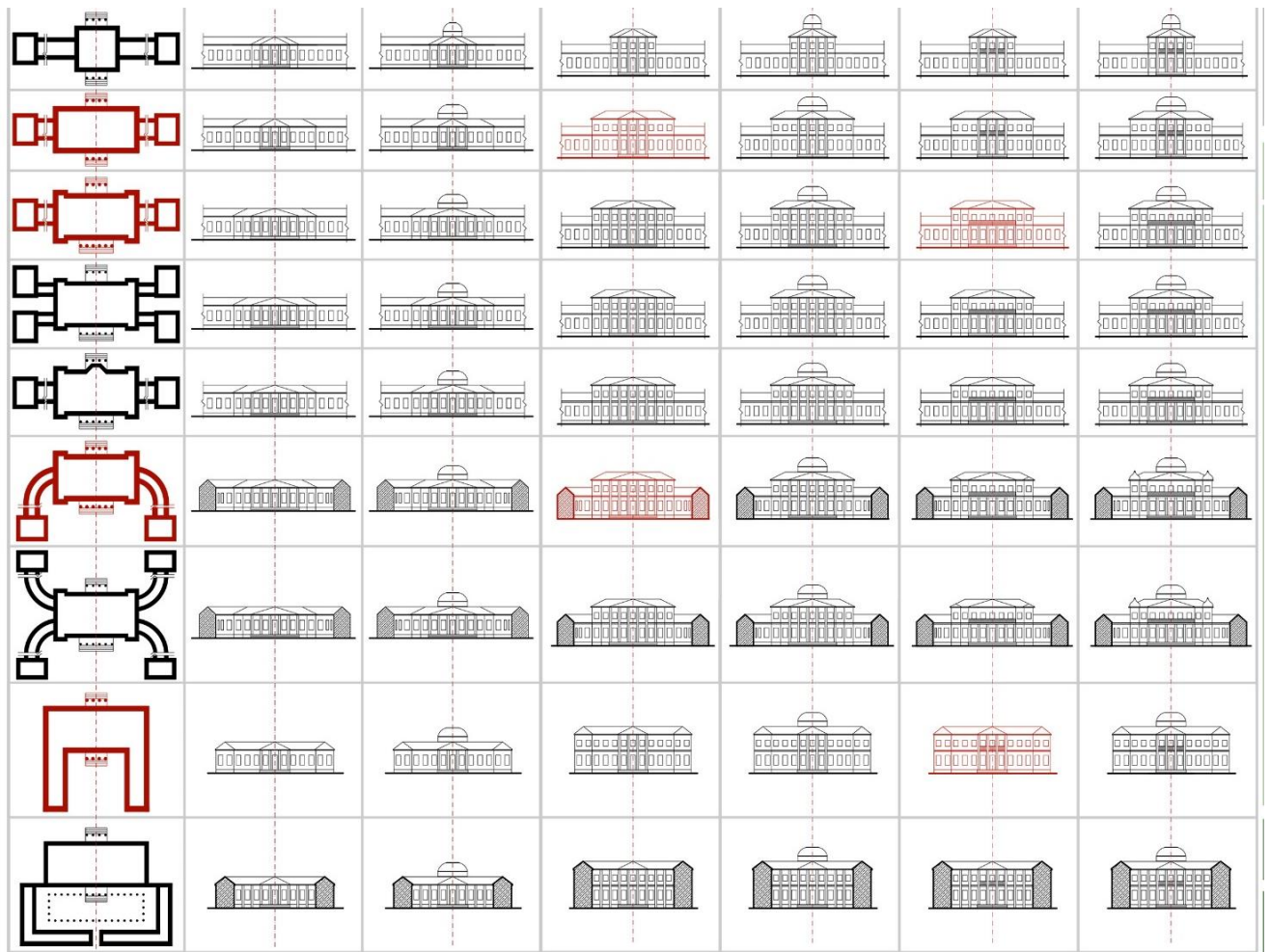

Рис. 4.3. Схема ускладненої форми плану та фасадів класицистичного палацу з виділенням схем, притаманних Якубу Кубицькому

4.1. Вплив античних трактатів на архітектуру палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького

У підрозділі розглянуті античні трактати Вітрувія та Леон-Баттиста Альберті – як архітектурна основа, яка безумовно вплинула на утвердження професіоналізму архітекторів доби класицизму і Якуба Кубицького зокрема.

Безумовно, основою багатьох архітекторів доби Класицизму був Марк Вітрувій – автор трактату «Десять книг про архітектуру». Автор описує три якості, які необхідні архітектурі (міцність, користь, краса), вперше вводить поняття ордеру, яке в класицистичній архітектурі посідає одну з головних ролей, описує будівельні матеріали та конструкції. На окрему увагу заслуговує шоста книга. Вона присвячена приватній

забудові, зокрема і палацово-парковим комплексам. В ній пояснюється як вибирати розташування, розмір та пропорції приватних будинків, як розбивати двори, яка відмінність грецьких та римських будинків. Описуються вимоги до атріумів та табліумів. Якуб Кубицький, як яскравий представник доби Класицизму дотримувався трьох якостей в архітектурі, використовував ордерну систему та чітку симетрію в забудові палаців.

Наступним теоретиком та практиком, який зробив значний внесок у розвиток архітектурної думки був Леон Баттиста Альберті. Вже в сер. XV ст. Альберті у своїй праці «Десять книг про архітектуру» зумів відновити архітектурну логіку античності, включаючи оцінку композиції, відношення до форми, особливості ордерних побудов. Теоретик прагнув розширити стародавню теорію пропорцій, що створювала красу відповідності класичних будівель. Головним пріоритетом для Альберті, на відміну від більшості майстрів того часу, були не зразки, знайдені під час розкопок, а перш за все художня цілісність об'єкту. Він писав, що: «Будівля є як би жива істота, створюючи яку, слід наслідувати природі».

Фактично Альберті перший проголосив основні пропорції ансамблю Відродження, він поєднав античне відчуття міри з раціоналістичним початком нової епохи. Завдане відношення висоти будівлі до величини простору перед нею (від 1:3 до 1:6), погодженість масштабів головних і другорядних будівель, рівновага композиції та відсутність дисонуючих контрастів (Альберті, 1935) – все це складає нові принципи формування архітектурного об'єкту.

Альберті ставить питання про творчий метод архітектора. Опираючись на свій літературний зразок – трактат Вітрувія, Альберті говорить не лише про знання необхідні архітектору, але й моделі, малюнки, креслення, які б дали змогу чітко орієнтуватись на об'єкті проектування, а не вносити зміни в процесі будівництва.

Античні трактати містили малюнки і креслення "зразкової архітектури" та стали основою обміну архітектурними вміннями і прийомами (так як архітектурних шкіл ще не було). Лише в епоху Відродження з'явилися малюнки і креслення, які давали всю інформацію про об'єкт. Архітектори почали

використовувати у своїй роботі детальні об'ємні моделі, а пізніше три ортогональні проекції – план, фасад і розріз споруди (трактат Себастьяно Серліо "Загальні правила архітектури", а пізніше праця Вінченцо Скамоцці "Ідея універсальної архітектури" були як підручники зразків з ідеями італійського Відродження. Плани і фасади римських церков та палаців помітно вплинули на архітектурний репертуар низки будівничих. Зразком для багатьох майстрів був Ватиканський альбом Джуліано де Сангалло. В колекції Палладіо були зарисовки античних споруд, виконані Рафаелем. Один вдалий проект міг дати життя для багатьох наступних проектів.

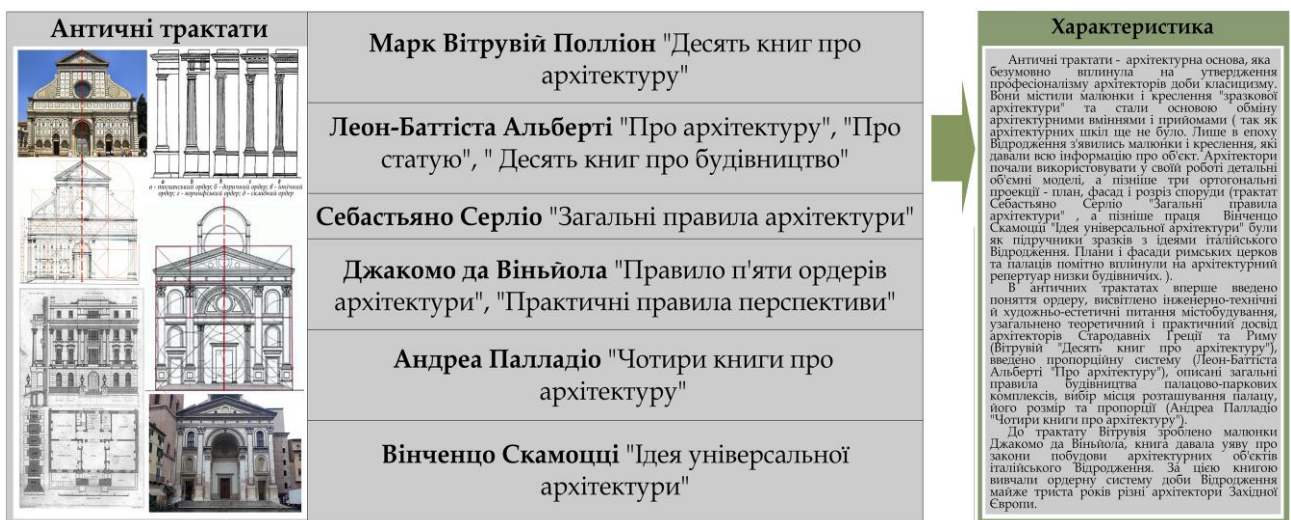
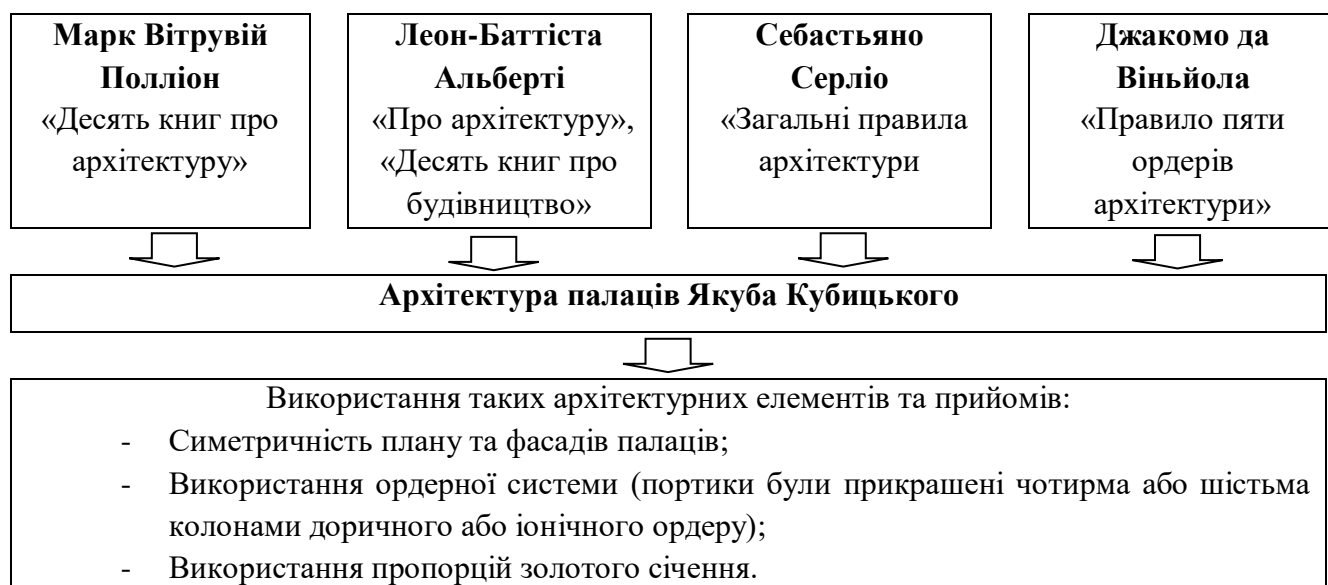

Рис. 4.1.1. Античні трактати . Основні прийоми та характеристики

В античних трактатах вперше введено поняття ордеру, висвітлено інженерно-технічні й художньо-естетичні питання містобудування, узагальнено теоретичний і практичний досвід архітекторів Стародавніх Греції та Риму (Вітрувій "Десять книг про архітектуру"), введено пропорційну систему (Леон-Баттіста Альберті "Про архітектуру"), описані загальні правила будівництва палацово-паркових комплексів, вибір місця розташування палацу, його розмір та пропорції (Андреа Палладіо "Чотири книги про архітектуру").

До трактату Вітрувія зроблено малюнки Джакомо да Віньйола, книга давала уяву про закони побудови архітектурних об'єктів італійського Відродження. За цією книгою вивчали ордерну систему доби Відродження майже триста років різні архітектори Західної Європи.

Вплив античних трактатів на творчість Якуба Кубицького

Загалом можна сказати, що дослідження трактатів дозволяють говорити про залежність архітектора від мецената у виборі зразка для релізації або у загальних настановах під час проектування. Часто замовники залишали підписи під ілюстраціями з трактатів архітектурних елементів чи будівлі загалом, яку б вони хотіли бачити як результат будівництва. Нерідко відбувалось поєднання декількох зразків, що створювало нову композицію. Якуб Кубицький як представник класицизму у своїх проектних роботах застосовував закони архітектури, які прописані у трактатах (прикладів може бути безліч, але обов'язковими елементами у кожному проекті були: закони симетрії, пропорцій та ордерної системи; головний вхід до палацу так само був акцентований сходами та портиком, який завершувався фронтоном).

4.2. Архітектурний спадок Андера Палладіо – як навчальний матеріал для Якуба Кубицького.

У даному підродді розглянутий творчий спадок Андреа Палладіо, а також найвідоміших архітекторів даного стилю і проаналізовано їх вплив на творчість Якуба Кубицького – польського архітектора, засновник типової польської садиби, яскравого представник Палладіанської школи.

Відомо, що обширний і різносторонній спадок Андреа Палладіо був навчальним матеріалом для багатьох архітекторів, а в XVII ст. став основою одноіменного архітектурного напрямку – Палладіанство. Андреа Палладіо (1508-1580) – відомий зодчий епохи Відродження, автор численних архітектурних трактатів, в яких детально описано принципи та етапи формування приватних садиб та резиденцій. Його роботи були засновані на симетрії, перспективі і цінностях класичного храму часів Стародавньої Греції та Риму.

У величних палацах зодчий часто використовує так званий великий ордер, що охоплює декілька поверхів і відрізняється гіпертрофованим масштабом, але при цьому кожен прогін якого символізує Римську тріумфальну арку, римську могутність і монументальність. Одна з головних особливостей творчого методу Палладіо полягає в тому, що він створив нову систему пропорцій ордерів, використовуючи ордер не просто як декорацію фасаду, а як головний організуючий принцип конструкції, через що вона стає виразною, здається просто і чітко організованою та гармонічною.

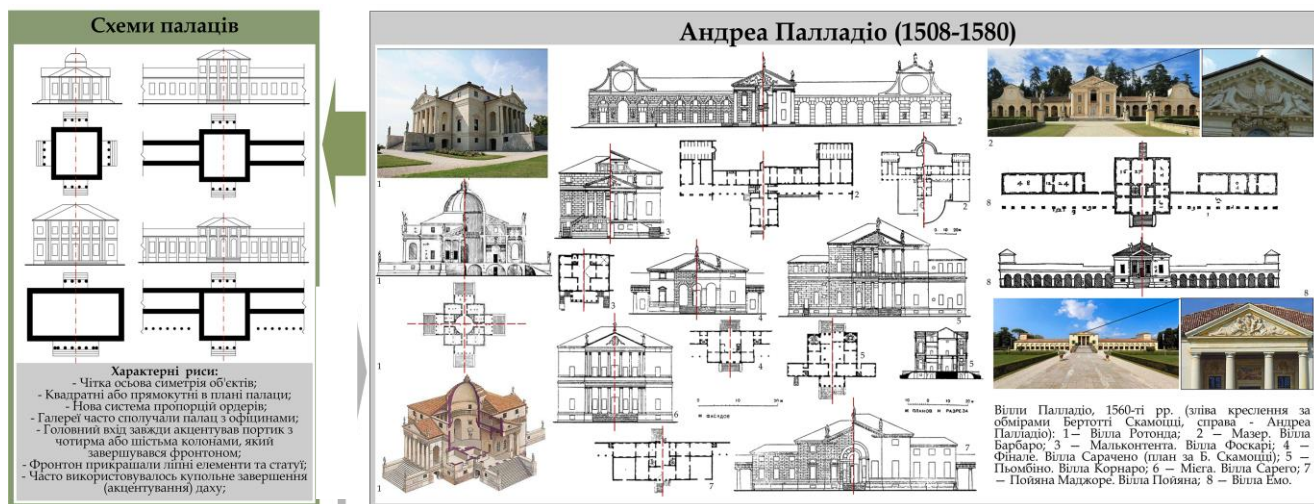

Рис. 4.2.1. Схеми палаців, які характерні для творчості Андреа Палладіо

Загалом Андреа Палладіо, опрацювавши традиції народної архітектури, а також смаки дворян, створив зразкові типи садиб і разом з тим показав майже необмежену кількість можливих варіацій, став засновником «архітектурної моди» епохи класицизму. Це сприяло поширенню і утвердження Палладіанської школи, де архітектура античності (Стародавнього Риму, а пізніше Стародавньої Греції)

була інтерпритована до вимог епохи, а палладіанські типи сільських садиб та міського палацу використовувались ще два століття.

Справжнім продовжувачем творчого спадку Палладіо після його смерті у 1580 р. став Вінченцо Скамоцци. Він добудовував дві останні роботи майстра, будівництво яких той не встиг закінчити (вілла Ротонда, театр Олімпіко в місті Віченца). В палладіанському стилі будував Скамоцци і вілли на венеціанській террафермі, континентальних володіннях венеціанської аристократії. Тому його іноді називають першим представником палладіанства в архітектурі.

Розповсюдження палладіанських ідей в Європі відбувалось дуже швидко, але найбільш представницьким в житловій архітектурі був Англійський Палладіанізм. Відомими представниками Палладіанства були: Ініго Джонс (1573—1652), Джон Вэнбру (1664—1726), Бойл Річард (1695 – 1753), Вільям Кент (1685—1748), Джеймс Пэйн (1725—1789) і Вільям Чэмберс (1726—1796). Настанови Палладіо про затишний родинний дім, про архітектуру, що нічим не опирається природі були надзвичайно близькі англійським смакам з їхнім культом і затишної приватної оселі, і прихильності до садів, і культу приватного життя-існування. Так, Вільям Кент, архітектор з гуртка Барлінгтона, називав вже Палладіо – «майстром і керівником для всіх». Саме Барлінгтон обрав віллу Ротонда як зразок для побудови власного замського будинку в садибі Чізвік. А пейзажний парк Чізвік став першим зразком пейзажного парку англійського типу в країні. І копію вілли Ротонда, і парк розпланував Вільям Кент, що зробило садибу – зразком для вельможних англійців, а Вільяма Кента – модним архітектором.

Якуб Кубицький теж належить до архітекторів Палладіанської школи, проте, говорячи про архітектурні твори даного майстра не варто сприймати їх як результат копіювання архітектури Андреа Палладіо. Скоріше, навпаки, на основі класицистичних канонів Палладіанської школи, архітектор прагнув утвердити власний стиль «польської садиби» чи «польського двору».

Розглянемо детальніше вплив Палладіанської школи, а саме «Чотири книги про архітектуру» Андреа Палладіо. Можна сказати, що Якуб Кубицький повністю

дотримувався правил будівництва палацово-паркового комплексу, описаних в ній.

А саме:

1. Обираючи територію для будівництва садиби необхідно враховувати такі головні аспекти:

а) *природне оточення* – біля лісу, на березі річки чи ставу (з економічної точки зору, зручно для переправи товарів до міського будинку, а з естетичної будь яка водойма приносить прохолоду влітку і дарує чудовий краєвид. Заснування палацово-паркових комплексів у природному оточенні забезпечувало злиття архітектурних будівель та споруд із ландшафтом.

Незважаючи на те, що ліси займали порівняно із загальною площею території Правобережжя незначні простори, характерним явищем у регіоні при виборі території маєтку була наявність невеликих лісових площ, переважно широколистяних. Встановлена домінуюча роль місцевої рослинності при створенні архітектурно-просторових композицій у формуванні пейзажів у палацово-паркових ансамблях (дуб, берест, граб, клен, липа, береза, ясень, в'яз тощо).

б) *розташування палацово-паркового комплексу відносно села (міста)* – територія комплексу повинна бути розміщена на підвищенні, але оточена лісом для затишку, проте сам палац не повинен бути в тіні. Сонячні промені повинні освітлювати житлові кімнати.

2. Розробляючи планування території палацово-паркового комплексу, враховувати, що:

а) до кожного комплексу входить два типи споруд: житлова (для життя господарів) та господарська (для управління та зберігання продуктів і тримання тварин). Територію необхідно розпланувати так, щоб ці зони не перетинались

б) до господарських споруд повинен бути легкий і комфортний доступ (під час негоди чи спеки)

в) палац потрібно розташовувати по середині комплексу, щоб господар міг його обійти

3. Створюючи палацовий ансамбль, використовувати трьохчасну схему житлової або адміністративної будівлі. Тобто, симетрично до головної будівлі – палацу,

розташовувались два флігелі, які сполучались напівкруглими галереями. Чіткому виділенню центрального об'єму палацу сприяла диференціація у поверховому вирішенні даного об'єкта: галереї – одноповерхові, палац та флігелі – двоповерхові із зниженням висоти флігелів по відношенню до головного об'єму палацу.

В результаті проведених досліджень можна зробити висновок про те, що архітектура Палладіанської школи (а особливо її засновника Андреа Палладіо) мала величезний вплив не лише в Європі, а й у всьому світі. Не є виключенням і архітектурні твори Якуба Кубицького. Проаналізувавши основні риси Палладіанської школи можна сказати, що Якуб Кубицький використовував притаманні даній епосі архітектурні прийоми, такі як:

- У плануванні будівель переважали симетрично-осьові композиції;
- Головний елемент фасаду – античний портик, у якому застосовувались потужні гладкі колони з переважно тосканським або іонічним ордером

- Основними засобами зовнішнього декорування були ордерні мотиви (пілястри, рельєфні фризи). Часто використовувались орнаменти імператорського Риму – гірлянди, лаврові вінки.

- Віконні прорізи стримано декоровані і підкреслені геометрично. Типове вікно – прямокутне, увінчане лаконічним сандриком.

- Основний будівельний матеріал – випалена цегла; стіни покривали штукатуркою й фарбували в бліді кольори – білий, блакитний, блідо жовтий.

Проте, крім низки схожих композиційних прийомів, у архітектурі палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького не використовувались такі елементи, як:

- Ротонди, замкнуті в кільце або напівкільце колонади (притаманно архітектурі А. Палладіо);

- У палацах не використовувались куполи: широкі, півсферичні, поставлені на гладкий циліндричний барабан (притаманно архітектурі А. Палладіо);

- Ризаліти не завершувались виступаючими вежами (прямокутну композицію фасаду завершував вінчаючий карниз та чотирьохсхилий дах).

- План палацу не мав форми квадрату чи круга (притаманно архітектурі А. Палладіо);

- Репрезентативні кімнати не завжди розташовувались на першому поверсі, що властиво палацовій архітектурі Палладіо. Таке переміщення є новим етапом розвитку об'ємно-просторових структур палаців, який був завершений в період зрілого класицизму. Це вплинуло і на формування центральної групи приміщень. Сходи в головному вестибюлі палацу не займають колишнє основне місце парадного простору, вони зміщені з центральної осі й зайняли пристінне положення.

4.3. Доменіко Мерліні – вчитель і наставник Якуба Кубицького.

Крім загальносвітової канонів класицистичної архітектури вплив на творчість Якуба Кубицького мав його вчитель Доменіко Мерліні (1730 - 1797) – відомий польський архітектор, італо-швейцарського походження, представник пізнього класицизму і ампіру. За його проектами робили як реконструкції вже існуючих споруд (палац Генріха Брюля, Уяздовський замок, палац Красінських), так і будували палацово-паркові комплекси в польських провінційних містах. Ранішні твори мають присмак стилю бароко, що не погіршило художні образи споруд. Пізніше дотримувався стилістики класицизму, що також йшла від творчого надбання А. Палладіо. До найвідоміших об'єктів, споруджених за проектами Доменіко Мерліні належать : палац Лазенки, Мисливський палац в Лазенках (для короля Станіслава II Августа у 1775-1779 рр.), палац в Ополі Любельським, палац в містечку Яблонна, палац Кароля Томатіса у варшавській місцевості Мокотув, дільниці Крулікарня (1782-1786 рр.).

На теренах України за проектами Доменіко Мерліні збудовано декілька об'єктів, а саме:

1. *Палацу в Великих Межиричах* для Я. Стецького – історичний комплекс, розташований на берегах р. Стави у с. Великі Мечирічі Корецького району Рівненської області. До його складу входили палац, два флігелі, парк із ботанічним садом і штучним ставом, будинки для челяді, стайня, псарня, фільварки, костел із родовим склепом.

Палац, зведений у стилі класицизму, мав два фасади. Парадний вхід прикрашав портик іонічного ордену, колони поставлені у два ряди – шість у внутрішньому й чотири в зовнішньому. До палацу симетрично прибудовані дві дугоподібні галереї-переходи, які з'єднували палац із флігелями. З внутрішнього боку галереї прикрашені колонами тосканського ордеру. Палац мав французьку систему розташування кімнат. Парадна зала знаходилася на другому поверсі; стіни на сходах розмальовані виглядами руїн старого замка, а стелю прикрашало зображення нового палацу. Головна зала була оздоблена в бароковому стилі, тут до тепер збереглася ліпнина й архітектурні деталі[8]. В саду, недалеко від палацу розташовувалась будівля театру на кілька сотен глядачів. Тут виступали актори аматори, хоча іноді це були гастролючі трупи. Окрім, того в маєтку діяла музична капела та оркестр.

Маєтковий парк (архітектор Шимон Богуміл Цуг), закладений у ландшафтному стилі, прикрашав штучний став і ботанічний сад з оранжереями. Також до палацово-паркового комплексу входили будинки для челяді (розташовувались неподалік від палацу і серед місцевих мешканців називались «чворки»), костел святого Антонія, стайні (утримували більше сотні чистокровних англійських і турецьких скакунів за якими доглядали конюхи німецького походження. До тепер ці будівлі не збереглись). До маєткової економії входило декілька фільварків, найбільший з них знаходився в с. Новини, де розміщувалась лісопильня. Окрім цього, наймані працівники займались скотарством і землеробством.

Сьогодні, палац використовується як дитячий інтернат. Потребує ремонту. За палацом є залишки пейзажного парку.

2. *Палац князів Любомирських* знаходиться на території неприступної фортеці-замку роду Острозьких в Дубно. У другій половині XVIII ст., за часів Станіслава і Михайла Любомирських, Дубенський замок почали відновлювати. На старому фундаменті побудували палац Любомирських з великими бальною та бенкетною залами. На стінах тацювального салону збереглася робота відомого італійського майстра Доменіко Мерліні – декор з барельєфним зображенням танцюючих вакханок і сатирів.

Зараз об'єкти фортифікаційної споруди і палаци Любомирських та Острозьких входять до складу Державного історико-культурного заповідника Дубно.

3. *Палац в смт. Вороновиця* побудований в кін. XVIII ст. До складу палацово-паркового комплексу входять: палац Грохольських-Можайських, парк, господарський корпус, льох і водонапірна вежа. Перша згадка про смт. Вороновиця зафіксовано 1545 р. З 1748 р. Вороновиця отримує статус міста і стає власністю польського магната Михайла Грохольського, який почав будівництво палацу.

Палац Грохольських-Можайських – великий триповерховий будинок, що нараховує 43 кімнати, побудований в стилі раннього класицизму, а його архітектором швидше за все був королівський зодчий Доменіко Мерліні, який у другій половині XVIII ст. розробляв проекти палаців для польських магнатів. Характерною особливістю цього палацу є те, що він розташований на найвищій точці місцевості, а його загальний вигляд нагадує розігнуту підкову, немов широкі крила, які "огортали" всіх, хто наближався до його воріт. Палац оточує закладений в кін. XVIII ст. парк, який був закладений за зразками французьких парків. У його північній частині знаходився фруктовий сад, де чітко визначалося місце кожного дерева і куща, цей сад постійно оновлювався наступними поколіннями. Із західного боку парк межував із землями селян, а з півдня і зі сходу був оточений кам'яним парканом.

Після того, коли останній представник роду Грохольських виїхав до Австрії, в 1869 р маєток Грохольських на торгах в Одесі придбав Микола Федорович Можайський, життя якого незабаром трагічно обірвалося. Тоді господарем садиби став його брат – Олександр Федорович Можайський, конструктор першого в світі літака, який здійснив свій задум на 20 років раніше американців братів Райт. У селищі Вороновиця Олександр Федорович займався науковою діяльністю, яка передувала створенню повітроплавного апарату, зокрема, дослідник вивчав на прикладі птахів умови горизонтального польоту. Саме тут В. Можайський виготовив свою першу модель: планер прив'язували до трійки коней, а коли коні починали тягнути воза з високого пагорба, планер злітав і рухався за ними.

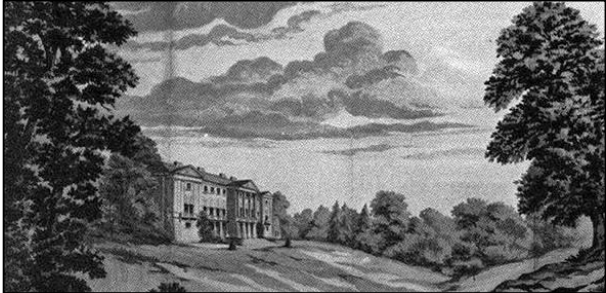
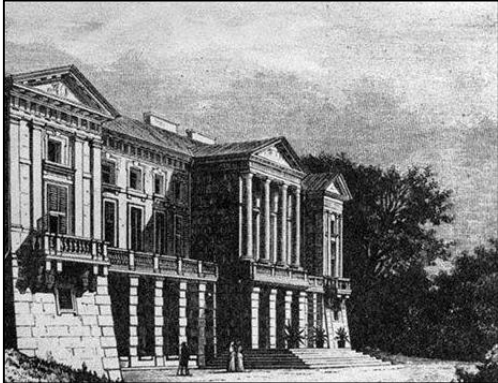
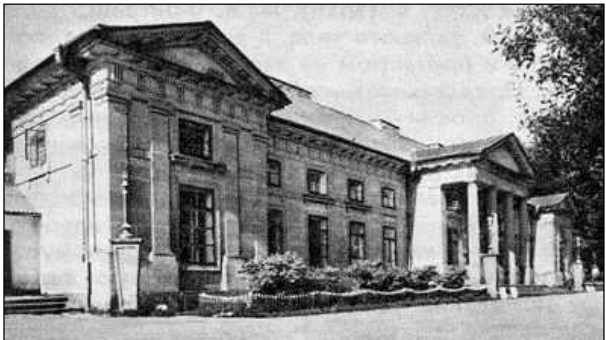
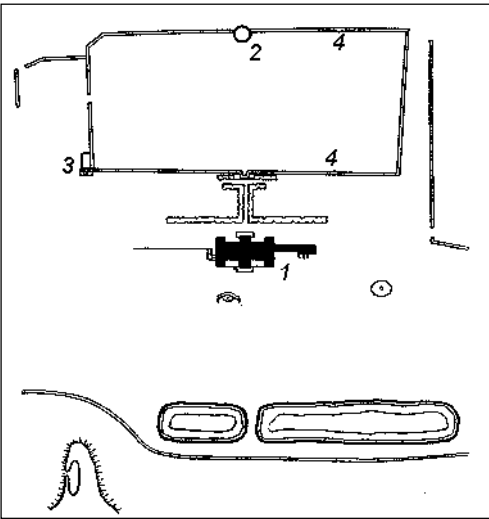

В даний час палацово-парковий комплекс в с.мт. Вороновиця Вінницької області є пам'яткою архітектури національного значення, тут розміщений музей авіації та космонавтики ім. Олександра Можайського, який щорічно відвідують понад 2 тисячі осіб. Експонати музею показують велику роль авіації у Другій світовій війні, представляють перші кроки людини в космос, прославляють таланти винахідників і мужність льотчиків-випробувачів.

4. *Палац у с. Маліївці, Хмельницької обл.* Даний об'єкт розглянемо детальніше так як він збудований у співавторстві з Якубом Кубицьким. Палацовий комплекс у с. Маліївці розташований на схилах р. Ушки і разом із парком займає площу 20 га. До складу комплексу входили палац, господарський будинок, художня огорожа, міст на під'їзд до флігелю (не зберігся) та парк з парковими спорудами, а пізніше (1900 р.) – водонапірна вежа з оглядовим майданчиком та флагштоком.

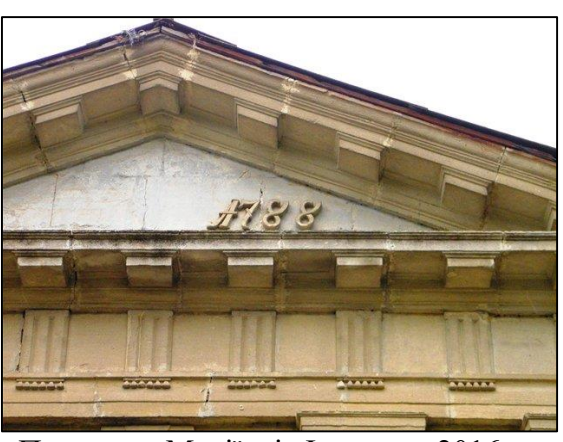
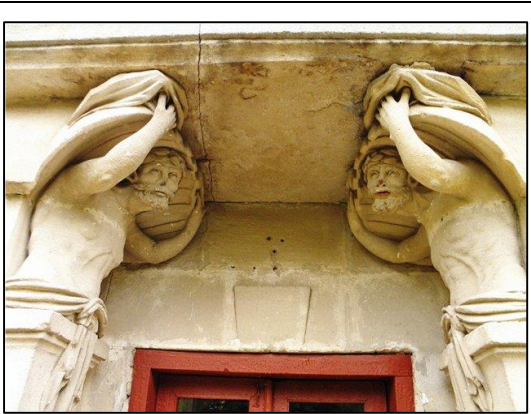
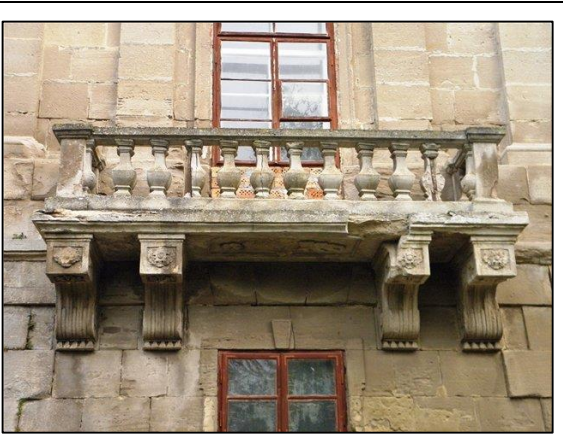

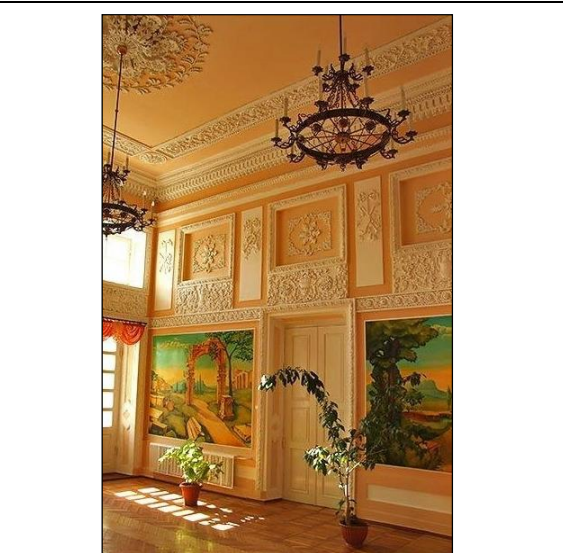
Головний будинок з оранжереєю та флігелем споруджено в 1788 р. графом Орловським, для будівництва якого було запрошено відомих на той час архітекторів – італійця Доменіко Мерліні (1730 – 1797) і його учня Якуба Кубицького (1758 – 1833). Палац постав у стилі раннього французького класицизму, а в його основу покладено класицистичну концепцію архітектора А. Палладіо з використанням стилю французьких резиденцій часів Людовика XVI.

Палац збудовано прямокутним у плані із блоків місцевого пісковика, які згодом потемніли від часу. На лівому бічному портику збереглася дата побудови палацу – 1788. Внаслідок розташування будівлі на крутому схилі головний фасад має два, а парковий три поверхи. Це дало змогу розвинути з паркового боку представницьку палладіанську композицію повного дорочного ордеру на високому цокольному поверсі, збагачену відкритими терасами та балконами. Вирішення фасадів симетричне. Центральна вісь головного фасаду акцентована чотириколонним портиком. Фасади палацу пропорціями членувань наслідували античні зразки. Звідси, зокрема, вимушене розташування вікон 2-го поверху в рівні підлоги, що створює невідповідне для житла освітлення.

Архітектура палацу у с. Маліївці, Хмельницької обл.

1.	 <p data-bbox="368 595 751 629">Палац у с. Маліївці, XIX ст.</p>	2.	 <p data-bbox="1038 685 1430 719">Палац у с. Маліївці, XIX ст.</p>
3.	 <p data-bbox="368 1081 751 1115">Палац у с. Маліївці, XIX ст.</p>	4.	 <p data-bbox="975 1261 1493 1473">1 – палац з флігелем; 2 – водонапірна вежа; 3 – господарські будівлі; 4 – кам'яна огорожа саду з воротами. Схема генплану палацово-паркового комплексу у с. Маліївці</p>
5.	 <p data-bbox="304 1910 815 1977">Палац у с. Маліївці. Парковий фасад. 2016 р.</p>	6.	 <p data-bbox="975 1910 1485 1977">Палац у с. Маліївці. Головний фасад. 2016 р.</p>

Архітектура палацу у с. Маліївці, Хмельницької обл.

7.	 <p>Палац у с. Маліївці. Портик. 2016 р.</p>	8.	 <p>Палац у с. Маліївці. Фронтон. 2016 р.</p>
9.	 <p>Палац у с. Маліївці. Атланти. 2016 р.</p>	10.	 <p>Палац у с. Маліївці. Балкон на парковому фасаді. 2016 р.</p>
11.	 <p>Палац у с. Маліївці. В'їзна брама. 2016 р.</p>	12.	 <p>Палац у с. Маліївці. Інтер'єр. 2016 р.</p>

Членування зовнішніх мас будинку відповідає внутрішньому розплануванню, а саме двотрактовій анфіладі з розташованими на центральній осі парадним вестибюлем та двосвітним залом, якому в цокольному поверсі відповідає домова каплиця з порталом, акцентованим оригінальними атлантами. Завдяки цьому зберігається вироблена ще в період бароко симетрично-осьова система розпланування, що відображає єдність внутрішнього та зовнішнього об'ємів. Це рішення притаманне сформованій ще в II-й половині XVII ст. французькій репрезентативній резиденції так званого типу «між двором та садом». Але є і відмінності. За взірцем вілл Палладіо парадні апартаменти займали перший поверх, а житлові приміщення другий. Таке переміщення є новим етапом розвитку об'ємно-просторових структур палаців, який був завершений в період зрілого класицизму. Це вплинуло і на формування центральної групи приміщень. Сходи в головному вестибюлі палацу не мають колишнього парадного характеру, вони зміщені з центральної осі й зайняли скромне пристінне положення.

Фасади палацу прикрашають центральні ризаліти з чотириколонними портиками тосканського ордера та бічні ризаліти, увінчані трикутними фронтонами. На центральному портику і на портиках з боку парку до недавніх часів містився герб Орловських. Колони центрального портику на рівні першого поверху замінюють пілястри, увінчані напівфігурами чотирьох могутніх атлантів, які тримають на своїх плечах балкон другого поверху.

На першому поверсі паркового фасаду між ризалітами є ефектна відкрита галерея із квадратних стовпів, які підтримують довгі балкони з різьбленими консолями та балюстраду. До східного фасаду палацу прибудований двоповерховий корпус, що спочатку служив оранжересю з зимовим садом. У північному крилі збереглися парадні сходи з ажурною огорожею кінця XVIII ст.

В інтер'єрі застосовано новий набір декоративних форм стилю Людовіка XVI (рококо). Це особливо стосується головного залу, стіни якого прикрашені ліпниною у вигляді музичних інструментів (ріжки, кларнети, гітари тощо), підвішених на стрічках з бантами, перевитих витонченими рослинними стеблами. Стіни були вкриті орнаментальними малюнками (тепер забілені), а міжвіконні

простінки декоровані дзеркалами. Північну стіну обіднього залу займало живописне зображення «Виверження Везувія». У парадній спальні розміщено колонний альков, стіни її вкриті штучним мармуром. Стеля прикрашена чудовими розетками.

Після смерті засновника маєтку Ян Онуфрій Орловський він перейшов до його єдиного сина, плоскирівського маршалка Адама Орловського (1780 – 1848). Після нього палац перебував у володінні його старшого сина Ігнатія. Але той був слабкий розумом, і тому маєтком фактично управляв його брат Олександр (1718 – 1893). На початку ХХ століття Маліївцями володів племінник померлого Олександра Ігнатій Мечислав (1865 - 1926). Незабаром він продав палац разом з парком останньому власнику – Ксаверію Францишеку (1862 – 1929).

З початком Першої світової війни у 1914 році останній власник маєтку встиг вивезти до Франції найбільш цінне палацове начиння. Але частину колекції було втрачено по дорозі. У 1917 році маєток було націоналізовано. Був намір навіть розібрати палац, але завдяки місцевому лікарю Е. Селецькому, дружина якого була родичкою Куйбишева, унікальну пам'ятку вдалося врятувати. Зараз в стінах колишнього палацу дитячий протитуберкульозний санаторій. 29 вересня 2009 року свій колишній родинний маєток у Маліївцях вперше відвідав правнук останнього власника палацу Каспер Красіцький.

На північ над палацу знаходиться ще одна цікава споруда – водонапірна башта, яка забезпечувала мешканців палацу водою. Збудована на початку ХІХ століття (за іншими даними – у 1900 році). Вежа стилізована під замкову башту, є круглою в плані і має висоту 25 метрів. Завершується вінцем машикулів – навісних бійниць. Віконні отвори прикрашені лиштвами.

З обох сторін до башти примикає паркова огорожа, яка замикає по периметру фруктовий сад. У центрі південної стіни паркової огорожі збереглася в'їзна брама маєтку, на пілонах якої стоять кам'яні вази.

За вимогами часу та за рангом палац мусив мати відповідне архітектурне оточення. Цьому найбільше відповідає парковий комплекс у с. Маліївцях. Парк з'явився завдяки відомому європейському паркобудівничому Д. Макклеру та

майстру-садівнику Д. Клігеру. Парк, площею 17,2 га, закладався у формі кленового листка, відповідним плануванням його алей і доріжок. У композицію пейзажного парку входять став, річка Ушка, скельна група, малі архітектурні форми (фонтан, скульптури). Під'їзна алея спрямована до палацу під гострим кутом для урізноманітнення ракурсів сприйняття головної будівлі в міру наближення до неї. З відкритої тераси паркового фасаду палацу відкривається чудовий краєвид на став з Лебединим островом, на романтичну скелю з водоспадом, гротом та василіанською Хрестоздвиженською церквою. На жаль, зараз первісне планування парку втрачено, а сам він доволі запущений.

Палацово-парковий комплекс, займаючи вершину в розвитку раннього класицизму в Україні, віддзеркалює найкращі досягнення архітектури палацового житла свого часу.

Отже, у творчості Я. Кубицького можна прослідкувати відбиток архітектури Доменіко Меріні, а саме використання архітектурно-планувальних схем (прямокутний у плані палац, симетричний відносно головної осі симетрії, принцип розташування репрезентативних та житлових кімнат), архітектурно-композиційних схем (виділення головного входу портиком з колонадою, використання бічних виступаючих ризалітів); проте не привніс у свою архітектуру купольні завершення даху, монументальні скульптури атлантів, скульптури античних богів, які розташовувались на фронтонах чи аттикових стінках, а також таку велику кількість скульптурних та ліпних елементів в інтер'єрі палаців (що притаманно більше бароковій архітектурі).

4.4. Вплив тогочасних класицистичних традицій на становлення творчого методу Я. Кубицького в архітектурі палаців кін. XVIII – поч. XIX ст.

У підрозділі проаналізовано вплив класицистичних канонів, політичної, соціальної та економічної ситуації на розвиток класицистичної архітектури на території України та на становлення творчого методу Якуба Кубицького зокрема. Відомо, що класицизм був основою для творчості багатьох митців того часу. З'явившись в Стародавній Греції, розвинувшись в стародавньому Римі, через

тисячоліття набувши широкого використання у архітектурі Ренесансу, охопив в кін. XVIII – поч. XIX ст. не лише всю Європу, а й США. При цьому ми бачимо, що класика змінювалась, вона вбирала в себе зміст, форму і стиль кожної епохи. Але найцікавішим є те, що ніколи не виходила на другий план чи нижчий рівень (як, наприклад, неоготика XIX ст., яка безумовно програвала готиці епохи Середніх віків).

Основою архітектурної мови класицизму стає ордер, в пропорціях більш близький античному, ніж в архітектурі попередніх епох. Стіни трактуються як гладенькі поверхні, що обмежують чіткі, симетрично розташовані об'єми споруд. Класицизм – це велична простота, відсутність зайвих деталей, строгість, лаконізм, який проявляється в усьому: і в зовнішньому, і у внутрішньому устрої будівлі. Для класицистичного архітектурного стилю також характерна природність і м'якість кольорів. Будівля зазвичай виконана у кремових, бежевих, молочних і блідо-жовтих кольорах. Ключовими рисами стилю є надійність, гармонійність, стабільність і комфорт. Архітектурним спорудам притаманні високі стелі, розписані витонченими візерунками і прикрашені ліпниною; колони й арки, вишукані вітражі, ажурні перила. Особливістю класицизму є своєрідний універсалізм, в цьому й полягає загадка її відродження на різних історичних етапах розвитку суспільства. Щоб зрозуміти закономірності багатовікового розвитку класицизму на території України необхідно охарактеризувати зміст і значення архітектури класицизму в Україні.

Класицизм в архітектурі України розвивався з другої половини XVIII ст. аж до середини XIX ст. і охопив майже століття. Архітектура класицизму в Україні мала три етапи розвитку, кожний з яких позначений специфічними рисами: а) ранній класицизм (1760 – 1780-ті рр.) – перехід від бароко та формування нових стильових норм; б) зрілий, або високий, класицизм (1790 – 1830-ті рр.); в) пізній класицизм (1840 – 1850-ті рр.) – занепад стильових форм і поява архітектурних рис іншого стилю. Період розвитку і панування класицизму на території України був насичений різними історичними подіями. У XVIII ст. входила до складу Речі Посполитою, але після придушення повстання у 1795 році Російська імперія,

Австрійська імперія та Королівство Пруссія здійснили третій поділ, після чого Річ Посполита припинила своє існування. До Російської імперії відійшли Литва, Курляндія, Західна Білорусь та Західна Волинь. Розвиток архітектури протягом II-ої пол. XVIII – поч. XIX ст. відбувався під постійним впливом трансльованої через територію Речі Посполитої європейської архітектурної традиції, власне польської, а пізніше російської. Всі ці історичні, політичні та економічні події змінювали одна одну, і переплітаються між собою ідеями Просвітництва і сентименталізму, романтизму і народження реалізму.

Все це вбирала архітектура класицизму, змінюючись і створюючи всередині себе особливі течії і напрямки. Основними в той час були бароковий класицизм, строгий стиль, ампір і раціональний класицизм (Бартенев І.А., 1983). Для з'ясування сенсу, властивого стилістиці класицизму, та впливу даних напрямків на творчість польського архітектора Якуба Кубицького охарактеризуємо кожен з них.

Найбільш раннім напрямком класицистичної стилістики, що поширився з 1760-х рр. до початку XIX ст., був бароковий класицизм. Він включав в себе повернення до великого стилю французької архітектури XVII ст. часів Людовика XIV. Стиль отримав поширення на території сучасної України завдяки популярності ідей французького Просвітництва і впливу передової на той час архітектури Франції.

Інтерес до великого стилю був викликаний привабливістю політики освіченого абсолютизму. Громадські діячі Франції звернули свої уважні погляди до епохи Людовика XIV, яка найбільш повно відповідає сподіванням свого часу. Цьому ж сприяла популярність книги Вольтера «Століття Людовика XIV».

Стилістика французької архітектури XVII ст. відображала ідеї сильної державної влади епохи розквіту абсолютизму, пафос і розмах діянь того періоду. Для трансляції цих ідей використовувався арсенал архітектурних форм часів Людовика XIV – великих розмірів колонади і портики з парними колонами зразок колонади Лувра, тріумфальні арки.

У палацово-паркових комплексах даний напрямок уособлював прагнення короля до створення затишного і простого оточення, що було зрозуміло

складними економічними умовами країни. Крім того, тут відчутне бажання наблизити їх до вигляду садибних будинків шляхти, таким чином він прагнув показати свій зв'язок з широкими верствами населення. В резиденціях шляхти ж простежується бажання магнатів наслідувати художнім смакам короля.

Починаючи з 1760-х рр. в архітектурі України аж до 1830-х рр. набуло поширення досить всеосяжне явище – «строгий стиль класицизму». Він включав палладіанство, строгий стиль віленського класицизму та академізм. Очевидно, що всі ці напрямки об'єднує прагнення до створення суворої античної архітектури на противагу химерним формам бароко і рококо.

У європейській архітектурі таке широко поширене явище, як палладіанство, пов'язане з популярністю трактату А. Палладіо, особливо поширеного в епоху Просвітництва, коли архітектори і замовники звернулися до античної архітектури як за зразком для сучасного будівництва. З книги італійського зодчого архітектори брали в якості основи загальні об'ємні композиції побудови будівель з флігелями, які часто з'єднувалися прямокутними або циркульними колонадами, а також вигляд античних будівель, креслення яких були поміщені в трактаті.

Представником палладіанства був і Якуб Кубицький. У національну палацово-садибну архітектуру він привніс вигляд компактного класичного будинку з прямокутною формою плану, класицистичним портиком на головному фасаді і флігелями, з'єднаними з головною будівлею галереями.

З початку ХІХ в. в українську архітектуру приходить стилістика ампіру. Для нього характерна любов до монументальності, урочистості, великим члененням у вигляді простих геометричних форм.

У рішенні фасадів використовувалися естетичні якості великих гладких поверхонь з різко окресленими гранями, на які накладалися тонкі і витончені барельєфні композиції на тему військової атрибутики.

Найбільшою мірою ампір проявився у військовому будівництві, нечисленних тоді громадських будівлях, а також православних церквах. Стиль прийшов на територію сучасної України з Росії, відображав характерне для петербурзької архітектури першої половини ХІХ ст. прагнення до створення представницьких

парадних ансамблів, які демонструють силу і міць Російської держави. В значно меншій мірі риси ампіру проявилися в палацово-садибній архітектурі, де в першій половині ХІХ ст. домінувала стилістика суворого класицизму.

Завершило розвиток класицистичної стилістики в архітектурі України раціональний напрямок. Раніше в дослідженнях архітектури класицизму, які стосуються початку – середини ХХ ст., остання стадія розвитку класицизму співвідносилася з втратою ним добродійних ідейних основ і характеризувалася рисами виродження і занепаду. Причиною такої негативної характеристики стало те, що основну увагу дослідники приділяли розгляду формальних якостей стилістики без достатньої уваги їхнім змістовним аспектам. Насправді ж поява рис сухості і схематизму в архітектурі пізнього класицизму було обумовлено потребами суспільства в простій та економічній архітектурі і стало результатом впровадження теорії раціонального класицизму, створеної французьким архітектором і педагогом, професором політехнічного інституту в Парижі Ж. Дюраном.

Основний постулат сформульованої Дюраном теорії був такий, що не краса, а потреба, функціональна призначеного є головною метою діяльності архітектора (Бартенев І.А., 1983).

Звідси він виводив основну тезу про те, що архітектура повинна бути практичною і економічною. Дюран розробив свій специфічний метод проектування, який ґрунтувався на збереженні суворої симетрії і осевих побудов, механічному повторенні елементів і частин будівлі, Загалом композиційному побудові будівель, заснованому на найбільш простих геометричних фігурах і т.д.

Таким чином, класицизм в архітектурі України пройшов значний шлях розвитку, змінюючись і пристосовуючись до вимог часу і включає в себе різні ідеї та зміст. Крім того, йому властива здатність вбирати і відображати національну своєрідність культур різних народів. Архітектори, художники, скульптори різних країн створювали свої проекти як опираючись на античні постулати Вітрувія, так і сучасні ідеї та підходи в проектуванні будівель. Відбувався постійний обмін

малюнками і кресленнями «зразкової» архітектури. Саме тому можна простежити дуже схожі композиційні прийоми в архітекторів, які працювали в один період, але на різних землях Європи. Так, наприклад, в архітектурних творах Якуба Кубицького можна побачити відбиток загальних класицистичних канонів та Палладіанської школи, зі строгою симетрією плану та фасадів палаців, використання ордерних систем та пропорцій, а також античні портики на головному та паковому фасаді. Також бачимо вплив ампіру з його військовими елементами та ліпним декором на фасадах і в інтер'єрі палаців. Проте, палаци авторства Якуба Кубицького відрізняються пейзажністю та лаконічністю порівняно з помпезними садибами того часу. Архітектор започаткував так званий «польський дворек» або «польську садибу». Всі об'єкти хоч і відповідають вимогам епохи, але мають власний почерк.

Висновки до четвертого розділу:

Формування та розбудова палацо-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького в кін. XVIII – поч. XIX ст. на території сучасної України відбувалась у контексті найкращих світових традицій, вони є надбанням не тільки національного, а й європейського та світового палацового мистецтва й архітектури.

Увага до творчості даного зодчого зумовлена унікальними архітектурними вміннями створювати мальовничі палацові ансамблі в часи будівництва помпезних комплексів. Поєднання художньої інтуїції та класичних канонів садибного будівництва в результаті призводять до утворення художнього методу архітектора, який базувався на таких архітектурних принципах, як: симетрія, ритм, просторовість та конструктивність.

Якуб Кубицький був представником зрілого класицизму з відбитком «античності» та впливом Палладіанської школи. Проте, палаци запроектовані даним архітектором мають свій творчий почерк і характеризується такими типовими елементами у проектах, як: 1) Водні системи – обов'язковий елемент палацово-паркового комплексу; 2) Кожен палацово-парковий комплекс включав у себе не лише чітко розпланований парк (сад), а й численні прогулянкові алеї та

парк для полювання (ліс). Загальну композицію рекреації склали наступні структурні елементи: парк (сад) для прогулянок, звіринець, фруктовий сад, «сад у мурах» (цікавий спосіб вирощування теплолюбивих рослин у с. Самчики, Хмельницької обл.); 3) Кожен комплекс був поліфункціональний. Складався з таких типів споруд, як: палацові, господарські, службові та культові будівлі, комплекс споруд в'їзної брами та огорожі, паркові споруди; 4) Палац завжди розташовувався на підвищеній території, де розкривався гарний краєвид; 5) Поступовий відхід від строгої ієрархічної побудови ансамблю. Розглядається унікальний перехідний зразок від регулярної до живописної композиції, продемонстрований у садибному комплексі у с. Самчики, Хмельницької обл.; 6) Архітектура будівель палацово-паркових комплексів характеризується строгістю та досконалістю стилю. Фасади палаців мали чітку симетричну композицію, яку прикрашали масивні портики з колонадою; 7) Основною конструктивною схемою палаців була двохтрактова схема (кімнати анфіладного типу розташовувались вздовж паркового і головного фасадів); 8) Прямокутні у плані палаци були доповнені виступаючими ризаліти; 9) Тильний і головний фасади були прикрашені портиком з колонадою; 10) Чотирихилий дах прикрашався масивним димарем (зблокованим димарним блоком); 11) Віконні і дверні прорізи прямокутні, стримано декоровані; 12) Тимпани фронтонів заповнені скульптурою з картушами і військовими елементами; 13) В архітектурних елементах використовувались класицистичні ордерні елементи, що доповнювались скульптурами, барельєфами і військовою емблематикою; 14) Палаци були стримано декоровані ззовні і розкішно прикрашені всередині ліпниною та виокремлені кольором (звідси і назви блакитна вітальня, золота чи червона кімната); 15) Головною прикрасою палацу була вітальня (переважно з купольним скепінням, яке прикрашене ліпниною).

Формування творчого методу Якуба Кубицького

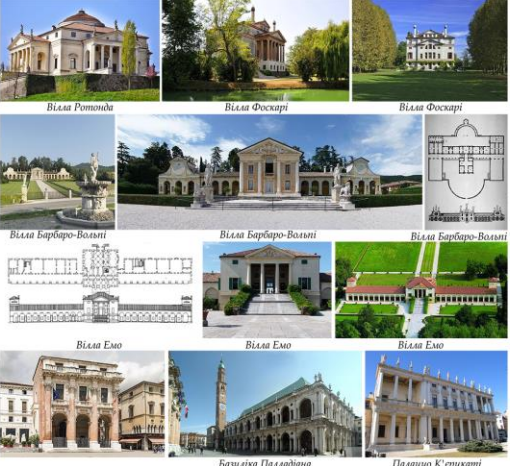

Сукупність принципів ідейно-художнього пізнання та образного відтворення світу, спосіб досягнення дійсності засобами мистецтва

В історії архітектури виділяють такі художні методи, як: бароко, класицизм, сентименталізм, романтизм, реалізм, натуралізм, модернізм. Кожен архітектор дотримується загальних правил певної історичної епохи, в якій жив і працював.

Ідеали античної класики	Вплив класицистичних канонів на становлення і розвиток архітектури Якуба Кубицького	Чіткість об'єму форми
Верховенство надійності, гармонійності, стабільності і комфорту		Використання ордерної системи
Симетрія і чіткість ліній		Регулярність планування та логічно вибудовані ансамблі
Велична простота, відсутність зайвих деталей		Строгість і лаконічність як у зовнішньому, так і у внутрішньому арх. вирішенні
Стійкі конструктивні елементи прямокутних та арочних форм		В інтер'єрі характерні високі стелі, прикрашені ліпниною
Вікна та двері переважно прямокутної форми із скромним декоративним оздобленням		Використання молочних, блідо-жовтих, небесно-блакитних, зелених із золотим акцентом кольорів
Статуї на дахах та портиках		

Створення об'єкта архітектури з урахуванням впливу соціального та культурного розвитку архітектора

Військове звання	 <p>Фронтон на парадному фасаді палаци у с. Савичівці, Хмельницької обл. Фронтон на головному фасаді палаци у с.т.м. Вошківці, Тернопільської обл. Виглядаючий карниз палаци у с. Ілляшівка, Хмельницької обл.</p>	- Використання військової емблематики в декоративних елементах
Андреа Палладіо (1508-1580 рр.)	 <p>Вілла Ротонда Вілла Фоскарі Вілла Фоскарі Вілла Барбаро-Валлі Вілла Барбаро-Валлі Вілла Барбаро-Валлі Вілла Емо Вілла Емо Вілла Емо Базиліка Палладіана Палаццо К'рискоті</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Класичні форми храмової архітектури перенесені в заміську садибу; - Використання високого подіуму, портику і фронтону; - Античні зодчі прилаштували портик тільки до одного фасаду - до головного. Палладіо розташував колонні портики з фронтонами на кожному з фасадів, що додало композиції закінчену симетрію; - Ордерна система.
Доменіко Мерліні (1730-1797 рр.)	 <p>Палац Лазенки у Варшаві (Палац на фелі) Мисливський палац у Лисичині, Варшави Палац у с. Малинівці, Хмельницької обл.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Дотримання класицистичних канонів; - Прикраса інтер'єрів палаців - кругла вітальня.

Формування творчого методу Якуба Кубицького

Закономірна повторюваність архітектурних прийомів, що стають правилами архітектора

Назва об'єкту	Критерій для порівняння	Форма палацу	Поверховість палацу	Симетрія/асиметрія фасаду (плану)	Бічні виступаючі ризаліти	Виступаючий ризаліт на парковому фасаді	Галереї	Портик на головному у фасаді	Портик на парковому фасаді	Фронтон на головному фасаді	Фронтон на парковому фасаді	Аттикова стінка
Палац Бельведер у Варшаві, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	-	-	+	+	-	+	-	+
Палац у с. Плавовіце, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	-	+	+	-	+	-	-
Палац у Радзійовіце, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	-	-	+	+	+	+	+
Палац у Бейсце, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	-	+	-	+	-	+	-	-
Палац у Белячові, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	-	+	+	+	+	+	+	-
Палац у Хеленові, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	асиметричний відносно головної осі	+	+	-	+	-	+	-	+
Палац у Млохові, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	-	+	-	+	+	+	+	-
Палац у с. Бережце, Тернопільської обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	+	-	+	-	+	-	-
Палац у смт. Вишнівець, Тернопільської обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	+	-	+	+	+	+	-
Палац у с. Ладиги, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	-	-	+	-	+	-	+	-
Палац у с. Самчики, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	одно-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	+	-	+	+	+	+	+
Палац у с. Бляшівка, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	одно-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	+	-	+	-	+	-	-
Палац у с. Семиреньки, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	одно-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	-	-	+	+	+	+	-
Палац у с. Дашки, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	+	-	-	+	+	+	-	+

Набір певних геометричних пропорцій, композиційних прийомів та планувальних особливостей

Назва об'єкту	Критерій для порівняння	Форма палацу	Поверховість палацу	Симетрія/асиметрія фасаду (плану)	Тип планування палацу	Бічні виступаючі ризаліти	Виступаючий ризаліт на парковому фасаді	Розташування житлових кімнат	Розташування репрезентативних кімнат	Кругла вітальня-головна прикраса палацу	Типи дверей	Типи вікон
Палац Бельведер у Варшаві, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	-	-	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Плавовіце, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	-	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у Радзійовіце, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	-	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у Бейсце, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	-	+	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у Белячові, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	-	+	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у Хеленові, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	асиметричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	+	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у Млохові, Польща		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	-	+	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Бережце, Тернопільської обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	+	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у смт. Вишнівець, Тернопільської обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	+	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Ладиги, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	-	-	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Самчики, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	одно-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	+	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Бляшівка, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	одно-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	+	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Семиреньки, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	одно-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	-	на першому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні
Палац у с. Дашки, Хмельницької обл., Україна		прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно головної осі	двотрактне планування палацу	+	-	на другому поверсі	на першому поверсі	+	Прямокутні, арочні дводільні	Прямокутні, арочні дводільні

Творчий підхід до вирішення поставлених архітектурних задач

Результат творчої діяльності, яка є виразною і унікальною

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації розглянуто науково-прикладне завдання – вивчено творчий метод Якуба Кубицького та розроблені графічні реконструкції втрачених палаців на території сучасної України. За результатами дослідження сформульовано низку висновків, основними з яких є:

1. Опрацьовано теоретичні праці вітчизняних та закордонних науковців на тему класицистичних палаців авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст. Аналіз літератури показав, що класицистичні палацово-паркові комплекси кін. XVIII – поч. XIX ст. детально описані в контексті історичного, політичного та архітектурного розвитку. Проте, дані об'єкти не досліджені через призму творчого методу Якуба Кубицького. Окремо вивчено поняття творчого методу, що дало можливість встановити основні елементи для аналізу творчого доробку архітектора та розробити методику для подальшого вивчення. У роботі зібрано та систематизовано матеріали, що ілюструють творчий доробок архітектора. Також розглянуто іконографічні матеріали, що містять інформацію про втрачені палаци авторства Я. Кубицького на території сучасної України. Проаналізовані наукові праці сформували теоретичну базу дослідження та визначили коло завдань, які потрібно вирішити.

2. Для розв'язання поставлених завдань використано загальнонаукові та спеціальні наукові методи, а також розроблено власну методику дослідження класицистичних палаців авторства Я. Кубицького. Розроблена комплексна методика дозволила систематизувати та проаналізувати вітчизняну і зарубіжну літературу, а також архівні матеріали з даної теми, дослідити стан вивчення проблематики, хронологічно зіставити історико-архітектурні процеси та становлення і розвиток архітектурної творчості митця, розробити методологічні принципи та підходи для дослідження творчого методу архітектора, охарактеризувати стан збереження та характер використання резиденцій, збудованих за проектами Якуба Кубицького, визначити особливості об'ємно-просторового та архітектурно-планувального вирішення палацово-паркових комплексів авторства архітектора, виявити творчий метод архітектора на основі

авторської системи в архітектурно-планувальних, стилістичних та функціональних особливостях палацових комплексів кін. XVIII – поч. XIX ст.

Серед загальнонаукових методів дослідження було використано такі: аналітичний метод (аналіз, синтез), метод систематизації, узагальнення та порівняння. За допомогою спеціальних наукових методів дослідження було проведено візуальне обстеження пам'ятки та зафіксовано стан збереження класицистичних палаців авторства Я. Кубицького на території сучасної України. Після сформованого списку палаців та їх натурального обстеження на основі комплексного аналізу, графічного зіставлення та аналізу об'ємно-просторових особливостей вивчено творчий метод архітектора.

3. У процесі дослідження хронологічно зіставлені основні творчі етапи архітектора з розвитком класицизму на території сучасної України та Польщі. Відомо, що сучасна територія України у XVIII ст. входила до складу Речі Посполитою, але після придушення повстання у 1795 році Російська імперія, Австрійська імперія та Королівство Пруссія здійснили третій поділ, після чого Річ Посполита припинила своє існування. Розвиток художнього образу палацово-паркових комплексів на території сучасної України в кін. XVIII – поч. XIX ст. відбувався під постійним впливом трансльованої через територію Речі Посполитої європейської архітектурної традиції, власне польської, а з кін. XVIII ст. – російської. На землях теперішніх Тернопільської та Хмельницької областей, класицистичний стиль в мистецтві був панівним і репрезентованим варшавською та віленськими школами. Представником варшавської архітектурної школи є Якуб Кубицький, який в часи будівництва помпезних класицистичних палаців започаткував свій тип польського двору (польської садиби). Це – палац одно- або двоповерховий, з портиком, прикрашеним колонадою або галереями з колонадою, з круглою залюю. (наприклад, палаци у Белячові, Бейсце, Млохові, Самчиках, Ілляшівці).

4. Проведено вибірку об'єктів дослідження. На території сучасної України та Польщі за проектами Якуба Кубицького збудовано 15 палацово-паркових комплекси (8 палацово-паркових комплексів на території України (нажаль,

сьогодні збережено лише три) та 7 палацово-паркових комплексів на території Польщі. Проведено натурні та камеральні дослідження. З метою комплексного аналізу стану збереження палацово-паркового комплексу використано два типи оцінки стану збереження пам'ятки: за технічним станом збережених структурних елементів комплексу та за структурним збереженням первісного стану палацово-паркового комплексу (для комплексів, збудованих за єдиним задумом).

5. Визначено особливості об'ємно-просторового та архітектурно-планувального вирішення палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького. Встановлено, що однією з характерних мистецьких рис класицистичного маєткового будівництва кін. XVIII – поч. XIX ст. це – комплексність і стилістична цілісність всієї забудови в цілому, коли з головною будівлею палацу гармонійно поєднуються офіцини, господарські будівлі, паркове оточення.

Палаці, збудовані за проектами Якуба Кубицького, характеризуються такими типовими елементами у проектах: 1) обов'язковим елементом палацово-паркового комплексу були водні системи; 2) загальну композицію рекреації комплексу складали структурні елементи: парк (сад) для прогулянок, звіринець, фруктовий сад, «сад у мурах» (цікавий спосіб вирощування теплолюбивих рослин у с. Самчики, Хмельницької обл.); 3) кожен комплекс був поліфункціональний, складався з таких типів споруд: палацові, господарські, службові та культові будівлі, комплекс споруд в'їзної брами та огорожі, паркові споруди; 4) палац завжди розташовувався на підвищеній території; 5) архітектура будівель палацово-паркових комплексів характеризується строгістю та досконалістю стилю. Фасади палаців мали чітку симетричну композицію, яку прикрашали масивні портики з колонадою; 6) основною конструктивною системою палаців була двохтрактова схема (кімнати анфіладного типу розташовувались вздовж паркового і головного фасадів); 7) прямокутні у плані палаці були доповнені виступаючими ризаліти; 8) тильний і головний фасади були прикрашені портиком з колонадою; 9) віконні і дверні прорізи прямокутні, стримано декоровані; 10) тимпани фронтонів заповнені скульптурою з картушами і військовими

елементами, барельєфами античних богів; 11) архітектурних елементах використовувались класицистичні ордерні елементи; 12) палаци були стримано декоровані ззовні і розкішно прикрашені всередині ліпниною та виокремлені кольором; 13) головною прикрасою палацу була вітальна, яка завершувалась купольним склепінням, декорована ліпниною.

6. У процесі дослідження виявлено, що на творчий досвід Якуба Кубицького впливали: I – античні архітектурні трактати (використання таких архітектурних елементів та прийомів: а) симетричність плану та фасадів палаців; б) використання ордерної системи (портики були прикрашені чотирма або шістьма колонами доричного або іонічного ордеру); в) використання пропорцій золотого січення. II – Палладіанська архітектурна школа. Простежується схожість архітектурних прийомів: а) в архітектурно-планувальному вирішенні: симетрично-осьові композиції у плануванні будівель; трьохчасна схема формування головної будівлі комплексу (симетрично до головної будівлі – палацу, розташовувались два флігелі, які сполучались напівкруглими галереями); б) в архітектурно-композиційному вирішенні: симетричну відносно головної осі симетрії композицію фасаду формували: античний портик, у якому застосовувались потужні гладкі колони з переважно доричним або іонічним ордером, виступаючий ризаліт (на парковому фасаді), який повторював форму вітальні, віконні та дверні прорізи, які були стримано декоровані і підкреслені геометрично та завершував вінчаючий карниз та чотирьохсхилий дах; в) в декоративному оздобленні: ордерні мотиви (пілястри, рельєфні фризи), орнаменти імператорського Риму – гірлянди, лаврові вінки. III – архітектура Доменіко Мерліні – використання характерного для вчителя двотрактового внутрішнього укладу палацу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ

1. Верховна Рада України, 2000. Закон України Про охорону культурної спадщини (ред. 03.08.2017). [Online] Доступно: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> [Дата звернення: 09.03.2018].
2. Держбуд Україна, 2005. ДБН В.3.2-1-2004 «Реконструкція, ремонт, реставрація об'єктів невиробничої сфери. Реставраційні, консерваційні та ремонтні роботи на пам'ятках культурної спадщини». [Online] Доступно: <http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-388>. [Дата звернення: 11.10. 2018].
3. Держбуд Україна, 1999. ДБН В.2.2-9-99 «Громадські будинки та споруди. Основні положення» [Online] Доступно: <http://www.klimatvdomi.com/pdf/2.2.9.99.pdf> [Дата звернення: 11.10. 2018].

НЕОПУБЛІКОВАНІ ДЖЕРЕЛА

4. Вишневець. Опис замку. [Вміщений в маєтностях, які знаходились в Кременецькому та Летичівському повітах Волинського та Подільського воєводств]. Мова польська. – НБУВ. 1748. – Ф.1, спр. 150, арк. 1–45.
5. Вишневець. Нарис з історії містечка Вишневець. [Початок ХХ ст.]. Мова українська – Ф.10., спр. 1171, арк. 185 – 219.
6. Державний архів Волинської області Ф.Р. – 87. – Оп. 3. – Спр. 3. – арк. 108.
7. Самчики. 1851. Центральний державний історичний архів України в м. Києві – Ф. 442 – Оп. 458 – Спр. 68 – арк. 9.

НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА

8. Альберти Л.-Б., 1935. Десять книг о зодчестве / Пер. с итал.: В 2 т. – Т. 1. – М.: Изд-во Всесоюз. Акад. архитектуры, Т. 1, Кн. VII, Гл. XII, с. 244 – 247.
9. Баранович О., 1933. Нариси магнатського господарства на півдні Волині. Студії кафедри історії України. Київ, Т.І, с.5.
10. Бартенев И.А., 1983. Очерки истории архитектурных стилей. Бартенев И.А., Батажкова В.Н. Москва: «Изобразительное искусство», с. 169 – 177.
11. Бархин Б. Г., 1993. Методика архитектурного проектирования. М.: Стройиздат, с. 437.

12. Бархин Б. Г., 1981. Метод работы зодчего. Из опыта советской архитектуры 1917 – 1957 гг. М.: Стройиздат, с. 216.
13. Булатов М.С., 1988. Геометрическая гармонизация в архитектуре. Москва: «Наука», с. 360.
14. Бунин А. В., 1969. Западная Европа и Латинская Америка. XVII – первая половина XIX вв. / Под редакцией А. В. Бунина (ответственный редактор), А. И. Каплуна, П. Н. Максимова. Москва, с. 620.
15. Буров А.К., 1982. Об архитектуре. О методе. Работа над проектом // Мастера советской архитектуры об архитектуре. В 2-х т. М.: Искусство. Т.2.с.463–489.
16. Вечерський В.В., 2000. Довідник державного реєстру національного культурного надбання. / В. В. Вечерський, О. М. Годованюк, Є. В. Тиманович та ін.; за ред. А.П. Мардера та В. В. Вечерський. Київ: Техніка. с. 664.
17. Вечерський В.В.,1988. Історичні міста України: збережене майбутнє. Пам'ятки України. Київ. Вип. 2, с. 47 – 48.
18. Вечерський В.В., 2000. Національна програма: облік пам'яток та історичних міст як перший етап розробки. Археометрія та охорона історико-культурної спадщини. Київ. Вип.4, с. 108 –110.
19. Вечерський В.В., 2003. Спадщина містобудування України. Київ: НДІТІАМ, с. 258.
20. Вечерський В.В., 2006. До історії формування методики пам'яткоохоронних досліджень старовинних міст в Україні. Праці Науково-дослідного інституту пам'яткоохоронних досліджень.Київ. Випуск 2, с. 214 – 242.
21. Вечерський В.В., 2011. Історико-культурні заповідники: плани організації території. Сіверщина в історії України. Київ. Випуск 4, с. 6 – 10.
22. Виньола Джакомо Бароццио, 1939. Правило пяти ордеров архитектуры : пер. с лат. / Д.Б. Виньола. М. : Изд. Всесоюзной академии архитектуры, с. 168.
23. Виноградова М.В., 2005. Фасади архітектурних пам'яток і стан їх законодавчої охорони. Реконструкція житла. Київ, с. 105-110.

24. Виолле-ле-Дюк Э., 1937. Беседы об архитектуре. В 2-х т. Т.1. М.: Изд-во Всесоюзной академии архитектуры, с. 471.
25. Виолле-ле-Дюк Э., 1938. Беседы об архитектуре. В 2-х т. Т.2. М.: Изд-во Всесоюзной академии архитектуры, с. 338.
26. Витрувий., 1936. Десять книг об архитектуре: пер. с лат. / Витрувий – Л.: ОГИЗ, с. 342.
27. Витрувий., 2006. Десять книг об архитектуре : пер. Ф.А. Петровского. – Репринтное изда-ние / Под общ. ред. А.Г. Габричевского. – М.: Архитектура-С, с. 328.
28. Воронцова Ю., 2012. 70 чудес України / Ю. С. Воронцова, О. М. Беліков. Замки, фортеці, палаци України. 70 чудес (українською та англійською мовами). –Харків, с. 320.
29. Гарнери Август, 1986. Ордера гражданской архитектуры / Август Гарнери. За ред. И.И. Малоземова. Киев: Государственное научно-техническое издательство Украины, с. 128.
30. Гращенков В.Н., 1977. Альберти как архитектор // Леон Баттиста Альберти / Отв. ред. В.Н. Лазарев. М.: Наука, с. 150 – 191.
31. Груде Г., 1990. Путеводитель по архитектурным формам // Груде Г., Кучмар А. М.: Стройиздат, с. 351.
32. Гуцуляк Р.Б., 2003. Особливості технології та матеріалів для консервації і реставрації пам'яток // Гуцуляк Р.Б., Ю.М.Стріленко. К: Будівництво в Україні, №6, с. 95.
33. Даниеле Барбаро, 1938. Комментарий к Десяти книгам об архитектуре Витрувия. М.: Изд-во Академии архитектуры, с. 478.
34. Декарт Р., 1989. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках // Р. Декарт. Сочинения в 2-х т., М.: Мысль, Т.1., с.261.
35. Дем`яненко С., 2016. Архітектурні пам`ятки України. Architectural monuments of Ukraine / Сергій Дем`яненко; редкол.: Г. Б. Мунін, Д. С. Вілкова, Є. Т.

- Смирна [та ін.]; пер. англ. Д. С. Вілкова. К.: Агентство по розповсюдженню друку, с. 304.
36. Дударець В.М., 2016. Композиційні та історико-архітектурні особливості побудови об'єктів палацово-паркового мистецтва Лівобережної України: монографія / В.М. Дударець. Київ: МАУП, с. 130.
 37. Дуров А., 1904. Архитектурные формы. М.: Стройиздат, с. 199.
 38. Евангулов О.С., 1989. Русское искусство X – начала XX века. М. М. Алленов, О.С. Евангулов, Л. И. Лившиц. Москва «Искусство», с. 197 – 216.
 39. Зубов В.П., 1977. Архитектурная теория Альберти // Леон Баттиста Альберти / Отв. ред. В.Н. Лазарев. М.: Наука, с.50 –149.
 40. Іванець Г., 2009. Перлина рідного краю / Г.Іванець // Київ: Майбуття, с. 24 – 28.
 41. Игнаткин И.А., 1954. Исторические связи украинских и русских зодчих XVII-XIX вв. / Зодчество Украины. К.: изд-во Академии архитектуры Украинской ССР, с.159 –180.
 42. Иконников А.В., 1986. Функция, форма, образ в архитектуре. М.: Стройиздат, с. 232.
 43. Ильин М. А., 1938. Наследие Палладио и русская архитектура конца XVIII века. М.: Стройиздат, с. 208.
 44. Ильин М. А., 1973. О палладианстве в творчестве Д. Кваренги и Н. Львова. М.: Стройиздат, с. 216.
 45. Казімірова Л., 2006. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Хмельницької області / Л. Казімірова. Самчиківський парк. Кам'янець-Подільський, с. 96 –112.
 46. Каплун А.И., 1985. Стиль и архитектура. М.: Стройиздат, с. 45 – 58
 47. Кармазин Ю.И., 2001. Капустин П.В. Методологические основы культуры проектного мышления. Методические указания и рекомендации. Воронеж: ВГАСУ, с. 43.
 48. Кибалюк М. В., 2011. Національний заповідник «Замки Тернопілля» та його роль в збереженні і відновленні пам'яток архітектури на прикладі Вишневецького палацово-паркового комплексу/ Кибалюк Микола

- Володимирович // Історія Волині в пам'ятках та музейній практиці. Матеріали наукової конференції . Вишневець, с. 18 – 25.
49. Ковальчук В.В., 2009. Основи наукових досліджень / В.В. Ковальчук. К.: Слово, с. 239.
 50. Козельський Я., 2007. Самчики: диво-перлина / Я.Козельський // Хмельниччина справжня : фотокнига. Хмельницький, с. 125.
 51. Козюлин В.В., 1954. Композиционные приемы в архитектуре второй половины XVIII и начала XIX вв. (на примерах усадебных комплексов Левобережной Украины): Дис. канд. арх-ры: Киев, с. 242.
 52. Колпинский Ю.Д., 1963. Всеобщая история искусств. Под редакцией Колпинского Ю.Д., Робенберга Е.И. М.: «Искусство». Т. IV, с.630.
 53. Компан О.С., 1963. Міста України в другій половині XVII ст. Київ, с. 240.
 54. Корбалан Фернандо, 2013. Золотое сечение. Математический язык красоты. / Пер. с англ. М: Де Агостини, с.160.
 55. Коротковский А.Э., 1987. Методологические основы системной теории архитектуры. М.: МАРХИ, с. 208.
 56. Косаревский И.А., 1971. Искусство паркового пейзажа. Москва, с. 60.
 57. Крикун М., 1993. Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV– XVIII ст. Київ, с. 49.
 58. Крюков К.С., 1995. Пропорции в архитектуре. Ташкент: «Кибернетика», с.213.
 59. Кудрицький А.В., 1992. Митці України. Енциклопедичний довідник. Київ, с. 89.
 60. Кулагин А.Н., 1981. Архитектура дворцово-усадебных ансамблей Белоруссии/ А.Н. Кулагин. Минск: Наука и техника, с. 134.
 61. Лесик О.В., 2013. Принципи реставрації пам'яток архітектури. Традиції та новаторство. Дослідницькі та науково-методичні праці. Київ, с. 97 – 104.
 62. Лесик О. В., 1987. Охрана и рациональное использование памятников архитектуры. Львів: Вища школа, с. 125.
 63. Лорентц С., Ротермунд А. 1987. Классицизм в Польше. Варшава: Аркады с.328.

64. Лукомский В.К., 1912. Вишневецкий замок. Его история и описание. Лукомский В.К., Лукомский Г.К. Санкт-Петербург, с. 24 – 30.
65. Лукомский Г.К., 2004. З української художньої спадщини. К.: Українські пропілеї, с. 18 – 21.
66. Макарук Н.Й., 2011. Міжнародна діяльність національного заповідника «Замки Тернопілля». Макарук Надія Йосипівна // Історія Волині в пам'ятках та музейній практиці. Матеріали наукової конференції. Вишневець, с. 58 – 64.
67. Максимов П.Н., 1949. Архитектурные обмеры. Максимов П.Н., Торопов С.Н. Москва, с. 211.
68. Малаков Д., 1989. Пам'ятник класицизму в Ілляшівці // Світло жовтня. Київ, Вип. 14, с. 15 – 19.
69. Матюшин М.В., 2007. Справочник по цвету. Закономерность сочетания цветовых сочетаний. Москва: Издатель Д. Аронов, с. 72.
70. Маціпура А., 2011. Історія Волині в пам'ятках та музейній практиці /Анатолій Маціпура, Надія Макарук, Володимир Чайка // Матеріали наукової конференції. Вишневець, с. 65.
71. Метленков Н. Ф., 1996. Архитектурный метод // Архитектурная наука в МАрХИ: Информ. вып. №1. М.: Ладья, с. 33 – 35.
72. Мессель Э., 1936. Архитектурные пропорции. Пропорции в Античности и в Среднее века. Москва: Из-во всесоюзной академии архитектуры. Выпуск II, с. 256.
73. Мех. В., 1993. З давен пішла Ілляшівка: з історії рідного краю. Староконстантинів: Життя Староконстантинівщини, Вип. 7 серпня, с. 21 – 26.
74. Михайлишин О.Л., 1995. До історії палацово-паркового ансамблю резиденції князів Яблоновських в Острозі Михайлишин О.Л., Ричков П.А. // Матеріали VI Острівської наук.-краєзн. конф. "Острог на порозі 900-річчя". Остріг, с. 180 – 182.
75. Михайлишин О. Л., 1997. Замок кн. Вишневецьких та його колекції як об'єкт історичних пошуків М.І. Костомарова // Наукові записки РДІК: Українська культура в іменах і дослідженнях. Рівне, Вип. 1, с. 74 – 76.

76. Михайлишин О.Л., 1999. Історичні передумови розвитку палацово-паркового будівництва на Волині у 2-ій пол. XVIII-XIX ст. // Наукові записки Острозької Академії. Київ, Т.П., Ч.І., с.64 – 66.
77. Михайлишин О. Л., 2000. Палацово-паркові ансамблі Волині II-ої половини 18-19 ст. / Ольга Леонідівна Михайлишин. Київ: Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування, с. 234.
78. Михайлишин О.Л., 1999. Палацово-паркові ансамблі Волині II пол. XVIII-XIX ст. Еволюція, композиція, стилістика. //Наук.зап. Рівненського держ. гуманітарного ун-тету: Українська культура: минуле і сучасне; шляхи розвитку. Рівне: Діва, с.199 – 295.
79. Михайлишин О.Л., 1998. Особливості формування садиб волинської шляхти у 2-ій пол. XVIII ст.// Наукові записки РДІК: Українська культура: минуле і сучасне; шляхи розвитку. Рівне, с.74 – 79.
80. Михайловский Е.В., 1977. Методика реставрации памятников архитектуры. Москва: Стройиздат, с. 367.
81. Михайловский И.Б., 1940. Теория классических архитектурных форм. / И.Б. Михайлов-ский. М. : Изд. Академии архитектуры, Изд. 2-е., с. 270.
82. Михайловский И.Б., 2006. Архитектурные формы античности. – М: Архитектура, с. 240.
83. Михайловский Е. В., 1971. Реставрация памятников архитектуры. – М. : Стройиздат, с.190.
84. Некрасов А.И., 1994. Теория архитектуры. – М.: Стройиздат, с. 371.
85. Нечаев Н.Н., 1988. Сулименко С.Д. Методы архитектурного творчества. Ростов-на-Дону: Изд-во РИСИ, с. 423.
86. Низовський А.Ю., 2007. Сто великих чудес України / А. Ю. Низовський. Самчики – Київ, с. 164–166.
87. Обухов Г.Г., 1961. Краткий словарь терминов изобразительного искусства / Г.Г. Обухов. Москва: Изд-во «Советский художник», с.190.
88. Палладио А., 1989. Четыре книги об архитектуре / Пер. с итал. – М.: Стройиздат, Кн. I, Гл. XXVI, XXVII, с. 65 – 67

89. Павлуцкий Г., 1907. Коринфский архитектурный ордер. Москва, с. 202.
90. Пажимський О., 2012. Самчики (палацово-парковий ансамбль XVIII – XIX ст.)/ Олександр Пажимський, Богдан Пажимський. Самчики, с.95.
91. Пажимський О., 1996. Самчики з найдавніших часів до першої половини XX ст.: сільське господарство, промисли, ремесла// Пажимський О., Раковський Г. Науково-технічний бюлетень №4: Хмельницька державна сільськогосподарська дослідна станція. Київ, с.10.
92. Пажимський О., 1987. “Садиба Самчики”/ О.Пажимський. Київ, с. 27.
93. Перре О., 1972. Мысли об архитектуре // Мастера архитектуры об архитектуре. – М.: Искусство, с. 207 – 210.
94. Погранична І. І., 2017. Архітектурні особливості палацових комплексів авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст. // Вісник НУ «Львівська політехніка». №878, с. 124 – 130;
95. Погранична І.І., 2016. Втрачені палацові комплекси авторства Якуба Кубицького на території України./ І.І. Погранична // Архітектурний Вісник КНУБА. №10, с. 236 – 242;
96. Погранична І. І., 2016. Зовнішні межі та огороження палацових комплексів у XVIII столітті. external limits and fences in the palace complexes in the XVIII century/ Ірина Ігорівна Погранична. // Збірник наукових праць «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій». Львів-Хелм. №8, с. 171 – 174.
97. Погранична І. І., 2015. Палацово-паркові ансамблі Якуба Кубицького на Волині. Архітектурні особливості, пропозиції до реставрації / І. І. Погранична, О. Г. Бойко. // Вісник НУ «Львівська політехніка». №816, с. 177 – 185;
98. Погранична І.І., 2016. Палацовий комплекс у с. Самчиках Хмельницької обл. – приклад класицистичної європейської архітектури кін. XVIII – поч. XIX ст./ І.І. Погранична // Вісник НУ «Львівська політехніка». №856, с. 186 –190
99. Погранична І.І., 2017. Творчий метод архітектора (на прикладі професійного доробку Якуба Кубицького) / Погранична І.І., Диба Ю.Р. // Тези доповідей молодіжної секції комісії архітектури та містобудування підготовані до

- участі в XXVIII Науковій сесії Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, с. 23–25.
100. Погранична І. І., 2015. Трансформація великих замкових комплексів у палацові ансамблі (Проблеми дослідження, збереження та реставрації палацу у смт. Вишнівець) / Ірина Погранична. // Збірник наукових праць «Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій». №7, с. 215 – 220.
 101. Полонська-Василенко Н., 1992. Історія України. Київ. Т.ІІ., с. 46.
 102. Поляков Е.Н., 2008. Архитектурные ордера по Виньоле / Поляков Евгений Николаевич. Томск: ТГАСУ, с.141.
 103. Попковская П.Я., 2006. Методология научных исследований / П.Я. Попковская. Минск: Информ-прес, с. 59 – 60.
 104. Прибега Л. В., 2010. Архітектурна пам'яткоохоронна методика як наукова дисципліна / Л. В. Прибега К.: Праці центру пам'яткознавства, № 17, с. 16 – 23
 105. Прибега Л. В., 2009. Охрана та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект: монографія. – К. : Мистецтво, с. 300.
 106. Раппапорт А.Г., 1978. Теория архитектуры и теория проектирования // Зодчество 2 (21). М.: Стройиздат, с. 34 – 38.
 107. Раппапорт А.Г.,1985. Эмоции и профессиональное сознание архитектора // Архитектура и эмоциональный мир человека / Г.Б. Забельшанский, Г.Б. Минервин, А.Г. Раппапорт, Г.Ю. Сомов. М.: Стройиздат, с.7 – 54.
 108. Ревзина Ю.Е., 2003. Инструментарий проекта. От Альберти до Скамоцци. М.: «Памятники исторической мысли», с. 159.
 109. Ричков П. А., 1993. Палацове будівництво на Волині XVIII – поч. XIX ст. / П. А. Ричков // Велика Волинь: минуле та сучасне: тези 3-ї міжнародна науково-краснознавча конференція. Житомир: ЖОІВВ, с. 144 –146.
 110. Родочкін І. Д.,Родічкіна О. І., 2009. Старовинні маєтки України. К.: Мистецтво, с. 384.

111. Русова Н.Ю., 2004. Терминологический словарь-тезаурус по литературоведению. От аллегории до ямба. М.: Флинта, Наука, с. 537.
112. Саваренская Т.Ф., 1987. Западноевропейское градостроительство XVII-XIX веков. Эстетические и теоретические предпосылки. М.: Стройиздат, с. 191.
113. Сачек П., Кравченко Я., 2014. Наполеон Орда і Україна. Альбом. К.: Оранта, с. 204.
114. Семенюк А., 1996. На тему українсько-польських відносин. Критичні зауваження. Міннеаполіс, с. 167.
115. Скиннер С., 2007. Священная геометрия. Расшифрованный код. М: «Кладезь-Букс», с. 159.
116. Степанов А.В., 1994. Архитектура // Степанов А.В., Метленков Н.Ф. М.: Ладья, с. 452.
117. Степовик В.Д., 1982. Українське мистецтво першої половини XIX століття. Київ: Мистецтво, с. 48.
118. Стоян О.В., 2008. Проблеми реставрації пам'яток архітектури в Україні. К: Строительство, материаловедение, машиностроение, с. 621 –640 с.
119. Страутманис И.А., 1978. Информативно-эмоциональный потенциал архитектуры. М.: Стройиздат, с. 119.
120. Стріленко Ю.М., 1996. Консервація і реставрація архітектурних пам'яток/ Стріленко Ю.М., І.Р.Могитич, С.В. Скляр та ін.// Київ, с. 586.
121. Стригалева А.А., 1986. Художественный образ в архитектуре и его структура // Теория композиции в советской архитектуре / Под ред. Л.И. Кирилловой. М.: Стройиздат, с. 5 – 18.
122. Танге К., 1972. Точка зрения // Мастера архитектуры об архитектуре. – М.: Искусство, с. 404.
123. Тарушвили Л.И., 1995. Эстетика архитектурного ордера от Витрувия до Карамелера де Кензи. Москва, с. 40 – 67.
124. Теодорович Н.И., 1899. Волинь в описаниях городов, местечек, сел в церковно-историческом, географическом, археологическом и других отношениях. Почаев. Т. IV, с. 379.

125. Тимендирг Г.Е., 2005. Золотое сечение. Пер. с немецкого. М.: КомКнига, с.88.
126. Тимофієнко В. І., 1994. Брами, огорожі й ворота у забудові південних міст / АН України. Ін-т мистецтвознаства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, с. 68.
127. Тимофієнко В.І., 2003. Історія української архітектури. К.: Техніка. с. 472.
128. Тимофієнко В. І., 1993. Українська садибна архітектура II-ої пол. 18 – першої третини 19 ст./ Володимир Іванович Тимофієнко. Київ: Науково-дослідний інститут теорії та історії архітектури і містобудування, с. 39.
129. Федорук А.Т., 2000. Старинные усадьбы Минского края/ А.Т. Федорук – Минск: «ПОЛИФАКТ» - «ЛЕКЦИЯ», с. 416.
130. Федоров І., 2004. «Самчики»: райський куточок із земними проблемами. Хмельницький, с. 28.
131. Фейнберг Е.Л., 1981. Кибернетика, логика, искусство. Москва: «Радио и связь», с. 16-17.
132. Флентін В., 2008. Варто хоча б раз побувати у Самчиках... / В.Флентін // Проскурів, с. 42.
133. Цинкаловський О., 2008. Минуле і сучасне Волині і Полісся. Луцьк, с. 167 –168.
134. Цинкаловський О., 2011. Минуле і сучасне Волині і Полісся. Волинь у 1941.: люди, події, факти // Луцьк. Науковий збірник. Випуск 39, с. 120 –135.
135. Цинкаловський О., 1983. Стара Волинь і Волинське Полісся. Вінніпег. Т. 1., с. 601.
136. Цинкаловський О., 1984. Стара Волинь і Волинське Полісся. Вінніпег. Т. 2., с. 514.
137. Чаропка В. К., 2008. Наполеон Ордна. Мінськ: В-во «Беларусь»,с. 159.
138. Чижков А.Б., 2006. Подмосковные усадьбы. Аннотированный каталог с картой расположенных усадеб / А.Б. Чижков. Москва: НП «Русская усадьба», с. 280.
139. Шевелев И.Ш., 1963. Геометрическая гармония. Опыт исследования пропорциональности в архитектуре. Москва, с. 105.

140. Шиян Л.М., 2011. Вишневецький палац в контексті Західноєвропейського бароко в Україні / Шиян Любов Миколаївна // Історія Волині в пам'ятках та музейній практиці. Вишневець. Матеріали наукової конференції, с. 51 – 57.
141. Шиян Л.М., 2006. Вишневець та князі Корибути-Вишневецькі. Тернопіль, с. 74 – 78.
142. Шуляр В., 2005. Палацово-парковий комплекс «маєток Самчики». Львів. Архітектурний вісник. №2-3 924, с. 84 – 87
143. Юсупов Э.С., 1994. Словарь терминов архитектуры. / Э.С. Юсупов. Санкт-Петербург: «Ленинградская галерея», с. 432.
144. Aftanazy R., 1994. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczy Pospolitej. Wrocław. T. V, s. 408.
145. Aftanazy R., 1994. Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczy Pospolitej. Wrocław. T. IX, s. 81 – 91.
146. Archer L.B., 1968. The structure of design process // Design method in Architecture. London: College of Art, p. 248.
147. Barbasiewicz M., 2007. Radziejowickie Theatrum. Dzieje Rezydencji. Radziejowice, Dom Pracy Twórczej w Radziejowicach s. 43–51.
148. Barbasiewicz M., 1997. Radziejowice. Fakty i zagadki, Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków. Barbasiewicz M., Pustoła-Kozłowska E. Warszawa. Polski Komitet Narodowy ICOMOS, s. 48.
149. Briggs M.S., 1927. The architect in History. London. Oxford, p. 147 – 171.
150. Brzezińska-Marjanowska Wioletta, 2016. Pałac w Samczykach – zapowiedz poznoklasycystycznego stylu w architekturze rezydencjonalnej Wołynia. Рівне. Архітектурна спадщина Волині. Збірник наукових праць. Випуск 5 с. 15 – 21.
151. Brzezińska-Marjanowska W., 2010. Klasycystyczna architektura pałacowa na Wołyniu ok. 1780-1831 r. Stan badań nad wielokulturowym dziedzictwem dawnej Rzeczypospolitej, t. I. Red. W. Walczak i K. Łopatecki, Białystok, s. 273 – 299.
152. Henry Hope Reed, 1980. Palladio's Architecture and Its Influence. Henry Hope Reed, Joseph C. Farber. New York: Dover Publications, s. 144.
153. James S., 1994. Ackerman. Palladio. Penguin, s. 208.

154. Jaroszewski, T.S., 1971. Architektura doby Oświecenia w Polsce: Nurty i odmiany / T.S. Jaroszewski. Wrocław: Wydawnictwo PAN, s. 342.
155. Krajewski K., 1974. Mała encyklopedia architektury i wnętrz, Zakład Narodowyim. Warszawa, s. 593.
156. Kruczek Z., 2005. Metody badań atrakcji turystycznych[w:] R. Winiarski, W. Alejziak (red.), Turystyka w badaniach naukowych. Kraków-Rzeszów. AWF Kraków iWZiIZ w Rzeszowie, s. 285.
157. Kruczek Z., 2011. Atrakcje turystyczne. Fenomen, typologia, metody badań. Kraków, s. 275.
158. Czamanska Ilona, 2007. Wisniowieccy. Monografia rodu. Poznan, s.220.
159. Kovwaiczuk J., 1991. Puznobarokowe rezydencji Wołynju i Rusi Galickej. Kijow, s. 50 – 63.
160. Kossak-Szczucka Z., 1927. Zniszczenie dwory opisje. Warszawa, s. 190.
161. Loza Staniskaw, 1954. Architekci i budownicowowie w Polsce. Warszawa: Wyd. Budownictwo i Architektura, s. 120 – 151.
162. Mikos von Rohrscheidt A., 2008. Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy. Gniezno: GWSHM Milenium, s. 260 – 261.
163. Milobedzki Adam, 1968. Zarys dziejow architektury w Polsce. Warzsawa: Wiedza Powszechna, s. 145.
164. Nimcewicz Z., 1822. Zbior pamietnikow historycznych. Warszawa, s. 10.
165. Obarski Jerzy, 1954. Materialy do zycia i tworcosci Jakuba Kubickiego. Warszawa: Biuletyn Historii Sztuki. Nr. 3, s. 4 – 8.
166. Orłowicz M., 1929.Illustrowany przewodnik po Wołyniu. Łuck, s. 60 – 68.
167. Ostrowska-Keblowska Z., 1969. Architektura palacowa drugiej połowy XVIII wieku w Wielkopolsce, Poznan: Poznanskie Towarzystwo Przyjaciol Nauk, s. 116.
168. Rewski Z., 1939. Rachunki budowy palacy I kosciola w Wiszniowcu // Biuletyn Historii Sztuki i Kultury. Warszawa.R.VII.NR I, s. 69 – 75.
169. Rogalewski O., 1977. Zagospodarowanie turystyczne. Warszawa: Wydawnictwo Szkolnei Pedagogiczne, s. 78.

170. Rottermund A., 1990. Jean-Nicolas-Louis Durand a polska architektura 1 połowy XIX wieku / A. Rottermund. Wrocław: PWN, s.166.
171. Ruskin J., 1849. The seven Lamps of architecture. London. p. 316.
172. Paluch M., 2007. Monografia turystyczna zabytkowego zespołu w Radziejowicach w powiecie żyrdowskim, Praca licencjacka, Wydział Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 470.
173. Pawlak Roman., 200. 3Polska – Zabytkowe ratusze. Warszawa: Sport i Turystyka MUZA SA, s. 160 – 161.
174. Przędziecki A., 1988. Podole, Wołyn, Ukraina. Wilno, s.191.
175. Stecki T.J., 1871. Wołyn. Lwow, s.178.
176. Stepinska K., 1977. Palace i zamki w Polsce. Dawniej i dzis. Warszawa: Krajowa agencja wydawnicza. T.1., s. 222.
177. Stepinska K., 1977. Palace i zamki w Polsce. Dawniej i dzis. Warszawa: Krajowa agencja wydawnicza. T.2., s. 231.
178. Tavernor Robert, 1991. Palladio and Palladianism. London: Thames & Hudson, p. 216.
179. Tatarkiewicz, W., 1966. O sztuce Polskiej XVII i XVIII wieku: Architektura i rzeźba / W. Tatarkiewicz. Warszawa: PWN, s. 538.
180. Tazbir Janusz, 2002. Kultur szlachecka w Polsce. Rozkwit – upadek – relikty – Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, s. 243.
181. Tzonis Alexander, 1992. Classical Architecture. The poetic of Order. Tzonis Alexander, Lefavre Liane. London: Massachusetts Institute of Technology, p. 306.
182. Wittkower R., 1974. Palladio and palladianism, London, s. 216.
183. Zachwatowicz J., 1946. Program I zasady konserwacji zabytkow. Warszawa, s. 52.

ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА

184. Батюшков П.И. Воłyнь. Исторические судьбы Юго-Западного края [Online] Доступно: <https://archive.org/details/volynistoriches01batigoog/page/n7> [Дата звернення: 16.10. 2018].
185. Вільчинський О. Замки та храми України. Вишнівець [Online] Доступно: <https://www.castles.com.ua/vis.html> [Дата звернення: 16.10. 2018].

186. Гнатюк К. І. Ілляшівка. К. І. Гнатюк, К. І. Матвіюк, Н. В. Кузнецова [Online] Доступно: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=13105 [Дата звернення: 23.01. 2019].
187. Державний історико-культурний заповідник “Самчики”. Памятка для користувачів. [Online] Доступно: http://odb.km.ua/?dep=1&dep_up=563&dep_cur=1016 [Дата звернення: 02.11. 2018].
188. Деркачі [Online] Доступно: [http://www.wikiwand.com/uk/Деркачі_\(Старокостянтинівський_район\)](http://www.wikiwand.com/uk/Деркачі_(Старокостянтинівський_район)) [Дата звернення: 11.10. 2018].
189. Деркачі [Online] Доступно: <http://www.castles.com.ua/derkacze.html> [Дата звернення: 16.10. 2018].
190. Ілляшівка. Палаці Хмельниччини [Online] Доступно: <http://www.turystam.in.ua/2011-11-01-15-11-18/56-2011-11-20-17-25-34/932-2011-11-20-18-35-39/> [Дата звернення: 23.01.2019].
191. Кот С. Самчики. Дворец и парк [Online] Доступно: <https://sergekot.com/самчики-дворец-и-парк/> [Дата звернення: 02.11.2018].
192. Котис О. Палаці Волині: Вишуканий і величний Вишнівець [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> [Дата звернення: 16.10.2018].
193. Кравец С.Л. Большая Российская энциклопедия [Online] Доступно: <http://178.210.89.233> [Дата звернення: 21.11.2018].
194. Курська Т.М. & Угрюмов М.Л., 2011. Методика та організація наукових досліджень. Курс лекцій. с. 28. [Online] Доступно: http://nuczu.edu.ua/files/books/L_MOND/L_MOND%2028.pdf [Дата звернення: 24.03.2018].
195. Лашки (Морозівка) [Online] Доступно: <http://www.turystam.in.ua/2011-11-01-15-11-18/56-2011-11-20-17-25-34/929-2011-11-20-18-22-04> [Дата звернення: 16.10.2018].
196. Сердюк О.М. та ін., 2011. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини. [Online] Доступно: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

- in/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=U [Дата звернення: 24.03.2018].
197. Belweder [Online] Доступно: <http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=43483&from=publication> [Дата звернення: 16.10.2018].
198. Belweder [Online] Доступно: <https://tropter.com/pl/polska/warszawa/belweder> [Дата звернення: 15.11.2018].
199. Belweder . Zespół Rezydencji Prezydenta RP Belweder [Online] Доступно: <http://www.prezydent.pl/kancelaria/rezydencje-kprp/belweder/> [Дата звернення: 15.11.2018].
200. Chojnacka Małgorzata, Paluch Monika. Założenie pałacowo- parkowe w Radziejowicach jako część potencjału turystyki kulturowej Mazowsza Zachodniego [Online] Доступно: <http://docplayer.pl/7833772-Zalozenie-palacowo-parkowe-w-radziejowicach-jako-czesc-potencjalu-turystyki-kulturowej-mazowsza-zachodniego-1.html> [Дата звернення: 24.09.2018].
201. Constant Carolina. The Palladio Guide – New York: Princeton Architectural Press, 1993 [Online] Доступно: https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=0_uZ3iSZ104C&oi=fnd&pg=PR3&dq=палладио&ots=OA2f4Qmxx3&sig=Ojmk-l4gGNVnC_NnWSWNObXsQyk&redir_esc=y#v=onepage&q=палладио&f=false [Дата звернення: 21.02.2019].
202. Felczak Robert , Podraza Katarzyna. Klasycystyczny pałac w Bejskach [Online] Доступно: http://www.radio.kielce.pl/przeglad-548/_post/44609 [Дата звернення: 16.10.2018].
203. Helenów [Online] Доступно: <https://ormon.wp.mil.pl/pl/23.html> [Дата звернення: 16.10.2018].
204. Helenów. [Online] Доступно: http://fotopolska.eu/1272995_foto.html?o=b239591&p=1 [Дата звернення: 17.12.2018].
205. Helenów. [Online] Доступно: https://archiwum-szi.wp.mil.pl/pl/45_8.html [Дата звернення: 17.12.2018].
206. Helenów. Historia [Online] Доступно: <https://ormon.wp.mil.pl/pl/23.html> [Дата звернення: 15.11.2018].

207. Jaskuła Wojciech. Polska. Dawne miasta królewskie. Białaczów. [Online]
Доступно: http://podroze.gazeta.pl/podroze/1,114158,10427150,Polska__Dawne_miasta_krolewskie__Bialaczow.html [Дата звернення: 16.10.2018].
208. Kruczek Z., 2012, Parki tematyczne jako flagowe atrakcje turystyczne. [Online]
Доступно: http://www.turystykakulturowa.org/pdf/2012_03_03.pdf, [Дата звернення: 03.11.2013].
209. Kujawa Marek. Helenów [Online] Доступно: <http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/3373/Helenow/> [Дата звернення: 17.12.2018].
210. Mikos von Rohrscheidt A., 2008b, Turystyka Kulturowa – wokół definicji [Online] Доступно: http://www.turystykakulturowa.org/pdf/2008_11_01.pdf [Дата звернення: 20.12.2013].
211. Mirowski Roman. Białaczów Pałac. Gmina Białaczów, powiat opoczyński, woj. łódzkie. [Online] Доступно: <http://dawnekieleckie.pl/bialaczow-palac/> [Дата звернення: 16.10.2018].
212. Roman Mirowski. Świętokrzyski album, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie - Regionalny Ośrodek w Kielcach / Mediateka. 2004. [Online] Доступно: <http://pik.kielce.pl/atrakcje-turystyczne/palace-i-dworki/1083-bejsce-palac.html> [Дата звернення: 15.11.2018].
213. Pławowice [Online] Доступно: <http://readingmalopolska.pl/pl/miasta-w-szlakach,17,plawowice,2111.chtm> [Дата звернення: 16.10.2018].
214. Schwagrak Tomasz. Białaczów [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm> [Дата звернення: 15.12.2018].

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

215. Ненцінський А., 2005. Зберегти? Врятувати! Є в Старокостянтинівському районі унікальна пам'ятка старовини... / А.Ненцінський // Подільські вісті,. – 22-27 с.
216. Цимбалюк М. Хмельниччина сподівається мати третє диво України / М. Цимбалюк // Подільський кур'єр. – 2010. – 10 червня.

ДОДАТОК А. СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Погранична І. І.**, Бойко О. Г., 2015а. Палацово-паркові ансамблі Якуба Кубицького на Волині. Архітектурні особливості, пропозиції до реставрації. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура, 816, с. 177 –185.
2. **Погранична І.І.** 2016b. Палацовий комплекс у с. Самчиках Хмельницької обл. – приклад класицистичної європейської архітектури кін. XVIII – поч. XIX ст. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Архітектура, 856, с. 186 –190.
3. **Погранична І.І.** 2016b. Втрачені палацові комплекси авторства Якуба Кубицького на території України. Архітектурний Вісник КНУБА, 10, с. 236 – 242.
4. **Погранична І.І.** 2017а. Архітектурні особливості палацових комплексів авторства Якуба Кубицького кін. XVIII – поч. XIX ст. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» Архітектура, 878, с.124–130.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

5. **Pohranychna I.** 2019a. The architecture of palace and park complexes of the late XVIII – the early XIX centuries by Jakub Kubicki with-in Poland. *Przestren I FORMA*, 37, p. 207 – 216.

Матеріали конференцій і тези доповідей:

6. **Погранична І. І.**, 2015b. Трансформація великих замкових комплексів у палацові ансамблі. Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій, 7, с. 215–220.
7. **Погранична І. І.**, 2016а. Зовнішні межі та огороження палацових комплексів у XVIII столітті. External limits and fences in the palace complexes in the XVIII century. Проблеми дослідження, збереження та реставрації історичних фортифікацій, 8, с. 171–174.
8. **Погранична І.І.** Диба Ю.Р. 2017а. Творчий метод архітектора (на прикладі професійного доробку Якуба Кубицького) В: Наукового товариства імені Шевченка, Тези доповідей молодіжної секції комісії архітектури та містобудування підготовані до участі в XXVIII Науковій сесії Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, Україна, 24 Березень 2017., с. 23–25.

ДОДАТОК Б. Апробація результатів

КОМІСІЯ АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ

24 березня

(XIX корпус НУ "Львівська політехніка",
вул. Князя Романа, 1, ауд. 103)

Голова: **Юрій ДИБА**
Секретар: **Світлана ЛИНДА**

ПЕРШЕ ЗАСІДАННЯ
9.00–13.00
Головуючий: **Юрій ДИБА**

Богдан ПОСАЦЬКИЙ. Тенденції розвитку центрів великих міст

Микола БЕВЗ, Юрій ЛУКОМСЬКИЙ. Специфіка архітектурно-археологічних досліджень втрачених пам'яток на прикладі вивчення будівельної історії княжої церкви Різдва Пресвятої Богородиці у Холмі

Галина ПЕТРИШИН. Тенденції урбанізаційного процесу в Україні

Світлана ЛИНДА. Архітектура як репрезентація національної ідеї: чеський рондокубізм

Ігор ГНЕСЬ. Перспективні напрямки реформування проєктно-нормативної бази в сфері житлового будівництва України

Ореста РЕМЕШИЛО-РИБЧИНСЬКА. Традиційна архітектура в культурному ландшафті (на базі досліджень житлової архітектури Національного природного парку "Синевир")

Ірина ДИДА. Україна та Ірландія: значення природної компоненти в архітектурних традиціях

Мирон ДЕМКІВ. Геометрія гармонії в архітектурі

Ірина РУСАНОВА. Стратегічні напрямки розвитку м. Львова (містобудівний аспект)

ДРУГЕ ЗАСІДАННЯ
14.00–17.00

Головуючий: **Богдан ПОСАЦЬКИЙ**

Людмила ГНЕСЬ. Проблеми еволюції розпланувальної структури сільських територій сільських поселень в епоху соціальних трансформацій

Ростислав ГНІДЕЦЬ. Структура символу храмової архітектури, як виражальний чинник її сакральності

Леся ЧЕНЬ. Еволюція архітектурно-планувального розвитку Скиту Манявського
Юрій РОЧНЯК. Архітектура новітніх залізничних вокзалів Австрії

Володимир ДІДИК. Ревалоризація парку в Оброшино

Галина КАЗНАРСЬКА. Вплив сучасних тенденцій енергоощадження на формування образу міста

Максим ЯСІНСЬКИЙ. Проблема реконструкції житлової забудови малих міст Західної України.

Ірина ПОГРАНИЧНА. Палацово-парковий комплекс зламу XVIII–XIX століть у с. Самчиках Хмельницької області

25 березня
ТРЕТЄ ЗАСІДАННЯ
14.00–17.00

Головуюча: **Світлана ЛИНДА**

Юрій ДИБА. Проблема початків Русі з погляду історика урбаністики (до інтерпретації повідомлень східних джерел IX–X ст. про три групи русів)

Олег РИБЧИНСЬКИЙ. Програма та проєктні складові ревіталізації ринкових площ історичних міст України

Василь СЛОБОДЯН. Сакральна архітектура Олександра Луїшинського

Василь ПЕТРИК. Відгомін доби Руського королівства в архітектурі Галичини та Волині XV–XVII ст.

Олена БОКАЛО. Дослідження млинів Підгаєччини

Віктор МЕЛЬНИК. Стілопис XII століття Успенського собору в Галичі

Ігор БОКАЛО. Дослідження церкви Різдва Пресвятої Богородиці в м. Бродах

Остан ГОТЬ. Архітектура промислових будівель XIX–XX ст. у Львові

ДОДАТОК В.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО РИСУНКУ 1.1.1.

1. Палац у с. Бережце. Вигляд зі сторони парку (Aftanazy R., 1994)
2. Палац у с. Бережце. Вигляд на головний фасад палацу. Малюнок Наполеона Орди. (Aftanazy R., 1994)
3. Палац у с. Лашки. Малюнок Наполеон Орда. (Aftanazy R., 1994)
4. Палац у с. Лашки. Парковий фасад. (Aftanazy R., 1994)
5. Палац у с. Самчики. [Online] Доступно: <https://kolokray.com/uk/product/ekslyuzivnyu-kamenets-podolskiy.html> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
6. Палац у с. Самчики. Фото автора. 2016 р.
7. Палац у с. Ілляшівка. Фото автора. 2016 р.
8. Палац у с. Ілляшівка. Фото автора. 2016 р.
9. Палац у с. Семиренки. (Aftanazy R., 1994)
10. Палац у с. Ладиги. (Aftanazy R., 1994)
11. Палац у смт. Вишнівець [Online] Доступно: <https://photographers.ua/photo/vishnivetskiy-palats-821520/> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
12. Палац у смт. Вишнівець [Online] Доступно: <https://zabytki.in.ua/ru/469/vishnevetskii-dvorets> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО РИСУНКУ 1.1.2.

1. Палац у Хеленові. Головний фасад, 2018 р. [Online] Доступно: <http://zamki.rotmanka.com/portfolio/helenow-neorenesansowy-palac-potockich/>, Дата звернення [18.11.2018]
2. Палац Бельведер, Головний фасад. Варшава, 1996 р. [Online] Доступно: [<https://warszawa.fotopolska.eu/791443,foto.html?o=b3390&p=7>] Дата звернення [02.11.2018]
3. Палац Бельведер, Парковий фасад, 2014 р. [Online] Доступно: [<https://warszawa.fotopolska.eu/574266,foto.html?o=b3390&p=7>] Дата звернення [02.11.2018]
4. Палац у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm>. Дата звернення [16.11.2018]

5. Палац у Радзійовіце. Північно-Східний фасад. 2011 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/671335,foto.html?o=b60356&p=1> Дата звернення [14.11.2018]
6. Палац у Радзійовіце. Південний фасад. 2017 р. [Online] Доступно: <http://palacradziejowice.pl/zespol-palacowy/palac/> Дата звернення [14.11.2018]
7. Палац у Бейсце. Парковий фасад 2013 р. [Online] Доступно: <http://pik.kielce.pl/atrakcje-turystyczne/palace-i-dworki/1083-bejsce-palac.htm>, Дата звернення [18.11.2018]
8. Палац у Бейсце. Головний фасад 2013 р. [Online] Доступно: <http://pik.kielce.pl/atrakcje-turystyczne/palace-i-dworki/1083-bejsce-palac.htm>, Дата звернення [18.11.2018]
9. Палац Малахновських у Бялчові. 2015 р. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm> Дата звернення [15.12.2018]
10. Палац у Млохові. Головний фасад, 2017 р. [Online] Доступно: http://nadarzyn.tv/pl/sekcja/informacje/czytaj/4931-palacyk_w_mlochowie_z_adaptacja_na_lokal_wypoczynkowo_-_gastronomiczny.html#, Дата звернення [18.11.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.1.

1. Вид на Бельведер, Варшава, гравюра 1827 – 1829 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/794301,foto.html?o=b3390&p=1>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
2. Палац Бельведер, Варшава, 30 листопада 1830 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/143472,foto.html?o=b3390>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
3. Головний фасад палацу Бельведер, намальований Леонардом Шмідтнером Варшава, 1823. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/349895,foto.html?o=b3390&p=1>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
4. Палац Бельведер, Варшава, 1900-1904 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/351025,foto.html?o=b3390&p=1>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]

5. Палац Бельведер, Варшава, 1895 – 1900 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1133368,foto.html?o=b3390&p=1>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
6. Палац Бельведер, Варшава. 1900-1905рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/380939,foto.html?o=b3390&p=1>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
7. Палац Бельведер, Варшава. 1915р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/976002,foto.html?o=b3390&p=1> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
8. Палац Бельведер, Варшава, 1920 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/258893,foto.html?o=b3390&p=1> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
9. Палац Бельведер, вигляд зі сторони Лазенок, Варшава, 1918-1925 рр. [Online] Доступно:<https://warszawa.fotopolska.eu/254237,foto.html?o=b3390&p=2> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
10. Палац Бельведер,вигляд зі сторони парку, Варшава, 1920-1925 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/814737,foto.html?o=b3390&p=2> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
- 11.Палац Бельведер вигляд зі сторони Лазенок, Варшава, 1920-1930 рр.[Online] Доступно:<https://warszawa.fotopolska.eu/254241,foto.html?o=b3390&p=2>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
12. Палац Бельведер, Варшава, 1920 – 1935 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/219053,foto.html?o=b3390&p=2>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
13. Палац Бельведер, вигляд зверху, Варшава, 1930-1939 рр. [Online] Доступно:<https://warszawa.fotopolska.eu/457720,foto.html?o=b3390&p=3>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
14. Палац Бельведер, Варшава, 1938 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/330539,foto.html?o=b3390&p=4>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]

15. Вигляд на Бельведер, Варшава, 1950 – 1955 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1171520,foto.html?o=b3390&p=5>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
16. Вигляд на Бельведер, Варшава, 1950 – 1955 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1171522,foto.html?o=b3390&p=5>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
17. Палац Бельведер, Варшава, 1960 – 1961 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/254236,foto.html?o=b3390&p=6> [Дата звернення 10.10. 2018 р.]
18. Палац Бельведер, Варшава, 1968 р. "Belwederski pałacyk odbudowany po zniszczeniach wojennych pełnił rolę pierwszej siedziby najwyższych władz PRL (... i był okładką pierwszego numeru "Stolicy" w 1946 r. To już prawie 22 lata!)" - zdjęcie pochodzi z tygodnika Stolica nr 19 (1066) 12.05.1968 [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/630550,foto.html?o=b3390&p=6>, [Дата звернення 10.10. 2018 р.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.2.

1. Палац у Радзійовіце, 1939 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1280096,foto.html?o=b60356&p=1> Дата звернення [14.11.2018]
2. Палац у Радзійовіце, 1955-1960 рр. Фото Mariusz Brzeziński, [Online] Доступно: [<https://warszawa.fotopolska.eu/282982,foto.html?o=b60356&p=1>] Дата звернення [14.11.2018]
3. Палац у Радзійовіце, перший поверх – вид на анфіладу кімнат. Фото з тижневика "Столиця № 28" (1075) від 14 липня 1968 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/635159,foto.html?o=b60356&p=1> Дата звернення [14.11.2018]
4. Палац у Радзійовіце. Фото з тижневика "Столиця" № 43 (1351) 10/28/1973 [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/671335,foto.html?o=b60356&p=1> Дата звернення [14.11.2018]
5. Палац у Радзійовіце. Північно-Східний фасад. 2011 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/671335,foto.html?o=b60356&p=1>, Дата звернення [14.11.2018]

6. Палац у Радзийовіце. Південний фасад. 2017 р. [Online] Доступно: <http://palacradziejowice.pl/zespol-palacowu/palac/> Дата звернення [14.11.2018]
7. Палацово-парковий комплекс у Радзийовіце. 2017 р. [Online] Доступно: https://pl.wikipedia.org/wiki/Zespól_pałacowo-parkowy_w_Radziejowicach Дата звернення [14.11.2018]
8. Палацово-парковий комплекс у Радзийовіце. Вид зверху, 2017 р. [Online] Доступно: <http://www.skyconcept.pl/blog/palac-radziejowice/> Дата звернення [14.11.2018]
9. Інтер'єр палацу у Радзийовіце, 2017 р. [Online] Доступно: <http://palacradziejowice.pl/wirtualny-spacer/> Дата звернення [14.11.2018]
10. Інтер'єр палацу у Радзийовіце, 2017 р. [Online] Доступно: <http://palacradziejowice.pl/wirtualny-spacer/> Дата звернення [14.11.2018]
11. Інтер'єр палацу у Радзийовіце, 2017 р. [Online] Доступно: <http://palacradziejowice.pl/wirtualny-spacer/> Дата звернення [14.11.2018]
12. Інтер'єр палацу у Радзийовіце, 2017 р. [Online] Доступно: <http://palacradziejowice.pl/wirtualny-spacer/> Дата звернення [14.11.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.3.

1. Палац у Бялачуві. Парковий фасад. Поч. ХХ ст. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm> Дата звернення [15.12.2018]
2. Палац у Бялачуві. Парковий фасад. Поч. ХХ ст. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm>, Дата звернення [15.12.2018]
3. Палац у Бялачуві. Головний фасад. Поч. ХХ ст. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm>, Дата звернення [15.12.2018]
4. Палац у Бялачуві. Інтер'єр. Поч. ХХ ст. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm>, Дата звернення [15.12.2018]
5. Палац у Бялачуві. 1939-1940 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/362786,foto.html?o=b40298> Дата звернення [15.11.2018]
6. Палац Малахновських у Бялачуві. 1964 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/254384,foto.html?o=b40298&p=1> Дата звернення [15.11.2018]

7. Палац Малахновських у Бялачуві. 1973-1975 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/282217,foto.html?o=b40298&p=1> Дата звернення [15.11.2018]
8. Палац Малахновських у Бялачуві. 1974-1976 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/282217,foto.html?o=b40298&p=1> Дата звернення [15.11.2018]
9. Палац Малахновських у Бялачуві. 2005 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/282217,foto.html?o=b40298&p=1> Дата звернення [15.11.2018]
10. Палац Малахновських у Бялачуві. 2005 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/282217,foto.html?o=b40298&p=1> Дата звернення [15.11.2018]
11. Палац Малахновських у Бялачуві. 2015 р. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm>, Дата звернення [15.12.2018]
12. Палац Малахновських у Бялачуві. 2015 р. [Online] Доступно: <http://www.zamkilodzkie.pl/pliki/bialacz.htm> Дата звернення [15.12.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.4.

1. Палац у Плавовіце. 1928 р. [Online] Доступно: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/121732:1/>, Дата звернення [16.11.2018]
2. Палац у Плавовіце. 1928 р. [Online] Доступно: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/121732:1/>, Дата звернення [16.11.2018]
3. Інтер'єр палацу у Плавовіце. 1928 р. [Online] Доступно: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/121732:1/>, Дата звернення [16.11.2018]
4. Інтер'єр палацу у Плавовіце. 1928 р. [Online] Доступно: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/121732:1/>, Дата звернення [16.11.2018]
5. Палац у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm>, Дата звернення [16.11.2018]
6. Палац у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm> Дата звернення [16.11.2018]

7. Палац у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm> Дата звернення [16.11.2018]
8. Скульптура лева на території палацово-паркового комплексу у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm> Дата звернення [16.11.2018]
9. Палац у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm> Дата звернення [16.11.2018]
10. Палац у Плавовіце. 2008 р. [Online] Доступно: <http://www.readingmalopolska.com/en/miasta-w-szlakach,31,plawowice,2151.htm>, Дата звернення [16.11.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.5.

1. Палац у Бейсце. 1905 р. Album "Wsi ilustrowanej", 1911. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1227606,foto.html?o=b121920&p=1>, Дата звернення [18.11.2018]
2. Палац у Бейсце. 1920-1925 рр. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1227606,foto.html?o=b121920&p=1>, Дата звернення [18.11.2018]
3. Палац у Бейсце, вигляд з парку. 1920-1925 рр. [110, с. 18]
4. Палац у Бейсце, інтер'єр вітальні. 1920-1925 рр. [110, с. 18]
5. Палац у Бейсце. Головний фасад 2013 р. [Online] Доступно: <http://pik.kielce.pl/atrakcje-turystyczne/palace-i-dworki/1083-bejsce-palac.htm>, Дата звернення [18.11.2018]
6. Палац у Бейсце. Парковий фасад 2013 р. [Online] Доступно: <http://pik.kielce.pl/atrakcje-turystyczne/palace-i-dworki/1083-bejsce-palac.htm>, Дата звернення [18.11.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.6.

1. Палац у Млохуві. Головний фасад, 1945 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1000051,foto.html?o=b230909&p=1>, Дата звернення [18.11.2018]

2. Палац у Млохуві. Головний фасад, 1965 р. [Online] Доступно: <https://warszawa.fotopolska.eu/1000051,foto.html?o=b230909&p=1>, Дата звернення [18.11.2018]
3. Палац у Млохуві. Вигляд зверху, 2015 р. [Online] Доступно: http://nadarzyn.tv/pl/sekcja/informacje/czytaj/4931-palacyk_w_mlochowie_z_adaptacja_na_lokal_wypoczynkowo_-_gastronomiczny.html#, Дата звернення [18.11.2018]
4. Палац у Млохуві. Головний фасад, 2017 р. [Online] Доступно: http://nadarzyn.tv/pl/sekcja/informacje/czytaj/4931-palacyk_w_mlochowie_z_adaptacja_na_lokal_wypoczynkowo_-_gastronomiczny.html#, Дата звернення [18.11.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.7.

1. Палац у Геленові. Головний фасад, 1855 р. [Online] Доступно: <https://ormon.wp.mil.pl/pl/23.html>, Дата звернення [18.11.2018]
2. Палац у Геленові. Парковий фасад, 1855 р. [Online] Доступно: <https://ormon.wp.mil.pl/pl/23.html>, Дата звернення [18.11.2018]
3. Палац у Геленові. Парковий фасад, 1882 р. [Online] Доступно: <https://ormon.wp.mil.pl/pl/23.html>, Дата звернення [18.11.2018]
4. Палац у Геленові. Інтер'єр, 1882 р. [Online] Доступно: <https://ormon.wp.mil.pl/pl/23.html>, Дата звернення [18.11.2018]
5. Палац у Геленові. Головний фасад, 1934 р. [Online] Доступно: <http://fotopolska.eu/1272994,foto.html?o=b239591&p=1>, Дата звернення [17.12.2018]
6. Палац у Геленові. Парковий фасад, 1934 р. [Online] Доступно: <http://fotopolska.eu/1272994,foto.html?o=b239591&p=1>, Дата звернення [17.12.2018]
7. Палац у Геленові. Головний фасад, 2018 р. [Online] Доступно: <http://zamki.rotmanka.com/portfolio/helenow-neorenesansowy-palac-potockich/>, Дата звернення [18.11.2018]
8. Палац у Геленові. Парковий фасад, 2018 р. [Online] Доступно: <http://zamki.rotmanka.com/portfolio/helenow-neorenesansowy-palac-potockich/> Дата звернення [18.11.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.8.

1. Палац у с. Самчики. Головний фасад. 70-ті роки XIX [Online] Доступно: <https://www.facebook.com/groups/859624257527409/photos/> Дата звернення [18.11.2018]
2. Палац у с. Самчики. Парковий фасад. 70-ті роки XIX ст. [54; 36 с.]
3. Палац у с. Самчики. Кругла зала. 70-ті роки XIX ст. [Online] Доступно: <https://www.facebook.com/groups/859624257527409/photos/> Дата звернення [18.11.2018]
4. Палац у с. Самчики. Червона зала. 70-ті роки XIX ст. Фото з експозиції музею, 2014 р.
5. Палац у с. Самчики. Графськф ворота з офіцинами. 70-ті роки XIX ст. [Online] Доступно: <https://www.facebook.com/groups/859624257527409/photos/> Дата звернення [18.11.2018]
6. Палац у с. Самчики. Графські ворота з офіцинами. 70-ті роки XIX ст. [54; 37 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.9.

1. Палац у с. Ілляшівка. Головний фасад. 1914 р. [84; 46 с.]
2. Палац у с. Ілляшівка. Головний фасад. 1914 р. [84; 46 с.]
3. Палац у с. Ілляшівка. Головний фасад. 1914 р. [84; 47 с.]
4. Палац у с. Ілляшівка. Парковий фасад. 1914 р. [84; 48 с.]
5. Палац у с. Ілляшівка. Парковий фасад. 1914 р. [84; 48 с.]
6. Палац у с. Ілляшівка. Інтер'єр вітальні. 1914 р. [84; 48 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.10.

1. Палац у с. Семереньки. Графські ворота. 1914 р. [83; 452 с.]
2. Палац у с. Семереньки. Головний фасад. 1914 р. [83; 452 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.11.

1. Палац у с. Ладиги. Головний фасад. 1914 р. [83; 220 с.]
2. Палац у с. Ладиги. Вигляд зі сторони головного під'їзду до палацу. 1914 р. [83; 221 с.]
3. Палац у с. Ладиги. Вигляд зі сторони парку. 1914 р. [83; 222 с.]
4. Палац у с. Ладиги. Вигляд зі сторони паркуу. 1914 р. [83; 223 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.12.

1. Палац у с. Лашки. Малюнок Наполеон Орда. [83; 225 с.]
2. Палац у с. Лашки. Палац і офіцина. Малюнок М. Березовського. [83; 226 с.]
3. Палац у с. Лашки. Парковий фасад. [83; 227 с.]
4. Палац у с. Лашки. Палац і господарські споруди, 1914 р. [83; 229 с.]
5. Палац у с. Лашки. Кінний манеж, 1914 р. [83; 230 с.]
6. Палац у с. Лашки. Каплиця, 1914 р. [83; 231 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.13.

1. Палац у с. Деркачі. Головний фасад, 1914 р. [83; 94 с.]
2. Палац у с. Деркачі. Фрагмент парку, 1914 р. [83; 94 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.14.

1. Палац у с. Бережце. Вигляд на головний фасад палацу. Малюнок Наполеона Орди. [83; 42 с.]
2. Палац у с. Бережце. Вигляд зі сторони парку [83; 43 с.]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 1.3.15.

1. Палац у смт. Вишнівець. Малюнок Наполеона Орди. [80, ст. 33]
2. Палац у смт. Вишнівець [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
3. Палац у смт. Вишнівець. Креслення фасадів палацу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
4. Палац у смт. Вишнівець. Креслення планів палацу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
5. Планування території 1800 року Яна Грізмеєра. Зображення з Національного музею у Варшаві [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
6. Палац у Вишнівці. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]

7. Палац у Вишнівці. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
8. Палац у Вишнівці. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
9. Палац у Вишнівці. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
10. Палац у Вишнівці. Головний фасад, 1930 р. [Online] Доступно: <http://vyshnivetska-gromada.gov.ua/пам'ятки-історії/> Дата звернення [08.12.2018]
11. Палац у Вишнівці. Замкова стіна після Другої світової війни [Online] Доступно: <http://vyshnivetska-gromada.gov.ua/пам'ятки-історії/> Дата звернення [08.12.2018]
12. Палац у Вишнівці. Дзеркальна зала. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
13. Палац у Вишнівці. Портретна зала. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://photo-lviv.in.ua/palatsy-volyni-vyshukanyj-velychnyj-vyshnivets/> Дата звернення [08.12.2018]
14. Палац у Вишнівці. Вітальня. Фото міжвоєнного часу [Online] Доступно: <http://vyshnivetska-gromada.gov.ua/пам'ятки-історії/> Дата звернення [08.12.2018]

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО РИСУНКУ 3.2.1.

1. Палац у смт. Вишнівець [Online] Доступно: <https://www.tenews.org.ua/post/view/1502806407-vishnivec-retrospektiva-ta-cikavi-fakti> Дата звернення [18.11.2018]
2. Палац у смт. Вишнівець [Online] Доступно: <https://www.tenews.org.ua/post/view/1502806407-vishnivec-retrospektiva-ta-cikavi-fakti> Дата звернення [18.11.2018]

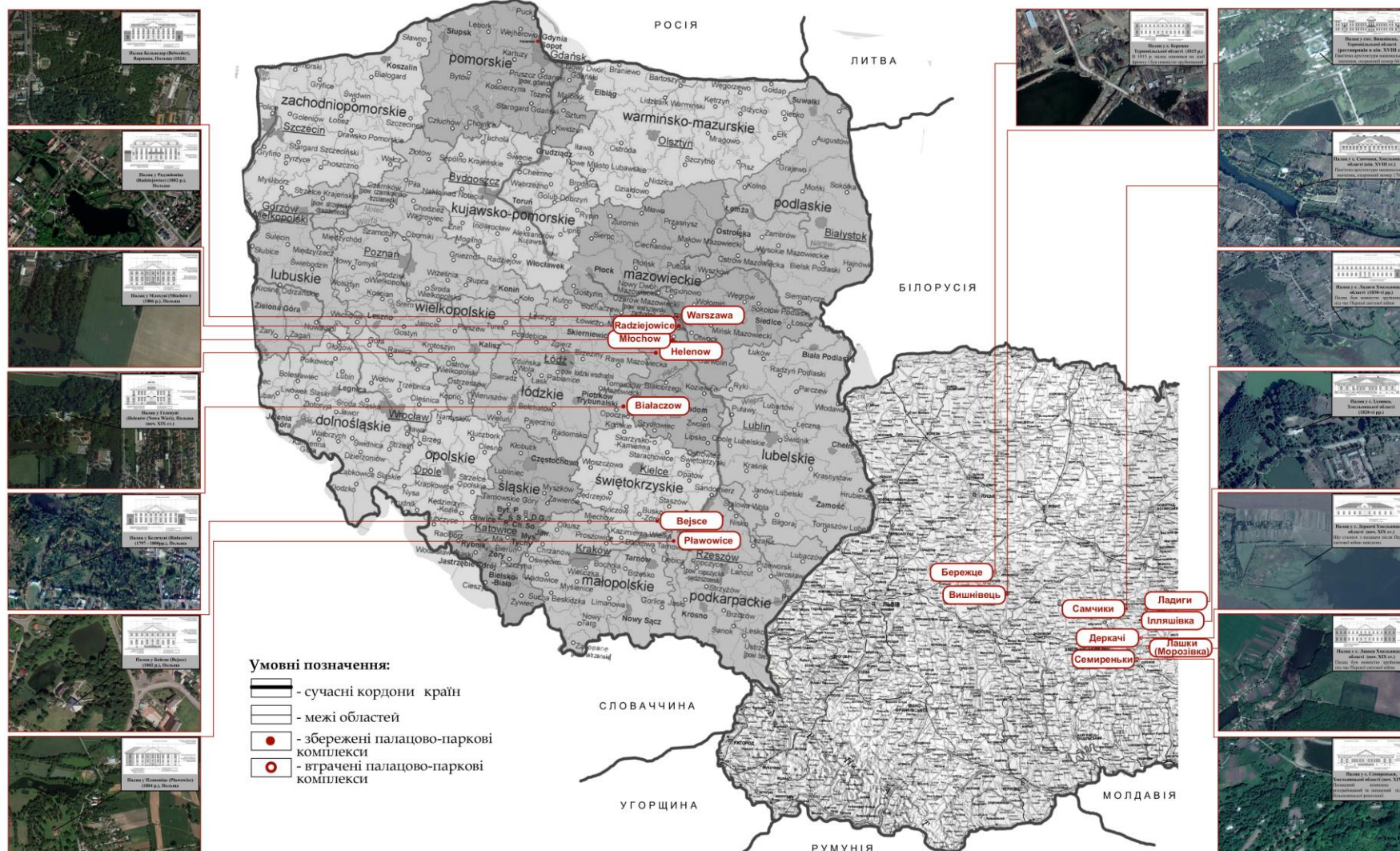
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ТАБЛИЦІ 4.4.1.

1. Палац у с. Маліївці [Online] Доступно: <https://www.castles.com.ua/malejowce.html> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]

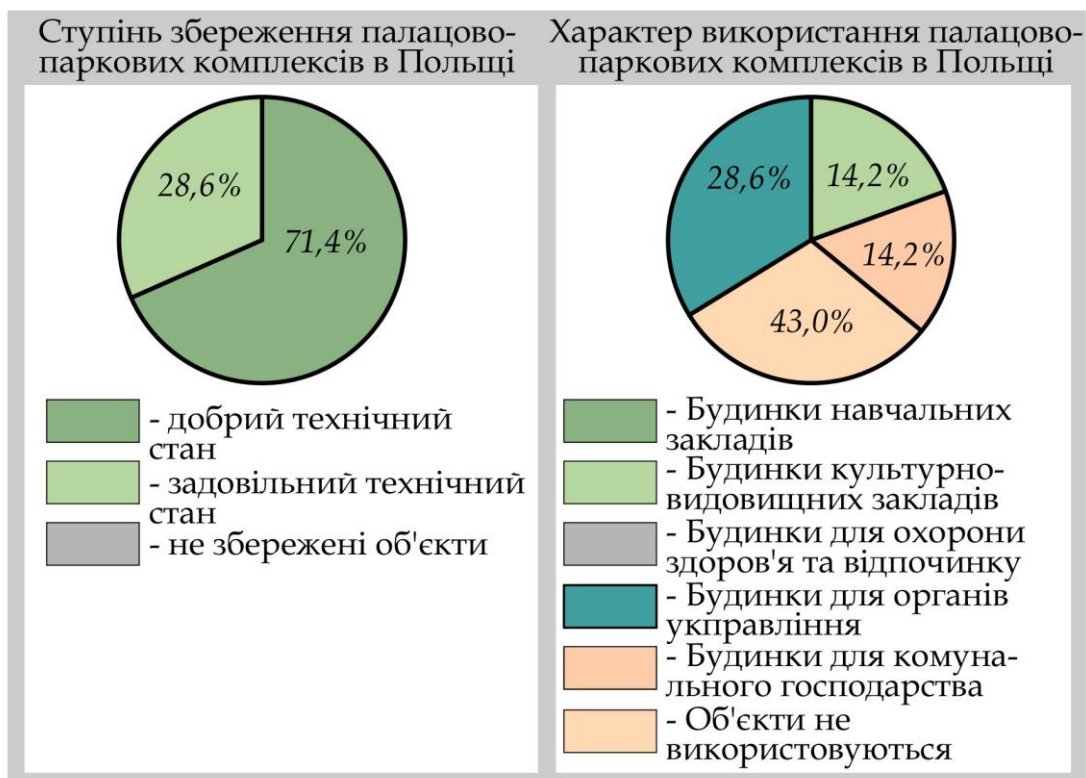
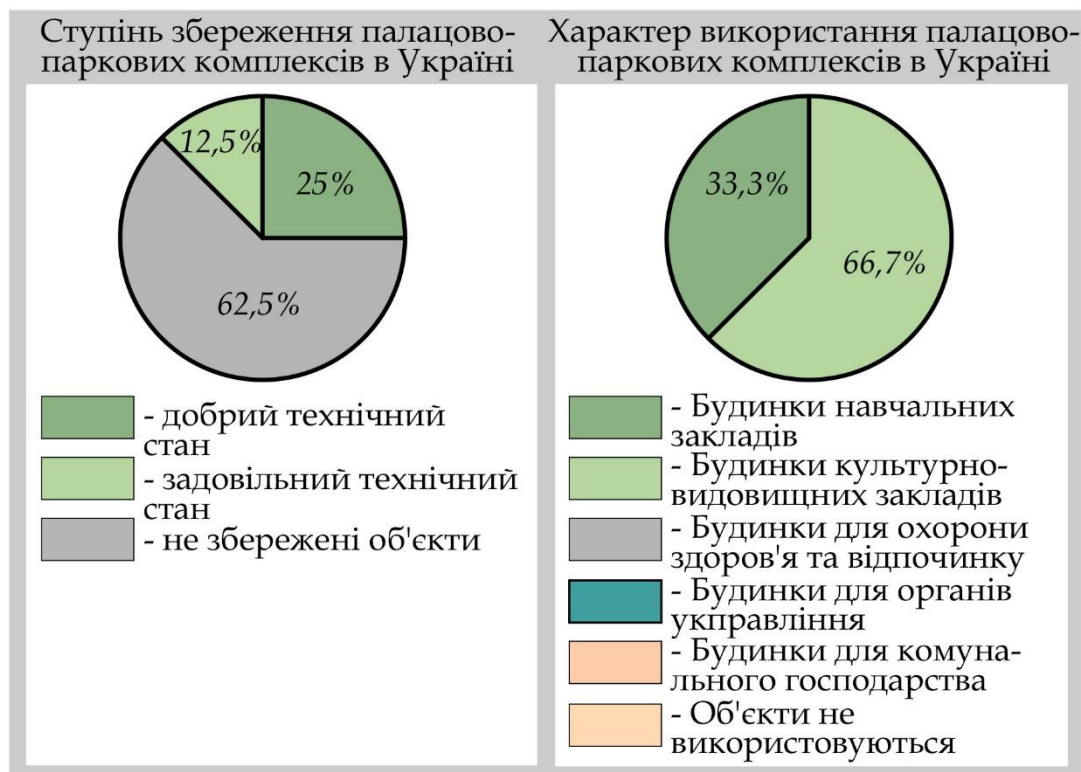
2. Палац у с. Маліївці [Online] Доступно: <https://www.castles.com.ua/malejowce.html> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
3. Палац у с. Маліївці [Державний реєстр національного культурного надбання: пам'ятки містобудування і архітектури України (проект). – Пам'ятки України, 1999 р., № 2-3] [Online] Доступно: https://www.pslava.info/MalijivciS_Sadyba,269286.html [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
4. Схема генплану палацово-паркового комплексу у с. Маліївці. Памятники градостроительства и архитектуры УССР. – К.: Будівельник, 1986 г., т. 4, с. 203 [Online] Доступно: https://www.pslava.info/MalijivciS_Sadyba_pga4_0553,269287.html [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
5. Рис. 4.4.6. Палац у с. Маліївці. Парковий фасад. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
6. Палац у с. Маліївці. Головний фасад. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/vodospady/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
7. Палац у с. Маліївці. Портик. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/vodospady/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
8. Палац у с. Маліївці. Фронтон. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/vodospady/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
9. Палац у с. Маліївці. Атланти. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/vodospady/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
10. Палац у с. Маліївці. Балкон на парковому фасаді. 2016 р. [Online] Доступно: <https://ua-travels.livejournal.com/3029035.html> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
11. Палац у с. Маліївці. В'їзна брама. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/vodospady/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]
12. Палац у с. Маліївці. Інтер'єр. 2016 р. Фото А. Бондаренко [Online] Доступно: <http://ukrainaincognita.com/vodospady/maliivtsi> [Дата звернення 19.11. 2018 р.]

ДОДАТОК Г. Ілюстративний матеріал за розділами

Розділ 3. Карта-схема розміщення палаців авторства Я.Кубицького на території сучасної України та Польщі

Розділ 3. Ступінь збереження та характер використання палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького в Україні Польщі

Розділ 3. Збережені палаци авторства Якуба Кубицького на території сучасної України

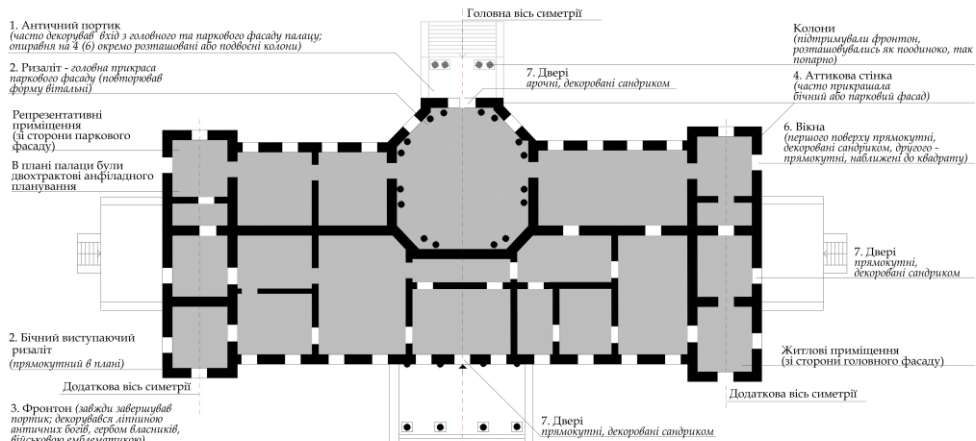
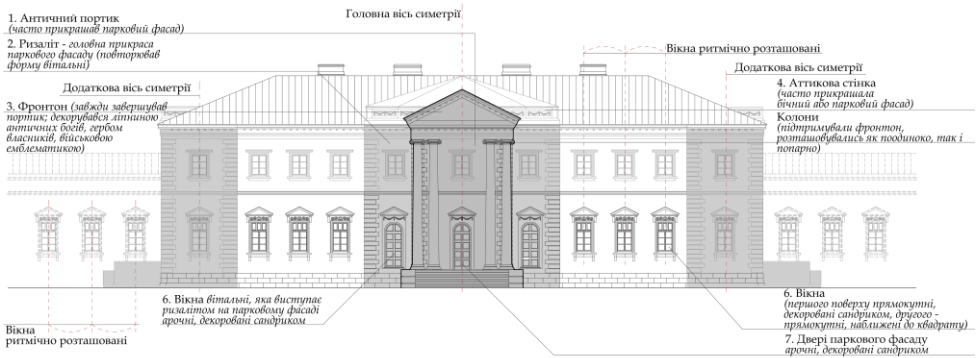
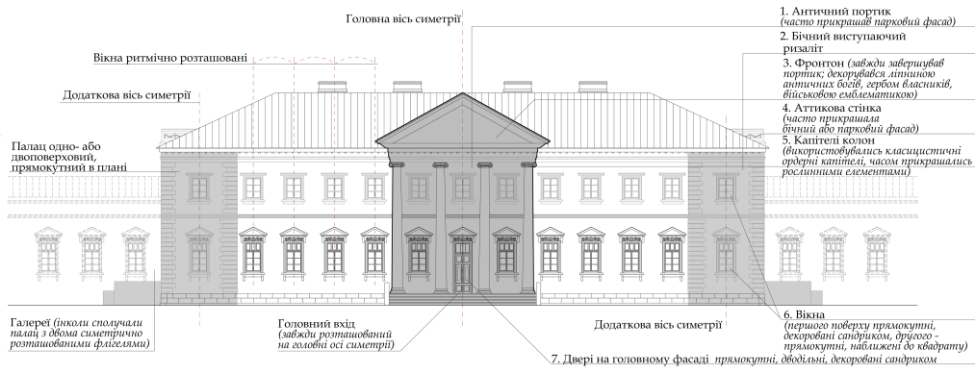
Критерій для аналізу	Палацово-парковий комплекс у смт. Вишнівець (кін. XVIII ст.)	Палацово-парковий комплекс у с. Саминки (кін. XVIII – поч. XIX ст.)	Палацово-парковий комплекс у с. Єлшнівка (кін. XVIII ст.)	Висновки
Місце розташування				<p>Природні фактори, які впливали на вибір території та композиційних прийомів при завершенні палацово-паркового комплексу (кін. XVIII – поч. XIX ст.):</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ наявність вологості – річка, стави, озера (з економічної точки зору – зручно для зрошення території та місцевих об'єктів); ■ наявність великої кількості лісів та сестричної будівлі яка виступає прикрасою території (палац і старий церковний храм); ■ наявність великої обсягової території (сад, парк, острівчик); ■ палац значущий розміщується на підвищенні (що забезпечує ширший огляд території та інсценійно-приміщення).
Етапи формування палацово-паркового комплексу				<p>Палацово-парковий комплекс формувався у різних напрямках: загальноархітектурній, культурній та урахуванням історичних, економічних та природних умов місцевих традицій. З огляду на вибір історичної території, і відповідно функціонального призначення формування палаців відбувається декількома шляхами:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Трансформація замкового укріплення в палацово-парковий комплекс; 2. Еволюція палацово-паркового комплексу з сучасними формами; 3. Еволюція палацово-паркового комплексу за сучасними формами.
Схема генплану з нанесеним головним і другорядним композиційним осей				<p>Палацово-парковий ансамбль – складний комплекс архітектури і її природних елементів. Вони включають: житлові, господарські, господарські, промислові споруди, сад і парк, водні системи, малі архітектурні форми, каліши.</p>
Схема фасадів з картографічною ґраткою та нанесеними головним і другорядним композиційним осей				<ul style="list-style-type: none"> ■ У плануванні будівель переважають симетрично-осьові композиції і при цьому фігури будівель А. Палацово і коло В. Коло (палац і господарський). ■ Стіни будівель переважають гладкі, доповнені багатолінійними складними багаторівневими об'ємними. ■ Горизонтальні вигнути карнизи розділяють часті пілонні стіни на поверхні аж і завершують загальну форму композиційно-декоративний елемент – лінійний орнамент. ■ У плануванні будівельний матеріал викликає інтерес. Стіни оздоблювалися і фарбували в світлі тони. ■ Складним елементом головного фасаду переважає був античний портик, у якому конструктивні частини переважають легуни колон з переважаю тосканськими або іонічними капітелями. ■ Головним елементом паркового фасаду були виступаючі напівкруглі павільйони, ризаліт, який прикрашавою іонічними або пілонними карнизами, переважаю тосканськими або іонічними капітелями, або колонами, завершувалися пілонними карнизами. ■ У плануванні фасадів використовували декоративні мотиви фігурні орнаменти (півкільця, рельєфні фризи), карнизи, а також сандрички над нішами і дверями привабливі орнаменти імператорського Риму – сандрички, парони ніши, а також трофейні мотиви композиції, що зображують античну зброю та обладунок. ■ Стіни покриті або першого поверху, а також кути павільйону прикрашені рустом. ■ Високі пропори стрімко декоровані і шарпрані оздоблені. Типове явище – прикрашено, унікальне, лаконічними сандричками, полюбляючи ніши. ■ Виступаючі ризаліти акцентують архітектурні рішення з сандричками та лінійкою. ■ Фронтони і аттики прикрашені напівкруглими нішами, довкола яких висіли лінійні орнаменти.
План палаци з нанесеним головним і другорядним композиційним осей та фото інтер'єрів палаци (існуючий стан)				<p>Планування палаци: Палац анфіладного планування, симетрично-осьової композиції. Кімнати, які розташовані зі сторони головного фасаду – мезоніями, а зал паркового фасаду – мезоніями (парковий). Парковий зал – обов'язковий прийом, який інтегрує метаконі палаци (кін. XVIII – поч. XIX ст.). Це завжди зала, в якій завжди має місце приватний десерт, кофий, емоційний пастри. Виняток вуживши театру, оскільки декоративно відзначається інтер'єр, кожен раз ніжно, декоративного. Кожен відрізок мезонію розв'язує створення образного настрою зали. Вони так і називаються: Велика (терновий), Кругла (голуба), Ризальська тощо. <p>Складним способом декоративного оздоблення інтер'єру є лінійні карнизи, рельєфні фризи, набірні парони, рельєфні сюжетні композиції. Доповнювали все це твори мистецтва: живописні гошени, порцеляні, ризальні портрети, гравюри, стилізовані меблі, архітектурні таліани на стінах та вікнах. </p> </p>
Існуючий стан господарських споруд та відеонавігації брами на території палацово-паркового комплексу (фото)				<p>Окрему групу споруд на території палацово-паркового комплексу становить господарські споруди та відеонавігації брами з прибудованими корпусами. Вони були побудовані в єдиному з палацом стилізованим вирішенні. <p>Доступи до господарських споруд повинні бути легкими і комфортними. </p> </p>
Існуючий стан палацово-паркового комплексу (фото)				<p>40% розглянутих палацово-паркових комплексів не збережено або не використовуються. Необхідні програми з реставраційного збереження та притримання життєвості мешканців. </p>

Розділ 3. Основні архітектурні елементи палацу авторства Якуба Кубицького

Архітектурні елементи	Фото палаців (існуючий стан)	Висновки
<p>1. Портик</p> <p>Крилий портал, який об'єднується колоною, що розташована паралельно до зовнішніх стін будівлі. Перекрита порталом можуть опиратися на колони йекспресивно або через антипапетиво, або аркаду. Портик завершується аттиком або фронтоном. Портик з'являється в Стародавній Греції, де був характерним елементом храмової архітектури. Були поширені в Стародавньому Римі, а також в середньовічній архітектурі починаючи з епохи Відродження, але особливе поширення набув у XVIII–поч. XX ст. в архітектурі класицизму і неокласицизму. Саме в цей час вони застосовувалися для оформлення установ чи житлових будівель.</p>		<p>Основний елемент головного фасаду – античний портал, у якому конструктивні частину становить підвішений карниз і переважно тосканський або йонічний капітелією; поперечні надвішювані каніселі, а прокриси своєю скульптурною масивністю. Завдячуючи універсальності фронтоном, а лінійному розчищеному гербу, античний баче ще високоюм естетичністю. Портик відокремлений від стіни порталом і створює місце для процесу і панорамного огляду чи надвходу до головного входу в палац.</p>
<p>2. Ризаліт</p> <p>(від італ. <i>Rizalito</i> – виступ)</p> <p>Виступаюча частина будівлі, що дорівнює йому по висоті. Звичайні ризаліти симетрично розташовані відносно осі симетрії будівлі по боках або ж в центрі одного з фасадів. Не античний елеметю на структуру, інтер'єру, вони грають декоративну роль, плавною зв'язуючи виступ будівлі.</p>		<p>Прямуючий у плані ризаліт буває доповнений боковими виступаючими ризалітами, а також розташований на парковому фасаді – такій конструктивній частині. Виступаючий напівциркулярний ризаліт, який прикрашають еліптичні або параболическі колони; з переважно тосканськими або йонічними капітелією – головний елемент паркового фасаду.</p>
<p>3. Фронтон</p> <p>(від фронт. <i>Frons</i> – передній)</p> <p>закрита частина будівлі, що дорівнює ширині завершеної частини фасаду або портика/завершені частини фасаду, що обрамляє простором, який заповнюється архітектурними елементами. Фронтоні часто прикрашаються скульптурою. Декоративними елементами фронтонів є карнизи, пропілеї, лінійні з'єднання і т.д. У родинному фронтоні зміни ліній переформуються на декоративні до верхньої частини. Фронтоні з'являються в античності, знову став застосовуватися починаючи з Ренесансу.</p>		<p>Трикутні фронтони, які завершували композицію портиків. Лінійні вікна – складовий елемент античних будівель, гербу власності, пілокарних чи розписаних елементами.</p>
<p>4. Аттик</p> <p>(від грец. <i>Atikos</i> – аттичний)</p> <p>Низка стіни, напівбудована над головним карнизом будівлі. Аттик завжди прикрашається барельєфом і плавною зв'язуючи з вертикальними елементами фасаду. У класичній архітектурі він виконує функцію розмежування між ярусами будівлі. У неокласичній архітектурі аттик являється також неоновим поверт (аттичний поверт).</p>		<p>Бічні фасади, які мають виступаючі по центрі ризаліти, а також виступаючі напівциркулярні ризаліти на парковому фасаді бічні унітарні стіни, аттиків, які прикрашають барельєфами кінці і ступінці чи балкони.</p>
<p>5. Каніпель</p> <p>(від італ. <i>Capitello</i> – голова)</p> <p>Архітектурний елемент, одна з трьох основних частин – це стовпчик, який виконує функцію вертикальної опори. Колони припадає на об'єкт архітектури в просторі і передає її символіку. У класичній архітектурі він виконує функцію розмежування між ярусами будівлі. У неокласичній архітектурі він виконує функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>У палаці авторства Якуба Кубицького класичні каніпельі дорівнюють, різних та розписаних елементами фасаду і маскаронами.</p>
<p>6. Вікно</p> <p>(від італ. <i>Vetro</i> – скло)</p> <p>Конструктивний елемент будівлі, який виконує функцію світлопропускання і вентиляції. Вікна прикрашаються декоративними елементами, які виконують функцію розмежування між ярусами будівлі. У класичній архітектурі вони виконують функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>Вікна портиків стрімко декоровані і надкраснені геометрично. Лінійні вікна – прямуючий універсальним напрямком архітектурні елементи, характерні для класичної архітектури. Виступаючі ризаліти акцентують архітектурні елементи з шарнирними і лінійними елементами і аттиків прикрашають напівциркулярними вікнами, доповнюють їхні відкриті лінійні обрамлення.</p>
<p>7. Двері</p> <p>Штучна конструкція, яка виконує функцію спеціального входу в стіну і захищає від чужого входу. Двері прикрашаються декоративними елементами, які виконують функцію розмежування між ярусами будівлі. У класичній архітектурі вони виконують функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>Дверні проєкти стрімко декоровані і надкраснені геометрично. Лінійні двері прикрашаються архітектурними елементами. Прямуючий універсальним напрямком архітектурні елементи, характерні для класичної архітектури. Виступаючі ризаліти акцентують архітектурні елементи з шарнирними і лінійними елементами і аттиків прикрашають напівциркулярними вікнами, доповнюють їхні відкриті лінійні обрамлення.</p>
<p>8. Статуї</p> <p>(від італ. <i>Statua</i> – статуя)</p> <p>Скульптурний елемент будівлі, який виконує функцію декоративного оформлення. Статуї прикрашають будівлі і виконують функцію розмежування між ярусами будівлі. У класичній архітектурі вони виконують функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>Основні скульптури – статуї леонів. Їх розміщують або на в'їзній брамі, або ж перед парковим фасадом палацу.</p>
<p>9. Елементи лінійни на фасаді палацу</p> <p>Розетка (від фр. <i>Rosette</i> – 'розорітка') – у архітектурі це елемент, який виконує функцію декоративного оформлення. Розетки прикрашають будівлі і виконують функцію розмежування між ярусами будівлі. У класичній архітектурі вони виконують функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>Основні засоби зовнішнього декоративного оформлення – ординні мотиви (піластри, релієфи, фризи), карнизи, а також карнизи над вікнами і дверями прикрашають ординні елементами імператорського Гіноу – фризи, лінійні вікна, а також фризові мотиви – композиції, що зображують античних образів та об'єктів. Стіни карнизових або першого поверху, а також кутні частини прикрашають рустами.</p>
<p>10. Елементи лінійни в інтер'єрі палацу</p> <p>Піластр (від італ. <i>Pilastrino</i> – 'стовпчик')</p> <p>Скульптурний елемент будівлі, який виконує функцію декоративного оформлення. Піластри прикрашають будівлі і виконують функцію розмежування між ярусами будівлі. У класичній архітектурі вони виконують функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>Основні засоби декоративного оформлення інтер'єру – піластри, релієфи, фризи, карнизи, а також карнизи над вікнами і дверями прикрашають ординні елементами імператорського Гіноу – фризи, лінійні вікна, а також фризові мотиви – композиції, що зображують античних образів та об'єктів. Стіни карнизових або першого поверху, а також кутні частини прикрашають рустами.</p>
<p>11. Інтер'єрні вітадень палаців</p> <p>Основний елемент декору – склепіння – перекриття квадратного об'єкту у перерізі. Склепіння перекривають переважно круглі, багатоконтурні, еліптичні в плані приміщення, і доповнюють перекривання велич простору без додаткових приміщень отвору. Історичні форми склепіння – рівні, конічні, нішкові, шпильові, вертикального навантаження в купольних конструкціях, напівсферичні, скляні, а також горизонтальні розшир на осях.</p>		<p>Головним прикрасою палаців була вітальня з напівсферичним, оздобленим лінійною склепінням, яке опирається на пари колон доричного, іонічного чи коринфського ордеру. Кутові частини залу стіни окремлюють родинними карнизи, полія яких дозволюють квітчасті решітки різних величин і форм. Стіни вітальні часто були розділені піластрами або напівциркулярними вікнами, з білими наскладними профільованими арками та карнизами, які їх об'єднують.</p>
<p>12. Інтер'єрні палаців</p> <p>Основні елементи декору: Гіноу – орнаментальний мотив, декоративне оформлення в вигляді стилізованого лисквистого квітки і півня, що часто поверт ступенями, боками, збігаючи маскаронами. Карнизи мурування – горизонтальні профільовані виступи. В інтер'єрі прикрашає карниз з переливчастими елементами від стіни до стіни до ступінням, який виконує функцію розмежування між ярусами будівлі. У класичній архітектурі він виконує функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>		<p>Інтер'єрні палаців прикрашають кімнати, виконані в класичистичному стилі, назви яких відображають їх цільове призначення або стилізоване навідування. Основні засоби декоративного оформлення інтер'єру з ліній карнизи, розетки, фризи, нішкарні карнизи, релієфи, сюжетні композиції на міфологічних темах – декоративні. Додовнювати все це творять міністельні карнизи, склепіння, перспективні, різьблені, позолочені, гравіювані, чудом стійкіми міддє, доричні піластри і кутні частини на стінах, які мають унікальну функцію розмежування між ярусами будівлі.</p>

Розділ 3. Схема палацу кін. XVIII – поч. XIX ст. авторства Якуба Кубицького

Назва об'єкту	Критерій для порівняння	Форма палацу	Поверховість палацу	Симетрія/асиметрія фасаду (палацу)	Бічні виступаючі ризаліт на парковому фасаді	Виступаючий ризаліт на парковому фасаді	Галереї	Античний портик на головному фасаді	Античний портик на парковому фасаді	Фронтон	Аттикова стінка на головному фасаді	Типи дверей	Типи вікон
Палац Бельведер у Варшаві, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	вікна	вікна	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, трикутні	
Палац у П'ясовичі, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	вікна	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні	
Палац у Радиновичах, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	вікна	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у Бейсше, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у Бельчові, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у Хеленові, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у Млохові, Польща	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с. Березке, Тернопільської обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с.г.т. Винниці, Тернопільської обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с. Дядичі, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с. Самці, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с. Ільцівка, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с. Семиречки, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	
Палац у с.Лашки, Хмельницької обл., Україна	Прямокутний у плані	2-поверховий	симетричний відносно поздовжньої осі	+	+	+	+	вікна	Фронтон з мармуровою аркою на головному фасаді	Аттикова стінка на парковому фасаді	Прямокутні, арочні, декоративні	Прямокутні, арочні, декоративні	

Розділ 3. Руйнування архітектурних елементів (на прикладі палаців авторства Якуба Кубицького)

На місці партеру перед палацом влаштовано шкільний спортивний майданчик

Дисонуюча забудова XX ст. на території палацово-паркового комплексу у с. Самчики

Зміни у структурно-планувальній схемі палацово-паркового комплексу, спорудження дисонуючої забудови призводить до знищення авторської схеми генплану території палацово-паркового комплексу

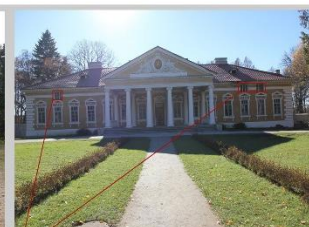

Влаштовано нову перегородку, що не лише вносить зміни в авторську схему розпланування палацу, але й руйнує вишукану ліпнину на стелі

Зміни у планувальній структурі палацових споруд призводить до знищення авторської схеми планувального вирішення будівель палацово-паркового комплексу

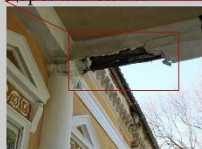
Зруйнований портик на головному фасаді

Влаштовано нові вікна в горищній частині палацу, частково зруйновано карниз

Зміни у композиційній структурі фасадів палацових споруд призводить до знищення авторської архітектурно-композиційної схеми вирішення фасадів будівель палацово-паркового комплексу

Частково зруйновано дерев'яні балки

Частково зруйновано карниз та ліпний декор

Влаштовано нові вікна в горищній частині палацу, частково зруйновано карниз

Зруйновано ліпний декор на портику тильного фасаду

Часткове руйнування ліпнини в інтер'єрі палаців

Руйнування ліпних елементів на фасаді палацових споруд, а також в інтер'єрі призводить до знищення авторської системи декорування палацово-паркового комплексу

Втрата авторської схеми вирішення палацово-паркового комплексу, знищення творчого методу архітектора

Розділ 3. Туристичний маршрут Західною Україною із залученням палацово-паркових комплексів авторства Якуба Кубицького

Умовні позначення:

- сучасні кордони України

- межі областей

- туристичний маршрут із залученням палацово-паркових комплексів, авторства Якуба Кубицького

Розділ 4. Вплив архітектурних шкіл на становлення творчого методу архітектора

<p>Схеми палаців</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Андреа Палладіо (1508-1580)</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Античні трактати</p> <p>Марк Вітрувій Полліон "Десять книг про архітектуру" Леон-Баттіста Альберті "Про архітектуру", "Про статую", "Десять книг про будівництво" Себастьяно Серліо "Загальні правила архітектури" Джакомо да Віньольо "Правило п'яти ордерів архітектури", "Практичні правила перспективи" Андреа Палладіо "Чотири книги про архітектуру" Вінченцо Скамоцці "Ідея універсальної архітектури"</p>	<p>Характеристика</p> <p>Античні трактати - архітектурна школа, яка сформувалася в античності. Її основою були праці грецьких і римських авторів, які розробляли теоретичні основи архітектури. Вони вивчали античні пам'ятники і намагалися зрозуміти їхні принципи. Ці трактати стали основою для розвитку класицизму в епоху Відродження. Вони вивчали античні пам'ятники і намагалися зрозуміти їхні принципи. Ці трактати стали основою для розвитку класицизму в епоху Відродження.</p>
<p>Схеми палаців</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Палладіанство (англ. Palladian architecture, ital. Palladianesimo) – архітектурний напрямок XVII-XVIII ст., що веде генезу від творчості італійського архітектора XVI ст. А. Палладіо і отримав назву в його честь.</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Вінченцо Скамоцці (1548 - 1616) Ініго Джонс (1573 - 1652) Колін Кемпбелл (1676 - 1729) Вільям Кент (1685 - 1748) Річард Бойл Берлінгтон (1694 - 1753) Джеймс Пейн (1725 - 1789) Вільям Чемберс (1726 - 1796) Клод-Ніколя Леду (1736 - 1806) Джакомо Кваренгі (1744 - 1817)</p>	<p>Характерні риси</p> <p>Палладіанство - архітектурна школа, яка сформувалася в епоху Відродження. Її основою були праці італійського архітектора Андреа Палладіо. Вони вивчали античні пам'ятники і намагалися зрозуміти їхні принципи. Ці трактати стали основою для розвитку класицизму в епоху Відродження.</p>
<p>Схеми палаців</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Доменіко Мереллі (1730 - 1797)</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Російський класицизм Чарльз Камерон (1745 - 1812) Джакомо Кваренгі (1744 - 1817) Микола Львов (1753 - 1804)</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Схеми палаців</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>
<p>Схеми палаців</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Якуб Кубицький (1758 - 1833)</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Андрій Квасов (1720 - 1770) Доменіко Мереллі (1730 - 1797) Максим Мосціпанов (1743 - 1800) Джакомо Кваренгі (1744 - 1817) Чарльз Камерон (1745 - 1812) Якуб Кубицький (1758-1833) Андрій Меленський (1766 - 1833) Євген Васильєв (1773 - 1833) Вікентій Беретті (1781 - 1842)</p>	<p>Характерні риси</p> <p>Палладіанство - архітектурна школа, яка сформувалася в епоху Відродження. Її основою були праці італійського архітектора Андреа Палладіо. Вони вивчали античні пам'ятники і намагалися зрозуміти їхні принципи. Ці трактати стали основою для розвитку класицизму в епоху Відродження.</p>
<p>Схеми палаців</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Класицизм в архітектурі палацово-паркових комплексів кін. XVIII - XIX ст.</p> <p>Характерні риси: - Четвероколонні портики - Квадратні або прямокутні в плані палаци - Чотири стовпи в архітектурній композиції - Гладкі поверхні фасадів, відсутність декоративних елементів - Фронтони трикутні або сегментні з акантами - Чотириколонні портики з іонією (іонічний) або дорією</p>	<p>Андрій Квасов (1720 - 1770) Доменіко Мереллі (1730 - 1797) Максим Мосціпанов (1743 - 1800) Джакомо Кваренгі (1744 - 1817) Чарльз Камерон (1745 - 1812) Якуб Кубицький (1758-1833) Андрій Меленський (1766 - 1833) Євген Васильєв (1773 - 1833) Вікентій Беретті (1781 - 1842)</p>	<p>Характерні риси</p> <p>Палладіанство - архітектурна школа, яка сформувалася в епоху Відродження. Її основою були праці італійського архітектора Андреа Палладіо. Вони вивчали античні пам'ятники і намагалися зрозуміти їхні принципи. Ці трактати стали основою для розвитку класицизму в епоху Відродження.</p>

ДОДАТОК Д. Словник термінів і понять

Аттик (від грец. аттікός - аттичний) – низька стінка, надбудовані над головним карнизом будівлі. Аттик зазвичай прикрашається барельєфами і написами. Застосовувався в римській архітектурі (зазвичай на тріумфальних арках), а також у період Відродження, Бароко і Класицизму. Іноді аттик являє собою невисокий поверх (аттиковий поверх).

Гірлянда – орнаментальний мотив, декоративне зображення у вигляді сплетеного ланцюга листків, квітів і плодів, що часто перевиті стрічками, бантами, збагачені маскаронами.

Капітель (від лат. Capitellum - голова) – архітектурний елемент, одна з трьох основних (поряд зі стовбуром і базою) частин колони. Будучи оформленням верхнього краю вертикальної опори, колона приймає на себе тягар антаблемента і передає її стовбуру. У класичній архітектурі тип колони і її архіт.-худож. характер залежать від того, до якого архітектурного ордеру вона належить (тосканська, дорична, іонічна, коринфська, композитна).

Карниз внутрішній – горизонтальний профільний виступ. В інтер'єрі приміщень карниз є перехідним елементом від стіни до стельового перекриття, який виступає над прямовисною лінією стіни. Як завершальний конструкцію елемент карниз часто вінчає великі предмети меблів.

Маскарон (або Маска) (фр. mascarons, італ. mascherone) – вид скульптурної прикраси (барельєф або горельєф) у формі голови людини, тварини чи фантастичної істоти

Пілястр (італ. pilastro від лат. pila – стовб) – вертикальний виступ у стіні, який має базу і капітель і тим самим умовно зображує колону. Пілястр часто повторює пропорції ордерної системи колони, але на відміну від неї не має ентазису. В плану пілястри бувають прямокутними, напівкруглими і складної форми.

Портик (від лат. Porticus) – критий прохід, який обмежується колонадою, що розташована паралельно до зовнішньої стіни будівлі. Перекриття портику можуть опиратися на колони безпосередньо або через антаблемент, або аркаду. Порттик завершується аттиком або фронтоном. Порттики з'явилися в Стародавній Греції, де були ключовим елементом храмової архітектури. Були поширені в Стародавньому Римі, а також в європейській архітектурі починаючи з епохи Відродження, але особливе поширення набули у XVIII - поч. XX ст. в архітектурі класицизму і неокласицизму. Саме в цей час вони акцентували вхід до державних установ чи житлових будівель.

Ризаліт (від італ. Risalita - виступ) – виступаюча частина будівлі, що дорівнює йому по висоті. Зазвичай ризаліти симетрично розташовані відносно

осі симетрії будівлі по боках або ж в центрі одного з фасадів. Не впливаючи істотно на структуру інтер'єру, вони грають декоративну роль, пластично збагачуючи вигляд будівлі.

Розетка (від фр. rosette – «трояндо́чка») – у мистецтві й архітектурі – орнаментальна прикраса круглої форми в плані, має вигляд стилізованого зображення квітки, яка розпустилась. Мотив рослинного орнаменту широко використовувався при оздобленні кесонів, падуг стель тощо, у садово-парковому мистецтві.

Склепіння – перекриття криволінійних обрисів у перерізі. Склепіння перекривають переважно круглі, багатокутні, еліптичні в плані приміщення, і дозволяють перекривати значні простори без додаткових проміжних опор. Твірними формами служать різні криві, випуклі вверху. Від вертикального навантаження в купольних конструкціях виникають зусилля стиску, а також горизонтальний розпір на опорах.

Статуя (від лат. Statua, від sto - стояти) – один з основних видів скульптури. Як правило, статуя зображує одну людську фігуру, проте існують також статуї зооморфні і абстрактні. Статуя, як правило, вимагає постаменту, що виділяє її з навколишнього простору. Вона може бути вільностоячою, розташовуватися в ніші, вінчати будівлю або тріумфальну колону, входити в монументальний архітрав або садово-парковий ансамбль.

Фронтон (з франц. Fronton, від лат. Frons, - лоб, передня сторона) – завершення фасаду або портика(зазвичай трикутне, рідше лучкове), обмежене двохсхилим дахом з боків і карнизом в основі. Також карнизи тягнуться вздовж схилів. Поле фронтона часто прикрашається скульптурою. Декоративними фронтонами (фронтончиками) прикрашають двері, ніші і вікна. У розірваному фронтоні схили даху перериваються, не доходючи до вершини. Фронтон з'явився в античності, знову став застосовуватися починаючи з Ренесансу.